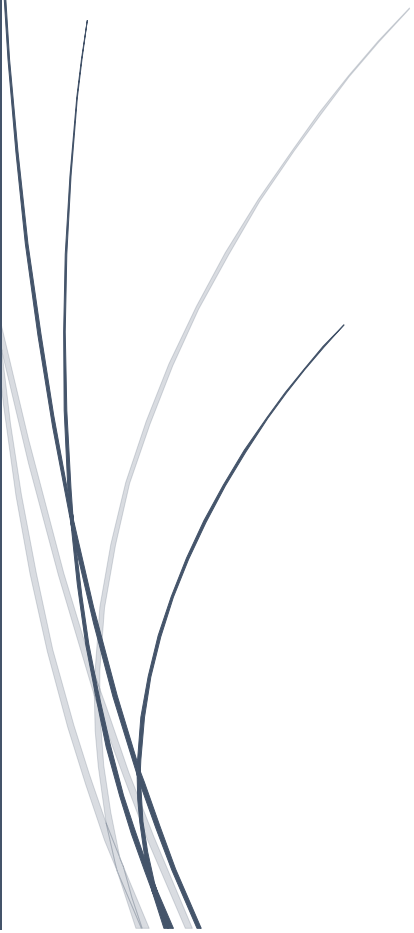

VLOGA RAZLIČNIH OBOGATITVENIH DEJAVNOSTI ZA RAZVOJ NADARJENIH

Zbornik prispevkov in povzetkov

Ruše, 8. april 2017
Osnovna šola Janka Glazerja Ruše

Zbornik prispevkov in povzetkov ob strokovnem simpoziju

VLOGA RAZLIČNIH OBOGATITVENIH DEJAVNOSTI ZA RAZVOJ NADARJENIH

Organizator simpozija in založnik zbornika: Osnovna šola Janka Glazerja Ruše,
Lesjakova ulica 4, 2342 Ruše

Urednika: Aleksandra Rožič, Ladislav Pepelnik

Programski in organizacijski odbor: Boštjan Ravnjak, Andreja Kljajič, Franc, Jakoš, Renata Štritof, Ksenija Župevc, Mateja Podlesek, Leonida Osojnik, Natalija Prednik Burič, Stanka Kramer, Vladka Potočnik, Tjaša Bevc, Erika Germič, Andreja Kuder, Tone Cencič, Suzana Špindler, Manja Vidovič, Sonja Črešnik, Karin Magdič

Publikacija je dostopna na spletni strani www.glazer.si

CIP - Kataložni zapis o publikaciji
Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

37.091.21:159.924-053.5(082)(0.034.2)
159.924-053.5(082)(0.034.2)

VLOGA različnih obogatitvenih dejavnosti za razvoj nadarjenih : zbornik prispevkov in povzetkov, Ruše, 8. april 2017 / [urednika Aleksandra Rožič, Ladislav Pepelnik]. - Ruše : Osnovna šola Janka Glazerja, 2017

Način dostopa (URL): <http://www.glazer.si>

ISBN 978-961-94201-0-2
1. Rožič, Aleksandra
289644800

Spoštovani bralci zbornika!

Ko smo se na Osnovi šoli Janka Glazerja iz Ruš odločali, katero temo bi obravnavali na mednarodnem posvetu, smo bili enotnega mnenja, da je to področje dela z nadarjenimi. Delo s talenti je specifično in zahteva veliko strokovnega načrtovanja. Pri pouku, kjer je v razredu tudi do 28 otrok, se pogosto zgodi, da so nadarjeni spregledani. Zato so obogatitvene dejavnosti še kako pomemben segment pri razvoju njihovih potencialov. Veseli smo, da smo lahko k sodelovanju pritegnili strokovnjake iz petih različnih držav, ki jim to področje predstavlja poseben izziv.

Ena od najpogosteje uporabljenih definicij za nadarjene je definicija, ki je zapisana v ameriškem Zakonu o izobraževanju nadarjenih iz leta 1978. Po tej definiciji so nadarjeni ali talentirani tisti otroci in mladostniki, ki so bodisi na predšolski stopnji, v osnovni ali srednji šoli pokazali visoke dosežke ali potencialne na intelektualnem, ustvarjalnem, specifično akademskem, vodstvenem ali umetniškem področju, in kateri poleg rednega šolskega programa potrebujejo posebej prilagojene programe in aktivnosti (V: Travers, Elliot in Kratochwill: Educational Psychology, str. 447). Ta definicija najprej poudarja, da med nadarjene ali talentirane štejemo tako tiste z dejanskimi visokimi dosežki kot tudi tiste s potencialnimi zmožnostmi.

Ta definicija ne govori samo o visoki splošni intelektualni sposobnosti, ampak tudi o talentih na specifičnih akademskih področjih, v umetnosti, ustvarjalnosti in na področju vodenja. To pomeni, da je nadarjenost lahko splošna ali pa specifična. Omenjena definicija tudi poudarja, da nadarjeni in talentirani učenci poleg običajnih učnih programov potrebujejo tudi njim prilagojen pouk in dejavnosti, da bi lahko razvijali svoje sposobnosti. Nadarjene učence torej upravičeno uvrščamo v skupino učencev s posebnimi potrebami.

V svetu ni enotne metodologije odkrivanja nadarjenih. Odkrivanje le teh je strokovno zahtevno opravilo. V postopku odkrivanja sodelujejo učitelji, šolska svetovalna služba, starši in po potrebi zunanji strokovnjaki. Vsak od njih lahko prispeva koristne informacije.

In ker ni enotne mednarodne metodologije odkrivanja nadarjenih, smo zelo veseli, da bomo na posvetu slišali, kako to počnejo v Makedoniji, Srbiji, na Hrvaškem in

Madžarskem. S temi spoznanji bomo lahko primerjali slovenski koncept dela z nadarjenimi.

Ob zaključku posveta bo izšel zbornik v e-obliki z vsemi prispevki sodelujočih predavateljev. Poseben del posveta bo tudi praktičen prikaz dela z nadarjenimi, ki bo potekal v 12 različnih skupinah.

Končni izdelek, ki ga želimo vzpostaviti, pa bo slovenska platforma za nadarjene učence, kjer bomo zbirali prispevke različnih avtorjev, ki praktično delajo s talenti. Osnova platforme bodo prispevki vseh sodelujočih na letošnjem posvetu v Rušah.

Prijetno bivanje v Rušah vam želim.

Ravnatelj:

Ladislav Pepelnik, prof.

OSNOVNA ŠOLA JANKA GLAZERJA RUŠE - **MEDNARODNI POSVET**

»Vloga različnih obogatitvenih dejavnosti za razvoj nadarjenih«

SOBOTA, 8. 4. 2017

8.00– 8.30		Prihod, registracija								
8.30– 8.45		Kulturni program, uvodni nagovor								
9.00– 10.20	Plenarni del	<table border="1"> <tr> <td>9.00– 9.20</td> <td>Szécsi Anikó – Csilla Fuszek: Hungarian templeton program</td> </tr> <tr> <td>9.20– 9.40</td> <td>PhD Ljupco Kevereski: Senzibilnost učiteljev pri delu z nadarjenimi v Republiki Makedoniji</td> </tr> <tr> <td>9.40– 10.00</td> <td>Nikola Božić, programski direktor: Istraživačka stanica Petnica: 35 godina bavljenja talentima</td> </tr> <tr> <td>10.00– 10.20</td> <td>prof. dr. Milan Matijević: Multimedijaska konstruktivistička didaktika za darovite učenike</td> </tr> </table>	9.00– 9.20	Szécsi Anikó – Csilla Fuszek: Hungarian templeton program	9.20– 9.40	PhD Ljupco Kevereski: Senzibilnost učiteljev pri delu z nadarjenimi v Republiki Makedoniji	9.40– 10.00	Nikola Božić, programski direktor: Istraživačka stanica Petnica: 35 godina bavljenja talentima	10.00– 10.20	prof. dr. Milan Matijević: Multimedijaska konstruktivistička didaktika za darovite učenike
9.00– 9.20	Szécsi Anikó – Csilla Fuszek: Hungarian templeton program									
9.20– 9.40	PhD Ljupco Kevereski: Senzibilnost učiteljev pri delu z nadarjenimi v Republiki Makedoniji									
9.40– 10.00	Nikola Božić, programski direktor: Istraživačka stanica Petnica: 35 godina bavljenja talentima									
10.00– 10.20	prof. dr. Milan Matijević: Multimedijaska konstruktivistička didaktika za darovite učenike									
10.20 – 10.35	Odmor za kavo									
10.40 – 11.40	Plenarni del	<table border="1"> <tr> <td>10.40– 11.00</td> <td>mag. Tanja Bezić, prof. pedagogike in psihologije: Obogatitveni programi in dejavnosti – načrtna in sistematična podpora celostnemu razvoju nadarjenih učencev OŠ</td> </tr> <tr> <td>11.00– 11.20</td> <td>mag. Darko Hederih: Zapostavljena ustvarjalnost?</td> </tr> <tr> <td>11.20– 11.40</td> <td>Sanja Tatić Janevski: Proces identifikacije i vidovi obrazovne podrške darovitim učenicima u Srbiji</td> </tr> </table>	10.40– 11.00	mag. Tanja Bezić, prof. pedagogike in psihologije: Obogatitveni programi in dejavnosti – načrtna in sistematična podpora celostnemu razvoju nadarjenih učencev OŠ	11.00– 11.20	mag. Darko Hederih: Zapostavljena ustvarjalnost?	11.20– 11.40	Sanja Tatić Janevski: Proces identifikacije i vidovi obrazovne podrške darovitim učenicima u Srbiji		
10.40– 11.00	mag. Tanja Bezić, prof. pedagogike in psihologije: Obogatitveni programi in dejavnosti – načrtna in sistematična podpora celostnemu razvoju nadarjenih učencev OŠ									
11.00– 11.20	mag. Darko Hederih: Zapostavljena ustvarjalnost?									
11.20– 11.40	Sanja Tatić Janevski: Proces identifikacije i vidovi obrazovne podrške darovitim učenicima u Srbiji									
11.40 – 12.30	Ogled posame znih delavnic	<p>Ksenija Župevc: Poišči (me) v kolažu Leonida Osojnik, Silva Kmetič: Matematične igrarije Mateja Podlesek: Voulez-vous parler avec moi? Natalija Prednik Burič: Križanke – izpolnjevanke Stanka Kramer: Sestavljanje kvizov in ugank Vladka Potočnik, spec. managementa v vzgoji in izobraževanju: Vloga ritma in zvoka pri realizaciji programa za razvoj nadarjenih učencev Tjaša Bevc in Erika Germič: Migracije – prednosti, problemi, izzivi Andreja Kuder: Papir Tone Cencič: A si za Luno ali z Marsa? (Astronomska delavnica) Suzana Špindler, prof. lik. um.: Rišemo gib – plesna in likovna dejavnost Manja Vidovič, univ. dipl. soc. ped.: Sodelujem, spoznavam in se zabavam Sonja Črešnik: Črke, besede, besedno ustvarjanje ter jezikanje v angleščini Karin Magdič: Kaj je kislina in kaj ne?</p>								
12.30 – 13.30	Kosilo									

Vloga različnih obogatitvenih dejavnosti za razvoj nadarjenih. 2017. Ruše:
Osnovna šola Janka Glazerja Ruše

13.30 – 14.45	Primeri dobre prakse	<p style="text-align: center;">UČILNICA ŠT. 17 (GEOGRAFIJA)</p> <p>13.30– 13.45 M-r Dragan Ristevski, d-r Marija Kotevska – Dimovska, m-r Lidija Spoa, prof. Vesna Zhogleva, prof. Biljana Iskovska: Vloga šolskega knjižničarja pri realizaciji programa za razvoj nadarjenih učencev v Gimnaziji Josipa Broza Tita – Bitola</p> <p>13.45– 14.00 Gordana Rubelj, prof., in mag. Gordana Rodinger: Od e-knjige do prevzema muzeja</p> <p>14.00– 14.15 mag. Andreja Strmšek: Preventivne dejavnosti ponujajo priložnost za uravnoteženi razvoj nadarjenih učencev</p> <p>14.15– 14.30 Andreja Vavpetič, prof. RP: Nadarjeni skozi konstrukcijsko igro</p> <p>14.30– 14.45 Stanka Rajnar: Nadarjen učenec kot izziv</p> <p style="text-align: center;">UČILNICA ŠT. 18 (MATEMATIKA 1)</p> <p>13.30– 13.45 Mirjana Aleksova: Dodatne inštrukcije kot splošna oblika dela z nadarjenimi učenci v Makedoniji</p> <p>13.45– 14.00 Iris Kravanja Šorli, Tatjana Božič Geč: Delo z nadarjenimi učenci s posebnimi potrebami v OŠ Martina Krpana</p> <p>14.00– 14.15 Manca Erlah: Delo z nadarjenimi učenci na OŠ Alojzija Šuštarja</p> <p>14.15– 14.30 mag. Lucija Rupret, prof. likovne umetnosti: Likovni tabor – dejavnost za likovno nadarjene učence</p> <p>14.30– 14.45 mag. Andrejka Zver: Tehnika nekoliko drugače</p> <p style="text-align: center;">UČILNICA ŠT. 19 (MATEMATIKA 2)</p> <p>13.30– 13.45 Dr. Ivan Ferbežer, izredni profesor v pokoju: Predsodki in stereotipi o likovnih Talentih</p> <p>13.45– 14.00 Alenka Kuhar: Astronomski tabor – vikend za nadarjene</p> <p>14.00– 14.15 Jasna Bohnec in Karmen Srnko: Noč branja za nadarjene učence - druženje med sebi enakimi in izkušnja sproščenih in zabavnih trenutkov v šolskem prostoru</p> <p>14.15– 14.30 Darja Gorup: Delo z nadarjenimi učenci kot predmet samoevalvacije na Osnovni šoli Šturje Ajdovščina</p> <p>14.30– 14.45 Matej Žalig: Odkrivanje matematično nadarjenih učencev v tretjem razredu osnovne šole</p> <p style="text-align: center;">UČILNICA ŠT. 20 (MATEMATIKA 3)</p> <p>13.30– 13.45 Laura Herceg, mag.educ.art.:Sustavni razvoj likovne kreativnosti i inovativnosti osnovnoškolca</p> <p>13.45– 14.00 Aleksandra Vidanovič: Plan individualizacije za darovitog učenika iz matematike</p> <p>14.00– 14.15 Ivanka Korez, dipl. pedagog in soc. kult.: Druženje nadarjenih učencev</p> <p>14.15– 14.30 Maja Ferčič: Evalviranje dela z nadarjenimi učenci – primer dobre prakse</p> <p>14.30– 14.45 Barbara Jelenc: Dramatizacija Zupančeve pripovedke Hudičeva brv</p>
---------------------	----------------------------	--

14.45– 15.00	Odmor	
15.00 – 16.15	Primeri dobre prakse	<p>UČILNICA ŠT. 17 (GEOGRAFIJA)</p> <p>15.00– 15.15 Mojca Kastelic: Kako na šoli načrtujemo in izvajamo dejavnosti za nadarjene učence</p> <p>15.15– 15.30 Kristina Škrj Trošt, prof. razrednega pouka, spec. za pomoč z umetnostjo: Vloga formativnega spremljanja za razvoj in odkrivanje nadarjenih učencev v 1. triadi</p> <p>15.30– 15.45 Nada Forjan: Kreativnost nima meja</p> <p>15.45– 16.00 Vesna Jelen Godunc, šolska pedagoginja: Nadarjeni in vrstniška mediacija</p> <p>16.00– 16.15 Andreja Cvetko: Priprava načrta dejavnosti za delo z nadarjenimi učenci</p> <p>UČILNICA ŠT. 18 (MATEMATIKA 1)</p> <p>15.00– 15.15 Tadeja Klun Lenarčič: Kako zbuditi speče junake</p> <p>15.15– 15.30 Karmen Slana, prof. bi. – ke. – nar: Primeri najbolj izstopajočih obogatitvenih dejavnosti za nadarjene učence na OŠ Antona Martina Slomška Vrhnika</p> <p>15.30– 15.45 Igor Turičnik: Širša zasnova dela z nadarjenimi učenci na OŠ Marjana Nemca Radeče</p> <p>15.45– 16.00 Petra Krivc, prof., Nataša Strmšnik, univ. dipl. soc. ped.: Potep z nadarjenimi</p> <p>16.00– 16.15 Snežana Šeruga: Delavnice za nadarjene</p> <p>UČILNICA ŠT. 19 (MATEMATIKA 2)</p> <p>15.00– 15.15 Tanja Vojska, prof. geo – soc: Obogatitvene dejavnosti za nadarjene učence od 6.–9.r na OŠ Antona Martina Slomška Vrhnika</p> <p>15.15– 15.30 Marjeta Vene, svetovalna delavka, in Simona Ostovič, učiteljica matematike: »Brihtologi« na OŠ Orehek Kranj</p> <p>15.30– 15.45 Kristina Strnad: Priprava in izvedba gledališke predstave na dnevih evropske kulturne dediščine</p> <p>15.45– 16.00 Vesna Bračko, prof. razrednega pouka: Nadarjeni učenci in učna diferenciacija v 5. razredu</p> <p>16.00– 16.15 Damijana Lebar, mag. psih., in mag. SRP Petra Havaj: Ali je izjemnost nadarjenost?</p> <p>UČILNICA ŠT. 20 (MATEMATIKA 3)</p> <p>15.00– 15.15 Sonja Kepe: Vzбудimo zanimanje za našo zvesto spremljevalko Luno</p> <p>15.15– 15.30 Lea Vernik, prof. razrednega pouka: Vsak po svoji poti – od glasu do besed</p> <p>15.30– 15.45 Zdravko Šoštarčič, ravnatelj OŠ Jakobski Dol: Konzorcij osnovnih šol Slovenskih gorc za delo z nadarjenimi učenci</p> <p>15.45– 16.00 Milica Šteger: Razvijanje samostojnosti pri izdelavi raziskovalne naloge</p> <p>16.00– 16.15 Denis Fras: Delo z nadarjenimi pri pouku grafičnega oblikovanja in umetnosti</p>
16.15 – 17.00	Zaključek	

Vsebina

1. DEL:	1
mag. Darko Hederih: Zapostavljena ustvarjalnost?	2
PhD Ljupco Kevereski: Senzibilnost učiteljev pri delu z nadarjenimi v Republiki Makedoniji	6
PhD Ljupco Kevereski: Sensibility of teachers for working with gifted and talented in R. Macedonia	20
mag. Tanja Bezić, prof. pedagogike in psihologije: Obogatitveni programi in dejavnosti – načrtna in sistematična podpora celostnemu razvoju nadarjenih učencev OŠ	35
Nikola Božić, programski direktor: Istraživačka stanica Petnica: 35 godina bavljenja talentima ..	36
Sanja Tatić Janevski: Proces identifikacije i vidovi obrazovne podrške darovitim učenicima u Srbiji	38
Prof. dr. Milan Matijević: Multimedijaska konstruktivistička didaktika za darovite učenike	39
Szécsi Anikó – Csilla Fuszek: Madžarski program templeton.....	43
Pilotski program za prepoznavanje in spodbujanje izrednih kognitivnih talentov, 2015–2017....	43
Szécsi Anikó – Csilla Fuszek: Hungarian templeton program	47
2. DEL: Prispevki dobre prakse.....	51
M-r Dragan Ristevski, d-r Marija Kotevska – Dimovska, m-r Lidija Spoa, prof. Vesna Zhogleva, prof. Biljana Iskovska: Vloga šolskega knjižničarja pri realizaciji programa za razvoj nadarjenih učencev v Gimnaziji Josipa Broza Tita – Bitola.....	52
Mirjana Aleksova: Dodatne inštrukcije kot splošna oblika dela z nadarjenimi učenci v Makedoniji	66
Mirjana Aleksova: The additional instruction as the most common form of work with gifted students in Macedonia	72
Dr. Ivan Ferbežer, izredni profesor v pokoju: Predsodki in stereotipi o likovnih talentih	78
Aleksandra Vidanović: Plan individualizacije za darovitog učenika iz matematike	89
Laura Herceg, mag.educ.art.:Sustavni razvoj likovne kreativnosti i inovativnosti osnovnoškolaca	91
Stanka Rajnar: Nadarjen učenec kot izziv	92
Gordana Rubelj, prof., in mag. Gordana Roderger: Od e-knjige do prevzema muzeja	100
mag. Andrejka Zver: Tehnika nekoliko drugače.....	106
Denis Fras: Delo z nadarjenimi pri pouku grafičnega oblikovanja in umetnosti.....	111
mag. Andreja Strmšek: Preventivne dejavnosti ponujajo priložnost za uravnoteženi razvoj nadarjenih učencev	117
Andreja Vavpetič, prof. RP: Nadarjeni skozi konstrukcijsko igro	127
Matej Žalig: Odkrivanje matematično nadarjenih učencev v tretjem razredu osnovne šole.....	132
Mag. Lucija Rupret, prof. likovne umetnosti: Likovni tabor – dejavnost za likovno nadarjene učence	140

Manca Erlih: Delo z nadarjenimi učenci na OŠ Alojzija Šuštarja	141
Damijana Lebar, mag. psih., in mag. SRP Petra Havaj: Ali je izjemnost nadarjenost?	142
Alenka Kuhar: Astronomski tabor – vikend za nadarjene	150
Jasna Bohnec in Karmen Srnko: Noč branja za nadarjene učence - druženje med sebi enakimi in izkušnja sproščenih in zabavnih trenutkov v šolskem prostoru	155
Darja Gorup: Delo z nadarjenimi učenci kot predmet samoevalvacije na Osnovni šoli Šturje Ajdovščina	160
Iris Kravanja Šorli, Tatjana Božič Geč: Delo z nadarjenimi učenci s posebnimi potrebami v OŠ Martina Krpana.....	165
Barbara Jelenc: Dramatizacija Zupančeve pripovedke Hudičeva brv.....	166
Ivanka Korez, dipl. pedagog in soc. kult.: Druženje nadarjenih učencev	170
Maja Ferčič: Evalviranje dela z nadarjenimi učenci – primer dobre prakse.....	179
Mojca Kastelic: Kako na šoli načrtujemo in izvajamo dejavnosti za nadarjene učence	184
Kristina Škrli Trošt, prof. razrednega pouka, spec. za pomoč z umetnostjo: Vloga formativnega spremljanja za razvoj in odkrivanje nadarjenih učencev v 1. triadi	195
Nada Forjan: Kreativnost nima meja.....	199
Vesna Jelen Godunc, šolska pedagoginja: Nadarjeni in vrstniška mediacija.....	208
Tadeja Klun Lenarčič: Kako zbuditi speče junake	213
Karmen Slana, prof. bi. – ke. – nar: Primeri najbolj izstopajočih obogatitvenih dejavnosti za nadarjene učence na OŠ Antona Martina Slomška Vrhnika.....	221
Igor Turičnik: Širša zasnova dela z nadarjenimi učenci na OŠ Marjana Nemca Radeče (z dodanimi konkretnimi zgledi povezave matematika – naravoslovje)	224
Tanja Vojska, prof. geo – soc: Obogatitvene dejavnosti za nadarjene učence od 6.–9.r na OŠ Antona Martina Slomška Vrhnika.....	230
Petra Krivc, prof., Nataša Strmšnik, univ. dipl. soc. ped.: Potep z nadarjenimi	233
Marjeta Vene, svetovalna delavka, in Simona Ostovič, učiteljica matematike: »Brihtologi« na Osnovni šoli Orehek Kranj	237
Kristina Strnad: Priprava in izvedba gledališke predstave na dnevih evropske kulturne dediščine	244
Vesna Bračko, prof. razrednega pouka: Nadarjeni učenci in učna diferenciacija v 5. razredu	250
Andreja Cvetko: Priprava načrta dejavnosti za delo z nadarjenimi učenci	255
Milica Šteger: Razvijanje samostojnosti pri izdelavi raziskovalne naloge	259
Snežana Šeruga: Delavnice za nadarjene	265
Sonja Kepe: Vzbudimo zanimanje za našo zvesto spremljevalko Luno.....	271
Lea Vernik, prof. razrednega pouka: Vsak po svoji poti – od glasu do besed	280
Zdravko Šoštaric, ravnatelj OŠ Jakobski Dol: Konzorcij osnovnih šol Slovenskih goric za delo z nadarjenimi učenci	285
3. DEL: Povzetki delavnic	283

*Vloga različnih obogatitvenih dejavnosti za razvoj nadarjenih. 2017. Ruše:
Osnovna šola Janka Glazerja Ruše*

Ksenija Župevc: Poišči (me) v kolažu	284
Leonida Osojnik, Silva Kmetič: Matematične igrarije	285
Mateja Podlesek: Voulez-vous parler avec moi?	287
Natalija Prednik Burič: Križanke – izpolnjevanke	288
Stanka Kramer: Sestavljanje kvizov in ugank	289
Vladka Potočnik, spec. managementa v vzgoji in izobraževanju: Vloga ritma in zvoka pri realizaciji programa za razvoj nadarjenih učencev	290
Tjaša Bevc in Erika Germič: Migracije – prednosti, problemi, izzivi.....	291
Andreja Kuder: Papir	292
Tone Cencič: A si za Luno ali z Marsa? (Astronomska delavnica)	293
Suzana Špindler, prof. lik. um.: Rišemo gib – plesna in likovna dejavnost	294
Manja Vidovič, univ. dipl. soc. ped.: Sodelujem, spoznavam in se zabavam.....	295
Sonja Črešnik: Črke, besede, besedno ustvarjanje ter jezikanje v angleščini	296
Karin Magdič: Kaj je kislo in kaj ne?	297

1. DEL:

mag. Darko Hederih: Zapostavljena ustvarjalnost?

UVOD

V okviru spremljanja in dela z nadarjenimi učenci na OŠ bratov Polančičev že desetletje izvajam Tabori za nadarjene. Tabori potekajo v Olimju, teme pa kar se da verodostojno pokrivajo potrebe nadarjenih otrok, ki izvirajo iz sprejetega Koncepta.

Petošolcem ponudim vsebino Kvizi, uganke, logika, šestošolcem Tehnike za spodbujanje ustvarjalnosti, sedmošolcem Bližnjice in trike učenja, osmošolcem vsebine Osebnostna rast in devetošolcem Tečaj hitrega branja. Preko omenjenih vsebin skušam kar se da celovito pokriti akademsko, intelektualno, ustvarjalno, vodstveno in druge vidike nadarjenosti.

Od navedenih vsebin se zdi, vsaj kar zadeva nadarjene učence, najpomembnejša prav tista, ki se skriva v programu Tehnike za spodbujanje ustvarjalnosti. Izkaže se namreč, da je prav ustvarjalno razmišljanje tisto, ki je pri učencih zapostavljeno.

Skozi razvijanje programa sem preizkušal različne tehnike, jih prilagajal starosti otrok, spreminjal, da bi bile za učence dovolj privlačne in se, skozi leta, ustalil pri tistih, ki so dale najboljše rezultate. Tako zajema osnovni program štiri udarne tehnike: Tehniko nenavadne uporabe, Tehniko zamišljanja posledic, Tehniko naslavljanja in Tehniko prisilnega povezovanja. Da bi razbil monotonijo dela in v cilju pridobivanja novih izkušenj poleg omenjenih tehnik vsako leto vključim še dve ali tri nove, denimo Tehniko Kaj bi storil kdo drug, Tehniko enostavne matrike, Tehniko Kaj bi si mislil in druge tehnike. Nekatere sem tudi opustil, saj so se za desetletnike izkazala kot prezahtevne. To je v mojem primeru veljalo za Nevihto možganov, Šest klobukov in Pro et contra, seveda pa dopuščam možnost, da nisem bil dovolj vztrajen in fleksibilen pri poskusih izvedbe. A, kot rečeno, omenjene osnovne tehnike, ki sem jih ustrezno prilagodil, se odlično obnesejo in z njihovo pomočjo lahko spodbujamo dovolj širok spekter ustvarjalnosti otrok. Oglejmo si program in same tehnike nekoliko bolj podrobno.

KAJ JE USTVARJALNOST

V uvodnem delu spoznamo bistvo in kriterije ustvarjalnosti. Najpogosteje omenjani kriteriji ustvarjalnosti so originalnost, fluentnost, fleksibilnost, izvedljivost in uporabnost. Originalnost definiramo kot nenavadnost, a tudi redkost odgovorov oziroma idej. Za posameznika, ki ima veliko idej, pravimo, da je v mišljenju fluenten, fleksibilnost pa definiramo kot veliko število različnih idej, njihovih kategorij. Nadaljnja kriterija ustvarjalnosti sta še izvedljivost in uporabnost idej, skozi leta izvedbe pa sem moral upoštevati tudi kriterij moralne neoporečnosti. Kaj hitro se je namreč zgodilo, da je katerega od učencev zaneslo, in je v cilju redkosti, humorja in igrivosti prestopil prag spodobnosti in podal nenavadno, redko, originalno idejo, ki pa je bila žaljiva ali kako drugače neprimerna.

Večino kriterijev učencem še najlažje pojasnim s klasičnim primerom nekonvencionalne uporabe svinčnika.

TEHNIKA NENAVALDNIH UPORAB

Tehnika nenavadnih uporab zahteva od učencev, da pozabijo na prvotno funkcijo nekega predmeta in le-tega uporabijo v nenavadni funkciji. S tehniko spodbujamo originalnost, fluentnost in fleksibilnost mišljenja. Pri prvih izvedbah imajo učenci številne zadržke in si ne upajo podajati nenavadnih idej. V tej fazi je izjemno pomembna povratna informacija mentorja. Ta mora odgovore vrednotiti pozitivno in spodbujati raznolikost. Skozi leta izvedbe sem spoznal, da učenci potrebujejo natančne povratne informacije. Oblikujem jih tako, da preštejemo število idej posameznika, število kategorij (fleksibilnost) in ocenim originalnost posameznih idej. Tako učenci še enkrat, v praksi spoznajo kriterije ustvarjalnosti. Število idej, njihova kvaliteta in originalnost se bistveno povečajo že ob drugi izvedbi. Uporabimo primere izsušenih flumastrov, rolic papirja, izrabljenih pnevmatik in podobne.

TEHNIKA ZAMIŠLJANJA POSLEDIC

Tehnika zamišljanja posledic spodbuja domišljijo in originalnost, da pa bi se izognil nizanju negativnih idej (to se je dogajalo ob prvih izvedbah), sem vpeljal kriterij koristnosti. Pri ocenjevanju idej damo največjo težo originalnosti, ocenimo pa tudi koristnost in izvedljivost ideje.

TEHNIKA NASLAVLJANJA

Tehnika naslavljanja dopolnjuje prvi dve, saj je pri njej v ospredju humor kot pomembna komponenta ustvarjalnosti. Učenci morajo poimenovati nenavadne predmete, takšne torej, ki dopuščajo različne uporabe. Kriteriji ustvarjalnosti so v tem primeru smešno poimenovanje, originalna uporaba in koristnost, izvedljivost. Tehnika pogosto 'odkrije' učence, ki ni nujno, da izstopajo pri drugih tehnikah.

TEHNIKA PRISILNEGA POVEZOVANJA

Tehnika prisilnega povezovanja temelji na predpostavki, da bomo ustaljeno smer razmišljanja spremenili ob navodilu, da povežemo dva, na prvi pogled nezdružljiva predmeta ali ideji. Po slučaju izberemo ali žrebamo dve besedi, potem pa ju skušajmo povezati v novo, uporabno idejo. Pri tem moramo biti pozorni na originalnost, a tudi uporabnost in koristnost zamisli. Pogosto se zgodi, da preizkušanci pišejo domišljjske zgodbe, kar pa ni namen te tehnike. Zato jih lahko usmerimo z dodatnimi navodili ali opozorili na kriterije ocenjevanja idej. Ena od različic tehnike izhaja iz vnaprej zapisanega problema, ki ga skušamo rešiti s pomočjo zgolj enega izžrebanega pojma.

TEHNIKA ENOSTAVNE MATRIKE

Tehniko enostavne matrike izvajam v manjši skupini. Tako dosežem, da pogosto tekmovalni duh, ki se razvije ob individualnih izvedbah, preusmerim v sodelovanje med učenci. Navodila pojasnim v več korakih, problem, ki ga izpostavim, pa je običajno povsem praktičen, recimo, kaj bi jedli za kosilo. Tehnika zahteva

sodelovanje med udeleženci, usklajevanje mnenj, argumentiranje, a tudi ustvarjalno razmišljanje.

USTVARIMO IZDELEK

Ko osvojimo ve tehnike, preizkusimo še ustvarjalnost v praksi. Učenci dobijo nalogo, da iz materialov, ki jih imajo na voljo, izdelajo uporaben pripomoček. Uporabiti morajo čim več materialov, ki so na voljo, kriteriji ocenjevanja pa so še originalnost izdelka, njegova uporabnost in natančnost izdelave.

ZAKLJUČEK

Na taboru Tehnike za spodbujanje ustvarjalnosti učenci spoznajo bistvo in kriterije ustvarjalnosti, ovire pri ustvarjalnem razmišljanju in tehnike, s pomočjo katerih spodbujamo in razvijamo ustvarjalnost. Pri tehnikah je zelo pomembno, da moderator pozitivno vrednoti ideje in izdelka, kajti s tem prepreči zadržanost udeležencev, ki sprva le s težavo prestopijo prag naučenih, konvencionalnih, logičnih odgovorov. Skozi leta izvedbe sem prišel do spoznanja, da so – morda v nasprotju s teorijo ustvarjalnosti – potrebne tudi določene omejitve in usmeritve učencev. Prav tako je motivacija večja, če ideje in izdelke sproti vrednotimo, pri tem pa naj bodo vodilo kriteriji ustvarjalnosti. Najpomembnejše pa je pozitivno stališče do alternativnih odgovorov, odsotnost kritike in sprotna povratna informacija.

PhD Ljupco Kevereski: Senzibilnost učiteljev pri delu z nadarjenimi v Republiki Makedoniji

University St. Kliment Ohridski- Bitola
Faculty of Education- Bitola, Macedonia
kever@mt.net.mk

Povzetek:

Razvoj kvalitetnih pedagoških standardov v poučevanju, ki izhajajo iz humanističnih, socialno konstruktivnih, razvojnih, dinamičnih, individualnih in drugih principov v učnem procesu kot rezultat dinamične interakcije med učitelji, učenci in starši, je nujno. Pomembno je tudi priznavanje vloge učitelja pri podpori in razvoju nadarjenih učencev in njihovo dovezetnost do le teh. Namen tega dela je identificirati senzibilnost osebja (učiteljev) pri splošnem obravnavanju nadarjenih, ki sodelujejo pri izvajanju programa za delo z nadarjenimi. Senzibilnost pedagoškega osebja opazujemo kot multi-dimenzionalni fenomen, ki ga pogaja in določa osebje samo (intelektualne, emocionalne, socialne, etične in druge komponente). Ta znanstvena razprava predpostavlja splošno domnevo, da je dovezetnost za nadarjene pravi indikator in napovednik kvalitete izvajanje programov za razvoj nadarjenih. Znanstvena razprava prikazuje izkušnje državnega projekta z naslovom »Odkrivanje in delo z nadarjenimi v Republiki Makedoniji«, ki so bili izvajani v skladu s smernicami Ministerstva za izobraževanje (št. 11 9158/1 od 20.05.2014) in Ministrstva za delo in socialno politiko (št. 11-4207/4 od 17.07.2014). Izkušnje pridobljene iz te raziskave so nastale na podlagi za to posebej pripravljenega vprašalnika (POST) s katerim se ugotavlja senzibilnost pedagoškega osebja v povezavi z določenimi aspekti obravnavanja nadarjenih. Za vzorec je bilo izbranih 250 učiteljev iz osnovnih in srednjih šol v Republiki Makedoniji. Pridobljeni rezultati kažejo, da določeni pozitivni napredki v poučevanju v Republiki Makedoniji, ustvarjajo osnovo za obetavni in uspešni razvoj in obravnavanja nadarjenih.

Ključne besede: senzibilnost, programi za nadarjene, kvaliteta.

Uvod

Analiza vloge učitelja v pedagoškem procesu ima tako družben, kot tudi zgodovinski pomen. Opažamo, da obstaja prepričljiv argument, ki govori o pomembnosti vloge učiteljev pri doseganju kvalitetnega izvajanja pedagoških procesov. Pri razvijanju svoje vloge se še posebej zavzemamo za doseganje ciljev v pedagoški stroki, katere del je učitelj (Green Paper on Teacher Education in Europe, 2000). Za osnovo smo uporabili študijo Podpiranje pedagoškega poklica, ki vodi k boljšim učnim uspehom (Supporting the Teaching Profession for Better Learning Outcome 2012). V tej študiji sta navedena dva zaključka, ki predvidevata, »v pedagoškem poklicu se pojavljajo nove hitro spreminjajoče zahteve, ki zahtevajo nove kompetence« in »poklic učiteljev v Evropi je zelo pomemben v poučevanju.« V tem smislu je senzibilnost učiteljev opažanje potreb, statusa, obravnavanja in splošno dožemanje te kategorije učencev v socialnem in institucionalnem kontekstu.

Vprašanja, ki se porajajo zahtevajo definicijo in razvoj pojma, ki sega v različne dimenzije senzibilnosti in potrebuje razlago v različnih kontekstih, da bi lahko ustvarili avtentično definicijo. Kot psihološki pojem je senzibilnost definirana kot individualni psihološki problem, sposobnost hitrejšega in bolj intenzivnega čutenja, ki mu sledi pravilna (re)akcija. Z drugimi besedami je to razlika, ki je lahko razložimo v pomenu »poslušanje« v psihološkem smislu. Izvira iz latinske besede *sensibilita* in se nanaša na sposobnost čutenja stvari bolj hitro in preprosto. Ta znanstvena razprava poudarja stopnjo senzibilnosti učiteljev do nadarjenih, katera se odraža in izhaja iz strokovnih in emocionalnih kompetenc učitelja. Da bi lažje razumeli pojem senzibilnost učiteljev v povezavi z nadarjenimi, ga povezujemo z dvema psihološko-pedagoškima atributoma v poučevanju, ki sta že dolgo del moderne pedagoške prakse. To sta strokovna in emocionalna kompetenca, ki direktno ali indirektno reflektirata energijo senzibilnosti učiteljev do nadarjenih študentov v Republiki Makedoniji.

Strokovni in emocionalni atributi kot pokazatelji senzibilnosti učiteljev

Vprašanja, ki se porajajo zahtevajo definicijo in razvoj pojma, ki sega v različne dimenzije senzibilnosti in potrebuje razlago v različnih kontekstih, da se lahko ustvari avtentična definicija. Kot psihološki pojem je senzibilnost definirana kot individualni psihološki problem, sposobnost hitrejšega in bolj intenzivnega čutenja,

ki mu sledi pravilna (re)akcija. Z drugimi besedami, je to razlika, ki je lahko razložimo z razlikami v pomenu »poslušanje« v psihološkem smislu. Izvira iz latinske besede *sensibilita* in se nanaša na sposobnost čutenja stvari bolj hitro in preprosto.

Da bi lažje razumeli pojem senzibilnost učiteljev v povezavi z nadarjenimi, ga bomo povezali z dvema psihološko-pedagoškima atributoma v poučevanju, ki sta že dolgo del moderne pedagoške prakse. To sta strokovna in emocionalna kompetenca.

Za praktičnost in funkcionalnost vedenja o kompetencah navajamo nekaj razlag, kot so bile predstavljene (Zemke, 1082) po mnenju Oljacha, M. in drugih sodelujočih. Znani avtorji (Spenser, McClelland, Spenser, 1994) verjamejo, da so kompetence kombinacija motivov, karakteristik, osebnih konceptov, vedenja in vrednot, znanja in strokovnega ravnanja ter še drugih elementov. V tem kontekstu lahko trdimo, da so kompetence enota sestavljena iz znanj, sposobnosti, spretnosti, motivacije, prepričanj, vrednot in interesov (Fleishman, Wotrogen Uhlman, Marshall, Mies, 1985). Lahko tudi rečemo, da so kompetence skupek osebnih in strokovnih sposobnosti, ki jih uporabljamo pri realizaciji nalog (Green, 1999). Drugi psihološki konstrukt, ki ga lahko povežemo z učiteljevo senzibilnostjo pri delu z nadarjenimi je empatija, ki služi kot emocionalna komponenta učitelja. Goleman (1999) definira emocionalno kompetenco kot priučeno sposobnost, ki izhaja iz čustvene inteligence, ki je po mnenju Wilsona in Headleya (1987) sestavljena iz šestih psiholoških korelacij, pri čemer je empatija osrednji del. Eisenberg in Strayer (1987) imata svojo definicijo, ki pravi, da je empatija emocionalna reakcija, ki je rezultat emocionalnih stanj v povezavi z drugimi osebami in jo lahko prepoznamo na podlagi interakcij oziroma emocionalnih interakcij z drugimi osebami (Vasta, Height, Miller, 1998). V tem pogledu je empatija kognitivno zavedanje notranjega stanja drugih ali njihovih misli, občutenj, zaznav in namenov (Ajks, 1997, by: Hoffman, 2003: 37). Empatija je prepoznavanje emocionalnih reakcij drugih (Hoffman, 2003: 37). Empatijo bi morali opaziti v mišljenju, obnašanju, vrednotah, čustvih in obnašanju posameznikov (Kaliopuska, 1995, by: Stankovič 2007: 86). Na koncu omenjamo še definicijo, ki je najbližja in sovпада k razumevanju pojma senzibilnosti učiteljev po Petzu (2005). Po mnenju Petza je empatija zmožnost prepoznavanja čustvenih stanj drugih oseb

in razumevanje njihove vloge na podlagi zaznanih ali namišljenih situacij. Glede na to kar smo že omenili, moramo izpostaviti osebni odnos med učiteljem in nadarjenim oziroma osebno noto dela z nadarjenimi (Kelemen, 2011: 224-237), ki istočasno odraža dovzetnost do te kategorije učencev.

Metodologija raziskave

Osnova problema je rezultat realizacije državnega projekta »Odkrivanje in delo z nadarjenimi«, ki je spodbudil razmišljanje o stopnji senzibilnosti učiteljev glede potreb in statusa nadarjenih v učnem sistemu Republike Makedonije. Od tu dalje je glavni problem raziskave preiskava subjektivnega odnosa in pripravljenost učiteljev pri kvalitetnem ravnanju z nadarjenimi učenci. Naloge raziskave je, določiti stopnjo senzibilnosti do nadarjenih v poučevanju. Senzibilnost učiteljev poskušamo povezati s sledečimi psihološkimi atributi: nivo zahtevnosti dela, nivo empatije, nivo motivacije in uspešnost prepoznavanja in spopadanja z emocionalnimi preizkušnjami učitelja. Cilj raziskave je potrditev teze, da je stopnja senzibilnosti učiteljev do nadarjenih pokazatelj za uspešno delo in da obstajajo razlike glede na spol, starost ali delavne izkušnje učiteljev.

Splošna domneva s katero smo začeli raziskavo je bila: stopnja senzibilnosti učiteljev do nadarjenih je eden osnovnih pokazateljev za uspešno delo z nadarjenimi.

Spremenljivke raziskave: Senzibilnost, ki jo definiramo kot subjektivna volja potrebe po razumevanju potreb, problemov in rešitev za kvalitativno izboljšanje dela z nadarjenimi. Renculi nadarjenost definirana, kot skupek treh temeljnih psiholoških lastnosti: nadpovprečne sposobnosti, visoka motiviranost in kreativnost.

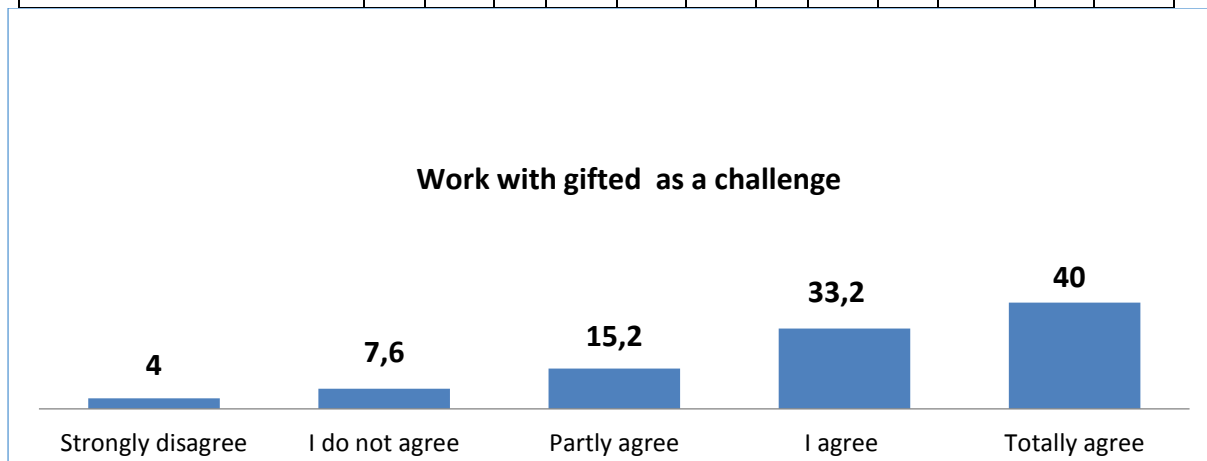
Vzorec raziskave: V raziskavi je bilo vključenih 120 učiteljev, ki sodelujejo v državnem projektu »Odkrivanje in delo z nadarjenimi«. 92 žensk, 28 moških. Raziskavo smo izvedli v 10 osnovnih šolah v mestih Prilep, Veles in Skopje.

Način: V raziskavi je bil uporabljen vprašalnik s katerim smo poskušali določiti senzibilnost učiteljev pri delu z nadarjenimi v šolstvu v Makedoniji. Vprašalnik sestavlja 14 vprašanj.

Pregled in interpretacija rezultatov

Tabela 1. Tabela prikazuje stopnjo zahtevnosti dela z nadarjenimi

Stopnja strinjanja	Sploh se ne strinjam		Ne strinjam se		Delno se strinjam		Strinjam se		Popolnoma se strinjam		Σ	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	N	%
Predpostavka 1. Delo z nadarjenimi je zahtevno	10	4	19	7,6	38	15,2	83	33,2	100	40	250	100

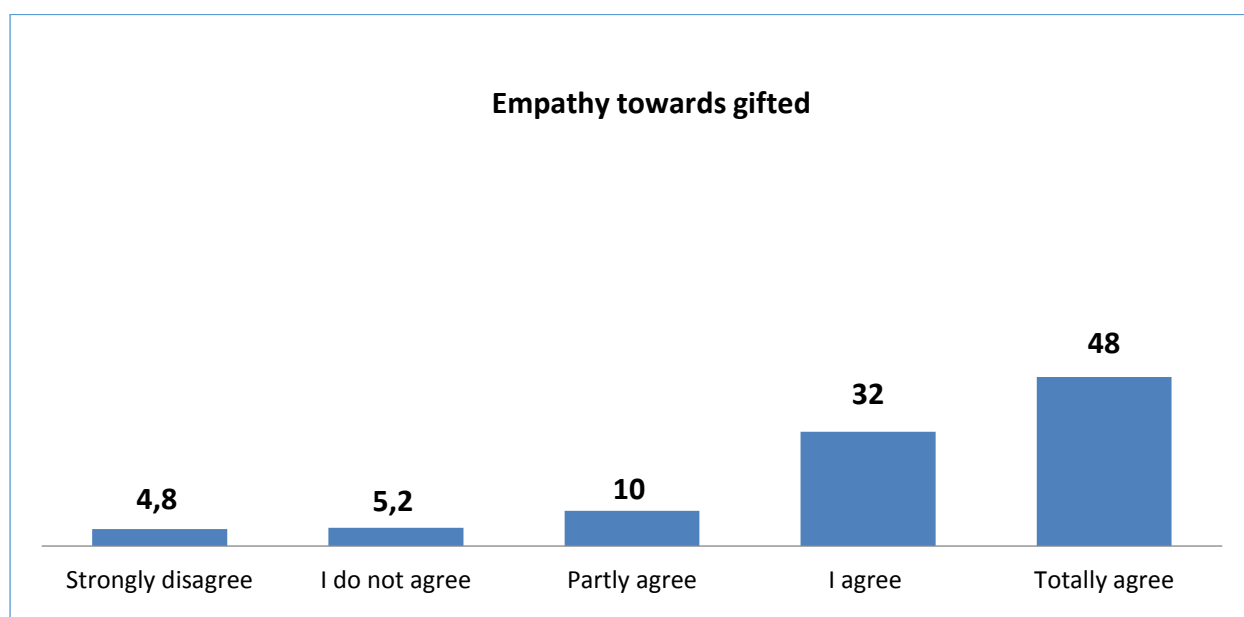

Graf 1. Pregled stopnje zahtevnosti pri delu z nadarjenimi

Tabela 1 prikazuje, da je na prvem mestu trditev »delo z nadarjenimi je zahtevno«. Od vseh sodelujočih se kar 40% s tem strinjalo.

Tabela 2. Prikaz stopnje empatije do nadarjenih

Stopnja strinjanja	Sploh se ne strinjam		Ne strinjam se		Delno se strinjam		Strinjam se		Popolnoma se strinjam		Σ	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	N	%
Predpostavka 2. Sem empatičen do nadarjenih												
	12	4,8	13	5,2	25	10	80	32	120	48	250	100

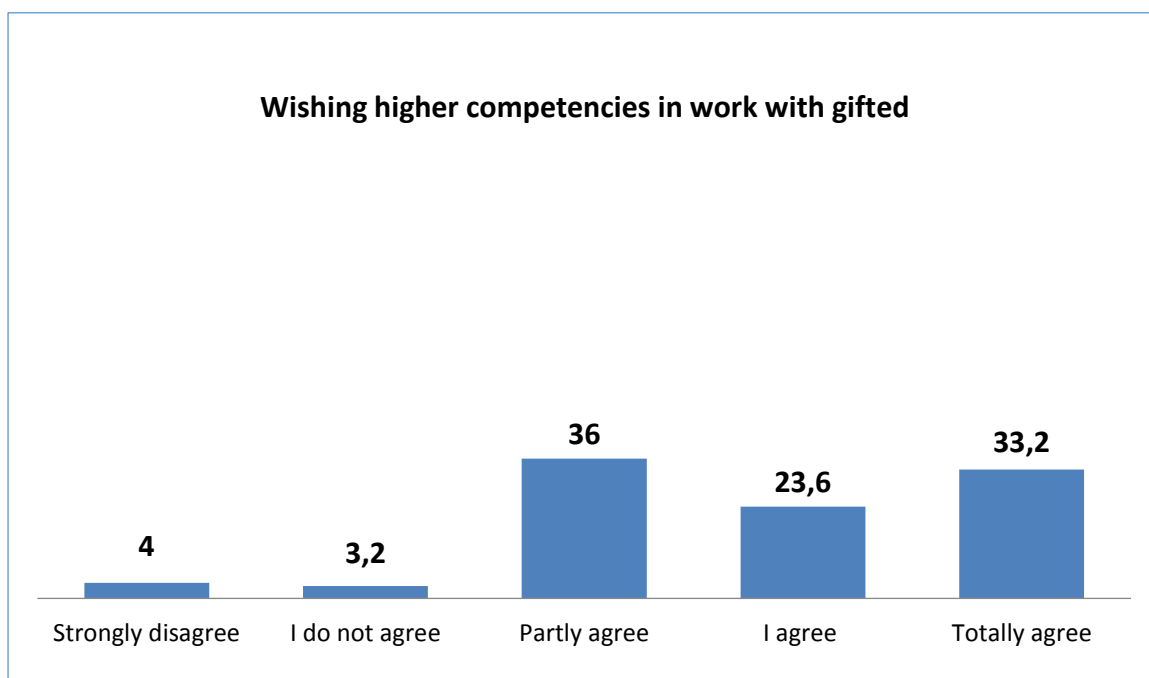

Graf 2. Prikaz stopnje empatije do nadarjenih

Tabela 2 se nanaša na stopnjo empatije do nadarjenih. Tabela in graf prikazujeta, da se večina sodelujočih strinja s predpostavko: popolnoma se strinja kar 120 oziroma 48% udeležencev, in strinja 80 oziroma 32% udeležencev, kar govori o veliki skladnosti mnenja.

Tabela 3. Prikaz potrebe po izboljšanju kompetenc za delo z nadarjenimi

Stopnja strinjanja	Sploh se ne strinjam		Ne strinjam se		Delno se strinjam		Strinjam se		Popolno se strinjam		Σ	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	N	%
Predpostavka 3. Želim si nadgradnje svojih kompetenc za delo z nadarjenimi												
	10	4	8	3,2	90	36	59	23,6	83	33,2	250	100

Graf 3. Prikaz potrebe po izboljšanju kompetenc za delo z nadarjenimi

Iz tabele 3, ki se nanaša na trditev, da učitelji želijo izboljšanje svojih kompetenc pri delu z nadarjenimi, je razvidno, da se s trditvijo popolnoma strinja 33,2% in delno strinja 36% vprašanih.

Tabela 4. Prikaz motiviranosti učiteljev pri delu z nadarjenimi

Stopnja strinjanja	Sploh se ne strinjam		Ne strinjam se		Delno se strinjam		Strinjam se		Popolnoma se strinjam		Σ	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	N	%
Predpostavka 4. Uspeh nadarjenih je zame največja motivacija												
	10	4	8	3,2	60	24	80	32	92	36,8	250	100

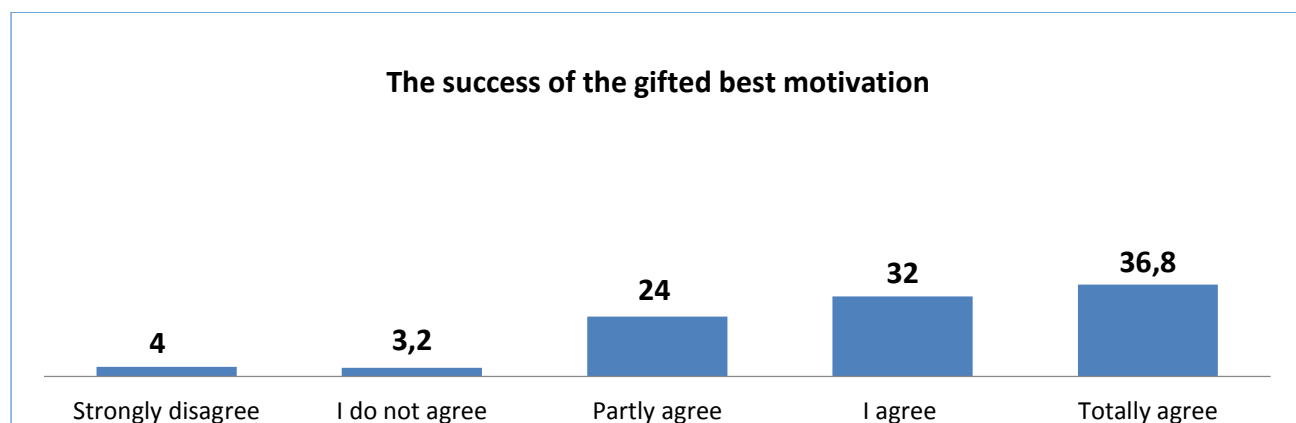
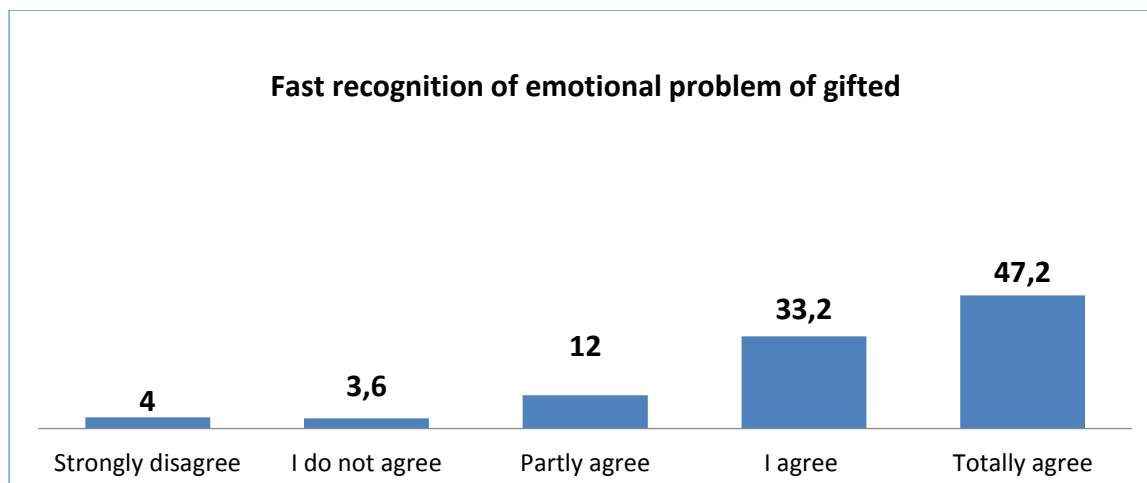

Tabela 4, ki se nanaša na motiviranost učiteljev pri delu z nadarjenimi kaže na to, da se večina vprašanih, 92 oziroma 36,8% vprašanih, popolnoma strinja z izjavo in 80 oziroma 32% strinja z izjavo.

Tabela 5. Prikaz hitrosti prepoznavanja emocionalnih težav nadarjenih

Stopnja strinjanja	Sploh se ne strinjam		Ne strinjam se		Delno se strinjam		Strinjam se		Popolnoma se strinjam		Σ	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	N	%
Predpostavka 5. Hitro prepoznam emocionalne težave	10	4	9	3,6	29	12	83	33,2	117	47,2	250	100

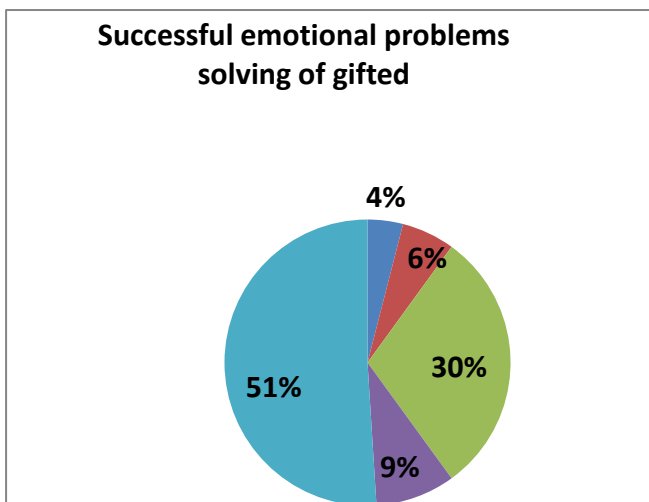
Graf 5. Prikaz hitrosti prepoznavanja emocionalnih težav nadarjenih

Iz grafa 5, ki se naša na hitrost prepoznavanja emocionalnih težav nadarjenih je razvidno, da se večina vprašanih popolnoma strinja, 117 oziroma 47,2% in strinja 83 oziroma 33,2%. Skupni odstotek strinjanja 82,2% kaže na zelo visoko razvito sposobnost prepoznavanja emocionalnih težav nadarjenih.

Tabela 6. Prikaz uspeha reševanja emocionalnih težav nadarjenih

Stopnja strinjanja	Sploh se ne strinjam		Ne strinjam se		Delno se strinjam		Strinjam se		Popolnoma se strinjam		Σ	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	N	%
Predpostavka 6. Uspešno rešujem emocionalne težave nadarjenih												
	10	4	15	6	76	30	22	9	127	51	250	100

Graf 6. Prikaz uspeha reševanja emocionalnih težav nadarjenih

Uspeh reševanja emocionalnih težav nadarjenih je prikazan v tabeli 5, kjer lahko vidimo, da je večina vprašanih, 117 oziroma 51%, mnenja, da so uspešni pri reševanju emocionalnih težav nadarjenih. Ob tem pa ne smemo pozabiti, da se 76 oziroma 35% vprašanih le delno strinja, da so uspešni pri reševanju emocionalnih težav nadarjenih.

Matrika stopnje strinjanja glede na predpostavke

Stopnja strinjanja	Sploh se ne strinjam		Ne strinjam se		Delno se strinjam		Strinjam se		Popolno se strinjam		Σ	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	N	%
Predpostavka 1. Delo z nadarjenimi je zahtevno	10	4	19	7,6	38	15,2	83	33,2	10	40	250	100
Predpostavka 2. Sem empatičen do nadarjenih	12	4,8	13	5,2	25	10	80	32	12	48	250	100

Vloga različnih obogatitvenih dejavnosti za razvoj nadarjenih. 2017. Ruše:
Osnovna šola Janka Glazerja Ruše

Predpostavka 3. Želim si nadgradnje svojih kompetenc za delo z nadarjenimi	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	N	%
	10	4	8	3,2	90	36	59	23,6	83	33,2	250	100
Predpostavka 4. Uspeh nadarjenih je zame največja motivacija	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	N	%
	10	4	8	3,2	60	24	80	32	92	36,8	250	100
Predpostavka 5. Hitro prepoznam emocionalne težave	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	N	%
	10	4	9	3,6	29	12	83	33,2	117	47,2	250	100
Predpostavka 6. Uspešno rešujem emocionalne težave nadarjenih	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	N	%
	10	4	15	6	76	30	22	9	127	51	250	100

*Matrika prikazuje skupni pregled rezultatov povezanih s trditvami preiskave senzibilnosti učiteljev do nadarjenih.

Zaključek

Rezultati raziskave prikazujejo, da vprašani kažejo različne stopnje senzibilnosti pri delu z nadarjenimi, kar je odvisno od različnih stališč. Iz opazanj, ki smo jih pridobili in se nanašajo na senzibilnost učiteljev pri delu z nadarjenimi, ki so boljše izpolnjevali psihološke attribute (nivo zahtevnosti dela, nivo empatije, stopnja motiviranosti in uspešnost prepoznavanja in reševanja emocionalnih težav nadarjenih), privedejo do naslednjih zaključkov. Večina vprašanih verjame, da je delo z nadarjenimi izziv. Večina vprašanih je sposobno empatije glede težav in potreb nadarjenih. Če je stopnja motiviranost dela z nadarjenimi pokazatelj senzibilnosti učiteljev lahko trdimo, da imajo učitelji visoko stopnjo senzibilnosti. Učitelji imajo visoko razvite strokovne in emocionalne kompetence za prepoznavanje emocionalnih težav nadarjenih. Učitelji imajo visoko razvite strokovne in emocionalne kompetence za reševanje emocionalnih težav nadarjenih. Pomen empatije potrjuje raziskava Lenona in Eisberga (1978, 1998), ki je pokazala, da se lahko empatija interpretira na več načinov. V nadalje (Hercog, 2006; Harris, 2000) je potreba po standardizaciji osnovnih učnih kompetenc nujna za razvoj profesionalizacije dela z nadarjenimi. Omejitve pri izpopolnjevanju teoretičnih konceptov in empirični rezultati so pokazatelj težavnosti vpeljevanja koncepta senzibilnosti v kontekst dela z nadarjenimi.

Viri

1. Aronson, E.; Wilson, T. D.; Akert, R. M. (2005). *Socijalnapsihologija*, Zagreb:Mated.o.o.
2. Fleishman, Wotrogen Uhlman, Marshall, Mies, (1985). *Development of prototype occupational information network content model*, Utah Department of Employment Security Utah
3. Goleman, D. (1998). *Working with Emotional Intelligence*. New York. BantamBooks.
4. Green, P C.,(1999).*Building robust competencies*, Linking Human resource systems to organizational strategies, Jossey-Bass, San Francisko
5. Келемен, Г., (2011). Персонализовани програм за образовање даровитих, Зборнок 13 Практични аспекти савремених стватања даровитости, Висока школа струковних студија Михајло Палов, Вршац
6. McKinsey & Company (2007). *How the World's Most Improved School Systems Keep Getting Better*.
7. Ољача, М., и сарад. (2009). *Менаџмент професионалног развоја заснован на компетенцијамa*, Зборник радова, Иновације у основношколском образовању-вредновање, Учитељски факултет у Београду, Београд

8. Pantić, N. & ĆekićMarković, J. (2012). *Nastavnici u Srbiji: Stavovi o profesiji i reformama u obrazovanju*. Beograd: Centar za obrazovne politike.
9. Pantić, N. (2011). *Regional research findings for developing National Qualifications Frameworks for teachers* within the Advancing Teacher Professionalism for Inclusive, Quality and Relevant Education – ATEPIE project.
10. Pantić, N., Wubbels, T. (2010). *Teacher Competences as a Basis for Teacher Education – Views of Serbian Teachers and Teacher Educators*, *Teaching and Teacher Education* 26.
11. Pantić, N., Closs, A. & Ivošević, V. (2010). *Teachers for the future – Teacher development for Inclusive Education in the Western Balkans*. Turin: European Training Foundation.
12. Pantić, N. (2008). *Usaglašavanje programa obrazovanja prosvetnih radnika u zemljama Zapadnog Balkana*. Beograd: Centar za obrazovne
13. Petz, B. (2005.). *Psihologijski rječnik*. Jastrebarsko: Naklada Slap.
14. Spencer, McClelland, Spenser, (1994). *Competence at work*, Witley, new York
15. Stoney, L., Mitchell, A. & Warner, M. E. (...). Smarter Reform: Moving beyond single program solutions to an early care and education system. *Community Development – Journal of the Community Development Society*. 37(2).
16. Stotland, E. (1969.). *Exploratory investigation of empathy*. In L. Berkovitz *Advances in experimental social psychology*, Vol. 3, New York.
17. Takšić, V., Mohorić, T., i Munjas, R. (2006.). *Emocionalna inteligencija: teorija, operacionalizacija, primjena i povezanost s pozitivnog psihologijom*. Društvena istraživanja Zagreb, 4-5: 729-752.
18. Takšić, V. Mohorić, T. (2008.). *Kroskulturalna usporedba faktorskih struktura dvaju verzija Upitnika emocionalne kompetentnosti (UEK)*. Zbornik sažetaka 16. Dana psihologije u Zadru (ur. A. Proroković). Zadar: Sveučilište u Zadru.
19. Harris, A. (2002). School improvement: What's in it for Schools? *Retrieved* January 12, 2008 from <http://www.questia.com/>.
20. Wilson, L. C., i Headley, N. (1999.). *Working with young children*. Albany : Delmar Publishers.

PhD Ljupco Kevereski: Sensibility of teachers for working with gifted and talented in R. Macedonia

**University St. Kliment Ohridski- Bitola
Faculty of Education- Bitola, Macedonia
kever@mt.net.mk**

Summary:

The development of pedagogical standards in education is imperative tendency that should provide high quality which is based on humanistic and socio-constructivist, developmental, dynamic, individual and other principles in the learning process as a result of the dynamic interaction between teachers, students and adults (parents). In that context, it's recognized the role of teachers in supporting and development of gifted and talented students or their sensibility toward this category of students.)The purpose of the paper is to identify the sensibility of the teaching staff in the general treatment of gifted and talented, especially implementing programs for work with gifted and talented students. Sensibility of teaching staff is observed as a multidimensional phenomenon conditioned and determined which integrates itself (intellectual, emotional, social, ethical and other components). This paper sets out the general assumption that the high sensibility toward gifted and talented is a true indicator and predictor of quality implementation of development programs for gifted and talented. The paper presents the experiences of the national project entitled "Discovering and working with gifted and talented in R. Macedonia" implemented in accordance with The Ministry of Education (no. 11 9158/1 of 20.05.2014) and the Ministry of Labour and Social Policy ((no. 11- 4207/4 from 17.07.2014. The research experiences are result of the use of a specially constructed questionnaire (POST), which determines the sensibility of the teaching staff in relation to certain aspects of the treatment of gifted and talented. The sample comprised 250 teachers from primary and secondary schools in the Republic Macedonia. Preliminary results show that in R. Macedonia certain positive developments in education which create the basis for a promising and successful development and quality treatment of gifted and talented.

Keywords: sensibility, gifted and talented programs, quality.

Introduction

Analyzing the role of teacher in the education in one long societal and historical context, we notice that there is a persuasive argument that speaks for his crucial role in achieving the level of quality implementation of the educational process. Especially in the development of its role it's sized the imperative goal of achieving new pedagogical professionalism that is part of the (Green Paper on Teacher Education in Europe, 2000). The working document for supporting the teaching profession is also in this context for better learning outcomes (Supportinf the Teaching Professin for Better Learning Outcome 2012) . This document quotes two conclusions that are suggesting " Before the teaching profession appaer requirements that are changing very fast and look for new set of competencies" and the next is "The teaching profession in Europe is extremely important in education." In this sense, the sensibility of teachers is percieved their needs, status, treatment and the general percepcion in this category of the students in the social and institutional context.

The questions for the definition and understanding of the term has wide interdisciplinary sensibility dimensions needing contextual interpretation in order to realize his authentic expression. In psychological terms the notion of sensibility we can define as individual psychological problems, the ability to feel certain things faster and deeper followed by adequate (re) action. In other words, it is a difference that can be explained by differences in "hearing" in the psychological connotation. Comes from the latin word sensibilita and it refers to the ability to feel things more quickly and simply. This paper seeks to emphasis the level of sensitivity of the teachers to the gifted and talented, that is manifested and expressed from professional and emotional competencies of the teachers. In order for a better and more explicit operationalization of the term sensibility of the teachers regarding the gifted and the talented we will connect it with two psycho-pedagogical attributes in the education that have long been part of the modern pedagogical practice. They are the professional and emotional competencies that directly or indirectly are reflecting the sensible energy from the teachers towards the gifted and talented studets in Republic of Macedonia.

Professional and emotional attributes as predictor of the sensibility of the teacher

The questions for the definition and understanding of the term has wide interdisciplinary sensibility dimensions needing contextual interpretation in order to realize his authentic expression. In psychological terms the notion of sensibility we can define as individual psychological problems, the ability to feel certain things faster and deeper followed by adequate (re) action. In other words, it is a difference that can be explained by differences in "hearing" in the psychological connotation. Comes from the latin word *sensibilita* and it refers to the ability to feel things more quickly and simply.

In order for a better and more explicit operationalization of the term sensibility of the teachers regarding the gifted and the talented we will connect it with two psycho-pedagogical attributes in the education that have long been part of the modern pedagogical practice. They are the professional and emotional competencies.

In operationalization and functionalization of the notion of competence we will enumerate some sequences provided by (Zemke, 1082) according to Oljacha, M., and cooperation. Famous authors (Spenser, McClelland, Spenser, 1994) believe that competencies are a combination of motives, characteristics, selfkoncept, attitudes and values, knowledge and professional behavior and others. In context of the problem can be stated that the competence is the unity of knowledge, skills, ability, motivation, beliefs, values and interests (Fleishman, Wotrogen Uhlman, Marshall, Mies, 1985). Or we can say that the competencies are professional and personal skills that are used in the process of realization of the tasks (Green, 1999). The second psychological construct that we can bring to an immediate connection with the sensibility of the teachers in the treatment of gifted and talented the empathy acts as a component of emotional competence of teachers. Goleman (1998) is defining the emotional competence as a learned ability that builds on emotional intelligence consisting according to Wilson i Headley (1999.), from six psychological correlates of which the empathy takes the center .. Eisenberg and Strayer (1987) have a definition about the empathy and how the empathy is a

emotional answer resulting from the emotional condition in terms of the other person and which is identified with the situations or emotional situation with others (by: Vasta, Height, Miller, 1998). In that sense the empathy is a cognitive awareness of the inner state of others or their thoughts, feelings, perceptions and intentions (Ajks, 1997, by: Hoffman, 2003: 37). Empathy is mediated in the emotional reaction of the others (Hoffman, 2003: 37). The empathy should be seen in the thoughts, attitudes, values, feelings, and behavior of individuals (Kaliopuska, 1995, by: Stankovič 2007: 86). At the end we will mention the definition that is the closest and corresponds with the understanding of the term sensibility of the teachers that Petz (2005) gave. According to Petz the empathy is a complicity with the emotional state of others and understanding their position on the basis of perceived or imagined situation that there is a person. With previously mentioned we can point out the personalization of relationship teacher-gifted or tendency for personalization of the programs for work with gifted (Kelemen, 2011: 224-237)), which at the same time reflects the sensibility attitude towards this category of students.

Research Methodology

The initial foundation of the problem resulted from the realization of the national project "Discovering and working with gifted and talented" initiating reflection on what is the degree of sensitization of teachers to the needs and status of gifted and talented education in R. Macedonia. From here the main problem of this research is to investigate the subjective sense and the willingness of teachers for quality treatment of gifted and talented students. Object of investigation in this research is to determine the degree of sensitivity of teachers to gifted and talented students in education. The sensibility of the teachers brought in connection with these psychological attributes: the level of challenge to work, the level of empathy, level of motivation, and the degrees of success in identifying and addressing the emotional trial we considered in some sensibility teachers. The aim of the research is to affirm the thesis that the level of sensibility of the teachers for gifted and talented users is a significant predictor of their successful treatment and whether there are relevant differences in gender, age and work experience among teachers.

The general assumption of which started in the research was that the degree of sensibility of the teachers' gifted and talented is one of the basic predictors for successful treatment of gifted and talented.

Variables of research: Sensibilitetotse defined as a subjective feeling of willingness to have an understanding of the needs, problems and solutions for quality improvement of the treatment of gifted and talented students. Giftedness defined as a composition of three fundamental psychological traits such as: Ability above average, high motivation and creativity according to claim Renculi.

Sample of research: The sample is adapted and composed of 120 teachers involved in the national project Discovering and working with gifted and talented students. 92 are women, 28 male. The examination was conducted in 10 primary schools in the cities of Prilep, Veles and Skopje.

Instrument: In the research the questionire was used as an instrument to determine the sensibility of the teachers in the treatment of gifted and talented students in education in Macedonia. The questionire consists of 14 questions.

Preview and interpretation of the results

Table 1. Table preview of the degree of the challenge for working with gifted.

Degree of complience	Stron gly disagree		I do not agree		Partly agree		I agree		Totally agree		Σ	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	N	%
Proposition 1. Work with gifted is a challenge to me												
	10	4	1	7,6	38	15,2	8	33,2	100	40	25	100

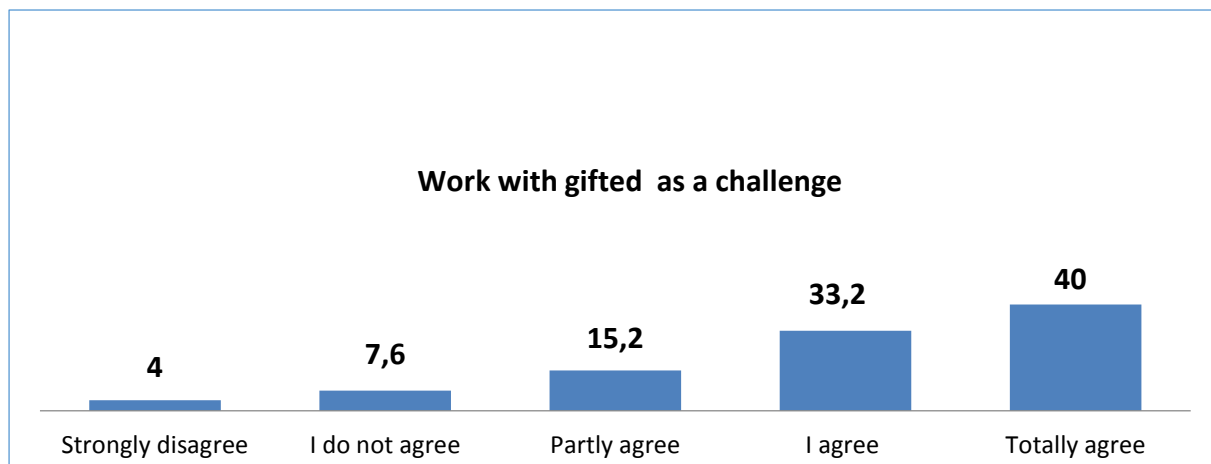

Chart 1. Preview of the degree of the challenge for working with gifted

Table number 1 shows that in terms of 1. Working with gifted is the biggest challenge or 40% from the respondents think that working with gifted is a challenge.

Table2. Table preview of the degree of empathy for the gifted

Degree of compliance	Strongly disagree		I do not agree		Partly agree		I agree		Totally agree		Σ	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	N	%
Proposition 2. I feel great empathy towards the gifted and talented	12	4,8	13	5,2	25	10	80	32	120	48	250	100

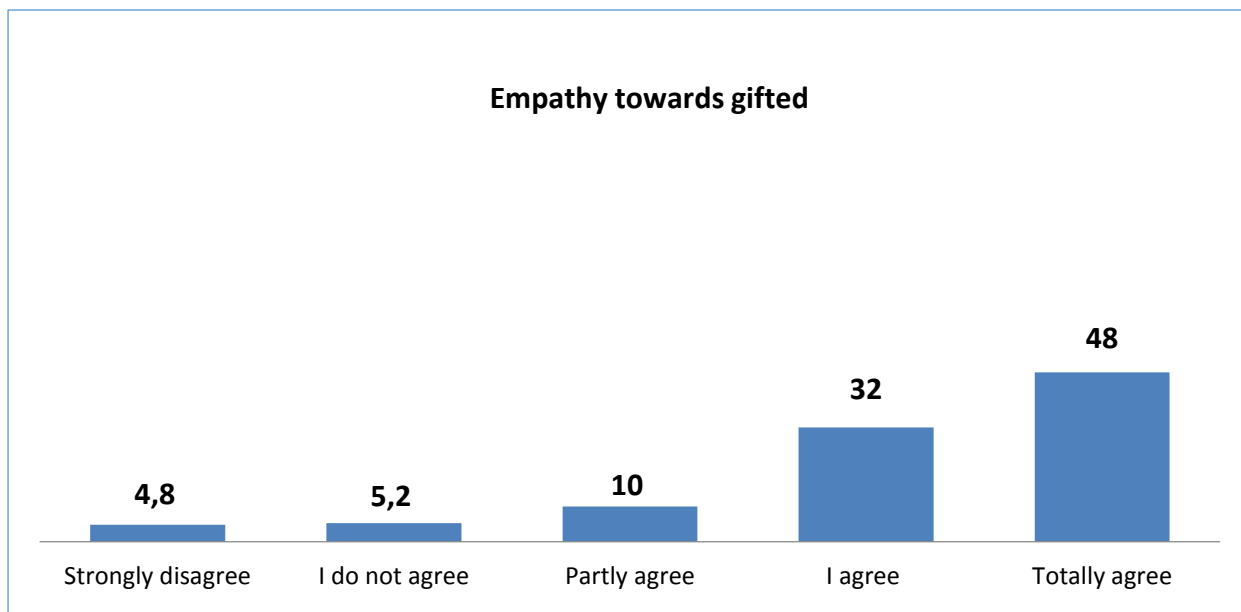

Chart 2. Preview preview of the degree of empathy for the gifted

Table 2 refers to the degree of sense of empathy towards the gifted and talented. The table and chart can be noted that the respondents have a high percentage of agreement: completely agree 120 respondents, 48% agree and de 80 or 32 %, which speaks of an extremely high rate of compliance.

Table 3. Table preview for the need to increase competence in working with gifted

Degree of compliance	Strongly disagree		I don't agree		Partly agree		I agree		Totally agree		Σ	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	N	%
Proposition 3. I wish higher competence in working with gifted and talentirante	10	4	8	3,2	90	36	59	23,6	83	33,2	250	100

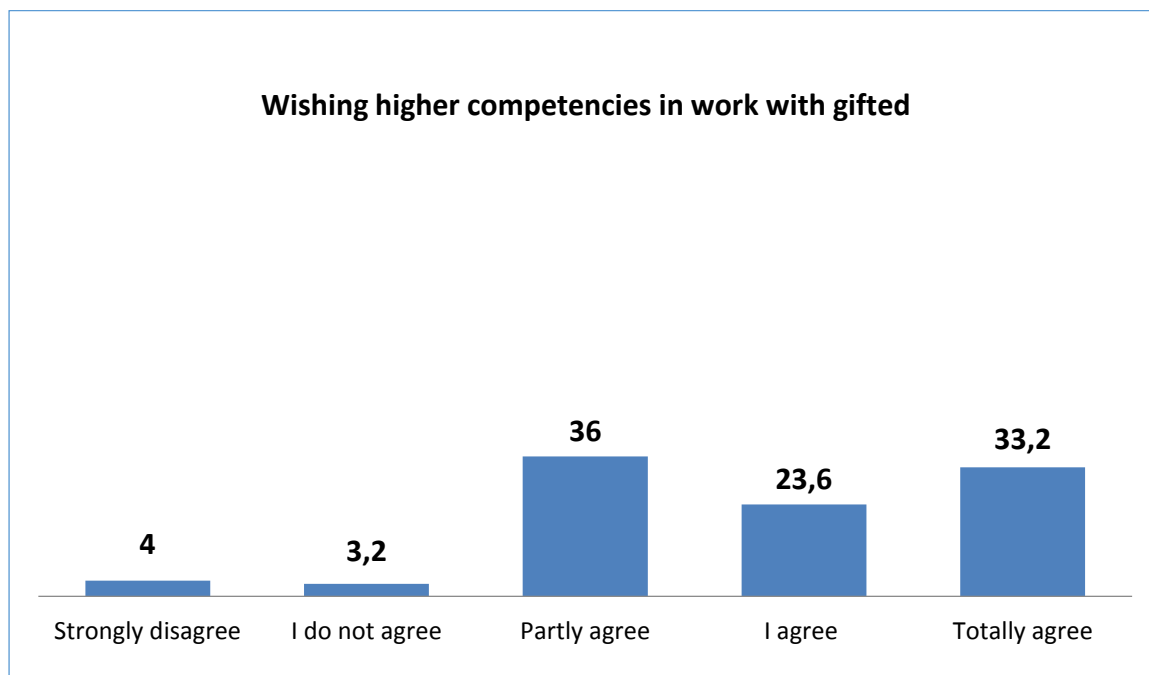

Chart 3. Preview for the need to increase competence in working with gifted

From Table 3 which refers to the claim that teachers want higher competence in working with gifted and talented noteworthy that this statement totally agree 33,2 % partly agree that 36% of respondents.

Tabel 4. Table preview for the motivation of the teachers in work with gifted

Degree of compliance	Strongly disagree		I don't agree		Partly agree		I agree		Totally agree		Σ	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	N	%
Proposition 4. The success of gifted and talented for me is the best motivation	10	4	8	3,2	60	24	80	32	92	36,8	250	100

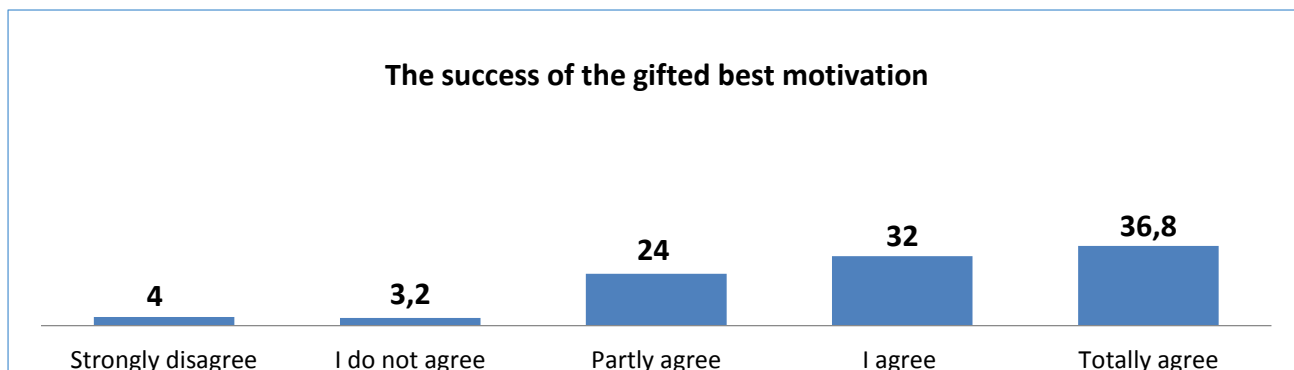

Table 4 and preview 4 which refers to the motivation of teachers working with gifted shows that the majority of respondents ie 92 or 36,8 % totally agree, 80 or 32 totally agree with that conclusion.

Table 5. Preview of the speed of recognizing the emotional problems of the gifted

Degree of compliance	Strongly disagree		I don't agree		Partly agree		I agree		Totally agree		Σ	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	N	%
Proposition 5. I recognize the emotional problems of gifted and talented very fast	10	4	9	3,6	29	12	83	33,2	11	47,2	250	100

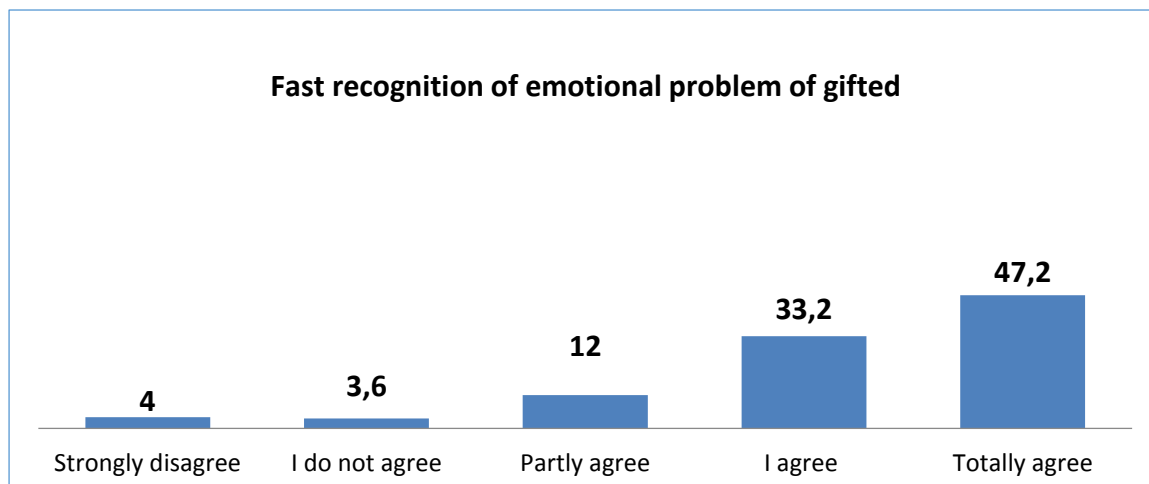

Chart 5. Preview of the speed of recognition of the emotional problems of the gifted

From graphic 5, which refers to the speed of recognition of the emotional problems of the gifted it is shown that the largest settlement of respondents completely agree 117 or 47,2 % or 83 respondents agree or 33.2% or total percentage ratio of 81.2 % speaks for extremely high level of agreement in fast recognition of the emotional problems of gifted and talented students.

Table 6. Table preview of the success in solving emotional problems of gifted

Degree of compliance	Strongly disagree		I don't agree		Partly agree		I agree		Totally agree		Σ	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	N	%
Proposition 6. I Successfully solve emotional problems of gifted and talented	10	4	15	6	76	30	22	9	127	51	250	100

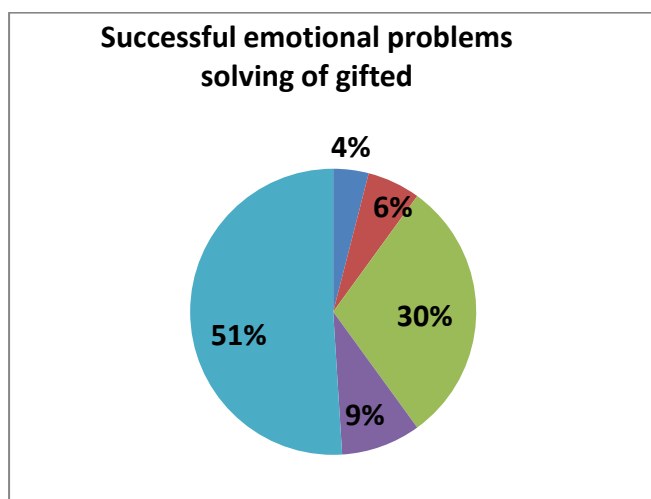

Chart 6. Preview of the successful resolution of the emotional problems of gifted

The success of solving emotional problems of gifted and talented is shown in the Table 6 of which can be seen that most of the respondents ie 127 or 51% consider that they can fully and successfully solve emotional problem in gifted and talented, but we should not forget the 76 or 35% of respondents that partly agree with the claim that they have success while addressing the emotional problems of gifted and talented.

Matrix of the degree of matching according to claims sensibility *

Vloga različnih obogatitvenih dejavnosti za razvoj nadarjenih. 2017. Ruše:
Osnovna šola Janka Glazerja Ruše

Degree of compliance	Strongly disagree		I don't agree		Partly agree		I agree		Totally agree		Σ	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	N	%
Proposition 1. Work with gifted is a challenge for me												
	10	4	19	7,6	38	15,2	83	33,2	100	40	250	100
Proposition 2. I feel great empathy towards the gifted and talented												
	12	4,8	13	5,2	25	10	80	32	120	48	250	100
Proposition 3. I wish higher competence in working with gifted and talented												
	10	4	8	3,2	90	36	59	23,6	83	33,2	250	100
Proposition 4. The success of gifted and talented for me is the best motivation												
	10	4	8	3,2	60	24	80	32	92	36,8	250	100

Proposition 5. I recognize the emotional problems of gifted and talented very fast	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	N	%
	10	4	9	3,6	29	12	83	33,2	11	47,7	250	100
Proposition 6. I Successfully solve emotional problems of gifted and talented	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	N	%
	10	4	15	6	76	30	22	9	12	51,7	250	100

* Matrix presents the overall results of the allegations relating to the examination of the sensibility of the teachers towards the gifted and talented

Conclusion

The results of the research show that the respondents have varying degrees of intensity on their sensibility for work with gifted and talented relating to various aspects. Considering the sensibility of the teachers in the gifted and talented who were brought into close relationship with the psychological attributes: the level of challenge to work, the level of empathy, level of motivation, and the degrees of success in identifying and addressing the emotional problems we can extract some concluding observations: The majority of respondents believe that working with gifted and talented is their challenge. The majority of respondents high degree of empathy for the problems and needs of gifted and talented. If the level of motivation for working with gifted and talented as an indicator of the sensibility of the teachers indicates that a teacher that is expressed in extremely high level. Teachers

possess high profesional and emotional competencies for recognition of the emotional problems of the gifted and talented. The teachers possess high profesional and emotional competencies in the process of solving the emotional problems of the gifted and talented. The meaning of the empathy emphasize the research of Lenon and Eisberg (1978 towards: Carnion etal 1998). The research shows that the empathy can be interpreted in different ways. In this direction (Hercog, 2006; Harris, 2000) felt that standardization of the necessary teaching competencies is essential in the development of professionalization in the treatment of gifted and talented. As limitation in the theoretical elaboration and in the empirical results may indicate the difficulties of implementing the concept of sensability in the context of the treatement of gifted and talented.

References

1. Aronson, E.; Wilson, T. D.; Akert, R. M. (2005). *Socijalnapsihologija*, Zagreb:Mated.o.o.
2. Fleishman, Wotrogen Uhlman, Marshall, Mies, (1985). *Develo[ment of prototype accupational information network content model*, Utah Department of Employment Secutity Utah
3. Goleman, D. (1998). *Working with Emotional Intelligence*. New York. BantamBooks.
4. Green, P C.,(1999).*Building robust competencies*, Linking Human resourse systems to organizational strategies, Jossey-Bass, San Francisko
5. Келемен, Г., (2011). Персонализовани програм за образовање даровитих, Зборнок 13 Практични аспекти савремених стватања даровитости, Висока школа струковних студија Михајло Палов, Вршац
6. McKinsey & Company (2007). *How the World's Most Improved School SystemsKeep Getting Better*.
7. Ољача, М., и сарад. (2009). *Менаџмент професионалног развоја заснован на компетенцијама*, Зборник радова, Иновације у основношколском образовању- вредновање, Учитељски факултет у Београду, Београд
8. Pantić, N. &ČekićMarković, J. (2012). *Nastavnici u Srbiji: Stavovi o profesijiireformama u obrazovanju*. Beograd: Centarzaobrazovnepolitike.
9. Pantić, N. (2011). *Regional research findings for developing National QualificationsFrameworks for teachers* within the Advancing Teacher Professionalismfor Inclusive, Quality and Relevant Education – ATEPIE project.
10. Pantić, N., Wubbels, T. (2010). *Teacher Competences as a Basis for TeacherEducation – Views of Serbian Teachers and Teacher Educators*, *Teachingand Teacher Education* 26.
11. Pantić, N., Closs, A. &Ivošević, V. (2010). *Teachers for the future – Teacherdevelopment for Inclusive Education in the Western Balkans*. Turin: EuropeanTraining Foundation.

12. Pantić, N. (2008). *Usaglašavanje programa obrazovanja prosvetnih radnika u zemljama Zapadnog Balkana*. Beograd: Centar za obrazovne
13. Petz, B. (2005.). *Psihologijski rječnik*. Jastrebarsko: Naklada Slap.
14. Spencer, McClelland, Spenser, (1994). *Competence at work*, Witley, new York
15. Stoney, L., Mitchell, A. & Warner, M. E. (...). Smarter Reform: Moving beyond single program solutions to an early care and education system. *Community Development – Journal of the Community Development Society*. 37(2).
16. Stotland, E. (1969.). *Exploratory investigation of empathy*. In L. Berkovitz *Advances in experimental social psychology*, Vol. 3, New York.
17. Takšić, V., Mohorić, T., i Munjas, R. (2006.). *Emocionalna inteligencija: teorija, operacionalizacija, primjena i povezanost s pozitivnog psihologijom*. Društvena istraživanja Zagreb, 4-5: 729-752.
18. Takšić, V. Mohorić, T. (2008.). *Kroskulturalna usporedba faktorskih struktura dvaju verzija Upitnika emocionalne kompetentnosti (UEK)*. Zbornik sažetaka 16. Dana psihologije u Zadru (ur. A. Proroković). Zadar: Sveučilište u Zadru.
19. Harris, A. (2002). School improvement: What's in it for Schools? *Retrived* January 12, 2008 from <http://www.questia.com/>.
20. Wilson, L. C., i Headley, N. (1999.). *Working with young children*. Albany :Delmar Publishers.

mag. Tanja Bezić, prof. pedagogike in psihologije: Obogatitveni programi in dejavnosti – načrtna in sistematična podpora celostnemu razvoju nadarjenih učencev OŠ

Zavod RS za šolstvo
tanja.bezic@zrss.si

Raziskave so že dokazale, da posebni programi obogatnega, pospešenega in poglobljenega učenja, v katere se vključijo nadarjeni, pomembno prispevajo k njihovem optimalnejšemu razvoju. Trajati pa morajo več let (Kulik, Tieso, Van Tassel Baska, Renzulli, Gyori, idr.). Pojem »obogatitveni program« (Enrichment Programs) je po zaslugi J. Renzullija zavzel prav posebno mesto na področju edukacije nadarjenih. Čeprav obogatitev v vsakdanjem jeziku lahko pomeni tako vsebinske kot tudi didaktične prilagoditve znotraj rednega pouka, bomo v prispevku pojma obogatitveni program in obogatitvena dejavnost posebej opredelili in ju razumeli kot specifično obliko vzgojno-izobraževalnega dela praviloma zunaj rednega pouka, lahko pa tudi zunaj šole. Opredelitev pojmov je potrebna zaradi njune jasne konceptualne utemeljitve in umestitve v program OŠ. Predstavili bomo tudi zadnje analize in raziskave o njunem izvajanju v slovenskih OŠ ter perspektive razvoja. Pri tem se bomo oprli predvsem na posodobljena konceptualna izhodišča in operativne rešitve, kot smo jih oblikovali v okviru zadnjega Predloga posodobitve koncepta odkrivanja in dela z nadarjenimi v vrtcu, OŠ in SŠ (Ekspertna skupina za delo z nadarjenimi na ZRSS, junij 2016).

Ključne besede: nadarjeni učenci, obogatitveni program, obogatitvena dejavnost, Koncept odkrivanja in vzgojno-izobraževalnega dela z nadarjenimi;

Nikola Božić, programski direktor: Istraživaĉka stanica Petnica: 35 godina bavljenja talentima

nikola@petnica.rs

Istraživaĉka stanica Petnica je evropska elitna institucija za rad sa mladim talentima koji imaju interesovanje za prirodne, društvene ili tehniĉke nauke. IS Petnica već 35 godine uspešno radi na obrazovanju mladih generacija koje se zanimaju za prirodne, društvene i tehniĉke nauke, i koje žele da se usavršavaju i prave prve korake u nauci. Zainteresovani srednjoškcolci, kojima možda regularan sistem školovanja nije dovoljan, a vole astronomiju, fiziku, elektorniku, računarstvo, matematiku, biologiju, hemiju, geologiju, medicinu, sociologiju, antropologiju, psihologiju, istroiju, lingvistiku, arheologiju ili grafiĉki dizajn dobro došli su u Petnicu. Petnica želi da identifikuje motivisane i zainteresovane srednjoškcolce. Oni ne moraju imati najbolje ocene, ili biti takmiĉari, ali ako vole nauku, i već sami pokušavaju naukom da se bave kod kuće, onda je Petnica za njih pravo mesto. Dovoljno je da svoja interesovanja i dosadašnje aktivnosti dobro predstavite i istaknu se među svim ostalim prijavljenim kandidatima, i postaće polaznici programa u Petnici. Petnica se na mapi obrazovnih institucija za rad sa talentima u Evropi, danas nalazi vrlo visoko, zahvaljujući rekonstrukciji, izgradnji i opremanju nauĉnom opremom od pre nekoliko godina. Zato evropske institucije Istraživaĉku stanicu Petnica svrstavaju u vodeće institucije ove vrste u celoj Evropi. Petniĉke obrazovne aktivnosti su oslonjene na široku mrežu od preko 800 stručnih saradnika koji u svojstvu gostujućih predavaĉa, mentora ili savetnika učestvuju u kreiranju i izvođenju razliĉitih kurseva i kampova. Oni dolaze iz preko stotinu fakulteta ili nauĉnih instituta i danas najveći deo njih su bivši polaznici petniĉkih programa. Sve ovo ukazuje na visok kvalitet programa, kao i na aktuelnost sadržaja. Iako je najveći broj petniĉkih kurseva, kampova ili seminara dizajniran za srednjoškcolce, postoji i dosta aktivnosti namenjenih nastavnicima i studentima. Svake godine preko 2000 uĉenika iz Srbije i iz mnogih drugih zemalja učestvuje na oko 150 raznovrsnih programa u Petnici. Ova ustanova je stekla veliki ugled zahvaljujući inovativnim metodama rada, kao i zbog izvanrednih rezultata u otkrivanju mladih talenata i podršci njihovom kvalitetnijem obrazovanju i razvoju. U Petnici nema ocena, diploma, krute discipline i tipičnih nastavnika, ali ima

fleksibilnih inovativnih aktivnosti, interaktivne nastave, zanimljive naučne opreme. Spremnost da se razumeju i podrže ideje učenika i njihovi istraživački projekti, kao i mlada profesionalna ekipa i brojni spoljni saradnici puni entuzijazma učinili su da Petnica postane srce srpskog alternativnog obrazovanja kao i, što je još važnije, vrlo omiljeno mesto okupljanja mladih željnih svežeg znanja i razumevanja. Prioritetni cilj obrazovnih aktivnosti u Petnici nije proširivanje faktografskog znanja, već unapređivanje racionalnog i logičkog mišljenja, sposobnosti uočavanja i rešavanja problema, planiranja, zaključivanja, pronalaženja kvalitetnih izvora informacija, procesa zaključivanja itd.

Sanja Tatić Janevski: Proces identifikacije i vidovi obrazovne podrške darovitim učenicima u Srbiji

Rad sa darovitim učenicima u Srbiji počiva na tri uobičajena vida obrazovne podrške: izdvajanju (prevashodno putem privremenog grupisanja, mada postoje i specijalizovane škole), ubrzavanju (razrednom i još uvek ređe, predmetnom) i obogaćivanju, koji nalaze svoje mesto i u aktuelnom, inkluzivnom pristupu obrazovanju, kao međusobno komplementarne mere.

Darovitim učenicima smatraju se oni koji imaju izuzetne sposobnosti. Svrstavaju se u grupu učenika kojima je potrebna posebna podrška u obrazovanju i koji imaju pravo na individualni obrazovni plan (IOP). Zakon ne propisuje formalnu identifikaciju učenika kao darovitih oslonjenu na rezultate testova sposobnosti, već u fokusu ima utvrđivanje *potreba* darovitih učenika i načina da se na njih odgovori. Na nacionalnom nivou regulisan je postupak utvrđivanja prava na IOP i njegovo sačinjavanje. Prepoznavanje učenika kojima je potrebna dodatna obrazovna podrška vrši se prikupljanjem i objedinjavanjem podataka o njemu iz više razliĉitih izvora (roditelji, stručnjaci, vršnjaci i samo dete) i korišćenjem razliĉitih tehnika i instrumenata. Međutim, operacionalizacija procesa identifikacije nije zakonski propisana. Jedan model identifikacije darovitih razvijen u skladu sa savremenim teorijskim konceptima i obrazovnim kontekstom u Srbiji nastao je u okviru projekta Zavoda za unapređivanje obrazovanja i vaspitanja. Sadrži uputstva, preporuke i instrumente za prepoznavanje darovitih učenika.

Pored ovoga, vanškolske organizacije i specijalizovane škole u Srbiji imaju sopstvene postupke identifikacije, koji počivaju na motivaciji ili postignućima na razliĉitim testovima.

Ključne reči: daroviti učenici, škola, proces identifikacije, IOP, vidovi podrške

Prof. dr. Milan Matijević: Multimedijaska konstruktivistiĉka didaktika za darovite uĉenike

Uĉiteljski fakultet u Zagrebu
<http://milan-matijevic.com/>
milan.matijevic@ufzg.hr

Sažetak - Kako danas organizirati i kontrolirati poticajnu obrazovnu okolinu za uĉenje darovite djece? Danas većina uĉenika već u doba srednjeg djetinjstva dobije na dar od roditelja ili kućnih prijatelja kvalitetan pametni telefon. Podsjetimo: to je uređaj koji se najmanje koristi za telefoniranje, a mnogo više za razne druge vidove komuniciranja i upravljanja informacijama.

Nekoliko polaznih didaktiĉkih i pedagoških aksioma: Nema apsolutno netalentirana djeteta. Ne postoji dijete koje ne Źeli uĉiti, ali djeca ne vole da ih se na uĉenje prisiljava. Uĉenje podrazumijeva raznovrsne aktivnosti subjekata koji uĉe. NajniŹi stupanj aktivnosti imamo u predavaĉkoj frontalnoj nastavi u kojoj se oĉekuje da uĉenici sjede te paŹljivo slušaju i gledaju što priĉa i što pokazuje uĉitelj. Za darovite uĉenike je poŹeljno organiziranje uvjeta za konstruktivistiĉku nastavu uz koju je više uĉenja, a manje pouĉavanja.

U konstruktivistiĉkoj nastavi uĉenici istraŹuju, otkrivaju, kombiniraju, rješavaju probleme, surađuju, stvaraju. Zadaća je uĉitelja stvarati uvjete i poticajnu obrazovnu okolinu za takve aktivnosti uĉenika. Digitalni mediji imaju u toj poticajnoj okolini izuzetno vaŹno mjesto, napose oni koji predstavljaju individualno vlasništvo svakog uĉenika (pametni telefon, tablet, laptop). VaŹnu ulogu u uĉenju darovitih uĉenika imaju video igre i simulacije.

Video igre i znaĉenje za razvoj osobnih obiljeŹja deŹce i odraslih (Matijeviĉ, 2016)

Multimedij kao digitalni proizvod znatno obogaĉuje didaktiĉka rješenja za pomaganje pouĉavanja i uĉenja. Multimedijalnost je fenomen kada se dva ili više medija meĉusobno dopunjuju i obogaĉuju u slanju informacija. Za djelotvorno upravljanje digitalnim medijima te procesom pouĉavanja pomoću tih medija izuzetno je vaŹno razumjeti i objasniti fenomen multimedijalnosti i njegovo mjesto u procesima pouĉavanja i uĉenja.

Hologram i holografija donose veliku revoluciju u prezentacijske tehnike i simulacijski softveru. Holografija je metoda pravljenja i reproduciranja trodimenzionalnih slika primjenom lasera. Holografija omoguĉuje pohranjivanje pune trodimenzionalne strukture snimljenog objekta.

IstraŹivanje, rješavanje problema, suradnja i kreiranje u multimedijskoj poticajnoj okolini te uz konstruktivistiĉko uĉenje kao šansa za darovite uĉenike.

Ako Źelimo da darovita djeca stjeĉu poduzetniĉke i suradniĉke vrline, da uĉe kontrolirati vlastite emocije, da razvijaju upornost, da uĉe kreativno rješavati probleme u simuliranim uvjetima potičimo ih na igranje video igara.

Zadaća uĉitelja u stvaranju poticajne multimedijske obrazovne okoline, u osituranju ravnoteŹe izmeĊu aktivnosti uĉenika u realnom i virtualnom svijetu.

Literatura:

Svi radovi ispod odnose se na multimedijisku i konstruktivistiĉku nasavu i mogu se kao cjeloviti tekstovi pronaći i preuzeti ovdje:

https://bib.irb.hr/pretrazivanje_jednostavno

<https://bib.irb.hr/lista-radova?autor=99513>

Dumanĉić, Mario; Matijević, Milan; Topolovĉan, Tomislav. How Mobile Learning Can Change Education. *Online International Interdisciplinary Research Journal*. VI (2016) , Special Issue; 31-37.

Matijević, M. & Opić, S. (2016). Certain predictors in the selection and design of the new media environment for learning and teaching. *Global Journal on Humanities & Social Sciences*. 3(6); 187-196.

Topolovĉan, T. & Matijević, M. (2016). Characteristics of Using Digital Media as Predictors of Constructivist Teaching in Lower Secondary Education in Croatia. *International Journal of Knowledge, Innovation and Entrepreneurship*. 4(1-3); 35-52.

Matijević, M. (2014). Learning in the e-environment: new media and learning for the future. *Libellarium*. 7(1); 93-103.

Matijević, M. (2012). The new learning environment and learner needs this century. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*. 46, 3290-3295.

Matijević, M. (2008). Ict u stanu kao poticaj darovitoj djeci. *Zbornik Visoke škole za obrazovanje vaspitaĉa Vršac*. 14(1); 399-408.

Topolovĉan, T., Matijević, M.; & Dumanĉić, M. (2016). Some Predictors of Constructivist Teaching in Elementary Education. *Croatian Journal of Education*, 18 (Special Edition), 1; 193-212.

Matijević, M. (2013). Multimedijaska i konstruktivistiĉka didaktika u uĉionici iz 19. stoljeća. *Pedagogija i kultura*. Hrvatić, Neven i Klapan, Anita (ur.). Zagreb: Hrvatsko pedagogijsko društvo, 291-299.

Matijević, M. (2013). The new role of teachers in the new multimedia learning environment. *2nd Cyprus International Conference od Educational Research*. Huseyin Uzunboylu (ur.). Lefkosa : Ataturk Teacher Training Academy, pp 1-5.

Topolovĉan, T. & Matijević, M. (2016). Constructivist learning and digital media. *Reasearch papers on knowledge, innovation and enterprise*. Ogunleyele, James (Ed.). Berlin: World Education Fellowship International ; *International Journal of Knowledge, Innovation and Entrepreneurship*; Academy of Innovation and Management, 78-97.

Matijević, M. (2011). Š kola i uĉenje za budućnost. U *Škola, odgoj i uĉenje za budućnost*, Jurĉević Lozanĉić, Anka ; Siniša Opić (ur.). Zagreb: Uĉiteljski fakultet, Sveučilište u Zagrebu, 9-22.

Topolovĉan, T. & Matijević, M. (2010). Mobilni telefon u životu budućih uĉitelja primarnog obrazovanja. U *Oĉekivanja, postignuća i perspektive u teoriji i praksi ranog i primarnog odgoja i obrazovanja: zbornik radova 11. Dana Mate Demarin*; Jurĉević Lozanĉić, Anka (ur.). Zagreb: Uĉiteljski fakultet, 423-433.

Matijević, M. (2016). Videoigre u kulturi informalnog uĉenja odraslih. Komu treba obrazovanje odraslih? Milan Matijević i Tihomir Źiljak (ur.). Zagreb: Agencija za strukovno obrazovanje i obrazovanje odraslih, 68-79.

Svalina, V. & Matijević, M. (2011). Glazbeno daroviti uĉenici na primarnom stupnju školovanja. *Napredak*, 152(3-4); 425-445.

*Vloga razliĉnih obogatitvenih dejavnosti za razvoj nadarjenih. 2017. Ruše:
Osnovna šola Janka Glazerja Ruše*

Matijević, M. (2008). ICT u stanu kao poticaj darovitoj djeci. *Zbornik Visoke škole za obrazovanje vaspitaĉa Vršac*. 14(1); 399-408.

https://www.youtube.com/watch?v=Alj2xE_d_z78

Szécsi Anikó – Csilla Fuszek: Madžarski program templeton

Pilotski program za prepoznavanje in spodbujanje izrednih kognitivnih talentov, 2015–2017

fuszekcs@gmail.com

Madžarski program Templeton, ki se je izvajal od 1. marca 2015 do 28. februarja 2017, so zasnovali madžarski strokovnjaki za nadarjene. Program vsebuje:

- **ustvarjanje in implementacija novih metodologij za prepoznavanje in podpora talentov.** S pomočjo madžarske mreže za podpora nadarjenih smo identificirali 314 oseb s kognitivno nadarjenostjo (starih med 10 in 29 let).
- **osebni letni razvojni programa za identificiranih 314 madžarskih pripravnikov projekta Templeton.** Kompleksni programi za spodbujanje so bili prirejeni individualnim potrebam. S tem je bilo omogočeno tudi svetovanje za nadarjene in dodatni seminarji.
- predstavljanje tudi drugih inovacij.

Kako smo identificirali kognitivne talente?

Da smo uspeli identificirati 315 kognitivno nadarjenih smo organizirali iskalno akcijo, ki je zajemala celotno državo. Naš cilj je bil zavzeti 20 tisoč najstnikov in malo čez tisoč nadarjenih v starosti od dvajset do devetindvajset let. Strategija za novačenje je v osnovi bazirala na nacionalni mreži nadarjenih in delno na socialnih omrežjih in v drugih medijih. Največja madžarska kampanja, ki so jo kadarkoli izvedli za podpora nadarjenih, je uspela s pomočjo mreže nadarjenih in drugih partnerskih institucij preko pošte in kampanj, ki so jih izvajali na socialnih omrežjih in v medijih.

V 6-ih tednih, kolikor je trajala kampanja za novačenje, je našo spletno stran, kjer smo zbirali prijave, obiskalo skoraj 68.000 uporabnikov. Na 1. krog kognitivnega testiranja se je prijavilo 17.000 10-19 let starih mladostnikov. Na program se je tudi prijavilo skoraj 2.000 nadarjenih oseb v starosti med 20-29 let. Na 2. krog kognitivnega testiranja (vključno z določanjem stopnje motiviranosti in kreativnosti) je bilo povabljenih 2.800 najstnikov izmed katerih je test uspešno opravilo 2.100

najstnikov. V starejši kategoriji smo podrobno ocenjevali 407 izmed 650 prijavljenih, ker so dosegali IQ, ki je presegal za cilj zadanih 118 točk oziroma so prikazali izredne dosežke na določenih področjih. Zaključili smo z osebnimi intervjuji na katere smo povabili 230 izjemno nadarjenih najstnikov in 120 izredno kognitivno nadarjenih 20-29 let starih oseb. S pomočjo intervjujev smo izbrali skupno 315 mladih talentov, ki so postali pripravniki madžarskega projekta Templeton.

Kako je sestavljen program za podporo nadarjenih?

Zasnovali in implementirali smo metodologijo programa za podporo, katerega smo priredili v skladu z individualnimi potrebami 315-ih mladih talentov tako, da smo zagotovili optimalne pogoje za razvoj talenta. Vsak spodbujevalni program smo oblikovali na podlagi individualnih potreb in strokovnih aspektov iz različnih možnosti za razvijanje talentov, ki jih program ponuja. Med ponujenim smo lahko izbirali med individualnim visoko kakovostnim spremljanjem, mreženjem talentiranih, raziskovanjem na področjih medsebojnih odnosov, komunikacije, jezikov in računalništva, tečajji za razvoj finančnih, podjetniških in inovacijskih znanj, orientacijo, obisk znamenitosti, raziskave, mednarodna potovanja, aktivnosti za družbeno odgovorno podjetništvo ter medijsko delo. Skupno so imeli člani na izbiro nekje 500 različnih programov. Program je omogočal podporo mladih talentiranih pri učenju kako se znajti v življenju, in naučilo kako odgovorno uporabiti njihovo znanje za dobro družbe.

Katere novitete je vseboval program?

Madžarski program Templeton (katerega moto je bil »sproстите talent«) je razvil in implementiral novo metodologijo za prepoznavanje in podporo nadarjenih. Kompleksne spodbujevalne programe smo priredili na podlagi individualnih potreb, omogočili smo svetovanje za nadarjene in različne tečaje. Udeleženci so lahko kar preko spleta svobodno izbirali med 500 različnimi spodbujevalnimi opcijami ter te »kupovali« s »talentumi«, virtualnim denarjem, ki smo ga pripravili posebej za ta program. S pomočjo posebne metode, ki je izbiranje spremenila v nekaj igrivega, so udeleženci postali bolj samozavestni in odgovorni, ko so se odločali med ponujenimi izbirami. Vpeljali smo nove načine spremljanja: enourno svetovanje z

znamenitimi osebnostmi in medsebojno mentorstvo, pri čemer so udeleženci pomagali pripravnikom. Program spodbuja tudi sodelovanje staršev nadarjenih otrok, ki so se samo-organizirali – kar predstavlja novo dimenzijo za madžarsko podporo nadarjenih.

Med novimi programi smo organizirali intenzivne poletne taborne kjer so pridobivali življenjsko pomembne izkušnje, kot tudi tako imenovane Templeton pogovore in serijo dni mreženja kjer so se udeleženci, ki so jih pripravili strokovnjaki za komunikacijo, predstavili javnosti s krajšo predstavitevjo, čemur je sledilo prosto mreženje. Vsi (mentorji, partnerji, strokovnjaki, etc.) sodelujoči programa so postali častni člani Templetonove mreže pripravnikov. Iz tega je nastala skupnost, ki se sprti širi in podpira člane, da bodo postali voditelji, raziskovalci, podjetniki Madžarske (in Evrope) v naslednjih 10 do 30 letih.

Celoten program je podprt s spletnim sistemom, ki se avtomatsko ažurira za prepoznavanje in obdelavo spodbujevalnih programov.

Program je podpiral tudi 1.800 izrednih talentov, ki se programa niso udeležili, ampak so vseeno pokazali visoko razvite spretnosti in zmogljivosti med postopkom identifikacije. Poleg tega je program identificiral in pomagal dodatnim 150 izredno kognitivnem talentom, starih med 5 do 8 let, katerim niso bile zagotovljene enake možnosti kot ostalim.

Program je pripomogel k krepitevi nadarjenim prijaznega okolja na Madžarskem, s pomočjo hitro naraščajočih strokovnih sodelovanj in širjenjem spoznanj udeležencev. Program je bil dobro sprejet v Evropi in tudi v mednarodnem okolju, saj so strokovnjaki na področju nadarjenih iz 17-ih držav pokazali interes, da bi preučili možnost prireditve celotnega programa ali samo delov za njihove države. Program so predstavili na več kot 20-ih najpomembnejših mednarodnih forumih za podporo nadarjenim, kot na primer: World Council for Gifted and Talented Children World Conference (Svetovna konferenca svetovnega zborovanja za nadarjene in talentirane otroke); European Council for High Ability International Conference (Mednaroda konferenca evropskega zbora za visoko razvite sposobnosti), European Early Childhood Education Research Association Conference (Konferenca evropske zveze za poučevanje v zgodnjem otroštvu); International Research Association for Talent Development and Excellence Conference (Konferenca mednarodnega raziskovalnega združenja za razvoj talentov in

izvornosti) in na ALLEA Workshop of the Federation of the National Academies of Sciences and Humanities (ALLEA delavnica federacije državnih akademij za znanost in družbene vede) v 38-ih evropskih državah.

Kdo so bili strokovni člani?

Glavni raziskovalec programa je bil Péter Csermely, raziskovalec mreženja, član Akademije znanosti Madžarske, predsednik Evropskega sveta za visoko razvite sposobnosti (ECHA). Program sta vodila Anikó Szécsi, direktor programa in Szilvia Péter-Szarka, glavna psihologinja. Csilla Fuszek je bila odgovorna za koordinacijo širitve programa v druge evropske države. Mednarodni svetovalni odbor je poskrbel za mednarodno strokovno pomoč in kredibilnost. Člani so bili Joan Freeman, Jonathan Plucker, Rena Subotnik in Szilvia Péter-Szarka. Člani pripravnikov mreže Tempelton (<http://templetonprogram.hu/en#the-templeton-community>), ki podpirajo Tempelton pripravnike so znani misleci, univerzitetni profesorji in priznani podjetniki, člani Akademije znanosti Madžarske, raziskovalci, znanstveniki, strokovni kolaboracijski partnerji (med njimi univerze, ki si pripravile teste), medijski partnerji in družbeno odgovorna podjetja.

Szécsi Anikó – Csilla Fuszek: Hungarian templeton program

fuszekcs@gmail.com

A pilot program identifying and nurturing exceptional cognitive talents, 2015-2017

The Hungarian Templeton Program, lasting from 1 March, 2015 to 28 February, 2017, was a pilot program designed by Hungarian talent experts. The Program:

- created and implemented new identification and talent support methodologies and with the help of the Hungarian Talent Support Network 314 exceptional Hungarian cognitive talents (aged between 10 and 29) were identified.
- offered personalized talent development program for the identified 314 Hungarian Junior Templeton Fellows for a year. Complex nurturing programs were flexibly adjusted to the individual needs, providing talent consultancy and different courses.
- introduced quite some other innovations, too.

How the exceptional cognitive talents were identified?

In order to identify the 315 exceptional cognitive talents a nationwide search has taken place. The target was to involve 20 thousand teenagers and more than 1 thousand twenty-two to twenty-nine year-old talents. The recruitment strategy was based mainly on the national talent network and partly on the social and mass media. The most intensive Hungarian campaign that had ever been in talent support was accomplished with the help of the talent network and other partner institutions via a direct mail campaign supported with intense media and a social media campaigns.

During the 6 weeks of the recruitment campaign close to 68,000 users visited the website where the applications were collected. 17,000 10-19 years old young people registered for the 1st round cognitive tests, while close to 2,000 20-29 years

old talented people registered to apply for the program. From the teenagers 2,800 were invited to the second round of talent tests (including the measurement of motivation and creativity), from which 2,100 completed these tests. In the older age group from the 650 complete applications 407 were judged in detail because the IQ points of these applicants were above the targeted 118 or they had extraordinary achievements in certain fields. Finally 230 exceptionally talented teenagers and 120 20-29 years old exceptional cognitive talents were invited to the last round, the personal interviews. As a result of the interviews altogether 315 young talents have been chosen to be Hungarian Junior Templeton Fellows.

What did the talent support program consist of?

The methodology of the support program tailored according to the individual needs of the 315 young talents was worked out and implemented in a way that it helped talent development optimally in every case. For this each nurturing program was designed according to individual needs and professional aspects from the various talent development possibilities offered by the program for all talents. Among other options there were individual, high quality mentoring, talent networking, relationship, communication, language, computing, research, innovation, financial and entrepreneurial skills development courses, orientation, site visits, researches, international trips, CSR activities and media interviews. Altogether some 500 different programs were offered for the Fellows to choose from. The Program supported young talents to learn how to make their ways in Life and taught them how to turn their knowledge for the benefit of the society in a responsible way.

What novelties did the Program have?

Hungarian Templeton Program (having the motto of 'Free Talent') created and implemented a new identification and talent support methodology. Complex nurturing programs were flexibly adjusted to the individual needs, providing talent consultancy and different courses. Fellows could choose from 500 various nurturing options freely via an online system, 'purchasing' programs for 'Talentums', the virtual money of the Program. This special gamification method helped Fellows become more confident and responsible while deciding which

opportunity to select. New ways of mentoring were introduced: one-hour counselling provided by eminent personalities and Junior Mentoring, when older Fellows helped their younger mates. The Program also fostered the cooperation of the parents of talented young people, who now self-organize themselves – introducing a new dimension to Hungarian talent support.

Among the new types of programs there were very intensive summer camps with lots of various life-changing experiences, as well as the Templeton Talks and the so called Networking Days series where Fellows, well-prepared by communications experts, introduced themselves publicly with a short presentation, followed by free networking. All people (mentors, partners, experts etc.) involved in the Program became honourable members of the Junior Templeton Fellow Network, a continuously expanding and supporting community helping Fellows to become leaders, researchers, entrepreneurs of the coming 10 to 30 years in Hungary (and Europe).

The whole Program was backed by an up-to-date online system for identification and handling nurturing programs.

The Program also supported those 1,800 exceptional talents not admitted to be Fellows but showing strong skills and performance during the identification. Besides that the Program identified and helped an additional 150 exceptional cognitive talents from 5 to 8 years old children disadvantaged in various ways.

The Program contributed to strengthen the talent-friendly social environment in Hungary with accelerating professional co-operations and spreading the insights of the Fellows. The Program was well-accepted in Europe and internationally, as 17 countries' talent experts expressed their willingness to examine the possibility of adapting the program as a whole or parts in their countries.

The program was introduced at more than 20 of the most significant international forums of talent support e.g. World Council for Gifted and Talented Children World Conference; European Council for High Ability International Conference, European Early Childhood Education Research Association Conference; International

Research Association for Talent Development and Excellence Conference and in the ALLEA Workshop of the Federation of the National Academies of Sciences and Humanities in 38 European countries.

Who were the professional team members?

The principal investigator of the program was Péter Csermely, network researcher, corresponding member of the Hungarian Academy of Sciences, President of European Council for High Ability (ECHA). The program was led by Anikó Szécsi, program manager and Szilvia Péter-Szarka, leading psychologist. Csilla Fuszek was responsible of the EU extension program coordination. The International Advisory Board provided the program with international professional support and credibility. Its members were Joan Freeman, Jonathan Plucker, Rena Subotnik and Szilvia Péter-Szarka.

Members of the Junior Templeton Fellow Network (<http://templetonprogram.hu/en#the-templeton-community>) supporting the Hungarian Junior Templeton Fellows were prominent thinkers, members of the Hungarian Academy of Sciences, researchers, scientists, university professors and distinguished businessmen, professional collaborative partners (among them the universities who developed the test batteries), CSR and media partners.

2. DEL: Prispevki dobre prakse

M-r Dragan Ristevski, d-r Marija Kotevska – Dimovska, m-r Lidija Spoa, prof. Vesna Zhogleva, prof. Biljana Iskovska: Vloga šolskega knjižničarja pri realizaciji programa za razvoj nadarjenih učencev v Gimnaziji Josipa Broza Tita – Bitola

SOU Gymnasium Josip Broz Tito – Bitola, Republic of Macedonia
dragan.ris.bt@hotmail.com

Povzetek:

Gimnazija Josipa Broza Tita – Bitola je že dalj časa znana po podpori in razvoju nadarjenih učencev. Visoki dosežki učencev na različnih področjih so pripomogli k temu, da je šola postala ena najbolj uglednih in spoštovanih šol v Republiki Makedoniji. Naš glavni cilj je priznavanje dela šolskega knjižničarja pri realizaciji programa za razvoj nadarjenih učencev na naši gimnaziji. V študiji je sodelovalo 125 učencev, ki zelo pogosto iščejo v knjižnici knjige in druge materiale. Sestavljen je bil vprašalnik, da bi se ugotovilo kaj učence motivira pri iskanju knjig in drugih materialov. Končni cilj je bil predstaviti model programa, ki bi ga uporabljala gimnazija Josipa Broza Tita – Bitola in bi služil tudi kot primer za druge učne ustanove. Verjamemo, da bo ta ideja povečala interes za priznavanje vloge šolskega knjižničarja pri razvoju nadarjenih učencev. Slednje bomo dosegli s pomočjo naše ekipe, sodelavcev, učiteljev in drugih zunanjih sodelavcev. Upamo, da bo prišlo do velikega zanimanja za naš projekt, in da se bo ta razširil, ne samo v našem mestu, ampak tudi izven meja Republike Makedonije.

Ključne besede: nadarjeni, knjižničar, model, program

Uvod

Delovanje knjižnice ima veliki socialni in zgodovinski pomen pri ustvarjanju karakteristik in razvoju. Knjižničarstvo kot znanstvena disciplina se imenuje bibliotekarstvo. Dandanes celo bibliotekarstvo in informacijska znanost. Te lastnosti kažejo na interdisciplinarnost in širjenje dimenzij dela.

Vzpostavitev novih korelacijskih odnosov med knjižničarstvom in njegovim potencialom za razvoj nadarjenih pomeni pedagoško razsvetljenje za sodobno pedagoško realnost. Dejstvo je, da je kot posledica našega truda pojav vprašanja o pomenu in vlogi knjižnice kot potencialnega sredstva za razvoj nadarjenosti učencev. Ustvariti zgled po gimnaziji »Josip Broz Tito« je nekaj popolnoma novega v Republiki Makedoniji.

Naš končni cilj je, potrditev naše ideje in razvoj domnev ter izvrševanje programa za razvoj nadarjenih v šoli.

Upamo, da bo naš primer spodbudil institucionalno zanimanje pri šolah, kar bo vodilo k širitvi potencialnih zmožnosti za razvoj talentov pri učencih.

Metodologija raziskave

Tema raziskave:

Nadarjenost

Problem raziskave:

Vloga knjižničarja pri izvajanju programa za kontinuirani razvoj nadarjenih učencev v Gimnaziji »Josip Broz – Tito«.

Razvoj talenta in doseganje visokih znanstvenih dosežkov v enem ali večjih področjih sta pokazatelja zelo zapletenega in multi-dimenzionalnega področja dela v raziskovanju nadarjenih. V raziskavah, ki jih je opravil g. Feldhusen (2005) se ne analizira samo področje nadarjenosti, ampak tudi načini s katerimi nadarjena oseba dosega cilje. S tem se želi prikazati, da »dar določajo ljudje« in ne samo narava, pri čemer se poudarja vlogo staršev in šole v procesu, kjer se dan potencial razvije v strokovne in ustvarjalne dosežke.

Po Renizullijevem dojemanju koncepta talent, je doseganje visokih znanstvenih dosežkov nadarjenih na določenem področju rezultat povezanosti treh fundamentalnih značilnosti, ki so: nadpovprečne sposobnosti, visoka stopnja motivacije in kreativnosti.

Predmet raziskave:

Določanje vloge knjižničarja pri izvajanju programa za nadaljnji razvoj nadarjenih učencev v Gimnaziji »Josip Broz – Tito«.

Cilji raziskave:

- določanje vpliva knjižničarja na razvoj talentov učencev,
- določanje stopnje motivacije pri uporabi knjižničnega fonda,
- aktualizacija pomembnosti in vpliva knjižničarja na učenčeve vidne talente,
- ustvarjanje pilotskega modela programa, ki ga bodo lahko koristili knjižničarji kot pripomoček pri razvoju nadarjenih učencev.

Razlog za raziskavo:

- premalo raziskav vpliva in vloge knjižničarja pri razvoju nadarjenih učencev,
- spodbujanje knjižničarjev k večji osebni posvetitvi razvoju in podpori nadarjenih učencev skupaj z drugim strokovnim osebjem (vzgojitelji, psihologi, sociologi in drugimi),
- doseganje višje institucionalne funkcionalnosti knjižničarja pri razumevanju in spoštovanju faktorjev razvoja ter doseganje najvišje možne stopnje nadarjenega učenca,
- osebni in strokovni interes raziskovalca.

Opravičevanje raziskave:

Opravičevanje raziskave lahko razdelimo na sledeče dimenzije:

- družbeno opravičevanje, ki se nanaša na vlogo šole pri podpori in razvoju nadarjenih učencev,
- institucionalno opravičevanje, ki se nanaša na prve korake proti ustvarjanju letnega programa za knjižničarje na področju opažanja, podpore in razvoja talentov omenjenih učencev,
- osebna dimenzija, ki se nanaša na vpliv knjižničarja pri razvoju in doseganju najvišje stopnje talenta.

Definicija osnovnih pojmov raziskave:

- nadarjeni
- knjižničar
- model
- program

Prepoznavanje vpliva in vloge knjižničarja pri razvoju nadarjenih učencev.

Na podlagi časovnega intervala je ta raziskava časovno omejena glede na to, da smo jo realizirali v kratkem časovnem intervalu.

Glede na subjekt, je ta raziskava družbena in interdisciplinarna, ker je subjekt raziskave povezan z družbenimi znanostmi.

Raziskovalni model:

Raziskava bo sledila kvantitativnemu raziskovalnemu modelu, ki predstavlja poglobljeno analizo določenega števila subjektov, kjer lahko rezultate kvantificiramo na podlagi dovolj velike podobnosti. Raziskavo bomo končali z interpretacijo pridobljenih opazovanj.

Spremenljivke v raziskavi:

Neodvisne spremenljivke: spol in razredna stopnja (prvi, drugi, tretji ali četrti)

Odvisne spremenljivke:

- vpliv knjižničarja na razvoj talent učencev,
- vpliv metod učenja na razvoj talenta učencev.

Hipoteza raziskave:

Glavna hipoteza:

- Vloga knjižničarja močno vpliva na realizacijo programa za razvoj nadarjenih učencev. Sodelovanje knjižničarja z drugimi strokovnim osebjem (vzgojitelji, psihologi, sociologi in drugimi) in učitelji je nujna za doseganje dobrih rezultatov pri poučevanju učencev, še posebej pri delu z nadarjenimi učenci.

Druge hipoteze:

- doseganje najvišje stopnje talenta pozitivno vpliva na realizacijo programa za razvoj nadarjenih,
- šolsko leto kot pomemben vpliv na talent in razvoj,
- razvoj najvišje stopnje talenta kot rezultat osredotočanja na doseganje ciljev v okviru programa za razvoj nadarjenosti,
- pozitivna povezava med željo po samo dokazovanju in sodelovanju v programu za razvoj talentov.

Testna skupina

Testna skupina je sestavljena iz 125 nadarjenih učencev, ki so dosegli visoke rezultate pri učenju, so sodelovali in uspeli na tekmovanjih iz različnih področij in so obiskovali šolsko knjižnico ter pogosto uporabljali specializirano in šolsko literaturo.

Vzorec

Določen vzorec – osnovni vzorec raziskave so nadarjeni učenci od prvega do četrtega letnika Gimnazije »Josip Broz – Tito« - Bitola.

Metode, postopki in orodja

Metode:

Deskriptivna metoda: s to metodo opisujemo rezultate in njihove karakteristike.

Kavzalna metoda: preiskuje povezavo med razlogom in posledicami med osnovnimi spremenljivkami raziskave.

Analitično-sintetična metoda: opazovanje rezultatov in kako so ti povezani s spremenljivkami s pomočjo analitično-sintetične prizme.

Postopki:

1. postopek: anketa

Za zbiranje potrebnih podatkov za raziskavo je bila izvedba anketa učencev Gimnazije »Josip Broz – Tito« nujna. Njen cilj je bil zbrati osnovne informacije o problemu in subjektu raziskave.

2. postopek: intervju

Realizacija intervjujev je bila potrebna, da smo lahko zbrali informacije za primerjavo različnih odgovorov.

Orodja

Posebej pripravljen vprašalnik za opazovanje vpliva in vloge šolskega knjižničarja pri realizaciji programa za razvoj nadarjenih učencev.

Opis orodij:

Vprašalnik je bil pripravljen za preiskovanje vpliva in vloge šolskega knjižničarja pri realizaciji programa za razvoj nadarjenih učencev. Sestavlja ga 12 vprašanj, ki preučujejo vlogo knjižničarja in njegove karakteristike, način študija in pričakovani rezultati programa za razvoj.

Etika raziskave.

Raziskava nima namena ogrožati osebne integritete in informacij o intervjuvancih. Željo po diskretnosti bomo popolnoma upoštevali, zato bomo pridobljene informacije uporabljali samo za raziskavo. Pridobljene informacije bomo analizirali in uporabili tiste podatke, ki so indikativni za oceno vpliva knjižničarja pri razvoju talentov pri učencih.

Obdelava podatkov:

Podatki bodo kvantitativno in kvalitativno obdelani.

Predogled in interpretacija rezultatov

Trditev 1. Sodelovanje v programu za nadaljnji razvoj nadarjenih učencev je učencem v veselje

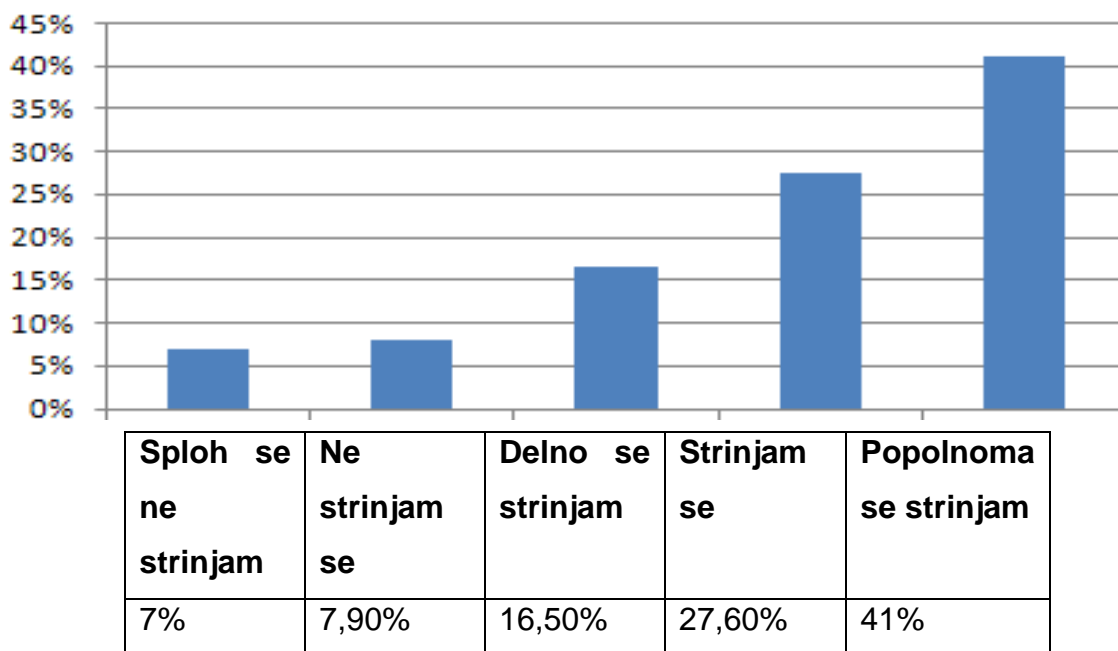

Tabela 1. Sodelovanje v programu za nadaljnji razvoj nadarjenih učencev je učencem v veselje

Kot je razvidno iz podatkov tabele 1, ki predstavlja stopnjo zadovoljstva sodelujočih v programu, se 41% s tem popolnoma strinja in 28% strinja.

Trditev 2. Prednosti sodelovanja v programu

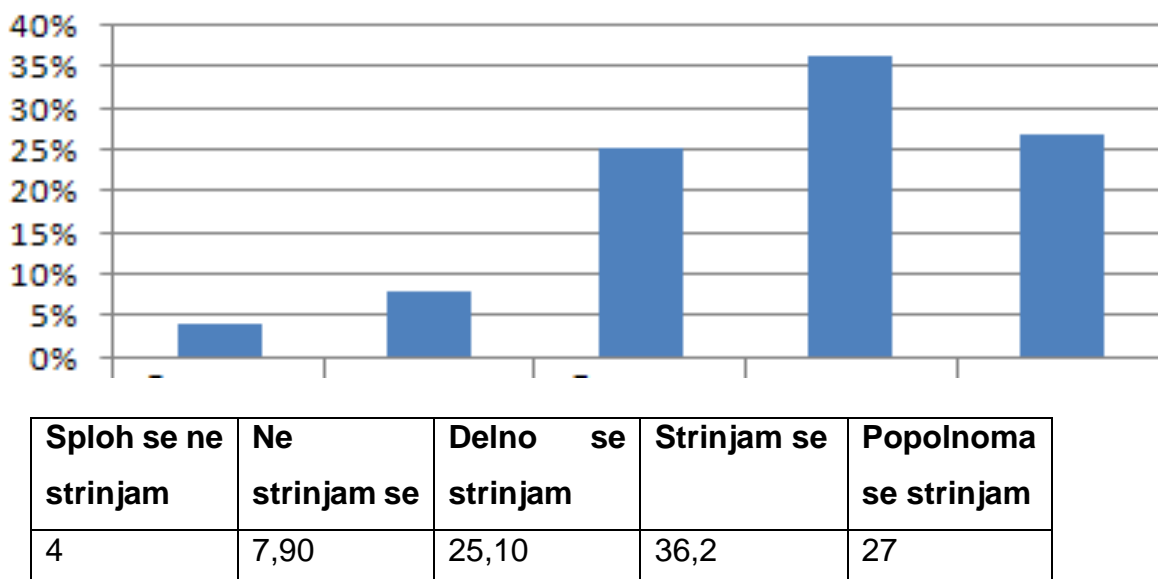
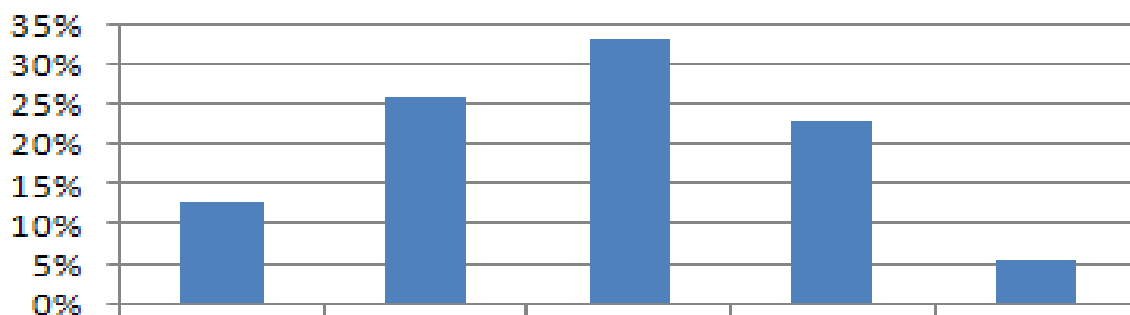

Tabela 2 prikazuje strinjanje prednostmi realizacije programa. Iz tabele je razvidno, da se 63% udeležencev popolnoma strinja.

Trditev 3. Se nanaša na to, koliko časa vzame sodelovanje pri realizaciji programa

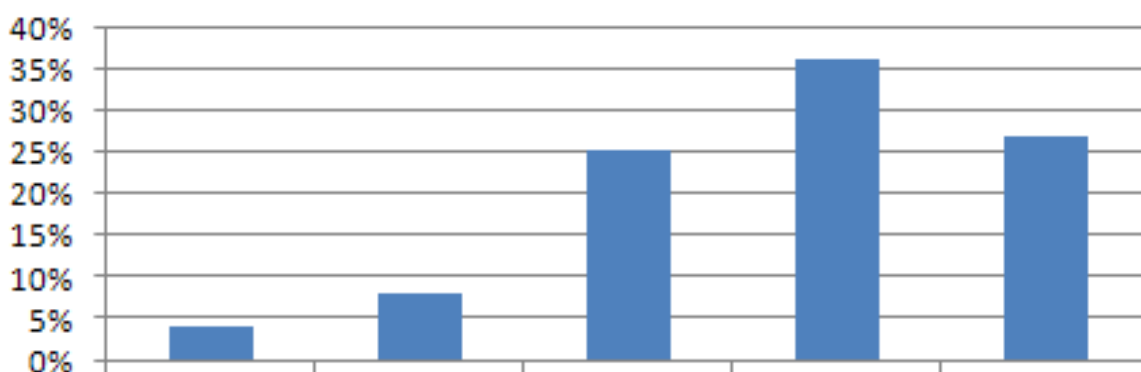

Sploh se ne strinjam	Ne strinjam se	Delno se strinjam	Strinjam se	Popolnoma se strinjam
13%	26%	33%	22,8%	6%

Tabela 3. Se nanaša na to, koliko časa vzame sodelovanje pri realizaciji programa

Opazimo lahko relativno neuravnovešenost med njihovimi ocenami. Jasno je, da se 33% sodelujočih strinja s tem, da za realizacijo porabijo relativno veliko časa.

Trditev 4. Uspešnost doseganja ciljev programa

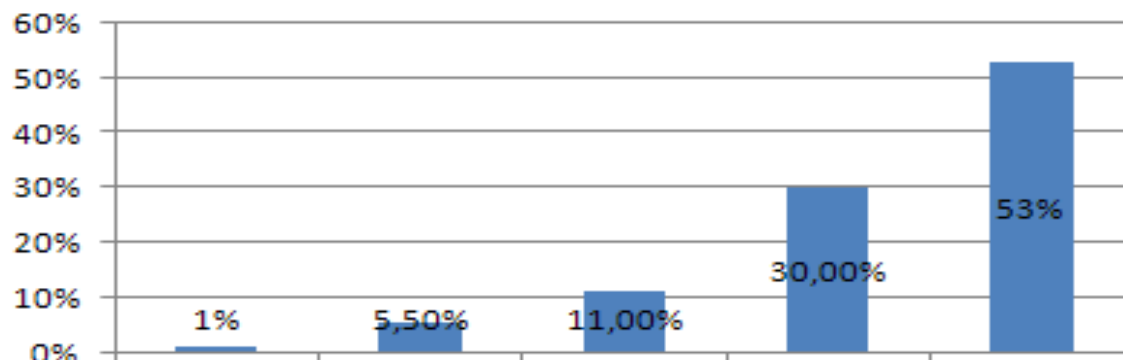

Sploh se ne strinjam	Ne strinjam se	Delno se strinjam	Strinjam se	Popolnoma se strinjam
4%	7,90%	25,10%	36,20%	26%

Tabela 4. Uspešnost doseganja ciljev programa

V tabeli 4 je prikazano doseganje ciljev programa. Vidimo lahko, da se večina, 63% udeležencev, strinja z izjavo.

Trditev 5. Stopnja motivacije, ki jih ponujajo metode doseganja uspehov

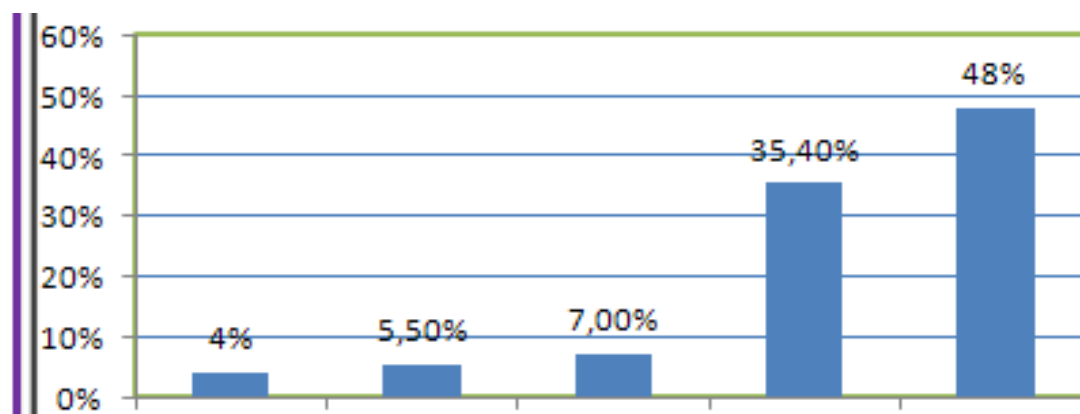

Sploh se ne strinjam	Ne strinjam se	Delno se strinjam	Strinjam se	Popolnoma se strinjam
1%	5,5%	11%	30%	53%

Tabela 5. Stopnja motivacije, ki jih ponujajo metode doseganja uspehov

Iz tabele 5, ki se nanaša na motivacijo, ki jih ponujajo metode doseganja uspehov, je razvidno, da se 83% udeležencev strinja z izjavo.

Trditev 6. Pomen karakteristik organizatorja pri motivaciji udeležencev

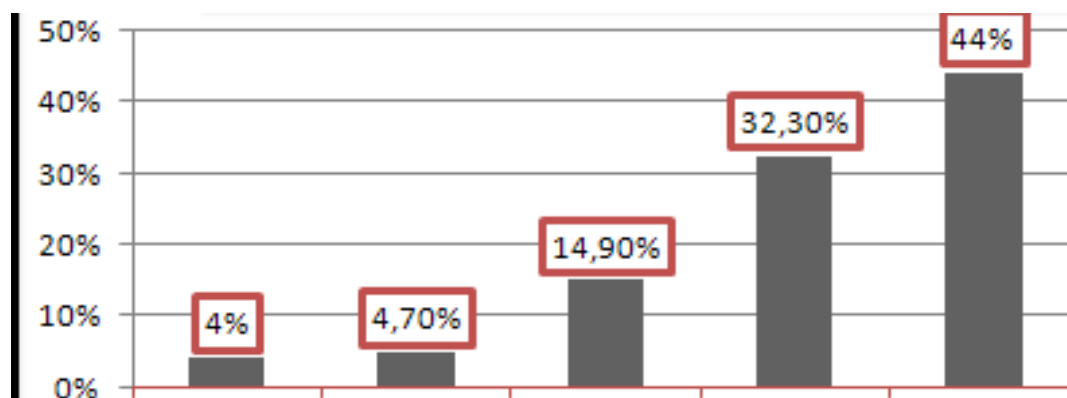
Sploh se ne strinjam	Ne strinjam se	Delno se strinjam	Strinjam se	Popolnoma se strinjam

4%	5,50%	7%	35,40%	48%
----	-------	----	--------	-----

Tabela 6. Pomen karakteristik organizatorja pri motivaciji udeležencev

Iz podatkov v tabeli 6 lahko povzamemo, da se večina udeležencev, 83%, strinja s trditvijo.

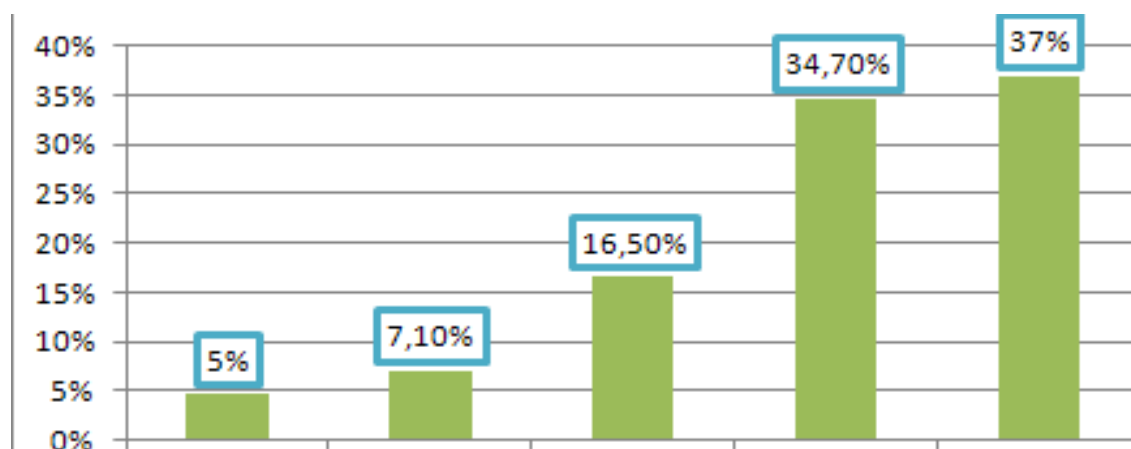
Trditev 7. Odnos med komunikacijo in motivacijo za sodelovanje v programu

Sploh se ne strinjam	Ne strinjam se	Delno se strinjam	Strinjam se	Popolnoma se strinjam
4%	4,70%	14,90%	32,30%	44%

Tabela 7. Odnos med komunikacijo in motivacijo za sodelovanje v programu

Trditev 8. Vpliv uporabe knjižnice pri doseganju učnih uspehov

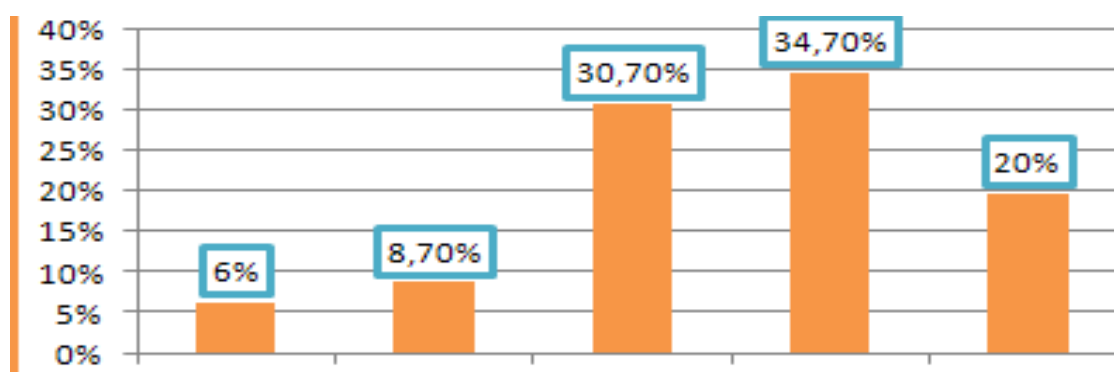

Sploh se ne strinjam	Ne strinjam se	Delno se strinjam	Strinjam se	Popolnoma se strinjam
5%	7,10%	16,50%	34,70%	37%

Tabela 8. Vpliv uporabe knjižnice pri doseganju učnih uspehov

Skoraj 71% udeležencev se strinja z izjavami.

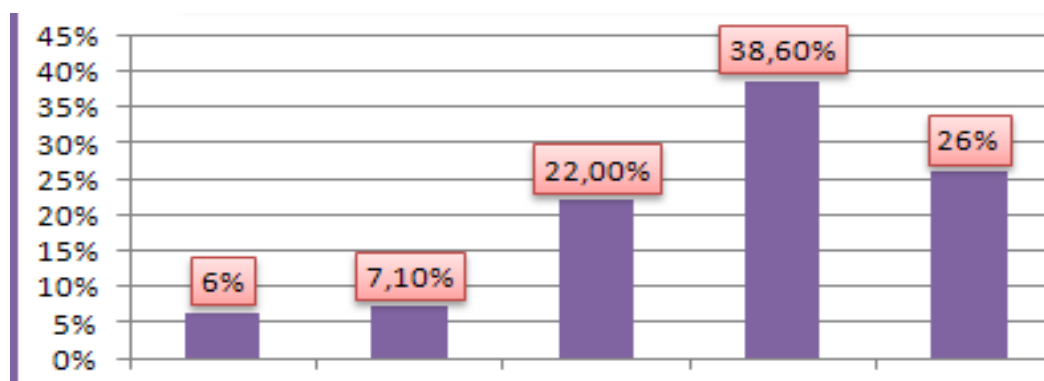
Trditev 9. Vpliv oblik in metod dela, ki najbolj motivirajo učence

Sploh se ne strinjam	Ne strinjam se	Delno se strinjam	Strinjam se	Popolnoma se strinjam
6%	8,70%	20%	30,70%	34,70%

Tabela 9 prikazuje, da se skoraj 34% udeležencev strinja s trditvijo.

Trditev 10. Učinkovitost metode brainstorminga

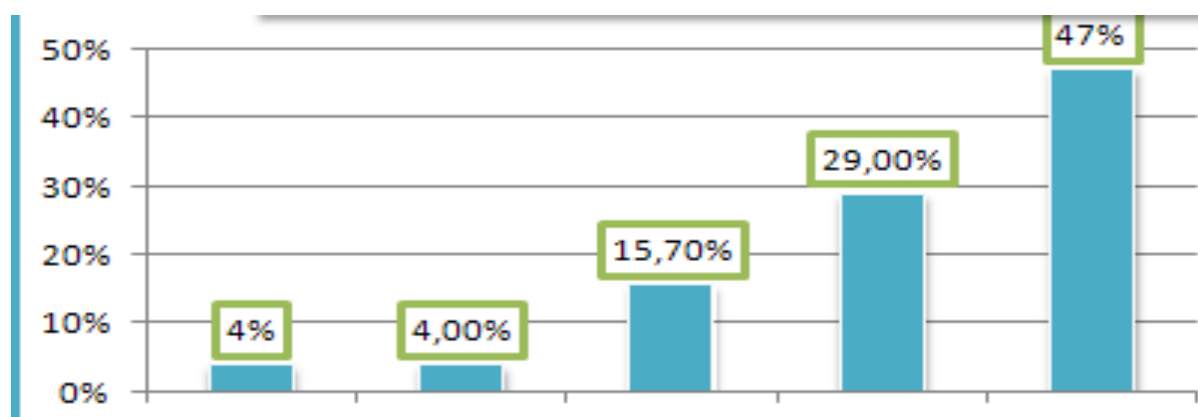

Sploh se ne strinjam	Ne strinjam se	Delno se strinjam	Strinjam se	Popolnoma se strinjam
6%	7,10%	22%	38,60%	26%

Tabela 10. Učinkovitost metode brainstorminga.

65% udeležencev se strinja z metodo breinstorminga.

Trditev 11. Pričakovanja realizacije programa

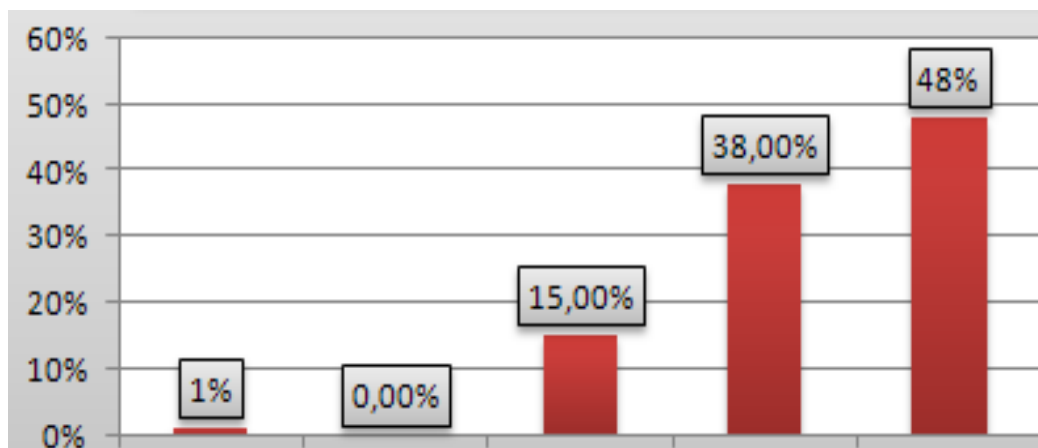

Sploh se ne strinjam	Ne strinjam se	Delno se strinjam	Strinjam se	Popolnoma se strinjam
4%	4,00%	15,70%	29,00%	47%

Tabela 11. Pričakovanja realizacije programa

76% udeležencev imajo visoka pričakovanja glede programa.

Trditev 12. Visoko razvit motiv za samopotrjevanje

Sploh se ne strinjam	Ne strinjam se	Delno se strinjam	Strinjam se	Popolnoma se strinjam
1%	0,00%	15,00%	38,00%	48%

Tabela 12. Visoko razvit motiv za samopotrjevanja

86% udeležencev trdi, da imajo visoko razvito željo po samopotrjevanju.

Zaključek

Zaključek našega dela so empirična dognanja in osebne izkušnje ter vtisi. Glede na pridobljene rezultate smo prišli do sledečih zaključkov:

- učenci morajo imeti pozitiven pogled na možnosti razvoja svojih talentov, ki so rezultat obiska knjižnice;
- ugotovitev večje stopnje motiviranost učencev za vključitev v program razvijanje svojih talentov v knjižnici;
- učenci kažejo večji interes do obiskovanja učnih ur izven pouka;
- komunikativnost knjižničarja je ena najbolj pomembnih indikatorjev za udeležbo učencev;
- strokovna znanja knjižničarja so zelo uporabna za razvoj bibliotekarstva;
- metoda za razvijanje kreativnosti med poukom sta zelo pomembna za visoko motiviranost.

Ker gre za osebne izkušnje razvoja nadarjenih je nujno, da v ustanovah pripravimo pedagoške in metodično didaktične, tehnično materialne, informacijsko-komunikacijske, motivacijske in druge ideje.

To je nujno za zagotavljanje kakovostnega razvoja in podpore pri razvoju nadarjenih.

Literatura

1. Ilić, Pavle, Olivera Gajić i Milanka Manjković (2007): *Kriza čitanja-komplesan pedagoški, kulturni i opštedruštveni problem*, Gradska biblioteka, Novi Sad.
3. Miletić, Mirko (2009): „Kompjuterska mreža i mogućnosti uspostavljanja demokratske javnosti u savremenom društvu”, u *Godišnjak Fakulteta za kulturu i medije*,
4. Megatrend univerzitet, Beograd.
6. Radojković, Miroljub i Mirko Miletić (2005): *Komuniciranje, mediji i društvo*,
7. Stylos, Novi Sad.
8. Thaler, Engelbert (2008): *Teaching English Literature*, Paderborn:Verlag FerdinandSchoeningh, veb, <http://books.google.com>.
9. Петровски Добри (1998) Библиотекарство Универзитет „Св. Климент Охридски“: Факултет за учители и воспитувачи - Битола

Mirjana Aleksova: Dodatne inštrukcije kot splošna oblika dela z nadarjenimi učenci v Makedoniji

(Je to dovolj ali potrebujemo še kakšno rešitev?)

Primary school „Hristijan Todorovski Karposh“-Skopje
m.aleksovala@yahoo.com

Povzetek

Vse države, ki jih zanima njihova prihodnost poskušajo najti in spodbujati nadarjene učence, da bodo ti lahko postali glavna gonilna sila napredka. Za to pa je potrebna dobra vzgojna strategija.

Tradicionalni stil poučevanja premalo vzpodbuja nadarjene učence in tudi ne vsebuje točno določene strategije, kako te učence sprejeti in jim pomagati pri razvoju. Ta problem rešujemo tako, da organiziramo dodatni pouk kot izven šolsko dejavnost. Tradicionalen stil poučevanja je le redko omogočal nove modele poučevanja in ni bil dovolj funkcionalen, da bi omogočal skrb in delo z nadarjenimi učenci. Veliko spornih vprašanj in problemov še vedno ni zakonsko določenih, kot na primer: kako je sestavljen program za dodatni pouk, pomanjkanje specifičnih metod kako prepoznati nadarjene učence, pomankanje metod za spremljanje nadarjenih učencev, pomankanje načinov kako zagotavljati materiale in osebje za delo z nadarjenimi učenci in tako naprej.

Na žalost je naša delovna praksa sledeča; večina učiteljev, ki to prakticirajo dela to brez pravih možnosti prepoznavanja, diagnosticiranja in določevanja udeležencev primernih za dodatni pouk, kar vodi do nesporazumov in neuspehov. Pomembno je tudi, da za delo z nadarjenimi učenci potrebujemo nadarjenega učitelja. Upoštevati je potrebno, da šole danes organizirajo dodatni pouk, ker je tako predpisano v šolskih normativih. Odgovornost za izvajanje je prenesena na učitelje brez da bi se pri tem upoštevalo, da je za delo z nadarjenimi učenci potrebna posebna didaktična, metodična in psihološka priprava učiteljev.

Da bi omogočili čim boljši razvoj nadarjenih učencev je potrebno strokovno in odgovorno prepoznavanje nadarjenih učencev s pravilno analizo njihovih

sposobnosti in interesov, izbira učinkovitih organiziranih oblik dela, primerno osebje in učni materiali ter delavno okolje, kjer lahko spremljamo napredek.

Ključne besede: nadarjeni učenci, razvoj, dodatni pouk

Uvod

Človeštvo se dandanes hitro razvija in dnevno prihajamo do novih dognanj na vseh področjih. Pri takšni rasti imajo glavno besedo ljudje in umetniki, ki imajo nenavadne ideje in ravno ti so tisti, ki zapolnjujejo praznino neznanega v znanosti. Zato države, ki skrbijo za svojo prihodnost vedo, »da je človek edini človeški vir, ki se dinamično obnavlja z močjo znanja kot splošnega izraza človeške moči.« Zatorej tudi v obdobjih stagnacije, delajo države na tem, da organizirajo aktivnosti, ki so sistemsko naravnane, da prepoznajo in spodbujajo nadarjene učence. Skrb za nadarjene učence je nepretrgana aktivnost, ki je sistemsko implementiran in ima praktične učinke. Najbolj razvite države ne varčujejo s sredstvi pri prepoznavanju in iskanju nadarjenih učencev iz celega sveta.

Zaradi tega, je nastala potreba po spremembah v različnih segmentih učnega sistema. Še posebej je potrebno poudariti človeka, kot dimenzijo šol kar omogoča učencem dinamičnost in razvoj v skladu z njihovimi sposobnostmi.

Dodatne inštrukcije za nadarjene učence in njihova organizacija

Kot rezultat potrebe po spremembah dandanes šole vedno bolj potrjujejo principe, ki se v določeni meri trudijo popraviti tradicionalen in prevladujoč način poučevanja – frontalno poučevanje. Dokazano je, da takšen način poučevanja ne dovoli individualnega napredka učencev v skladu z njihovimi nagnjenji in starostnimi karakteristikami.

Ker v tradicionalnem načinu poučevanja nadarjeni učenci (z nadpovprečnimi sposobnostmi v enem ali večjih področjih) niso bili dovolj stimulirani in se z njimi niso dovolj ukvarjali, je to postilo negativne posledice pri splošnem razvoju. To je razlog zakaj so začeli organizirati dodatni pouk kot izven šolsko dejavnost. Cilj je bil doseči izboljšavo pouka za tiste učence, ki so kazali nadpovprečne sposobnosti

v enem ali večjih predmetih in področjih. To bi se naj izvajalo predvsem v osnovnih in srednjih šolah dokler se v šolah ne ustvari pogojev, ki omogočajo nadarjenim učencem maksimalen razvoj individualnih sposobnosti in poglobijo interes za enega ali več predmetov oziroma področij. Tradicionalen način poučevanja končno začenja prepuščato prednost novim sistemom in modelom tako, da so dodatne instrukcije izgubile funkcijo za katero so bile ustvarjene – organizirana skrb in delo z nadarjenimi učenci.

Osnovna ideja dodatnih instrukcij je bila dopolnjevanje učnega programa pri čemer bi omogočili maksimalen razvoj nadarjenih učencev, njihovih splošnih in posebnih sposobnosti, hitrejši napredek in učenje.

Vse to je bilo dobro in uspešno izpeljano ter izvedeno, vendar še vedno nismo uspeli rešiti mnogih spornih vprašanj in problemov, kot na primer: kako pripraviti program dodatnega pouka v praksi, obsežnost količine in vsebina dela z nadarjenimi otroki, pomanjkanje specifičnih metod za prepoznavanje nadarjenih otrok, pomanjkanje metod za spremljanje nadarjenih učencev, pomanjkanje načinov možnosti pridobivanja materialov in osebje za delo z nadarjenimi učenci in tako dalje.

Danes učitelji, organizatorji in izvajalci učnega procesa, izvajajo dodatne inštrukcije. Tudi načrtujejo jih, vendar brez posebnih smernic za pripravo programa v skladu s karakteristikami in potrebami nadarjenih posameznikov. To zajema obsežnost, težavnost izbrane vsebine in cilje interesnih področij nadarjenih učencev. Učitelji se še vedno morajo spopadati z mnogimi težavami zaradi v prejšnjem odstavku omenjenih nerešenih težav. Izpostaviti moramo dejstvo, da je za delo z nadarjenimi učenci potreben nadarjen učitelj ne glede na to, če je to splošni pouk ali izven šolska dejavnost kot je dodatni pouk.

Materiali in osebje za izvajanje dodatnega poučevanja

Pri izvajanju dodatnih inštrukcij se pojavljajo težave kot so: velikost skupine, prostor in čas izvajanja, uporaba učinkovitih oblik in metod dela ter dosegljivost delavne opreme in učnih pripomočkov, kot tudi didaktičnih materialov in tehnične literature. Vendar omenjene težave niso pravi razlog, da se »izogibamo« takšnemu

načinu poučevanja. V ospredju so omenjene prepreke vendar se pravi razlogi skrivajo mnogo globje.

Veliko avtorjev verjame, da je za delo z nadarjenimi učenci potreben nadarjen učitelj. Dandanes šole organizirajo dodatni pouk ker ta obveznost izhaja iz njihovih normativov. Ta težka naloga je bila prenesena na učitelje brez da bi se pri tem upoštevalo, da je za delo z nadarjenimi učenci potrebna posebna didaktična, metodična in psihološka priprava učiteljev. V skladu z novimi znanstvenimi dognanji bi morali učitelji, ki delajo z nadarjenimi učenci, imeti sledeče strokovne značilnosti: dobro strokovno pripravljenost, dobro voljo, navdušenje, pripravljenost do dela z nadarjenimi učenci, sprotno spremljanje najnovejših znanstvenih dosežkov, kreativnost, iznajdljivost, dobro pedagoško in psihološko pripravljenost in drugo. Učitelj bi moral biti sposoben »igrati različne vloge« pri delu z nadarjenimi učenci. Nekaj teh vlog je:

- **učitelj – ustvarjalec** delavne atmosfere za razvoj talentov
- **učitelj – starš**
- **učitelj – vzgojitelj**
- **učitelj – mentor**

Kljub tem težavam s katerimi se srečujejo šole in učitelji se ljudje počasi zavedajo pomembnosti dobre organizacije dodatnega in rednega šolskega programa v smislu dela z nadarjenimi učenci. Dokazano je, da je razvoj in uspešnost države povezana s prispevkom nadarjenih oseb k družbi. Delo učiteljev z nadarjenim otroki je začetek razvoja v pravi smeri na poti uspeha.

Prepoznavanje nadarjenih učencev za dodatni pouk

S pomočjo postopkov prepoznavanja (vključno z odkrivanjem nadarjenih učencev) in diagnoze (vključno z določanjem nadarjenosti, intelektualnega nivoja, fonda znanja, interesov, nagnjenosti in navdušenj) učitelji pridobijo podatke, ki povedo kateri učenci potrebujejo dodatne inštrukcije in kateri ne. Dodatni trening ni obvezen za učence, ki tega nočejo obiskovati. Skupaj s starši se učenec odloči ali se bo udeležil dodatnega pouka ali ne. Torej je na podlagi prepoznavanja in analize

možno določiti obseg talenta, ki ga učenec ima, in se na podlagi njegovih interesov in sposobnosti, odločiti za določen tip dodatnega pouka.

Na žalost je naša delavna praksa takšna, da večina učiteljev, ki to prakticirajo, dela brez pravih možnosti prepoznavanja, diagnosticiranja in določevanja udeležencev dodatnega pouka, kar vodi do nesporazumov in neuspehov.

Proces prepoznavanja nadarjenih učencev je zelo kompleksen in predstavlja veliki pedagoški in psihološki problem. Odkrivanje nadarjenih učencev bi se moralo začeti izvajati že v zgodnjih šolskih letih zato, da bi lahko hitro začeli z usmerjanjem in razvojem učenčevih interesov in sposobnosti. Za doseganje omenjenega bi bilo potrebno zagotoviti potrebne delavne pogoje (osebje, materiale in prostor) in načrte ter programe z določenimi smernicami dela z nadarjenimi učenci pri različnih predmetih in na različnih področjih.

Spremljanje razvoja nadarjenih otrok

Za učitelja je pomembno da,

- dalj časa spremlja nadarjenega učenca,
- ga usmerja in podpira njegov razvoj,
- ga motivira,
- spodbuja razvoj,
- spodbuja razvoj potencialnega talenta.

Za uspešno nadzorovanje razvoja nadarjenih učencev je v praksi treba zagotoviti naslednje:

- a) opazovanje učenca pri organiziranem doseganju postavljenih ciljev. Učenca lahko opazujemo v razredu, med odmori, na šolskih izletih in drugo. Nadarjenega učenca je najlažje opaziti in prepoznati, ko je dejaven. Če je takšno opazovanje organizirano je možno določiti naravo in obsežnost motivacije za učenje in delo, pojavljanje in razvoj interesov, obnašanje, itd.
- b) pogovor z učencem in starši v okviru izven šolskih dejavnosti. Na tak način je lažje vzpostaviti direkten kontakt in s tem višjo raven zaupanja. Temo in

način pogovora je potrebno prilagoditi starosti učenca. Pogovor s starši je zelo pomemben in nujen, ker starše prav tako skrbi za napredek njihovih otrok. S tem tudi izrazijo pripravljenost za sodelovanje.

- c) potrdila za učenca. Priprava dosjeja nadarjenega učenca predstavlja najpomembnejše orodje za spremljanje učenca in dela z njim. Dosje predstavlja najpomembnejši vir podatkov, informacij in znanja o nadarjenem učencu. S podrobno analizo podatkov lahko ustvarimo primerne pogoje za smernice, priložnosti in področja razvoja za nadarjenega učenca.

Zaključek

Hiter napredek, širjenje znanja in razvoj sposobnosti lahko dosežemo le s strokovnim in odgovornim prepoznavanjem nadarjenih učencev, s poglobljeno in pravilno analizo njihovih sposobnosti in interesov, z izbiro in uporabo zanimivih in primernih otroških učnih vsebin, z izbiro učinkovitih organiziranih oblik dela, s sprotnim spremljanjem in oceno dosežkov dela ter z razvojem primernih programov za delo z nadarjenimi učenci, ki so pripravljeni v skladu z normativi in kriteriji.

Mirjana Aleksova: The additional instruction as the most common form of work with gifted students in Macedonia

(Is it sufficient or another solution is needed ?)

**Primary school „Hristijan Todorovski Karposh“-Skopje
m.aleksovala@yahoo.com**

Abstract

All states which give importance to their future, try to discover and nurture gifted students as a future major driving force of their own progress. However, for this, a good educational strategy is required.

Because in the traditional teaching gifted students were not stimulated enough and there is no clearly defined strategy for engagement and development of gifted, the approach was to organize additional classes as ‘out of school’ form of educational work. However, the traditional way of teaching rarely gives way to the new models and it did not function as it was designed- organized care and work with gifted students. Many important issues and problems remain unregulated such as: how the additional classes are programmed in practice, lack of specified methodology for identifying gifted students, lack of methodology for monitoring gifted students, lack of ways providing material and personnel to work with them and so on.

In our teaching practice, unfortunately, widespread is the practice teachers, without real identification, diagnosis and to determine the attendants to the additional classes which leads to misunderstandings and failures. Also, for working with gifted students a gifted teacher is required. In that regard, today schools start from the obligation arising from the norms to organize additional classes. The assignment is transferred to teachers without taking into account that the work with gifted students requires to have special didactic-methodical and psychological preparation of teachers.

With professionally and responsibly identifying gifted with a proper diagnosis of their abilities and interests, with a choice of efficient organizational forms of work, with adequate human and material working conditions with the constant monitoring of the results, conditions for development of gifted students should be created.

Keywords: gifted students, development, additional classes

Introduction

Today, mankind goes forward and daily breakthroughs occur in all areas. In this growth, people and artists have the main word with their extraordinary ideas. They fill the gaps in science. Hence, countries that care about their future, know that „ man is the only human resource that regenerates dynamically, by the power of his knowledge as a common expression of human power. “* Thus, even in conditions of stagnation, they work and endeavor to organize activities systematically planned, to detect and stimulate gifted students. The care for gifted students is a continuous activity, which is systematically implemented and has practical effects. The most developed countries do not save means of discovering and collecting gifted students from around the world.

*Because of this, there is a need for change in various segments of the educational system. Especially it is necessary to emphasize the human dimension of the school, with the students enabling dynamics of development according to their overall capacity.

The additional instruction for gifted students and its organization

As a result of the perceived need for change, today, schools are increasingly affirming the principles which to some extent correct the traditional and dominant instructional practice- the frontal teaching. We know that this teaching style does not allow students to develop individual development according to their predisposition and age characteristics.

Since in traditional teaching gifted students (with above-average skills in one or more areas) were not sufficiently stimulated and engaged, it reflected negatively on their overall development. Therefore, for them there was an approach to organize additional classes as extracurricular form of educational work. Its aim was to serve as a corrective form of regular classes for those students who demonstrate above-average abilities in one or more subjects or areas. It was meant to be practiced in teaching in primary and secondary schools, until they establish such conditions in schools that will enable gifted students maximum development of their individual abilities and deepen interest in one or more subjects or areas. However,

the traditional way of teaching has given way to the new systems and models, so the extra instruction in schools did not function as it was designed- more organized care and work with gifted students.

The basic idea was the additional instruction to be a complement to the regular curriculum that will contribute to maximum development of gifted students and their general and special abilities, acceleration and learning.

All this was well and successfully derived and implemented, if regulated several issues and problems, such as how to program the additional teaching in practice, regarding the volume of content to work with gifted, lack of specified methodology for identification of gifted, lack of methodology for monitoring gifted, lack of ways to provide materials and staff to work with the gifted and so on.

Today teachers, organizers and direct implementers of the educational process, realize additional instruction. Also they plan it, but without specific guidelines for program planning, according to the characteristics and needs of gifted individuals. This is about volume, and weight specifics of the content and objectives, in areas that are of great interest for gifted students. But they face with difficulties because of the above unresolved issues. Here is a very significant fact that gifted students need to work with gifted teachers, regardless of whether they are regular classes or extracurricular forms of work such as this additional instruction.

Material and personnel for the implementation of the additional teaching

In the implementation of the additional instruction, there are problems with the number and size of groups, the facilities, timing, the use of effective forms, methods and means of work equipment and the availability of teaching aids, didactic materials and technical literature. However, the mentioned difficulties are not the real reason for „avoiding” this teaching. They stand out as obstacles, but behind them deeper reasons are hidden.

Many authors believe that for working with gifted students a gifted teacher is required. In that regard, today schools start from the obligation arising from the norms to organize additional teaching classes. The assignment is transferred to teachers, without taking into account that for working with gifted students a special

didactic-methodical and psychological preparation of teachers is required. According to the latest scientific knowledge, these teachers should possess the following personal and professional features for working with gifted students: good professional readiness, willingness, enthusiasm, willingness to work with gifted, continuous monitoring of the latest scientific achievements, creativity, inventiveness, good pedagogical and psychological preparedness, etc. The teacher should “play” several roles as a carrier of the work with gifted students. Few of them are:

- **Teacher - creator** of conducive atmosphere for development of talents
- **Teacher - parent**
- **Teacher - educator**
- **Teacher - mentor**

However, despite all these problems with which schools and teachers face, every day awareness about the importance of good organization of additional and regular classes in terms of working with gifted students, because it is evident that the development and success of a country depends on the gifted and their contribution to society. Teachers' work with gifted children is just beginning to develop in the right direction and is on track to succeed.

Identification of gifted students for additional classes

Through the procedures of identification (which includes the discovery of gifted students) and diagnosis (which includes determining the level of talent, intellectual level, the fund of knowledge, interest, inclination and willingness), teachers come to the data that indicate whether the student needs extra instruction or not. The additional training is not mandatory for students who for any reason do not want to visit it. The student, together with the parent decides whether he will be involved in this teaching. So, through the identification and diagnosis a conclusion about the existence of talent is reached. Then the student determines the type of additional classes according to his/her interests and abilities.

In our teaching practice, widespread is the practice in which the teachers without real identification, diagnosis and respect of the wishes of students, determine the visitors to the additional teaching which leads to misunderstanding and failure.

The process of discovering the gifted is a very complex process and it represents a pedagogical and psychological problem. The discovery of gifted should be organized even in the younger school age to be able to continually start directing and developing the interests and abilities of students. Based on the above, it will provide all the necessary conditions (human, material and spatial), and plans and programs with defined frameworks for working with gifted students in subjects and areas.

Monitoring the development of gifted students

It is known that the teacher may:

- longer and completely follow the gifted student
- to direct and support his development
- to motivate
- to promote his development
- to stimulate the development of his potential talent

In teaching practice, to successfully monitor the development of gifted students it is applied:

a) Observation of the student, which must be organized with previously given aim. The gifted student can be monitored during a class, during the school break, an excursion, etc. A student is best detected and identified when he is in action. When observation of gifted students is organized, it is possible to determine the nature and extent of motivation to learn and work, the occurrence and development of interests, behavior etc.

b) Discussion with the student and parent in extracurricular situations, as it allows the establishment of direct contact and creating greater confidence. The course and manner of conversation depend on the age and the student. Talking with

parents is also very important and necessary, because they are concerned about the development of their children and express readiness for cooperation.

c) Documentation for the student, by preparing a dossier of the gifted student, which is also the most important tool of organized monitoring and meeting the student. Filetop represents the most important source of data, information and knowledge of a gifted student. By careful analysis of the data, they can set appropriate conditions for the guidelines, opportunities and areas of advancement of the gifted student.

Conclusion

With professional and responsible identification of the gifted students, with profound and correct diagnosis of their abilities and interests, with choices and exposure to interesting and suitable educational child content, with a choice of efficient organizational forms of work, continuous monitoring and evaluating the results of teaching work in developing appropriate programs for working with gifted students who are prepared according to all the norms and criteria, the conditions for rapid development of knowledge and abilities of gifted students will be achieved.

Dr. Ivan Ferbežer, izredni profesor v pokoju: Predsodki in stereotipi o likovnih talentih

ivan.ferbezer@siol.net

Sinopsis:

V naši deskriptivni raziskavi bomo preučili najpogostejše predsodke in stereotipe do likovnih talentov. Nadarjenost in talentiranost je, kot vse posebnosti in ekstremi v razvoju, najbolj podvržena različnim napačnim predsodkom, stereotipom, napačnim predstavam, neodobravanjem in nesprejetosti.

Najprej bomo predstavili definicije, obseg in vsebino pojmov predsodki in stereotipi do nadarjenih in talentiranih učencev v splošnem .

V kratkem bomo opredelili izvore predsodkov in stereotipov, skupine stereotipov in najpogostejše predsodke in stereotipe do nadarjenih in talentiranih učencev.

Natančneje in v večjem obsegu bomo analizirali predsodke in stereotipe do likovnih talentov, v šolskem sistemu in izven njega. Posebna pozornost bo posvečena odnosu likovnih talentov do inteligentnosti.

Prejudices and stereotypes to talents in arts

Sinopsis:

In our descriptive research we study the most comon prejudice and stereotypes about talents in arts. Talent and giftedness is as all particularities and extremes in the development, is most often subject to different false prejudices, stereotypes, false conceptions, disapproval and unacceptance.

First we will represent definitions, extent and the contents of the concept of prejudice and stereotypes about talented and gifted students in general. In short we will define origins of prejudices and stereotypes, stereotype groups and most common prejudices and stereotypes about gifted and talented students.

The study analysis prejudices and stereotypes about talent in art more closely and in

a larger extent in a school system and outside the school system. Special emphasis will be given to the view of talents in the field of art toward intelligence.

1. Definicije pojmov predsodki in stereotipi

V socialni psihologiji se najpogosteje definira predsodek kot vrsta stališč, ki niso upravičena, argumentirana in preverjena ter jih spremljajo intenzivna čustva, ki so odporna na spremembe. (Rot, 1977; Nastran, Ule, 1994). Stereotip vsebuje posplošene lastnosti neke skupine ljudi, ki se prenesejo na določenega posameznika. (Kranjčan, 2003).

Predsodki so lahko pozitivni in negativni in niso preverjeni, niti utemeljeni ter so spremljani največkrat z močno negativno-sovražnimi čustvi. Kakor vsa stališča imajo tudi predsodki tri komponente.

1. Kognitivno komponento
2. Emotivno komponento
3. Konativno komponento

Ad. 1. / Kognitivna komponenta je sestavljena iz nepreverjenih splošnih pojmovanj, kognitivnih shem in implicitnih teorij, ki izhajajo iz različnih skupin in njihovih pripadnikov.

Ad2./ Emotivna komponenta je za predsodke zelo pomembna, daje jim potrebno »energijo« in hrani globoko dinamiko predsodkov.

Ad 3./ Konativna komponenta predstavlja pripravljenost za določeno vrsto obnašanja do razreda objektov ali subjektov h katerim so usmerjeni predsodki. (Na primer študentje, ki so imeli predsodke o debelih ljudeh tudi nikoli niso imeli prijateljev med debelejšimi ljudmi).

Predsodkom za celoto zadošča ena sama informacija ali ena sama izkušnja. Pri predsodkih ni nobenega » če », temveč vtis nedvoumnega vedenja.

Predsodki vodijo naše dožemanje zunanjega sveta, ne da bi mi to sami opazili. Predsodki največkrat povzročijo negativno popačenje podobe subjekta ali objekta. Uporaba predsodkov je nezavedna navada, ki poteka spontano in daje človeku občutek zadoščenja. Ljudje, pa tudi učitelji in vzgojitelji, imajo veliko pretežno negativnih predsodkov tako o sebi kot o drugih. (Kevereski, 2015). Predsodki nam sicer pomagajo doseči stabilnost v opredeljevanju dogajanj v okolju in nedvoumnost v obnašanju.

O stereotipih govorimo, kadar neke sodbe temeljijo na nepreverjenih dejstvih ali govoricah. Praviloma večino stvari najprej definiramo šele nato zaznavamo. Po avtorju Bergler-ju razlikujemo več značilnosti, socialnih kategorizacij predsodkov in stereotipov: kompleksnost, struktuiranost, skupinska specifičnost, stabilnost, splošnost.

Predsodki izvirajo že iz najzgodnejših let in se večajo do pozne adolescence. Torej lahko tudi šola in učitelji z vso organizacijo vpliva na nastanek predsodkov. Nekateri avtorji celo trdijo, da je lahko učitelj ključni potencialni indoktrinator učencev. Toda šola ni samo neposredni socialni agens oblikovanja predsodkov, temveč je lahko tudi instanca odpornosti pred predsodki. (Ule, 1994).

V znanosti poznamo tudi strategije razgradnje predsodkov in stereotipov. Sprejmejo se lahko določeni predpisi, pravila, zakonski akti proti diskriminaciji določenih skupin. In druga najuspešnejša strategija je sistematično informiranje o nesmiselnosti in neupravičenosti predsodkov in stereotipov, vse do neposrednih kontaktov s posamezniki in skupinami, ki so tarča predsodkov in diskriminacij.

2. Nekateri najpogostejši predsodki in stereotipi do nadarjenih učencev

Med široko raznovrstno kategorizacijo raznolikih predsodkov in stereotipov do nadarjenih učencev, kot vrsto posebnosti v razvoju, sodijo izkrivljena stališča učiteljev in vzgojiteljev bodisi, da so vsi otroci nadarjeni ali pa da nadarjenih učencev sploh ni. Najpogostejši so stereotipi, ki se nanašajo na šolanje nadarjenih in talentiranih učencev:

- Nadarjeni učenci ne potrebujejo posebnih, zahtevnejših učno vzgojnih programov

(Oni so nadarjeni in se lahko sami znajdejo in samousmerjajo).

- Učno (Miselno jih dogmatizirajo namesto ustvarjalno sproščajo).
- Učno vzgojni programi za nadarjene so elitistični. (Pretežno za učence iz višjih socialno ekonomskih slojev, zlasti v času komunističnega proletkultskega kolektivizma, do leta 1960).
- Učitelji so seznanjeni z značilnostmi nadarjenih učencev (definicija in terminologija) in potrebami ter so strokovno pripravljene za njihovo odkrivanje in izobraževanje.

Le peščica svetovnih univerz (naših žal ni med njimi) nudi strokovno ustrezno izobrazbo za poučevanje nadarjenih učencev. (Ferbežer, 1971; Ferbežer, 2009).

- Nadarjeni učenci imajo nadpovprečne šolske ocene in so navdušeni nad šolo. (Trditev je v 40 procentih napačna in underachievement se v 12 procentih prične že v tretjem razredu.) (Millar, 1985)
- Učitelji in vzgojitelji takoj odkrijejo nadarjene in talentirane učence. (Trditev je v okoli 50 procentih napačna).
- Nadarjeni učenci imajo telesne posebnosti, so bolehnii, šibki, slabotni, nosijo očala, imajo nesimpatičen videz. (Trditev je v 100 procentih napačna).
- Nadarjeni učenci nimajo emocionalnih problemov in so psihično popolnoma stabilni. (V okoli 30 procentih je trditev napačna), (Ferbežer, 2010).
- Nadarjeni učenci so povečini fantje. (Trditev v 50 procentih napačna).
- Med učenci iz kulturno prikrajšanih populacij ni nadarjenih. (Trditev je napačna, saj tukaj pojavljajo težave v njihovi identifikaciji. Res pa je da se v psiholoških testiranjih in storilnostnih testiranjih slabše odrežejo zaradi kulturnih dejavnikov . (Ferbežer, 1998).
- Označevanje nekaterih učencev za nadarjene lahko prizadene tiste, ki v to kategorijo niso uvrščeni. Enako velja za položaj v družini. (Problem je

odvisen od kvalitete individualizacije in diferenciacije pouka. Pedagoško preudarno ravnanje učiteljev

in staršev lahko omili tovrstne problemske učinke. Enakopravnost ne pomeni istega izobraževanja za vse.) (Bowden, 1999).

- Akceleracija oz. preskok razreda lahko škodi nadarjenim učencem (Homogeno razvrščanje temelji na znanstveno dokazanih koristih talentom. (Bowden, 1999, Ferbežer, 2009).
- Učitelji in vzgojitelji se zavedajo potreb nadarjenih učencev. (Raziskave so pokazale, da 57 procentov anketiranih vzgojiteljev in učiteljev meni, da med njihovimi učenci ni nadarjenih.) (Krajčan, 2003).
- Nadarjeni učenci imajo talente na vseh področjih. (Vsestransko nadarjenih je zelo malo, skoraj nihče ni nadarjen na vseh področjih), (Gallagher, 1992; Millar, 1985).

3. Predsodki in stereotipi o likovno talentiranih učencih

Kakor velja na konceptualni ravni splošne nadarjenosti (definicija, opis, terminologija), se je znanstveni interes tudi za likovno talentiranost pojavil šele okoli leta 1960. Tudi tukaj je količinsko in kakovostno raziskovalno stanje v velikem razvojnem zaostanku. Razen relativno redkih strokovno znanstvenih posvetovanj na področju definicije nadarjenosti in zelo redkih raziskav, pa še redkeje srečamo celo v razvitem svetu, strokovna znanstvena posvetovanja posvečena likovnim talentom. (Ferbežer, 1994).

Najusodnejši zaviralci optimalnega razvijanja talentov niso objektivne narave (vzgojno izobraževalni programi, kadrovske in prostorske ter finančne možnosti), temveč neustrezni odnosi, negativna stališča, predsodki, stereotipi poklicnih in naravnih vzgojiteljev ter javnega mnenja. Mnoge od opisanih predsodkov in stereotipov do likovnih talentov srečujemo tudi v našem srednje evropskem prostoru v sistemu intencionalne in funkcionalne vzgoje. (Zimmerman, 1978; Zimmerman, 1981). V nadaljevanju sledi ožje zasnovana kratka deskripcija najpogostejših predsodkov in stereotipov do likovno talentiranih učencev.

1. Likovno talentirani učenci ne potrebujejo posebne likovne izobrazbe in vzgoje. Gre za pojmovanje, da likovno talentirani učenci ne potrebujejo posebnega likovnega izobraževanja in vzgoje, ker glede na razvojne dejavnike, likovni talent nastaja s spontanim in naravnim zorenjem. Sodobne edukacijske vede v razvitem svetu z empiričnimi raziskavami dokazujejo, da je za optimalni razvoj potrebno oblikovalno pričeti z likovnim izobraževanjem že zelo zgodaj, celo v predšolskem obdobju. Identifikacija likovnih talentov je enostavna ker je njihov talent očitno razpoznaven Tudi to stališče je mogoče oceniti kot vrsto predsodka, kajti vzgojitelji in učitelji zelo redko odkrijejo likovno talentirane otroke, ker:

a./ Otrok izkazuje likovne talente izključno izven vrtca in šole,

b./ otrok neredko prikriva svoje naravne talente, da ne bi bil videti kot »drugačen«,

c./ otrokova likovna aktivnost in rezultati večkrat niso v skladu s pričakovanji in

zahtevami učiteljev, zato utegne priti do odkritih in prikritih nesoglasij. (Na primer risanje po modelu).

3. Vsi otroci so likovno nadarjeni. Predpostavka je, da se bo likovno talentirani učenec naravno in samoiniciativno razvil, če ima dovolj časa, svobode, raznovrstnega gradiva, in subjektivnih in objektivnih možnosti za izražanje. Preprosto tudi niso vsi otroci likovno talentirani. Novejše raziskovalne študije zavračajo omenjeno stališče kot predsodek, saj zaviralno delujejo na pospešeno razvijanje likovnih talentov v učnih programih in izven njih.

4. Likovno talentiranih je izredno majhno število otrok. Tudi to nasprotno stališče od prejšnjega je napačno in zaviralno deluje na celotno edukacijsko oskrbo likovnih talentov kor redno obveznost vrtca in šole. Znotraj populacije nadarjenih učencev govorimo o okoli 20 procentov likovno talentiranih.

5. Likovni talenti in vsi umetniki so večji ali manjši »čudaki«. Stoletja star stereotip je dokaj pogosto prisoten pri poklicnih in naravnih vzgojiteljih. Gre za

pojmovanje, da so vsi umetniki socialno neprilagojeni, socialno izolirani in celo v konfliktu z okoljem. Omenjen negativni stereotip o likovnem umetniku lahko pelje do strahu pred uresničevanjem posebnih vzgojno izobraževalnih programov likovne vzgoje, ki bi lahko tega otroka »onesrečili«. Zato se je omenjene igre narave potrebno izogibati. Empirične znanstvene raziskave so že v začetku dvajsetega stoletja dokazovale, da so nadarjeni in tudi likovno talentirani učenci socialni in intelektualni voditelji, da so telesno zdravstveno dobro razviti in da so vedenjsko in emocionalno dobro prilagojeni. (Terman, 1925). Posebej odločno je bila že zdavnaj ovržena napačna predstava, da so umetniško talentirani otroci socialno izolirani. Ravno nasprotno od tega, v šoli so pogosteje izbrani kot želeni prijatelji z nadpovprečno pogostimi socialnimi komunikacijami. (Gallagher, 1979).

6. Za likovno talentiranost ni potrebna visoka splošna inteligentnost. Omenjen stereotip se je žal porodil zaradi samih raziskovalcev likovne talentiranosti. V prizadevanjih, da bi opredelili njeno naravo, so likovno talentiranost raziskovali neodvisno od splošne inteligentnosti. Le ta pa je pogosto pri laikih pojmovana kot verbalno in matematično logična inteligentnost. (Čudina, Obradovič, 1990). Poudarjanje neodvisnosti likovnih sposobnosti od verbalne inteligentnosti je vodilo do prepričanja, da za likovno ustvarjalnost ni potrebna visoka inteligentnost.

Sodobna raziskovalna spoznanja o odnosu inteligentnosti do likovnega talenta govorijo, da vsi visoko inteligentni otroci nimajo hkrati likovnega talenta. Vsi likovno talentirani otroci in učenci pa so nadpovprečno inteligentni. V okviru organizacije likovne talentiranosti sodeluje visoka stopnja neverbalne komponente obče nadarjenosti, to je spacialno perceptivna (prostorsko zaznavna) inteligentnost. Napačno stališče ali predsodek o neodvisnosti likovnih in intelektualnih sposobnosti je bilo pogubno glede celovite oblikovalne oskrbe likovno talentiranih otrok. Vzgoja (posebej še likovna vzgoja) se je v tej zvezi bolj reducirala na kompenzacijsko oblikovanje tistih otrok, ki so bili na ostalih področjih neuspešni. Vse manj pa je likovna vzgoja v funkciji razvijanja najvišjih ustvarjalnih potencialov likovnih talentov. Še do leta 1960 so nekateri trdili, da si z inteligentnostnimi testi sploh ni mogoče pomagati pri identifikaciji umetniške nadarjenosti. (Lowenfeld, Brittain, 1964). In še huje, da je za otroke z glasbenimi, likovnimi in drugimi umetniškimi sposobnostmi značilno, da so poprečni ali celo pod poprečni v intelektualnih sposobnostih. (De Haan, Havighurst, 1961).

Pretežno z zunanjo motivacijo neredko učitelji in vzgojitelji usmerjajo otroke z nižjimi intelektualnimi sposobnostmi v različne umetniške programe s pričakovanjem, da bodo vsaj tukaj uspešni (uspeh rodi uspeh), če že ne pri verbalno logično zasnovanih učnih predmetih. Še bolj pa je za razvoj likovnih talentov pogubna pedagoška praksa, da se otroke z nadpovprečnimi intelektualnimi sposobnostmi preusmerja od likovno umetniške aktivnosti s predpostavko, da le te premalo prispevajo k razvoju njihovih širših sposobnostnih potencialov.

Zastarela in arbitrarna ločitev razvoja intelektualnih in umetniških sposobnosti se polagoma po zaslugi sodobne teorije in prakse interdisciplinarne znanosti o nadarjenosti polagoma spreminja. Danes, poleg največjih ekspertov na tem področju, (Gardner, 1995), že tudi učitelji in vzgojitelji vse bolj upoštevajo pozitivni odnos med intelektualnimi in umetniškimi sposobnostmi. Tako avtor Schubert (Schubert, 1973) izrecno specifično poudarja, da četudi vsi intelektualno nadpovprečni otroci nimajo umetniških talentov, pa imajo vsi otroci z nadpovprečnimi umetniškimi sposobnostmi zmerno ali celo visoke nadpovprečne intelektualne sposobnosti.

Naslednje napačno stališče je, da je likovne talente zlahka identificirati preko običajne šolsko organizirane vzgojno izobraževalne aktivnosti. V tej zvezi smo bliže resnici, če predpostavljamo stališče, da višji odstotek otrok uresničuje svoje likovne talente izven rednega kurikulumu ali celo izven šole. Učitelji in vzgojitelji manj pogosto identificirajo likovno talentirane učence. Nekateri nadarjeni učenci v adolescenci (izkušnje iz 2. gimnazije v Mariboru) raje prikrivajo svoje sposobnostne potenciale, da ne bi tvegali položaja biti drugačen (črna ovca) v očeh vrstnikov. Drugi razlog za težavno odkritje likovnih talentov v vzgojnem procesu je, da so njihovi šolski neuspehi v neskladju z učiteljevimi pričakovanji.

Preprosto nimajo odličnih ali prav dobrih ocen. (Gallagher, 1975).

V smislu Thorndikovega zakona učinka je raziskovalno ugotovljeno, da mnogi likovni talenti raje uveljavljajo svoje sposobnostne potenciale izven šole, ker te mentorske aktivnosti potekajo v okoliščinah spodbudnega vzdušja, prijetnega-sproščenega zadovoljstva, brez stresov in groženj povezanih z šolskim ocenjevanjem. (Fine, 1970).

K slabšanju tovrstnih razmer gotovo prispeva tudi zasnova neprekinjenega kurikularnega reformiranja, pri nas in tudi v Evropi, ki žal zadnja leta posledično reducira število ur umetniških vzgojno izobraževalnih aktivnosti.

Literatura

Bowden, D. H. (1999)

Some Mith Regarding Gifted Education, Thomson M. C.: Our Gifted Children, New York, Royal Fireworks Printing, Co. Inc. Št. 58, maj, str. 19.

Clark, G., Zimmerman, E. (1978)

A walk in the right direction. A model for visual arts education. Studies in Art Education. 1978, vol. 19, št. 2, str. 34-49.

Clark, G., Zimmerman, E. (1981)

Toward a discipline of art education. Phi Delta Kappan, 1981, Vol. 63, št. 1, str. 53-54.

Clark, G., Zimmerman, E. (1984)

Gifted Education in the Arts. Roeper Review, Vol. 6, št. 4.

Colangelo, N. (1985)

36 Miths and Stereotyps of Gifted Students, Awareness for the Classroom Teacher, Reference Documents. Association for bright Children of Ontario. Ottawa Region Chapter.

Čudina, Obradovič M. (1990)

Nadarenost, razumevanje, prepoznavanje, razvijanje. Školska knjiga Zagreb, str. 121-133.

De Haan, R.F., Havighurst, R.J. (1961)

Educating Gifted Children , Chicago, Il. University of Chicago Press.

Ferbežer, I. (1971)

Učitelji in vzgojitelji nadarjenim otrokom, Sodobna pedagogika, 1971, vol. 22, št. 3-4, str. 117-126.

Ferbežer, I. (2009)

Učitelji nadarjenih učencev; kompetence učinkovitega učitelja v edukaciji nadarjenih učencev, Vzgoja, 2009, Vol. 11, št. 42, str. 40-42.

Ferbežer, I. (2010)

Proactive attention to affective characteristic of gifted students. Proaktivna pozornost afektivnim lastnostim nadarjenih učencev. V: Željznov-Seničar Maruška. Socialne in čustvene potrebe nadarjenih in talentiranih. Social and emotional needs of gifted and talented. Zbornik , Druga mednarodna znanstvena konferenca 2010, 2. nd international scientific conference, Ljubljana, 2010, MIB, str. 57-67.

Ferbežer, I. (1998)

Vzroki učnih neuspehov kulturno prikrajšanih nadarjenih otrok, Psihološka obzorja, 1998, Vol. 7, št. 1, str. 89-108.

Ferbežer, I. (1994)

Pedagoška definicija nadarjenosti kot izziv prakse, Pedagoška obzorja, Vol. 9, št. 1, str. 14-23.

Fine, M. J. (1970)

Facilitating parent – child relationships for creativity. Gifted child quarterly, Vol. 21, št. 4, str. 487-500.

Galbraith, J. (1992)

Vodič za nadarjene. Ljubljana, Državna založba Slovenije, str. 78.

Gallagher, J. J. (1975)

Teaching the Gifted Child, Boston, MA; Allyn and Bacon.

Gallagher, J.J. (1979)

Issues in education of the gifted. In Passow, H. : The Gifted and Talented , their education and development (78 Yearbook of NSSE), Chicago, University of Chicago Press.

Gardner, H. (1995).

Razsežnosti uma, Teorija o več inteligencah, Tangram , Ljubljana

Krajncan, D. (2003)

Stereotipi o nadarjenih otrocih, Univerza v Mariboru, Pedagoška fakulteta Maribor, Oddelek za predšolsko vzgojo, diplomska naloga.

Kevereski, L. (2015)

Prejudices towards gifted and talented in the schools in R. Macedonia, Faculty of education, Bitola, ICRAE, 2015, Conference Abstract Preceeding.

Lowenfeld Britain (1964)

Creative and mental grows., N. Y. Macmillan Co.

Nastran, Ule, M. (1994)

Temelji socialne psihologije, Ljubljana, Znanstveno in publicistično središče, str. 101-122.

Millar, G. (1985)

Miths that plague the developmental and implementation for the gifted. Reference Documents. Association for Bright Children of Ontario, Ottawa Region Chapter.

Rot, N. (1977)

Socialna psihologija, DZS, Ljubljana.

Schubert, D. S. P. (1973)

Intelligence as necessary but not sufficient for creativity. Journal of Genetic Psychology, 1973, št. 122, str. 45-47.

Terman, L.M. (1925)

Genetic Studies of Genius: Mental and physical Traits of a thousand gifted children, Stanford, C.A., Stanford University Press.

Aleksandra Vidanović: Plan individualizacije za darovitog uĉenika iz matematike

Osnovna škola Dragolje Dudić, Beograd

sandradjole84@gmail.com

Osnovna škola "Dragojlo Dudić" se nalazi u Malom Mokrom Lugu, na gradskoj periferiji. Zbog samog njenog položaja, dodatni sadržaji za darovite uĉenike često su nedostižni. Roditelji ĉija deca pohađaju našu školu u velikoj meri, ne svi, se bave poljoprivredom ili zanatima i nisu u mogućnosti da za svoju decu plate dodatne sadržaje koji bi im pomogli da razvijaju svoje talente. Od škole su dosta udaljeni i Regionalni centar za talente, kao i mnoge druge institucije i škole veština. Upravo zbog položaja često smo jedini izvor dodatnih sadržaja i pomoći darovitim uĉenicima.

Naša škola je bila uĉesnik projekta „Plan za podsticanje uĉenika sa izuzetnim sposobnostima u okviru saradnje škole i specijalizovanih institucija“ (2012/2013) u kom je uĉestovalo 20 predmetnih nastavnika i 15 stručnih saradnika sa teritorije grada Beograda, kao i 10 mentora iz Regionalnog centra za talente. Cilj projekta je bio da se škole osnaže u radu sa uĉenicima izuzetnih sposobnosti. Zavod za unapređenje obrazovanja i vaspitanja je kroz projekat je pružio mentorsku pomoć manjem broju škola za izradu IOP3 i na osnovu tog rada je nastala publikacija "Obrazovanje uĉenika izuzetnih sposobnosti: nauĉne osnove i smernice za školsku praksu" autora Ane Altaras Dimitrijević i Sanje Tatić Janevski.

Iako se rad sa darovitim uĉenicima poĉinje od trećeg razreda, kako izuzetno talentovanim za matematiku, izdvojio se uĉenik M.G. drugog razreda naše škole. Kao uĉiteljica, poželela sam da takvom detetu pružim dodatnu podršku iz matematike.

Sa uĉenikom se radi na ĉasovima matematiĉke sekcije i na ĉasovima redovne nastave. Koleginica, koja vodi matematiĉku sekciju, i ja prepoznale njegov talenat za matematiku. Odluĉila sam da napravim individualizovan plan aktivnosti, polazeći od toga šta uĉenik već zna, a šta moze da produbi i proširi u skladu sa obrazovnim standardima koji se primenjuju za kraj prvog ciklusa obrazovanja (kraj 4. razreda).

Prvo od ĉega sam krenula u izradi plana individualizacije jeste popunjavanje ĉek liste za identifikaciju darovitih uĉenika, kao i pravljenje pedagoskog profila zajedno sa PP službom u školi.

Kako bi se stvorila što bolja slika o uĉeniku, obavljene su razgovori PP službe i roditelja uĉenika, kako i sa samim uĉenikom. M.G. je uradio REVISK test, obavljeno je i nekoliko razgovora izmeĊu nastavnika i PP službe. Zajedno sa Sanjom Tatić Janevski se pristupilo izradi pedagoškog profila i plana aktivnosti.

Plan aktivnosti predstavlja predmetno kompaktiranje, odnosno preskakanje delova koje uĉenik zna i produblivanje znanja. Pre svake nastavne teme radi se predtest kako bi se evidentiralo koliko uĉenika i u kojoj meri poseduje predznanje iz te nastavne teme. (predtest za deljenje) Nakon toga se formiraju grupe uĉenika, koje u zavisnosti od rezultata predtestiranja, diferencirano uĉe. U prvoj grupi su uĉenici koji nemaju predznanje iz odreĊene oblasti i sa njima se radi po predviĊenom planu za drugi razred. U drugoj grupi su oni uĉenici koji poseduju odreĊena predznanja. Kada se obraĊuje deo teme koji im je poznat oni se prikljuĉuju trećoj grupi, a kada se obraĊuje deo teme koji im je nepoznat, onda se prikljuĉuju prvoj grupi uĉenika. Treću grupu uĉenika ĉine oni koji već znaju ono što je predviĊeno da se uĉi u drugom razredu. Sa njima se radi predmetno kompaktiranje, daju im se složeniji zadaci. (primer pripreme nastavne jedinice Deljenje).

Laura Herceg, mag.educ.art.: Sustavni razvoj likovne kreativnosti i inovativnosti osnovnoškolaca

laura.herceg1@gmail.com

LIADO je jedinstveni verificirani program umjetnosti i dizajna za darovite osnovnoškolce u Republici Hrvatskoj od 1992. godine. Autorica programa je Laura Herceg, mag.educ.art., a program financira Odjel gradske uprave za odgoj i školstvo Grada Rijeke.

Umjetniĉki istraŹivaĉki atelje "LIADO" odrŹava se sustavno veĉ 25 godina, i temelji se na skupinama likovno iznadprosjeĉnih uĉenika koji su pokazali najbolje rezultate na uvodnim testovima. Skupine se sastaju jednom tjedno, po ĉetiri sata, tijekom školske godine. Svaku skupinu ĉini najviše 15 uĉenika, i s njima rade istaknuti mentori. Mentor poduĉava povijest umjetnosti, poziva umjetnike ili stručnjake u uĉionicu, ili koristi druge metode pouĉavanja. Jednom godišnje uĉenici prezentiraju svoja postignuĉa, radove nastale tijekom godine.

Metode rada su izvan stereotipa i implementiraju razliĉite istraŹivaĉke tehnike i naĉine vizualizacije kroz odabrane teme, te interakciju izmeĊu uĉenika i uĉitelja. Tijekom ovoga procesa razvijaju se svi ĉimbenici kreativnosti, a uĉenici se razvijaju emocionalno i intelektualno, što poboljšava kvalitetu njihova Źivota.

Svrha je programa potaknuti uĉenike da se izraze u razliĉitim područjima i razliĉitim naĉinima, te potaknuti njihovu socijalnu integraciju.

Uloga mentora je promatranje i praĉenje uĉeniĉkoga rada te njihovoga individualnog psihološkog profila, njihovih interesa u području umjetniĉke recepcije, njihove osobne kreativnosti kako bi im omogućili temeljne orijentacije u umjetnosti i estetici.

Stanka Rajnar: Nadarjen učenec kot izziv

Osnovna šola Beltinci
stanka.rajnar@osbeltinci.si

Povzetek

Thomas Alva Edison je dejal: "Genialnost je ena desetina nadarjenosti in devet desetih trdega dela."

Odkrivanje nadarjenosti je zapleten proces in delo z nadarjenimi zelo zahtevno. Nadarjeni učenci v šoli so kot vsi drugi učenci, njihova posebnost pa je, da imajo izjemne sposobnosti. Če bomo znali te sposobnosti prepoznati in jih negovati, spodbujati, potem lahko pričakujemo izjemne dosežke. Če pa tega ne bomo naredili, bodo šli ti učenci neopazno mimo nas.

Ključne besede: genialnost, nadarjenost, izjemne sposobnosti/izjemni dosežki.

Abstract

Thomas Alva Edison said: "Genius is one percent inspiration and ninety-nine percent perspiration."

Detecting and working with gifted students is a very demanding job. At school they are like other students, but they are special for their exceptional abilities. If we know how to encourage them to develop these abilities, we can expect outstanding results. But if we do not do so, such students will pass us unnoticeably.

Key words: genius, gift, exceptional abilities/outstanding results

NADARJENI UČENCI

V strokovni literaturi ni enotne definicije za nadarjenost. Starejše definicije večkrat pojmujejo nadarjenost kot inteligentnost, kar pa ni enako. Vsak učenec ima specifične značilnosti, za kar bi potem lahko rekli, da je nadarjen ali ima talent.

Ena od najpogosteje uporabljenih definicij na svetu je definicija, ki je zapisana v ameriškem Zakonu o izobraževanju nadarjenih iz leta 1978.

Po tej definiciji so nadarjeni ali talentirani tisti učenci, ki so v osnovni šoli pokazali visoke dosežke na intelektualnem, ustvarjalnem, specifično akademskem, vodstvenem ali umetniškem področju, in kateri poleg rednega šolskega programa potrebujejo posebej prilagojene programe in aktivnosti.

Nadarjeni učenci sodijo v kategorijo otrok s posebnimi potrebami.

Prvi korak pri odkrivanju nadarjenih je največkrat mnenje učiteljev.

V knjigi Nadarjeni otroci, miti in resničnost je Ellen Winner opisala tri tipične značilnosti, ki veljajo za nadarjene:

- Nadarjeni otroci se razvijejo predčasno.
Obvladovanje posameznih področjih je veliko hitrejše kot pri njihovih vrstnikih. Tako se lažje učijo kot ostali (matematika, jeziki, glasba ...).
- Vztrajno delajo po svoje.
Učijo se bolj samostojno brez pomoči odraslih ter izumljajo svoja pravila ter rešujejo na svoj način.
- Želja po obvladovanju.
Nadarjeni otroci so zelo motivirani in hočejo smiselno razumeti, se zelo poglobijo v snov tako, da izgubijo občutek za zunanji svet.

Na te tri načine se nadarjeni učenci kvalitativno razlikujejo od povprečnih učencev, ki so pridni oziroma marljivi in motivirani za delo in ki prav tako lahko dosežejo velike uspehe.

KONCEPT ODKRIVANJE IN DELO Z NADARJENIMI UČENCI V OSNOVNI ŠOLI

Odkrivanje in delo z nadarjenimi učenci

Dokument je bil sprejet na 25. seji Strokovnega sveta Republike Slovenije za splošno izobraževanje 11. februarja 1999. Pripravila ga je Delovna skupina za pripravo koncepta dela z nadarjenimi učenci v sestavi: dr. Drago Žagar, predsednik, Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta, Jana Artač, Osnovna šola Šenčur, mag. Tanja Bezič, Zavod Republike Slovenije za šolstvo, Mirt Nagy, Republiški zavod za zaposlovanje Koper, Sonja Purgaj, Osnovna šola Mladika, Ptuj.

Odkrivanje nadarjenih učencev

Odkrivanje nadarjenih učencev je strokovno zahtevno opravilo. Vključeni so učitelji, svetovalna služba, starši in zunanji sodelavci pri testiranju.

Poteka v treh stopnjah:

- evidentiranje,
- identifikacija,
- seznanitev in pridobitev mnenja staršev.

Evidentiranje

Evidentiranje nadarjenih se začne v tretjem razredu, v četrtem pa se izvede identifikacija nadarjenih.

Učenec se lahko na podlagi učnega uspeha, dosežkov na tekmovanjih, učiteljskega mnenja ali mnenja svetovalne službe evidentira tudi v tretji triadi.

Identifikacija

Vključuje naslednja merila:

- realna ocena učitelja je zelo pomembna pri identifikaciji nadarjenih.

Učitelji oblikujejo oceno o evidentiranih učencih s pomočjo ocenjevalne lestvice nadarjenosti učencev, ki zajema naslednja področja nadarjenosti:

- splošno-intelektualno,
- učno,
- ustvarjalno,
- voditeljsko,
- literarno,
- dramsko,
- filmsko,
- likovno,
- glasbeno,
- gibalno in tehnično področje.

- test intelektualnih sposobnosti – WISC-III ali Ravnove progresivne matrice.
- test ustvarjalnosti – Torranceovi testi ustvarjalnega mišljenja, TTCT (besedna in/ali slikovna oblika Torranceovih testov ustvarjalnega mišljenja).

Testa sposobnosti in ustvarjalnosti izvede ter ovrednoti psiholog/socialni delavec.

Seznanitev staršev in pridobitev njihovega mnenja

To je zadnja stopnja odkrivanja nadarjenih, ko svetovalna služba skupaj z razrednikom seznanijo starše, da je bil njihov otrok spoznan za nadarjenega, in pridobi njihovo mnenje o otrokovi nadarjenosti.

Značilnosti nadarjenih učencev

Miselno-spoznavno področje:

- razvito divergentno mišljenje (fleksibilnost, originalnost, fluentnost),
- razvito logično mišljenje (analiza, posploševanje, sposobnost sklepanja),
- nenavadna domišljija,
- natančnost opazovanja,
- dober spomin,
- smisel za humor.

Učno-storilnostno področje:

- široka razgledanost,
- visoka učna uspešnost,
- bogato besedišče,
- hitro branje,
- spretnost v eni od umetniških dejavnosti,
- motorična spretnost in vzdržljivost,
- visoke aspiracije in potreba po doseganju odličnosti,
- radovednost,
- raznolikost in močno izraženi interesi,
- vztrajnost pri reševanju nalog,
- visoka storilnostna motivacija,
- uživanje v dosežkih.

Socialno in čustveno področje:

- nekonformizem,
- močno razvit občutek pravičnosti,
- neodvisnost in samostojnost,
- sposobnost vodenja in vplivanja na druge,
- izraziti smisel za organizacijo,
- empatičnost.

Delo z nadarjenimi učenci (Koncept, 1999)

Delo z nadarjenimi učenci izhaja iz naslednjih temeljnih načel:

- širitev in poglobljanje temeljnega znanja,
- hitrejše napredovanje v procesu učenja,
- razvijanje ustvarjalnosti,
- uporaba višjih oblik učenja,
- uporaba sodelovalnih oblik učenja,
- upoštevanje posebnih sposobnosti in močnih interesov,
- upoštevanje individualnosti,
- spodbujanje samostojnosti in odgovornosti,
- skrb za celostni osebni razvoj,
- raznovrstnost ponudbe ter omogočanje svobodne izbire učencem,
- uveljavljanje mentorskih odnosov med učenci in učitelji,
- ustvarjanje možnosti za občasno druženje.

Oblike dela z nadarjenimi učenci (Koncept, 1999)

Koncept navaja naslednje oblike dela v vseh treh triadah:

- notranja diferenciacija,
- fleksibilna diferenciacija,
- dodatni pouk,
- individualizirani programi za delo z nadarjenimi,
- vzporedni programi,
- obogatitveni programi (sobotne šole ...),

- športne in kulturne sekcije,
- interesne dejavnosti,
- dnevi dejavnosti,
- kreativne delavnice,
- raziskovalni tabori,
- priprava za udeležbo na tekmovanjih,
- programi za razvijanje socialnih spretnosti,
- programi za osebni in socialni razvoj (interakcijske vaje, socialne igre, mladinske delavnice),
- hitrejše napredovanje,
- osebno svetovanje učencem in staršem,
- izbirni predmeti,
- seminarske naloge,
- raziskovalne naloge,
- svetovanje nadarjenim pri izbiri poklica.

MOJE DELO Z NADARJENIMI UČENCI NA ŠOLI

Na šoli imajo učenci možnost izbire med naslednjimi dejavnostmi: nemške delavnice, jezik in kultura, razvedrilna matematika in logika, ustvarjalne tehnike pri gibanju. Na voljo so jim tudi tabori: kvizi, uganke, logika, tečaj hitrega branja, kvizi, bližnjice in triki učenja (mag. Darko Hederih z našimi sodelavci).

Naravoslovje 6. in 7. razred pri pouku in izven pouka

Cilji:

- razvijati eksperimentalne veščine,
- prepoznavati predstavnike živih bitij v gozdu, na travniku, vodi ...
- spoznajo osnovne vodne rastline v svoji neposredni okolici,
- opredelijo probleme onesnaženosti voda v domači okolici,
- nadgradnja naravoslovnih vsebin predvideno v letni pripravi razreda,
- poglobljanje znanja naravoslovja,
- uporaba metod preiskovanja in raziskovanja,

- navajanje na rabo različnih virov podatkov in informacij (priročniki, leksikoni, internet ...),
- motiviranje za dodatno delo doma,
- priprava za tekmovanje Kresnička, EKOKVIZ,
- popularizacija naravoslovja v šoli.

Fizika 8. in 9. razred

Dejavnosti potekajo pri pouku, dodatnem pouku, interesni dejavnosti Zabavna fizika ter pri izbirnima predmetoma Elektrotehnika, Daljnogledi in planeti

Cilji:

- nadgradnja fizikalnih vsebin predvideno v letni pripravi za posamezni razred,
- poglobljanje znanja fizike (zabavna fizika, astronomija ...),
- prikaz in uporaba različnih načinov ter pristopov pri reševanju določenega problema,
- poglobljanje znanja ob reševanju zahtevnejših nalog,
- uporaba metod preiskovanja in raziskovanja,
- navajanje ustrezne terminologije in raba simbolnega zapisa,
- pravilna raba žepnega računalnika pri fiziki, astronomiji, dodatnem pouku,
- raba računalnika pri fiziki,
- navajanje na rabo različnih virov podatkov in informacij (priročniki, leksikoni, internet ...) in pripomočkov (zvezdna karta, tabele ...)
- motiviranje in usposabljanje učencev za tekmovanje fizike, astronomije ...
- popularizacija astronomije, fizike.

Nadarjene učence vključujem v razpise ekošole - risanje plakatov (mednarodno tekmovanje ob svetovnem dnevu hrane 2016), risanje stripov (Space scop - ustvari kozmični strip), eko kviz, sodelujemo z gimnazijo Murska Sobota - tekmovanje Naravoslovko, izvajanje ur na gimnaziji, letos smo se udeležili tekmovanja iz znanja tehnologij.

ZAKLJUČEK

Nadarjeni učenci so skupina, ki jo včasih nekateri spregledajo, ker je potrebno za njih vlagati ogromno dela in energije. Učitelji se v razredu srečujemo s pisano množico otrok s posebnimi potrebami (primanjkljaji na posameznih področjih, slabovidnimi učenci, dolgotrajno bolnimi učenci ...), s statusi učencev (športnik, kulturnik), slabšimi učenci, ki nimajo statusov ter razvajenimi učenci brez delovnih navad. Učitelj bi moral imeti znanja pedagoga, psihologa, socialne delavke in še opravljati delo staršev. Še veliko bo potrebno narediti, da bo učenje zopet vrednota pri učencih. Velikokrat hočejo doseči z malo dela velike dosežke.

Literatura:

- Ministrstvo za šolstvo, znanost in šport (1999). Koncept Odkrivanje in delo z nadarjenimi učenci v devetletni osnovni šoli, Ljubljana.
- Ferbežer, I., Kukanja, M. (2008). Svetovanje nadarjenim učencem, Ljubljana, Zavod RS za šolstvo.
- George, D., (1997). Nadarjeni otrok kot izziv, Ljubljana, Zavod RS za šolstvo.
- Juriševič, M., (2012). Nadarjeni učenci v slovenski šoli, Ljubljana, Pedagoška fakulteta.
- Kristanc, M. (2015). Moj otrok je brihten, samo učiti se mu ne da, Ljubljana, M. Kristanc s.p..
- Kukanja Gabrijelčič, M., (2015). Nadarjeni in talentirani učenci - med poslanstvom in odgovornostjo, Koper, Univerzitetna založba Annales.

Gordana Rubelj, prof., in mag. Gordana Rodinger: Od e-knjige do prevzema muzeja

OŠ Pesnica

gordana.rubelj@gmail.com, gordanarodinger@gmail.com

POVZETEK:

Nadarjeni učenci so v šoli naš vsakdan. Imajo svoje želje in svoje interese, so drugačni, izjemni in večkrat nerazumljeni. Na OŠ Pesnica se zavedamo, da otroci, o katerih se vodi evidenca o nadarjenosti, potrebujejo poleg rednega šolskega dela, ki mora biti diferenciran in individualiziran, obogatitveni program. V letu 2010 smo se zato na šoli odločili, da jim bomo ponudili obogatitveni program, ki ne bo dopolnjeval le šolskega dela, ampak jim bo ponudil nova znanja. Poimenovali smo ga Raziskovalni tabor za nadarjene in od takrat jih na šoli vsako leto ponujamo učencem od 6. do 9. razreda. Tabori so tematsko obarvani in učencem vsako leto ponudimo novo vsebino. Seveda to ni edina dejavnost, ki jo ponudimo nadarjenim učencem. Vsako leto znova predmetni aktivni oblikujejo smernice za delo z nadarjenimi učenci pri pouku, saj se nam to zdi zelo pomembno. Nudimo jim tudi likovno kolonijo, gledališke dejavnosti, obiskovanje kulturnih prireditev, ekskurzije, sodelujemo s srednjimi šolami in Filozofsko fakulteto Maribor ter učence pripravljamo na razna tekmovanja.

NEKAJ TEORIJE

Z nadarjenimi učenci se v osnovni šoli srečujemo že v prvih razredih, saj že takrat lahko opazimo učence, ki na določenih področjih kažejo tako večje sposobnosti kot tudi večji interes od vrstnikov. Kadar jim prisluhnemo in jih za delo še dodatno motiviramo, smo na pravi poti, da svoje potenciale uspešno razvijajo. Nadarjeni učenci so naš vsakdan. Imajo svoje želje in svoje interese, so drugačni, izjemni, večkrat nerazumljeni, zato je vloga nas učiteljev, da smo jim v oporo, tako čustveno, kot tudi moralno in ne navsezadnje tudi strokovno.

Nadarjene učence je težko opredeliti, saj v strokovni literaturi ni enotne definicije nadarjenosti. Najpogosteje se uporablja definicija, ki je zapisana v ameriškem Zakonu o izobraževanju nadarjenih iz leta 1978. Po tej definiciji so nadarjeni ali

talentirani tisti otroci in mladostniki, ki so že na predšolski stopnji, v osnovni ali kasneje v srednji šoli pokazali visoke dosežke ali potenciale na intelektualnem, ustvarjalnem, specifično akademskem, vodstvenem ali umetniškem področju in ki poleg rednega šolskega programa potrebujejo posebej prilagojene programe in aktivnosti (Koncept, 1999). Ker danes pri prepoznavanju nadarjenosti ne upoštevamo le visok rezultat testa IQ, definicijo nadarjenosti razširi. Nadarjeni otroci in mladostniki so torej tisti, ki imajo izredne sposobnosti ali potenciale, da prikažejo, v primerjavi s svojimi vrstniki, svoje dosežke na različnih področjih, in sicer na področjih inteligence, kreativnosti ali umetnosti oziroma na vseh področjih, na katerih si ljudje prizadevamo doseči čim boljše rezultate (Ferbežer indr., 2008). Kesič Dimic (2015) razlikuje med nadarjenostjo in talentiranostjo. Pravi, da se izraz nadarjenost uporablja pri učencih z visoko splošno sposobnostjo, ki jim omogoča doseganje izjemnih rezultatov na več področjih hkrati. Izraz talentiranosti pa uporabljamo pri učencih, ki imajo visoke specifične sposobnosti, ki vodijo do uspeha na različnih področjih.

Nadarjeni učenci imajo nekatere osebne lastnosti, ki jih pri drugih učencih ne najdemo ali pa so pri nadarjenih učencih bolj izrazite. Nanašajo se na različna področja, in sicer miselno-spoznavna, učno-storilnostna in socialno-čustvena (Koncept, 1999).

Otrok potrebuje močno spodbudno okolje, da lahko razvije svoje genetske potenciale in dedno osnovo, ki jo ima kot genetsko edinstven človek. Nadarjenost lahko delno smatramo kot dedno, vendar pa sama dispozicija za doseganje dosežkov ne pomeni, da bo otrok le-te dosegel. Pridružiti se namreč morata še dva potenciala: ustvarjalnost in motivacija s spodbudnim okoljem. Ustvarjalnost je sposobnost povezovanja idej, informacij ter stvari na izviren, nenavaden, domisel in nov način. Otroci, ki so ustvarjalni, se ne zadovoljijo z najbližjo rešitvijo problema, rešitve iščejo s pomočjo nenavadnih idej in poti. Motivacija in spodbudno okolje bistveno soodločata, ali se bodo potenciali nadarjenosti in ustvarjalnosti sploh uveljavili ali ne (Ferbežer indr., 2008).

Pri delu z nadarjenimi učenci moramo upoštevati (Heacox, 2009):

- Nadarjeni učenci lahko v spominu obdržijo zelo veliko količino podatkov.
- Za usvojitev znanja o novi učni temi načeloma potrebujejo manj časa.

- Podatke hitreje usvojijo in jih lahko takoj uporabijo ter povežejo z že znanimi. Največkrat lahko pri usvajanju novih snovi kakšen korak tudi izpustijo.
- Imajo raznovrstne in nenavadne interese.
- Bogat besedni zaklad.
- V razmišljanju so fleksibilni.
- Sposobnostni so ustvariti izvirne zamisli in rešitve.

OD TEORIJE K PRAKSI

Na OŠ Pesnica se zavedamo, da otroci, o katerih se vodi evidenca o nadarjenosti, potrebujejo poleg rednega šolskega dela, ki mora biti diferenciran in individualiziran, obogatitveni program.

V letu 2010 sva začutili potrebo po bolj sistematičnem delu z nadarjenimi učenci na naši šoli. Odločili sva se ponuditi obogatitveni program, ki bi ne le dopolnjeval šolsko delo, ampak bi jim lahko ponudili tudi nova znanja. Iz tega je nastala ideja po dvodnevni raziskovalni taborih. Odločili sva se, da bodo tematsko obarvani, dvodnevni, izpeljani v šoli in da bova vsako leto ponudili učencem novo vsebino. K sodelovanju sva povabili tudi najine sodelavke. Na tabor smo povabili učence od 6. do 9. razreda, ki so imeli možnost poustvarjati na različnih področjih (likovno, IKT, gledališko ...).

Pri raziskovalni tabor smo izvedli v šolskem letu 2010/11, in sicer smo izdelali E-knjigo. V tem šolskem letu je namreč Ministrstvo za šolstvo in šport v sodelovanju z Zavodom RS za šolstvo za osnovne šole pripravilo projekt E-knjiga: Stisni roko v pest! namenjen učencem III. triade. Namen projekta je bil spodbujati timsko in interdisciplinarno povezavo večih predmetov: zgodovine, slovenščine, državlanske in domovinske vzgoje ter etike, tujega jezika ter računalništva (IKT) in s tem smiselno povezati znanje različnih področij v kontekstu medpredmetnega povezovanja in razsežnosti, kot so: identiteta in kulturna raznolikost, sodelovanje v skupnosti, tehnologija in mediji, kreativnost in kritično razmišljanje. Sodelovanje v projektu se nama je zdela zanimiva izkušnja in izziv, ki bi dotedanje delo z nadarjenimi učenci dodatno obogatil. Tako sva izvedli prvi raziskovalni tabor in

povabili nadarjene učence, da pred taborom preberejo posamezna literarna dela. Na taboru so učenci imeli priložnost poustvarjati skladno s svojimi interesi. Svojo domišljijo so dali prosto pot pri poustvarjanju prebranih knjig. Tako so nastale zanimive animacije, stripi, pisma, razmišljanja, rešeta in kvizi, nastala je e-knjiga.

V šolskem letu 2011/12 smo se pridružili sodelovanju v bralni zbirki SIMOS, zato smo tudi tabor vsebinsko izvedli v povezavi s tem projektom. Tabor smo naslovili Tone Partljič - naš krajan, ki je "hotel prijeto sonce". Učenci so z zanimanjem sodelovali na delavnicah in poustvarjali ob prebranih knjigah: Nastali so zanimivi izdelki, ki so jih učenci predstavili v naši bralni zbirki. Svoje izdelke so pripravljali na različnih področjih. Pri angleškem jeziku so pripravili dramatizacijo v angleškem jeziku in prevedli izbrane Partljičeve črtice. Pri geografiji so primerjali današnjo in Partljičevo Pesnico. Pri knjižnično informacijskih znanjih so spoznavali življenje in delo Toneta Partljiča in se pripravili na intervju z njim. Pri slovenskem jeziku so poustvarjali o prebranih knjigah in izdelali bralno zbirko. Literarni večer smo popestrili z dramatizacijo igrice v angleškem jeziku in s pogovorom s pisateljem Tonetom Partljičem.

V šolskem letu 2012/13 smo nadgradili bralno zbirko SIMOS z ljudskimi pravljicami. Države smo izbirali v povezavi s partnerskimi šolami Comeniusa. Naše delo je potekalo v treh korakih. Pred taborom so učenci morali prebrati posamezne pravljice. Na samem taboru smo poustvarjali, poiskali zgodovinsko-geografsko ozadje pravljic in zapisali povzetke pravljic v angleškem jeziku. Z našimi izdelki smo obogatili bralno zbirko.

V šolskem letu 2013/14 so učenci pred raziskovalnim taborom prebrali Shakespearovo delo Romeo in Julija. V okviru tabora smo organizirali ogled istoimenski muzikal II. gimnazije Maribor. Učenci so poustvarjali po interesu, in sicer so pripravili ppt predstavitev in kviz o avtorjevem življenju in njegovem delu, izdelali so Elizabetinsko gledališče in narisali strip ter dramatizirali odlomke.

Raziskovalni tabor v šolskem letu 2014/15 smo naslovili Otroštvo brez igrač. Rdeča nit raziskovalnega tabora je bilo izgubljeno otroštvo. Učenci so dokaj samostojno

ustvarjali na temo izgubljenega otroštva skozi posamezne zgodovinske trenutke in aktualne teme (holokavst, vojna v Bosni, krizna žarišča, begunci v Evropi). Izdelali so dva zgodovinska časopisa. Na šoli smo v tem času gostili razstavo To ni otroška igra, ki jo je pripravil muzej Yad Vashem iz Izraela, s katero smo učencem približali grozote vojne. Dogodek smo obogatili s predavanjem g. Staneta Kerina, direktorja Misijonskega središča Slovenije. Prepričani sva, da so otroci po taboru na problematiko begunstva začeli gledati z drugačnimi očmi, kar so prikazali na okrogli mizi naslednji dan.

V šolskem letu 2015/16 smo se odločili, da bomo raziskovalni tabor nadgradili s sodelovanjem z Muzejem narodne osvoboditve Maribor. Vključili smo se v projekt Prevezli smo muzej. Priprave so potekale skozi celotno šolsko leto. Učenci so se seznanjali z delom v muzeju, z muzejskimi zbirkami in pripravami za vodenje. Čez leto smo zbirali gradivo, se srečevali z ljudmi, ki so nam pri tem pomagali in na koncu pripravili svojo lastno razstavo. Dvodnevni raziskovalni tabor se nama je zdel odlična priložnost, da del projekta izpeljemo na ta način. Na taboru so učenci popisali vso zbrano gradivo (fotografije in predmete) ter pripravili gradivo za razstavo. Gradivo so popisali zelo sistematično, saj so pri tem imeli strokovno podporo iz muzeja ter dodatno pomoč ljubiteljskega zbiratelja iz kraja. Ta obsežni projekt smo zaključili s prireditvijo, 17. maja 2016, ko so učenci za en dan čisto zares »prevzeli« muzej in postali njegovi uslužbenci. Sodelujoči v projektu so prevzeli vloge direktorja, kustosov pedagogov, kustosov za pripravo razstave, informatorja, fotografa in predstavnika za stike z javnostmi. Učenci so se pri tem več kot odlično izkazali. Svoje vrstnike so uspešno vodili po razstavah, poskrbeli za informiranost o dogodku ter pripravili slavnostno otvoritev svoje lastne razstave z naslovom Podobe našega kraja – Pesnica skozi čas.

IZ TEGA SLEDI

Ugotovili sva, da tovrstne dejavnosti učenci pozitivno sprejemajo, na njih aktivno sodelujejo in se vanje radi vračajo. Seveda to ni edina dejavnost, ki jo ponudimo nadarjenim učencem. Vsako leto znova predmetni aktivni oblikujejo smernice za delo z nadarjenimi učenci pri pouku. Nudimo jim tudi likovno kolonijo, gledališke

dejavnosti, obiskovanje kulturnih prireditev, ekskurzije, sodelujemo s srednjimi šolami in Filozofsko fakulteto Maribor ter učence pripravljamo na razna tekmovanja. Kljub temu pa sva prepričani, da je tovrstno delo, ki ga prinašajo tabori dodana vrednost pri delu z nadarjenimi učenci. Tudi zato, ker je delo oblikovano tako, da lahko učenci samostojno izbirajo dejavnosti, pri katerih bodo sodelovali in pri tem izkažejo veliko mero kreativnosti.

LITERATURA

Heacox, D. (2009). Diferenciacija za uspeh vseh. Ljubljana: Rokus Klett.

Kesič Dimic, K. (2010). Vsi učenci so lahko uspešni. Ljubljana: Rokus Klett.

Odkrivanje in delo z nadarjenimi učenci v devetletni osnovni šoli, koncept (1999). Ljubljana: MŠŠ: Zavod RS za šolstvo.

Ferbežer, I., Korez, I., Težak, S. (2008). Nadarjeni otroci. Radovljica: Didakta.

mag. Andrejka Zver: Tehnika nekoliko drugače

OŠ Beltinci
andrejka.zver@gmail.com

1. Uvod

V današnjem času je besedna zveza »nadarjeni učenci« vsekakor prevečkrat izgovorjena oz. razumljena zelo površno. Vse preveč pozornosti se polaga posploševanju samega pomena te zveze. Premnogi si nadarjenost razlagajo kot nekaj, kar posameznika zaznamuje in se od njega zahteva mnogo premnogo vsega, kar seveda ni namen. Nadarjeni učenci vsekakor izstopajo iz množice, v kateri se gibljejo. Imajo željo po še več znanja, po še več možnostih se razvijati v svojih interesih in tu nastane težava - razvijati, raziskovati glede na njihove interese.

Tehnika kot naravoslovna veda vsekakor dopušča neskončno možnosti raziskovanja novih znanj, novih priložnosti. To so znanja, ki od učenca zahtevajo popolno osredotočenje, popolno predanost delu. Učenci radi delajo, radi raziskujejo in predstavljajo meje neznanega, če jim je seveda omogočeno, da se lahko dokažejo oz. pokažejo svoje zmožnosti. In takšno razmišljanje je dejansko tisto, kar prinese nova znanja, nova odkritja v tehniki, nove veje znanosti in posledično hitrejši gospodarski razvoj.

Dandanes je veliko pozornosti usmerjeno v tako imenovane »milenijske otroke«, otroke brez zanimanj, brez ustreznega znanja in motivacije za delo, predvsem delo v tehničnih poklicih in zato se moramo vprašati, kje v resnici nastane problem. Zakaj takšno pomanjkanje zanimanja za tehniko in tehnične znanosti, ko pa vendar otroci že od najmanjšega naprej tako radi ustvarjajo in izdelujejo? Kje se izgubi to zanimanje, ki jim je tako ljubo v mladosti?

Eden izmed razlogov sigurno tiči v manjšem številu ur tehničnih predmetov v naših šolah, kjer so lahko otroci dobili vsaj nekaj zadovoljstva z ustvarjanjem, če drugje niso dobili te možnosti, drugi razlog pa je po mojem mnenju naš zaščitniški odnos obvarovati naše otroke pred neuspehi oz. razočaranji, ki so del raziskovanja novih še neraziskanih področij.

Eno takih področij, ki nudi veliko še neraziskanega ozadja, je vsekakor delo na področju robotike, s katero se ukvarjam. Robotika je sodobna veda, ki je v zadnjih desetletjih prisotna v številnih procesih kot nepogrešljiv del moderne, ekonomične in človeku prijazne tehnologije. Vendar je potrebno takšne tehnologijo približati učencem, jo predstaviti na način, da se lahko postavijo v vlogo nekoga, ki je lahko del nečesa tako velikega.

Že sam izraz »robot« pritegne pozornost, s katero lahko pri učencu z vsaj malo tehničnega zanimanja naredimo vidne korake do novih znanj.

In kaj je pravzaprav robot? Definicija robota: Robot je [stroj](#), ki ga nadzoruje [računalnik](#) in ga lahko [programiramo](#), da samostojno opravlja določeno opravilo. Robote pogosto uporabljamo v [industriji](#) za prenašanje materiala ali za izvajanje ponavljajočih se opravil. Tako lahko na primer robotsko roko, pritrjeno na delovno mizo, uporabljamo za barvanje delov stroja ali sestavljanje [elektronskih vezij](#). Drugi roboti so zasnovani za delo v človeku nevarnih okoljih: na primer pri deaktiviranju [bomb](#) ali pri raziskovanju [vesolja](#) oz. morskih globin. Nekateri roboti so opremljeni s [tipali](#), na primer za dotik ali svetlobo, in so programirani tako, da lahko na osnovi podatkov z njih sprejemajo enostavne odločitve. (<https://sl.wikipedia.org/wiki/Robot>, 6. 2. 2017)

2. Robotika na naših šolah

Na naših šolah najdemo kar nekaj učiteljev, ki se ukvarjajo z robotiko oz. roboti, vendar je obseg tega dela vsekakor odvisen od številnih posrednih in neposrednih faktorjev, saj je delo z roboti ne samo zahtevno v smislu strokovne podkovanosti učitelja, ampak tudi finančnega zaledja.

Pri nas se delo z roboti v osnovnih šolah bolj ali manj navezuje predvsem na didaktični komplet Lego Mindstorms vsem znanega podjetja igrač Lego. Komplet nudi možnosti uporabe na nivoju osnovne šole, srednje šole in fakultete, in sicer v smislu prirejenih različnih nivojev zahtevnosti programiranja. Medtem ko programiranje na ravni osnovne šole poteka v programskem okolju Lego Mindstorms EV3, srednješolci lahko uporabljajo slednjega ali programski jezik MATLAB, ki je nekoliko zahtevnejši, saj uporablja programski jezik C++, študentje

pa uporabljajo v glavnem MATLAB, ki že omogoča izdelavo simulacij. Prav tako potekajo vsako leto tudi tekmovanja na različnih nivojih programiranja.

Lahko rečemo, da se nekaj premika v smeri dvigovanja tehničnega znanja v naših šolah, in sicer tudi na višji ravni, ki ga robotika vsekakor predstavlja. Naša naloga je tem učencem pokazati, da so matematika, logika, fizika in tehnika enako kreativna področja, na katerih se dogaja obilo zanimivega in zabavnega. Robotika je aktualen, zelo priljubljen in učinkovit način za osvajanje naravoslovno matematičnega, logičnega in tehniškega načina razmišljanja. Pri tem je poseben poudarek na spodbujanju ustvarjalnosti in inovativnosti, saj je robotika že sama po sebi namenjena družbenemu in gospodarskemu napredku.

In kako doseči najvišjo učinkovitost pri taki zahtevni vedi kot je robotika, če ne s spodbujanjem in usmerjanjem posameznikov, ki jih to področje zanima, ki jim ja dana sposobnost zahtevnega strokovnega razmišljanja in raziskovanja na način, ki ga tudi sami včasih ne razumemo. Nadarjeni učenci imajo na tem področju sigurno možnost popolne svobode svojega raziskovanja in razvijanja lastne identitete.

3. Dejavnosti z robotki

Samo delo z robotki zahteva več med dejavnosti, ki se med seboj dopolnjujejo oz. nadgrajujejo. Naše delo poteka v dvojicah oz. skupinah po največ tri učence, saj je zaželeno oz. potrebno sodelovalno učenje oz. delo.

Pri delu z robotki se osredotočimo predvsem na mobilne robotke. To so roboti, katerih namen je sledenje črti, ki nam predstavlja pot ter sprotno reševanje ovir na tej poti oz. črti. Seveda nam robotki dajejo tudi druge možnosti spoznavanja tehniških znanj, saj jih lahko s priklopom različnih tipal spremenimo v različne merilne naprave in s tem zelo učinkovit učni pripomoček pri predmetih, kot so fizika, matematika, tehnika ...

Učenci se pred začetkom dela z robotki seznanijo s potekom dela, z dolžnostmi, ki jih imajo, kot udeleženci dejavnosti ter seveda s pričakovanji izvajalcev. Delo

sestavljajo štiri faze, in sicer: načrtovanje in izdelava delovne površine, sestavljanje mobilnega robota, upravljanje oz. programiranje in preizkušanje ter tekmovanje.

3.1 Načrtovanje in izdelava delovne površine

Delovno površino, po kateri usmerjamo mobilni robot, predstavlja bela podlaga, običajno sestavljena iz belih plošč, na kateri je s črno črto prikazana pot, po kateri potujemo. Na poti imamo postavljene različne ovire, kot so talne ovire, prekinjena črta, stoječe ovire, barvne motnje, krožišča, križišča in še kaj. Izdelava površine zahteva veliko natančnosti in prilagajanja, še posebej, če jo izdelamo v obliki plošč, ki jih lahko sestavljamo v različne poligone, saj morajo vse plošče, ne glede na to, kako jih zložimo, tvoriti progo brez zamikov in s tem seveda motenj pri vožnji. Tu učenci pokažejo svoje ročne spretnosti, svojo iznajdljivost, predvsem pa sodelovanje znotraj skupine. Tudi ko so posamezni deli izdelani, se njihovo delo s progo še ni zaključeno, saj morajo pred vsakim srečanjem sestaviti nov poligon.

3.2 Sestavljanje mobilnega robota

Učenci sestavijo mobilni robot s pomočjo didaktičnega kompleta Lego Mindstorms. Kljub temu da je to del, kjer se verjetno počutijo najbolj domače, kaj hitro ugotovimo, da gre za zahtevno konstrukcijo, ki mora biti ne samo mobilna in pri tem seveda stabilna, ampak opremljena z različnimi tipali, ki bodo zaznavala ovire na naši poti. Seveda imajo učenci pri samem sestavljanju svoje želje glede končnega izgleda, kar predstavlja še toliko večji izziv za njih.

3.3 Upravljanje oz. programiranje mobilnega robota

Pri programiranju so učenci dejansko postavljeni pred izziv, ki jim je najbolj neznan. Nekateri se s takšnim delom srečajo prvič, zato je tukaj še kako pomembno učence čim bolj nazorno in postopno vpeljati v svet programiranja oz. raziskovanja. Programiranje poteka v programskem okolju Lego Mindstorms EV3 Home Edition, ki novim programerjem oz. raziskovalcem nudi način grafičnega programiranja,

kjer so ukazi prikazani v obliki ikon. Vsak korak programiranja lahko preizkusijo, tako da je samo programiranje sestavljeno iz sestavljanja programa ter sprotnega preizkušanja. Da učence še bolj spodbudimo, na uvodni del programiranja po navadi povabimo zunanje izvajalce.

3.4 Tekmovanje

Vsako dobro opravljeno delo zahteva tudi potrditev in zdrava tekmovalnost vsekakor pripomore k večjemu zagonu za doseganje boljših rezultatov. Učenci radi pokažejo svoje dosežke in tekmujejo, zato je zaključek našega dela navadno predstavljen v obliki internega tekmovanja. Najboljši in najbolj motivirani učenci pa imajo možnost prikazati svoje delo oz. dosežke na regionalnem tekmovanju, ki poteka vsako leto.

4. Zaključek

Delo z nadarjenimi učenci vsekakor predstavlja vsakemu učitelju izziv, saj je delo s temi učenci strokovno zahtevnejše in zato tudi privlačnejše. Učencem dati znanje oz. vpogled v drugačno dojetanje možnosti v njihovi prihodnosti je sigurno nekaj, kar si lahko učitelj šteje v ponos.

Kljub vsemu menim, da so nadarjeni učenci še vedno nekoliko zapostavljeni, saj navadno več pozornosti pritegnejo slabši učenci še kako potrebni naše pozornosti in pomoči.

Bliss Carman je povedal: »Če mi daste nalogo, ki ji lahko podarim nekaj svojega, ne bo več naloga; bo veselje, bo umetnost.«

Denis Fras: Delo z nadarjenimi pri pouku grafičnega oblikovanja in umetnosti

Srednja šola za oblikovanje Maribor
denis.fras@ssom.si

POVZETEK

Avtor na podlagi lastnih izkušenj govori o načinu, kako identificirati dijaka, ki je nadarjen za umetnost in oblikovanje, in izpostavi metode za delo s takšnimi dijaki ter pristope, kako takšne dijake motivirati. Pri tem izhaja iz teorije, improvizacij, kakor tudi iz lastnih izkušenj.

KLJUČNE BESEDE: umetnost, nadarjeni, učenje

ABSTRACT

On behalf of his experience the author explains how to identify a student who is gifted in arts and design and exposes methods how to motivate them. He includes theory, improvisation and his own experience.

KEYWORDS: art, gifted students, learning

Uvod

Pomembno je, da šole prepoznajo in spodbujajo stimulatívno poučevalno okolje, ki zagotavlja primerno poučevalno izkušnjo. Potrebe in lastnosti nadarjenih dijakov potrebujejo posebno pozornost. Nadarjeni dijaki zaključijo svoje izdelke hitreje kot drugi, zato se lahko kaj hitro zgodi, da jim postane dolgčas. Vedno znova prihaja do neujemanja med akademskimi potrebami nadarjenega dijaka in kurikulumom.

Definicija nadarjenosti

Ena od najpogosteje uporabljenih definicij na svetu je definicija, ki je zapisana v ameriškem Zakonu o izobraževanju nadarjenih iz leta 1978. Po tej definiciji so nadarjeni ali talentirani tisti otroci in mladostniki, ki so bodisi na predšolski stopnji, v osnovni ali srednji šoli pokazali visoke dosežke ali potencialne na intelektualnem, ustvarjalnem, specifično akademskem, vodstvenem ali umetniškem področju in ki poleg rednega šolskega programa potrebujejo posebej prilagojene programe in aktivnosti (Travers, Elliot in Kratochwill: Educational Psychology, str. 447).

Ta definicija najprej poudarja, da med nadarjene ali talentirane štejemo tako tiste z dejanskimi visokimi dosežki, kot tudi tiste s potencialnimi zmožnostmi za take dosežke, in sicer na naslednjih področjih:

- splošna intelektualna sposobnost
- specifična akademska (šolska) zmožnost
- kreativno ali produktivno mišljenje
- sposobnost vodenja
- sposobnost za vizualne in tako imenovane predstavitvene (performing) umetnosti

(Online: MIZŠ, 1999)

Odkrivanje nadarjenih učencev

Odkrivanje nadarjenih učencev je strokovno zahtevno opravilo. Poteka v treh stopnjah:

1. evidentiranje
2. identifikacija
3. seznanitev staršev in njihovo mnenje

Prva stopnja je evidentiranje učencev, ki bi lahko bili nadarjeni. Ta poteka na osnovi različnih kriterijev brez testiranj ali uporabe posebnih ocenjevalnih pripomočkov. Predlagani kriteriji so:

- učni uspeh – učenec dosledno izkazuje odličen učni uspeh (v 1. triadi se upošteva opisna ocena)
- dosežki (performance) – izjemni dosežki pri likovni, glasbeni, tehnični, športni in drugih dejavnostih
- učiteljevo mnenje – o učencu si ga je oblikoval med vzgojno-izobraževalnim procesom. Posebno pozornost pri presojanju mora posvetiti tistim učencem, ki kažejo znake nadarjenosti in nimajo odličnega uspeha, ki prihajajo iz socialno nepriviligiranega okolja, drugačnega kulturnega okolja, ali imajo specifične učne ali vedenjske težave
- tekmovanja – udeležba in dobri rezultati na regijskih in državnih tekmovanjih
- hobiji – trajnejše aktivnosti, za katere ima učenec močan interes in v katerih dosega nadpovprečne rezultate
- mnenje šolske svetovalne službe – šolska svetovalna služba oblikuje svoje mnenje na osnovi obstoječe evidence o učencu, z vzgojiteljicami iz vrtca, razrednimi in drugimi učitelji, knjižničarjem in mentorji interesnih in drugih dejavnosti

Identifikacija nadarjenih učencev zajema poglobljeno in podrobnejšo obravnavo evidentiranih učencev ter vključuje naslednja merila:

Ocena učiteljev – učitelji podajo oceno o že evidentiranih učencih s pomočjo posebnega ocenjevalnega pripomočka, ki naj bi zajel naslednja področja:

- razumevanje in pomnjenje snovi
- sposobnost sklepanja
- ustvarjalnost (fluentnost, fleksibilnost, originalnost, elaboracija)
- motiviranost in interesi
- vodstvene sposobnosti
- telesno-gibalne sposobnosti
- izjemni dosežki (performance) na različnih področjih (umetniško, praktičnotehnično in druga področja).

Za ocenjevanje se lahko izberejo različni metodološko neoporečni instrumenti, ki zajemajo zgoraj navedena področja:

Test sposobnosti – individualni ali skupinski test (npr. WISC, Ravenove progresivne matrice ... Priporočljivi so individualni testi.).

Test ustvarjalnosti – (npr. Jellen-Urbanov TCT-DP, Torranceovi testi ustvarjalnega mišljenja ...).

Seznanitev staršev in njihovo mnenje je zadnja stopnja odkrivanja nadarjenih, ko svetovalna služba skupaj z razrednikom seznanja starše, da je bil njihov otrok spoznan za nadarjenega in pridobi tudi njihovo mnenje o otroku.

Postopek odkrivanja nadarjenih učencev ni enak v vseh treh obdobjih devetletne osnovne šole. V prvi triadi se izvedeta samo prva in tretja stopnja postopka (evidentiranje, seznanitev staršev in njihovo mnenje). V drugi triadi (ali po potrebi v tretji) se izvede tudi druga stopnja postopka (identifikacija) ter se ponovno seznanja starše in pridobi njihovo mnenje o otroku. Za učence, ki so bili zaradi različnih vzrokov pri postopku odkrivanja izpuščeni oziroma spregledani, se postopek izvede v celoti v drugi ali tretji triadi.

Odkrite nadarjene učence se tekoče spremlja (procesna diagnostika).

Dokumentacija o nadarjenih učencih se arhivira na šoli, vodi pa jo šolska svetovalna služba.

(Online: MIZŠ, 1999)

Faktorji, ki kažejo na nadarjenost dijaka v umetnosti:

- domišljija in tekoče izražanje
- način, kako se je dijak prilagodil drugačni situaciji
- razumevanje prostorske distribucije in organizacije, vključujoč ritem
- sinhronizacija med izdelkom in zagovorom le-tega
- samoidentifikacija s tematiko
- naprednejši kot vrstniki
- način povezovanja elementov znotraj omejenega prostora
- pravilna uporaba kontrastov in integracija barv
- zavedanje o zmožnostih in omejitvah medija

- ljubezen do raziskovanja novih stvari
- želja po vedno novih izzivih
- vizualna percepcija, kar lahko pripelje do diskriminacije
- selektivno opazovanje in vizualni spomin
- želja po dodatnih razlagah in inštrukcijah
- večja odzivnost zaradi neobičajnih predmetov in večja stimulacija pri izdelkih s takšnimi predmeti
- interes za estetske vrednosti izdelka
- večja osredotočenost na temo
- izdelki so zelo osebni in vključujejo integracijo razmišljanja, sprejemanja in občutkov
- prenos informacij v nov kontekst (ko zna risati figuro, se osredotoči na kiparjenje ...)
- realizem (veliko detajlov)
- kompozicija, barva, prostor so obravnavani z večjo občutljivostjo
- povezovanje informacij in opažanj objektov
- prizadevanje za izboljšanje tehnik
- naključna improvizacija

(Online: University of Delaware, 2013)

Oblike dela z nadarjenimi pri umetnosti in oblikovanju:

- dodatni pouk – krožki
- tekmovanja
- raziskovalne naloge in natečaji
- navodila za dodatne vsebine (viri in tehnike)

- prilagajanje načina dela nadarjenim dijakom
- individualni projekti, prilagojeni nadarjenim dijakom
- interaktivnost pouka
- spodbuda, da dijak uči druge
- sodelovanje z drugimi učitelji
- individualni cilji
- »ne« dodatnim nalogam
- spodbujanje sodelovanja nadarjenih z ostalimi dijaki
- mentorstvo nadarjenim

Literatura

Travers, J. F., Elliot, S. N., Kratochwill, T. R. (1993). Educational Psychology. Effective Teaching, Effective Learning. Madison: Brown Benchmark, str. 447 – 464.

MIZŠ [online]. 1999. [Citirano 2. mar. 2017; 09.14]. Dostopno na spletnem naslovu:
http://www.mizs.gov.si/fileadmin/mizs.gov.si/pageuploads/podrocje/os/devetletka/program_drugo/Odkrivanje_in_delo_z_nadarjenimi_ucenci.pdf

University of Delaware [online]. 2013. [Citirano 2. mar. 2017; 10.14]]. Dostopno na spletnem naslovu: <http://www.education.udel.edu/wpcontent/uploads/2013/01/GiftedStudents.pdf>

mag. Andreja Strmšek: Preventivne dejavnosti ponujajo priložnost za uravnoteženi razvoj nadarjenih učencev

OŠ Kapela
andreja.strmseka@os-kapela.si

UVOD

Poleg običajnih razvojnih potreb, ki jih imajo vsi otroci, imajo nadarjeni tudi specifične potrebe, ki izhajajo iz njihove nadarjenosti. Da bi omogočili uresničitev njihovih potreb in prispevali k njihovemu optimalnemu razvoju, je potrebno, da jim pomagamo razviti tudi samorazumevanje, samousmerjanje in razumevanje odnosov z drugimi. To lahko razvijamo skozi različne obogatitvene dejavnosti, ki upoštevajo njihove specifične značilnosti in razvojne potrebe.

SPLOŠNO O ZNAČILNOSTIH NADARJENIH UČENCEV

Obstajajo številni sezname z opisi značilnosti nadarjenih in služijo kot pripomoček za prepoznavanje nadarjenosti. Običajno zajemajo značilnosti, ki jih lahko najdemo pri nadarjenih kot skupini, vendar le redko vse ali več od teh najdemo pri enem otroku (Čudina-Obradović, 1991, str. 93). Te značilnosti se lahko pri nekaterih nadarjenih otrocih pokažejo že v zgodnjih letih, pri nekaterih pa kasneje v razvoju (Baska, 1989, str. 17).

Predstavili bomo nekatere od teh značilnosti, da bo lažje razumeti specifične potrebe nadarjenih (Kokot, 2001, str. 183).

Perfekcionizem nadarjenih otrok zahteva posebno pozornost. Ti otroci usmerijo pretirano mero energije v to, da bi vse naredili perfektno in postanejo zbegani, vznemirjeni, če sami ali drugi v njihovem okolju delajo napake (Baska, 1989, str. 22).

Vrednote in drža nadarjenih otrok so lahko oddaljeni od norme. Moralne skrbi nadarjenih otrok so pomembne indikacije pospešenega razvoja, kljub temu pa lahko povzročajo probleme njim in okolju. Veliko prej kot kronološki vrstniki se ukvarjajo s problemi moralnosti, etike, religije in svetovnega miru, kar jim lahko povzroča precej težav (Kokot, 2001, str. 184).

Nadarjeni otroci imajo pogosto **visoko razvito domišljijo**, kar je lahko interpretirano kot predajanje sanjarjenju, nezrelost in lenoba. (prav tam).

Težnja doživeti svet notranje in celovito je naslednja značilnost, ki lahko povzroča povišano napetost v nadarjenem otroku (Kline in Meckstroth, 1986; povz. po Kokot 2001, str. 184).

Nadarjeni otroci izražajo tudi **potrebo po ustvarjalnem izražanju**. Potrebujemo psihološko svobodo, da se lahko izrazijo v svetu in priložnost, da delujejo genialno in doživijo uspeh.

Pogosto so nagnjeni k organiziranju, kontroliranju, nadzorovanju, vodenju, popravljanju drugih ljudi, ki tega vedenja ne cenijo. Odziv so pogosto toga pričakovanja, pritisk na vseh področjih, zadušeno samoizražanje in zahteve po konformnosti (Kline in Meckstroth, 1985; povz. po Kokot, 2001, str. 184).

Druge značilnosti so še: intenzivna in radovedna drža, močna notranja motivacija, sposobnost hitrega učenja in natančen spomin. Izražajo lahko tudi željo po neodvisnosti. To so značilnosti, ki pogosto vodijo do zanimanja za nekonvencionalna področja, zavračanja vsakodnevnih nalog, odpor do rutine in urjenja, nepotrpežljivosti s tistimi, ki počasneje dojemajo, negodovanje zaradi togega nadzora in razočaranje nad avtoriteto (Kokot, 2001, str. 184)

Nadarjeni otroci pogosto trpijo zaradi pomanjkanja sinhronosti v hitrosti intelektualnega, afektivnega in motoričnega razvoja. Terrassier (1986, str. 265-274) to imenuje »dissinhronost« (»dyssynchrony«). Neenakomeren razvoj lahko vpliva na različne vidike življenja in lahko povzroča psihološke probleme. »Dissinhronost« ima dva vidika: notranjega in socialnega. Notranja »dissinhronost« se nanaša na nesočasen intelektualni, psihomotorični, jezikovni, afektivni razvoj in posledica je prepad med inteligenco in emocionalno zrelostjo. Anksioznost in strahovi lahko prevzamejo otroka, ko mu njegova inteligenca nudi informacije, ki jih ni sposoben primerno predelati. Pride lahko do različnih tipov obrambe, npr. intelektualizacije. Otroci, ki intelektualizirajo občutke, so v nevarnosti, da postanejo nevrotični. Pri nekaterih pa je dolgočasje v resnici lahko oblika depresije. Socialna »dissinhronost« je bolj očitna kot notranja. Najbolj je opazna v razliki med hitrostjo mentalnega razvoja nadarjenih otrok in med hitrostjo mentalnega razvoja njihovih sošolcev. Socialna »dissinhronost« je vidna tudi v pričakovanjih naloženih na otroka s strani staršev in ostalih otrok. Ti pogosto pričakujejo, da se nadarjeni učenci vedejo v skladu s svojimi leti. Kaže pa se tudi v tem, da nadarjeni za domače igre in pogovor izbirajo starejše prijatelje, za

zunanje igre pa izbirajo otroke svojih let. Terrassier (prav tam) poudarja, da »dissinhronost« ni patološko stanje, temveč opis dejanskih okoliščin, v katerih se številni nadarjeni razvijajo.

Baska (1989, str. 23) izpostavlja naslednje afektivne značilnosti nadarjenih: občutek za pravičnost; nesebičnost; humor; emocionalna intenzivnost; zgodnje zanimanje za vprašanja smrti in umrljivosti; perfekcionizem; visoka stopnja energije; močna navezanost; estetska senzitivnost.

MOŽNE OVIRE V RAZVOJU

V tabelah, kjer so zabeležene značilnosti nadarjenih otrok, pogosto zasledimo, da je intelektualna nadarjenost običajno povezana z mnogimi ugodnimi lastnostmi in splošno urejeno osebnostjo, vendar to še ne zagotavlja, da se bo nadarjeni izognil vsem oviram in sam našel pravo pot do uresničitve svojih dispozicij (Jelenc in Svetina, 1975, str. 33).

Raziskave sicer kažejo, da imajo nadarjeni kot skupina bolj pozitivne osebno-socialne značilnosti in manj življenjskih težav kot njihovi manj nadarjeni vrstniki (Milgram, 1991, str. 16).

Večina nadarjenih najde učinkovite, uspešne načine spoprijemanja s problemi z neznatnim negativnim učinkom. Najdemo lahko številne študije, ki prikazujejo nadarjene otroke, kako so dobro socialno prilagojeni in imajo zdravo in pozitivno samopodobo (Neihart, 1999, str. 10-17). Dokazano pa je tudi, da podporno, zaščitno, spodbudno domače in šolsko okolje pospešuje, olajša celotni razvoj nadarjenega otroka. Da pa lahko pomagamo pri otrokovem razvoju poznavanja samega sebe ter oblikovanju zdravih interpersonalnih in drugih odnosov, moramo poznati okoliščine, ki lahko povzročajo stres in emocionalno ranljivost (Kokot, 2001, str. 182).

V primeru nadarjenih otrok se problemi lahko pojavijo, ko »pomembni drugi« v njihovem okolju pokažejo pomanjkanje sprejemanja in razumevanja nadarjenosti, oziroma ko pride do neprimerne interakcije med nadarjenim otrokom in okoljem (Kokot, 2001, str. 183; Passow, Mönks in Heller, 1993, str. 894).

Ferbežer (2002, str. 202) pa meni, da je za večino osebnostnih problemov nadarjenih otrok vzrok treba iskati v zavirani ali preprečeni zadovoljitvi temeljnih psiho-socialnih potreb. V primeru, da nadarjeni nima možnosti uresničiti svoje

potrebe, jih lahko začne neprimerno zadovoljevati, kar lahko povzroči odmaknjenost od vrstnikov.

PREVENTIVNI PROGRAM ZA NADARJENE UČENCE V OSNOVNI ŠOLI

Na osnovi zavedanja specifičnih značilnosti nadarjenih učencev, njihovega razvoja in potreb smo oblikovali **preventivni program**, ki smo ga v splošnem razdelili na tri področja dejavnosti:

- dejavnosti na osebno - socialnem področju
- dejavnosti za razvijanje ustvarjalnega, divergentnega načina mišljenja
- dejavnosti na učnem področju

Dejavnosti izvajamo v okviru šolskega programa dela z nadarjenimi učenci. Urnik izvajanj sprti usklajujemo z nadarjenimi učenci in drugimi izvajalci dejavnosti.

OSEBNO - SOCIALNO PODROČJE	
CILJI	METODE, AKTIVNOSTI (prilagajamo ciljem)
Razvoj samozavedanja: ☆ Razvoj zavedanja zaznav, interpretacij, občutkov, čustev, želja; samega sebe. ☆ Razvoj zavedanja lastnih potreb in zadovoljevanje le-teh. ☆ Prepoznavanje, izražanje čustev in sproščanje. Celosten razvoj s poudarkom na razvoju pozitivnih čustev, izkušenj, doživetij.	<u>5. razred</u> <ul style="list-style-type: none">• Kartice čustev (pantomima); zavedanje čustev• Družabne igre• Vzgoja za vrednote - biblioterapija (zgodbe)• Verižna pantomima ali risanje• Risanje/sestavljanje po navodilih <u>6. razred</u> <ul style="list-style-type: none">• Družabne igre• Vzgoja za vrednote - biblioterapija (zgodbe)• Odgovarjanje na vprašanja (brez DA, NE)

<p>Razvoj socialnih spretnosti:</p> <ul style="list-style-type: none">☆ Razvijanje spretnosti aktivnega poslušanja.☆ Razvijanje različnih načinov, tehnik komuniciranja.☆ Razvijanje medsebojnega sodelovanja, zaupanja, podpore.☆ Predstavljanje in utemeljevanje svojega pogleda.☆ Razvijanje zmožnosti uživanja v drugačne poglede in upoštevanje drugih ljudi.☆ Znati pošteno igrati, zmagati, prenesti poraz.☆ Razvijanje spretnosti reagiranja ob neuspehu.☆ Znati dajati in sprejemati pohvale.☆ Razvijati spretnosti govorjenja, nastopanja (govorica telesa) pred drugimi.	<ul style="list-style-type: none">• Kakšne barve so čustva?• Načini sproščanja• Sodelovanje pri reševanju skupne naloge <p><u>7. razred</u></p> <ul style="list-style-type: none">• Družabne igre• Vzgoja za vrednote - biblioterapija (zgodbe)• Sodelovanje pri reševanju skupne naloge (iz papirja naredijo stolp ipd.)• Igra z vprašanji (učenca se določen čas pogovarjata le z vprašanji)• Vzgoja za vrednote - biblioterapija (zgodbe)• Socialne igre v zvezi s čustvovanjem, komunikacijo (branje z ustnic) <p><u>8. a razred</u></p> <ul style="list-style-type: none">• Družabne igre• Vzgoja za vrednote - biblioterapija (zgodbe)• Socialne igre v zvezi s čustvovanjem, komunikacijo (branje z ustnic)• To sem jaz• Kako bi ravnala, če ... (ko si na preizkušnji)• Sodelovanje pri reševanju skupne naloge (izdelati maketo kraja)• Mavrica <p><u>9. a-razred</u></p>
--	---

<ul style="list-style-type: none"> ☆ Razvijanje spretnosti konstruktivnega reševanja problemov. ☆ Razvijanje spretnosti sprejemanja odločitev. ☆ Prepoznavanje lastnih vrednot, oblikovanje vrednostnega sistema. ☆ Razvijanje čustvene inteligence (samozavedanje, samonadzor, ☆ Razvijanje odnosa do sebe, drugih, okolja, narave, hrane idr. ☆ Razvijanje spretnosti ravnanja v neugodnih okoliščinah, situacijah. 	<ul style="list-style-type: none"> • Družabne igre • Vzgoja za vrednote - biblioterapija (zgodbe znanih o uspehu) • Spoprijemanje z moralnimi dilemami • Sodelovanje pri reševanju skupne naloge (karierna orientacija)
---	---

SPODBUJANJE USTVARJALNOSTI, DIVERGENTNEGA NAČINA MIŠLJENJA	
CILJI	METODE, AKTIVNOSTI
<p>Celosten razvoj.</p> <ul style="list-style-type: none"> ☆ Prepoznavamo stereotipe in razvijamo strpnost do drugačnosti v vsakem pogledu (izdelki, odgovori, rešitve, stališča,...) ☆ Razvoj samoiniciativnosti. ☆ Spodbujanje in razvijanje ustvarjalne naravnosti pri reševanju problemov. 	<p><u>5. a-razred</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Zbiranja idej, rešitev s pomočjo brainstorming-a • Proste asociacije • Rišimo skupaj • Kaj bi se zgodilo, če bi ... • Posodobi pravljico (npr. Rdeča kapica v puščavi)

<p>☆ Razvijanje spretnosti za produciranje čim večjega števila novih idej in rešitev.</p> <p>☆ Uporaba ustvarjalnega mišljenja.</p> <p>☆ Razvijanje spontanosti, samozaupanja.</p> <p>☆ Razvijanje večplastnega vrednotenja različnih situacij.</p>	<ul style="list-style-type: none">• Oblikujejo zapis besede tako, da je podobna temu, kar predstavlja (npr. slonu, mizi) <p><u>6. a-razred</u></p> <ul style="list-style-type: none">• Iskanje rešitev/ugibanje glede uporabe predmetov (Ogled dokumentarne oddaje, filma -teachers.tv idr.) s pomočjo brainstorming-a• Iz črk v svojem imenu sestavi seznam besed in z njimi napiše kratko zgodbo ali pesem• Izdelajo otroški časopis, album, knjižico, enciklopedijo, uganke, križanke, oglase, opomnike, prijazna sporočila <p><u>7. a-razred</u></p> <ul style="list-style-type: none">• Lutkovna predstava (znano zgodbo preoblikujejo v »narobe zgodbo in le-to zaigrajo)• Proste asociacije• Na kakšne načine lahko uporabimo predmete iz vsakdanjega življenja• Nedokončano sliko dokončajo na različne načine• Izvirno dopolnijo nedokončani stavek• Iz seznama besed sestavi čim več različnih povedi in pri tem uporabi vse besede <p><u>8. a-razred</u></p>
---	--

	<ul style="list-style-type: none"> • Snemanje oglasa, reklame (video izdelek) ali fotografski natečaj (razstava v šoli) • Iz danih likov pripravijo lutkovno predstavo • Iskanje idej, rešitev s pomočjo brainstorming-a; rešujejo probleme z več možnimi rešitvami (npr. Rad bi imel knjigo o živalih. Kako bi do nje prišel?) <p><u>9. a-razred</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Iz danih likov pripravijo lutkovno predstavo/posnamejo video o karierni orientaciji (upoštevanje različnih inteligenc) • Postavi se v vlogo različnih opazovalcev in opiši isto sliko na različne načine
--	--

UČNO PODROČJE	
CILJI	METODE, AKTIVNOSTI
<ul style="list-style-type: none"> ☆ Razvijanje aktivnih oblik učenja. ☆ Razvijanje interesov. ☆ Spodbujanje višjih nivojev mišljenja. ☆ Povezovanje znanja in uporabe le tega. ☆ Razvijanje fleksibilnosti pri spremembi načrtovanega. 	<p><u>5. a-razred</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Iskanje skritega zaklada (kviz) • Premetanke (sestavijo besede, tvorijo premetanke) • Učne strategije <p><u>6. a-razred</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Razvrščanje besed po kriterijih • Na osnovi gradiva prepoznajo problem • Sestavljanje kvadrata (tangrami)

<p>☆ Razviti sposobnost ločevanja bistvenega od nebistvenega.</p> <p>☆ Razvijanje učnih navad in spretnosti.</p> <p>☆ Razvijanje strategij za reševanje problemov.</p> <p>☆ Opredeljevanje in zavzemanje stališč.</p> <p>☆ Razvijanje celostnega, večplastnega pogleda na probleme.</p> <p>☆ Razvijanje samoiniciativnosti in samousmerjanja.</p> <p>☆ Sledenje lastnim miselnim procesom pri reševanju problemov (metakognicija).</p> <p>☆ Zavedanje cilja dejavnosti.</p> <p>☆ Razvijanje timskega dela.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Kviz o Sloveniji • Učne strategije <p><u>7. a -razred</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Kviz (zastave, himne ali drugo) • Anagrami • Logične naloge • Učne strategije <p><u>8. a-razred</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Kviz (splošna razgledanost) • Aerobika za možgane (rebusi, sestavijo križanko) • Učne strategije <p><u>9. a-razred</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Pro in contra • Učne strategije • Hitrostni test • Rebusi, križanke <p>VSI:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Sodelovanje na natečajih, v projektih ipd.
--	--

ZAKLJUČEK

Nadarjeni učenci potrebujejo raznolike priložnosti za vključevanje v dejavnosti, ki podpirajo njihov uravnoteženi razvoj in jim omogočajo optimalno uresničitev potencialov. Pri načrtovanju obogatitvenih dejavnosti je zato izjemnega pomena, da poleg dejavnosti, ki zadevajo intelektualni razvoj, vključujemo tudi dejavnosti, ki jim ponujajo možnost razvoja na emocionalnem, socialnem in motoričnem področju.

LITERATURA

- Baska, L. K. (1989). Characteristics and Needs of the Gifted. V J. Feldhusen, J. VanTassel-Baska in K. Seeley (Ur.), *Excellence in Educating the Gifted* (str. 15-28). Denver: Love Publishing Company.
- Čudina-Obradović, M. (1991). *Nadarenost: razumijevanje, prepoznavanje, razvijanje* (2. izd.). Zagreb: Školska knjiga.
- Ferbežer, I. (2002). *Celovitost nadarjenosti*. Nova Gorica: Educa.
- Jelenc, Z. in Svetina, J. (1975). *Zelo bister učenec*. Ljubljana: Mladinska knjiga.
- Kokot, S. J. (2001). *Understanding Giftedness. A South African Perspective*. Johannesburg: Radford House Publishers.
- Milgram, R. M. (1991). Counseling Gifted and Talented Children and Youth: Who, Where, What, and How?. V R. M. Milgram (Ur.), *Counseling Gifted and Talented Children. A Guide for Teachers, Counselors and Parents* (str. 7-21). Norwood, New Jersey: Ablex Publishing Corporation.
- Neihart, M. (1999). The Impact of Giftedness on Psychological Well-Being: What Does the Empirical Literature Say?. *Roeper Review*, 22 (1), 10-17.

Andreja Vavpetič, prof. RP: Nadarjeni skozi konstrukcijsko igro

Osnovna šola Jurija Vege, Moravče
andreja.vavpetic@guest.arnes.si

Vse prevečkrat se učitelji zavedamo, da večino svojega časa posvečamo učencem, ki imajo različne težave (učne, vzgojne, osebnostne ...), zmanjkuje pa nam časa za tiste, ki kažejo značilnosti nadarjenih otrok.

Leta 1999 je strokovni svet RS za splošno izobraževanje sprejel Koncept: NADARJENI – ODKRIVANJE IN DELO Z NADARJENIMI V OSNOVNI ŠOLI. Po tem konceptu poteka odkrivanje nadarjenih v treh stopnjah:

- 1. evidentiranje,*
- 2. identifikacija,*
- 3. seznanitev in mnenje staršev.*

Na naši šoli v tretjem razredu izvedemo postopek evidentiranja nadarjenih učencev in prav to me je spodbudilo, da se bolj posvetim opazovanju učencev (ne samo pri samem pouku, ampak tudi v prostočasnih dejavnostih).

V letošnjem šolskem letu nastaja z mojimi tretješolci zanimiva izkušnja. Že pred pričetkom šolskega leta sem dobila v razred nekaj novih konstruktorjev in le-te sem želela izkoristiti kot sredstvo za kvalitetno preživljanje prostega časa v šoli. Začelo se je pravzaprav spontano in se tako odvija tudi naprej, meni pa to daje odlično priložnost opazovati učence in mi pomaga pri odkrivanju nadarjenih otrok – skozi otroško igro. Otroška igra je naravna dejavnost, ki je: notranje motivirana; otrok v njej uživa; pomemben je proces oz. igralna dejavnost in ne nujno doseganje ciljev; omogoča ustvarjanje konteksta za otrokov razvoj (gibalni, čustveni, socialni, spoznavni) in učenje (Marjanovič Umek, 2001).

Sam proces otrok pri igri s konstruktorji po moji oceni zelo nazorno sledi definiciji divergentne igre, ki ima številne blagodejne vplive: vključuje poskuse in delanje napak, nam omogoča, da odkrivamo nove stvari, je zabavna, pomaga razvijati moštvene spretnosti, izboljšuje sposobnost za inovacijo in ustvarjanje ter nam pomaga spopasti se z novimi izzivi (Kang, 2016).

V razredu se je med otroki razvila **konstrukcijska igra**. To je igra, v kateri otroci povezujejo, sestavljajo posamezne prvine igrač in s tem gradijo in ustvarjajo konstrukcijo. Spodbuja spoznavni, jezikovni in socialni razvoj.

Vsak prosti trenutek izkoristijo, da načrtujejo (že vnaprej vedo, kaj bodo gradili in kako se bodo tega lotili), povezujejo, zlagajo, sestavljajo določene predmete v konstrukcije. Prav prosti trenutki (odmori, čas pred poukom in po pouku) so tisti, ki iz otrok izvabijo spontanost in takrat otroci pokažejo, kaj zmorejo, ker igra ni usmerjena in jim dopušča, da se lotijo stvari tako, kot jih vidijo sami. Ravno tako je zanimivo opazovati tudi odnose v skupini, ki skupaj gradi: kdo prevzame vodstvo, koga skupina upošteva in koga ne, kdo ima dobre ideje, kdo premore konstruktivno kritiko in nenazadnje tudi končno vrednotenje izdelka. Pri igri imajo na voljo kar nekaj različnih konstruktorjev in gradnikov, ki spodbujajo ustvarjalnost, prostorsko predstavljivost, domišljijo, reševanje problemov, skušajo razmišljati na nov/drugačen način, krepijo sodelovanje in utrjujejo medsebojne odnose.

Komplete, ki jih uporabljajo, so:

- **MAGNETNI KONSTRUKTOR** – Komplet je primeren za izdelovanje dvodimenzionalnih in tridimenzionalnih oblik. Spodbuja spoznavanje in prepoznavanje likov ter reševanje problemov. Razvija fine motoričnih sposobnosti, domišljijo, ustvarjalnost in kognitivni razvoj.
- **BIOBLO ploščice**
Konstruktor, ki raste z otrokom. Bioblo ima v osnovi zgolj eno obliko in velikost elementa, zaradi česar idej za ustvarjanje ne bo zmanjkalo. Konstruktor jih ne omejuje in ne usmerja h končnemu izdelku.
- **POLIEDRI**
Konstruktorji različnih oblik omogočajo gradnjo različnih konstrukcij. Otroci lahko ustvarijo tridimenzionalne konstrukcije in hkrati razvijajo svojo domišljijo, motorične spretnosti in spretnosti strateškega načrtovanja. S pomočjo konstruktorjev otroci spoznavajo različne geometrijske oblike in razvijajo svojo prostorsko predstavo.
- **KONSTRUKTOR SLAMICE**
S konstruktorjem, ki vsebuje slamice in vezne elemente, lahko izdelate trdnjavo, raketo, stolp ali most. Spodbuja domišljijo in prostorsko predstavo.

- **KONSTRUKTOR ZOBNIKI**

Spodbuja ustvarjalnost pri gradnji in motorične spretnosti.

- **LESENA STEZA ZA KROGLICE**

Otroka spodbujajo h kreativnosti, prostorski predstavi in analitičnemu ter logičnemu razmišljanju.

- **LESENI GRADNIKI**

Kocke niso nikoli samo kocke! V spretnih rokah bodo postale kmetije, mesta, srednjeveški gradovi, zapleteni labirinti, vesoljske ladje ... Vsaka struktura razvija pri otroku ustvarjalnost, natančnost, koncentracijo in logiko.

- **LEGO KOCKE.**

Delo poteka po navadi v skupini, v kateri izstopajo otroci, ki imajo značilnosti nadarjenih otrok.

In kje se kažejo nadarjeni otroci?

Ko sem jih opazovala pri konstruiranju, kako so pristopili k delu, sem zasledila kar nekaj značilnosti, ki jih imajo nadarjeni otroci:

- razvito logično mišljenje;
- originalnost (ni dovolj, da gradijo po načrtih, ki so že v naprej pripravljene);
- vztrajnost pri delu;
- smisel za organizacijo in vodenje skupine (delo večkrat poteka v parih ali manjših skupinah);
- domišljija;
- zadovoljstvo po zaključenem delu in vrednotenje izdelka.

Kako umestiti konstrukcijsko igro v šolski čas? Moja izkušnja je, da je primeren čas za konstrukcijsko igro njihov prosti čas (pred poukom, odmori, varstvo vozačev). V naslednjem šolskem letu bom izkoristila priložnost, ki mi jo ponujajo učni načrti, da konstruktorje uporabim pri likovni umetnosti (UN, 2011), matematiki (UN, 2011), izvedem tehniški dan in jih uporabim pri pripravi na tekmovanja (Matemček – tekmovanje iz prostorske predstavljalivosti, Logična pošast).

Ali so pri tem potrebna posebna navodila? Dovolj je prihod v razred z novo škatlo v roki in že pridobim njihovo pozornost. Kaj hitro sledijo vprašanja: Kaj je to? Ali bomo lahko poskusili? Kdaj bomo lahko gradili? Kako izgleda? Kaj lahko s tem počnemo? Opazila sem, da v večini primerov najprej pokažejo zanimanje in prevzamejo pobudo prav otroci, ki imajo značilnosti nadarjenih otrok. Ti otroci ne potrebujejo dodatnih navodil, sami odkrivajo, kaj bodo delali s ponujenim kompletom, ker jim je to v izziv. Edino, kar se domenimo, je, da določimo prostor za delo in da po končani igri za seboj spravijo. Zgrajene konstrukcije za kratek čas najdejo mesto v razredu, kratek, ker se kaj kmalu porodi nova ideja za gradnjo.

Moj naslednji korak je, da mojo izkušnjo prenesem na strokovni aktiv 1. triade in da skušamo skozi vse tri razrede postaviti sistem dela s konstruktorji, kar bo še olajšalo delo pri odkrivanju nadarjenih otrok. Pri tem nastaja odlična priložnost za nadaljnje delo po vertikali v drugi in tretji triadi.

Področja, ki izhajajo iz matematike, slovenščine, likovne in glasbene umetnosti, športa, so pri odkrivanju nadarjenosti v veliki meri zastopana pri pouku in raznih tekmovanjih.

Tehnično področje pri odkrivanju nadarjenih je pri mlajših otrocih nekoliko na stranskem tiru. Moje mnenje je, da se skozi otrokovo primarno dejavnost, ki bi morala v tej starosti še vedno zavzemati pomembno mesto v njihovem razvoju, igro, lahko odkrijem veliko značilnosti nadarjenih otrok. In prav konstrukcijska igra odpira še en delček v delu z nadarjenimi in v odkrivanju le-teh.

VIRI:

- http://www.mizs.gov.si/fileadmin/mizs.gov.si/pageuploads/podrocje/os/prenovljeni_UN/UN_matematika.pdf, 5. 3. 2017.
- http://www.mizs.gov.si/fileadmin/mizs.gov.si/pageuploads/podrocje/os/prenovljeni_UN/UN_likovna_vzgoja.pdf, 5. 3. 2017.
- <http://www.zrss.si/zrss/wp-content/uploads/koncept-dela-z-nadarjenimi-ucenci.pdf>, 5. 3. 2017.
- Kang, Shimi K. *Delfinja vzgoja*. Radovljica, 2016.
- Marjanovič Umek, L., Zupančič, M. *Psihologija otroške igre: od rojstva do vstopa v šolo*. Ljubljana, 2001.

Matej Žalig: Odkrivanje matematično nadarjenih učencev v tretjem razredu osnovne šole

OŠ Beltinci
matejzalog@gmail.com

POVZETEK

V prispevku predstavljam svoje izkušnje pri odkrivanju matematično nadarjenih učencev v tretjem razredu osnovne šole. Pozornost namenjam predvsem temu, zakaj se moramo z nadarjenimi učenci ukvarjati. V okviru tega razglabljam predvsem o talentih, ki nam ostanejo skriti, in posledicah, ki jih lahko doživljajo nadarjeni učenci, ko jih kot učitelji ali starši spregledamo. Ob tem predstavljam test za odkrivanje nadarjenih učencev pri matematiki, ki ga vključujem pri svojem delu v tretjem razredu osnovne šole.

IDENTIFYING GIFTED THIRD GRADE STUDENTS AT MATHEMATICS

ABSTRACT

In the paper I am presenting my experience with identifying gifted and talented third grade students at mathematics. I am focusing on the reasons why we need to deal with those students and on the consequences if the teachers and parents do not see their talents. I am also presenting a test for identifying the gifted, which I use at my work in the third grade of elementary school.

1 MATEMATIČNO NADARJENI UČENCI V OSNOVNI ŠOLI

1.1. ZNAČILNOSTI MATEMATIČNO NADARJENIH UČENCEV

Matematično nadarjeni učenci so učenci kot vsi drugi, imajo večino običajnih nagnjenj in lastnosti, kljub temu pa imajo tudi vrsto lastnosti in značilnosti, po katerih se razlikujejo od svojih vrstnikov. Značilnosti matematično nadarjenih učencev lahko razdelimo po naslednjih področjih, in sicer po:

- učnih značilnostih;
- motivaciji, ter
- ustvarjalnosti.

Znake slednjih pa lahko pri posamezniku opazimo v dveh fazah:

- nekatere značilnosti v otroštvu (pred osmim letom starosti),
- nekatere značilnosti v puberteti.

Kot navaja Čudina-Obradović (1991), je za obdobje otroštva značilno, da otroci nenehno sprašujejo, vendar pa se matematično nadarjeni otroci v tem obdobju razlikujejo od svojih vrstnikov. Njihova vprašanja so smiselna in se navezujejo na predhodne odgovore, ki si jih ti otroci zelo dobro zapomnijo in jih povezujejo z novimi situacijami. S površnimi in otročjimi odgovori so ti nezadovoljni, saj na svoja vprašanja želijo dobiti jasne in smiselne odgovore. Za matematično nadarjene otroke je značilno tudi, da so pogosto zamišljeni in da so radi dalj časa popolnoma sami. Na začetku je to samostojna igra, kasneje pa se ta samostojna aktivnost kaže kot samostojno raziskovanje in branje.

Če je otrok nadarjen za matematiko, ni nujno, da bo postal najboljši matematik na šoli, dobitnik Vegovih priznanj, ustvarjalen reševalec vseh problemov, skratka znanstvenik na področju matematike. Matematično nadarjeni učenci so heterogena skupina, med njimi pa obstajajo velike individualne razlike in potrebe, vsi pa potrebujejo raznovrstne spodbude (intelektualne, motivacijske, ustvarjalne ...).

1.2. NARAVA MATEMATIČNO–SPOSOBNIH UČENCEV

Učenci, ki izkazujejo matematične sposobnosti, v osnovi nadpovprečno uporabljajo oz. »operirajo« s simboli. To pomeni, da posameznik o predmetih, njihovih lastnostih in odnosih med njimi misli s pomočjo odnosov, ki so abstraktni. Najpogostejše oblike simbolov na razredni stopnji so črke, slike in številke. Matematična sposobnost je zmožnost spretnega in hitrega operiranja s simboli in je rezultat sočasne aktivacije naslednjih sposobnosti:

- številske sposobnosti – te vključujejo, razumevanje številskih simbolov, znakov za različne operacije, razumevanje pojma količina, razumevanje številskih operacij, sposobnost branja in pisanja matematičnih simbolov in razumevanje številskih odnosov;
- sposobnost pomnjenja in načrtovanja – potreben je za sukcesivno reševanje postopkov v problemih;
- sposobnost prostorske predstavljalivosti – pomembna je za uporabo papirja in svinčnika, razumevanje geometrije in prostorskih odnosov;
- sposobnost logičnega zaključevanja in iskanja medsebojnih zvez.

Številske sposobnosti so rezultat leve hemisfere, medtem ko je za govor pomembna desna hemisfera. Ostale sposobnosti, ki sodelujejo pri reševanju problemov številske narave, pa izhajajo iz funkcioniranja različnih delov možganov, zato za matematične sposobnosti ne moremo točno lokalizirati področja možganov, posledica tega pa je večja fleksibilnost uporabe možganov. (Čudina-Obradović, 1991)

2 ODKRIVANJE MATEMATIČNO NADARJENIH UČENCEV

Naloga in dolžnost šole je, da odkrije nadarjene učence. Različne raziskave kažejo, da imajo nadarjeni učenci nekatere osebne lastnosti, ki jih ne najdemo pri drugih učencih ali pa so pri nadarjenih bolj izrazite. Čim bolj dosledno se kažejo posamezne lastnosti, značilne za matematiko, tem bolj je verjetno, da je učenec nadarjen na področju matematike.

Starši nadarjenega učenca so lahko svetovalni službi in učitelju v veliko pomoč pri odkrivanju in prepoznavanju matematično nadarjenega učenca. Predvsem s

posredovanjem podatkov, predvsem tistih, ki so značilni za otrokova zgodnja leta, bistveno obogatijo oceno značilnosti in potreb nadarjenega učenca.

Učence, ki so talenti na specifičnih področjih, lahko odkrije le skrben in pozoren učitelj oz. šolski delavec. Pri odkrivanju in prepoznavanju matematično nadarjenih učencev si tako pomagamo z značilnimi znaki, ki jih kažejo nadarjeni za matematiko. Ti so zelo raznoliki in ni nujno, da nadarjeni matematiki presegajo svoje vrstnike v vseh opisih.

Matematično nadarjeni učenci so tisti, ki:

- se hitro učijo in razumejo matematične ideje (prehitevajo razvoj vrtnikov);
- delajo sistematično in zanesljivo;
- so bolj analitični;
- logično mislijo in vidijo matematične povezave;
- povezujejo naučene pojme;
- zlahka ugotovijo vzorec, pravilo, lastnost;
- uporabijo svoje znanje v novem ali neobičajnem kontekstu;
- komunicirajo, se pogovarjajo o svojem razmišljanju in preverijo uporabljene metode;
- sprašujejo, vprašanja kažejo razumevanje in vedoželjnost;
- so kreativni v pristopih k danemu problemu;
- se lahko skoncentrirajo za daljši čas, sledijo tudi dolgoročnim aktivnostim in vztrajajo pri iskanju rešitve;
- so bolj vešči v postavljanju vprašanj in sposobni slediti rdeči niti raziskovanja.

Pri odkrivanju in prepoznavanju matematično nadarjenega učenca moramo paziti tudi na to, da nas splošni vtis o učenci (pozitiven ali negativen) ne bi zavedel. Upoštevati moramo obnašanje takega učenca, ki je včasih lahko kar »čudno«, lahko so osamljeni, nezmožni pisnega ali ustnega komuniciranja. Upoštevati moramo tudi splošno raven razreda, v katerem je nadarjen učenec. Velja pa tudi, da matematično nadarjenega učenca ni moč iskati samo med odličnjaki, ampak se moramo lotiti odkrivanja celostno in vsakemu otroku dati dovolj možnosti, da izrazi svoj talent.

2.1 DELO Z MATEMATIČNO NADARJENIM UČENCEM

V slovenskih osnovnih šolah temelji delo z nadarjenimi učenci po konceptu skupnega šolanja nadarjenih z drugimi učenci, ob nekaterih dodatnih oblikah dela. Oblike dela z nadarjenimi učenci šole organizirajo glede na svoje potrebe in zmožnosti, vključujejo tudi starše in zunanje sodelavce ter učence spodbujajo k vključevanju v zunanje institucije.

Šola bo za nadarjene učence največ storila, če bodo učenci (Strmčnik, 1998):

- živeli in delali v razumevajočem učnem okolju, ki bo s simpatijami podpiralo njihove posebne potrebe in želje;
- zgodaj odkrivali veselje do učenja;
- lahko hitreje napredovali po obogatenih, problemsko zasnovanih in diferenciranih učnih programih;
- lahko ustvarjalno delali;
- čim prej obvladovali temeljne jezikovne, matematične, naravoslovne, socialne in druge spretnosti, sposobnosti in navade kot instrumente učenja;
- imeli možnost razvijati in zadovoljevati svoji starosti primerne socialne in emocionalne potrebe;
- imeli možnost učiti se osebne in socialne odgovornosti za svoje obnašanje in ravnanje.

V osnovni šoli nimamo učnega programa, ki bi bil posebej prilagojen za matematično nadarjene učence, zato moramo učitelji obstoječi program obogatiti in prirediti tako, da ustreza delu z nadarjenimi matematiki. Cilj obogatitve pa je tem, da učenci delajo na ravni, ki zahteva visoke spretnosti, aktivnosti pa vodijo učence na višji nivo znanja in sposobnost razmišljanja. Pri delu z matematično nadarjenimi učenci moramo biti učitelji pozorni predvsem na:

- aktivnosti, ki naj imajo jasne cilje z usmeritvijo na sposobnosti učencev;
- aktivnosti, ki spodbudijo učence, ki razmišljajo skozi opazovanje, primerjanje, razvrščanje, hipoteziranje, kritiziranje, interpretiranje in povzemanje (Bloomova taksonomija);
- motiviranje učencev – da bodo imeli matematično voljo, ki se bo odražala na različnih področjih (pri rednem in dodatnem pouku, matematičnem

- krožku, tekmovanjih, projektnih in raziskovalnih nalogah, šolskih in obšolskih dejavnostih);
- vzpodbujanje učencev, da bodo imeli željo po razumevanju matematičnih konceptov;
 - jasno izraziti naloge odprtega tipa – katere predvidene cilje je moč doseči;
 - uporabljati primerne vzpodbude, ki pripeljejo tudi do samoiniciativnosti, samokontrole in samovodenja;
 - učencem omogočiti tak način dela, predvsem dodatnega dela, da se jim leta ne bo zdel kot vsiljen;
 - ponujati ustrezno podporo in vodenje skozi vse faze dela.

3 IZVAJANJE POUKA (LASTNE UGOTOVITVE IN SAMOREFLEKSIJA)

3.1 NAČELA DELA IN IZVEDBENA RAVEN

Na razredni stopnji v tretjem razredu imam program dela z matematično nadarjenimi učenci zastavljen tako, da učencem takšen program ne predstavlja le dodatnega urjenja znanja, ampak vzpostavlja interes za nadaljnje poglobljeno ukvarjanje z vsebinami predmeta, ki čez čas lahko pripeljejo do adekvatnega izkoristka otrokovega potenciala. Program je sestavljen tako, da otroku prikaže matematiko kot vedo, ki svojo uporabno vrednost lahko uporabi v konkretnih situacijah, in kot predmet poln zabavnih izzivov in različnih možnosti. Naloge izvajamo v sklopu interesne dejavnosti in dodatnega pouka v zgodnjih jutranjih urah, saj izhajamo iz dejstva, da je takrat otrokov organizem najbolj spočit in tako najbolj pripravljen na določeno stopnjo intelektualne obremenitve. Naloge poleg motivacijske vrednosti zajemajo še sposobnost logičnega mišljenja (sposobnost sklepanja, posploševanja, abstrahiranja, analiza problemov), razvijanje t.i. ustvarjalnega mišljenja, divergentnega mišljenja (fleksibilnost, fluentnost, elaboracija), razvijanje različnih strategij in pristopov reševanja problemov z določeno transferno vrednostjo. Poudarek je torej na splošnih ciljih, ki se vežejo na razvoj logičnega mišljenja in divergentnega mišljenja, in ne na ciljih, ki bi bili domena nadgradnje znanj pridobljenih tekom rednega pouka.

Pri izvajanju nalog upoštevamo:

- da se naloge s podobno tematiko obravnavajo skupaj;

- da smo pozorni na načelo postopnosti (prehod od lažjih k težjim nalogam);
- da naloge, ki vključujejo isto ali podobno strategijo reševanja specifičnega problema, izvajamo skupaj, kar nam omogoča povratno informacijo.

Težimo pa k temu, da otroci, ki imajo probleme pri reševanju določenih nalog, rešitev le-teh ne ponudimo na pladnju, ampak postopno razkrivamo pot do rešitve preko raznih namigov. Nekatere probleme je smiselno le zastaviti, povratno informacijo pa podati na naslednjem srečanju. Poudariti je še pomembno, da otroci v tem starostnem obdobju pri reševanju problemskih situacij potrebujejo zelo dobro tekstovno napoved in nazorno predstavitev same naloge (tako ustno kot slikovno, po potrebi tudi s ponazorili).

IZBOR NALOG

Razvrščanje balonov	Čez reko	Iskanje zaklada
Ribnik	Prerazporeditev	Mačka in miš
Razdelitev kroga s črtami	Urina številčnica	Poveži pike
Poveži pike	Rokovanja	Razvrstitev stolov
Krave in hlevi	Tehtanje	Magični kvadrat
Enajst mostov	Oblačenje	Zelene in rjave žabe
Vlaki	Državne zastave	Naloge z vžigalicami

Poleg diferenciacije in individualizacije, ki sta ključnega pomena pri odkrivanju matematično nadarjenega učenca, se v tretjem razredu poslužujem testa, katerega glavni namen je odkrivanje matematično nadarjenih učencev in seveda tudi stopnje usvojenega znanja.

3.1 OPIS TESTA

Test za odkrivanje nadarjenih je sestavljen v skladu z učnim načrtom in predpisanimi vsebinami za tretji razred. Naloge so razvrščene in klasificirane glede na težavnostne stopnje ter zajemajo abstraktno mišljene, ki toliko bolj potrjuje nadarjenost. Test vsebuje 11 nalog, ki so skupno ovrednotene s 50 točkami. Vse skupaj merijo sposobnosti, ki so zajete v sposobnostih matematično nadarjenih učencev. S pomočjo le-teh pa lažje ugotovimo, ali je otrok nadarjen ali ne, te pa so: številske sposobnosti, sposobnost pomnjenja in načrtovanja, sposobnost prostorske predstavljivosti, sposobnost logičnega zaključevanja in iskanja medsebojnih zvez. Vsaka naloga je tudi ovrednotena s točkami in ima zajeto skupno mejo, ki nam pove, ali gre glede na dobljene

podatke za matematično nadarjenega učenca ali ne. Ob tem sta pomembna dva parametra: število doseženih točk in čas reševanja. Učenec, ki pri testu doseže vsaj ali več kot 42 točk in pri tem porabi največ 30 minut, je spoznan za matematično nadarjenega učenca.

4 SKLEP

V procesu izobraževanja nadarjenih učencev je učiteljeva vloga nenadomestljiva, saj nadarjene učence spodbuja k odkrivanju njihovih potencialov. Pri tem imajo pomembno vlogo tudi učiteljeva stališča. Za kakovostno in učinkovito delo z nadarjenimi učenci je pomembno, da ima vsak učitelj izoblikovano pozitivno mnenje do vzgoje in izobraževanje nadarjenih učencev, saj bo le tako pravičen, učinkovit in uspešen usmerjevalec nadarjenega učenca pri odkrivanju njegovih potencialov. Poleg tega mora učitelju pomagati tudi šolska svetovalna služba in starši. Ti so prav tako nenadomestljivi pri odkrivanju potencialov svojega otroka. Z mnogimi metodami, oblikami dela ter ustreznimi pristopi lahko odkrijemo talente in jih spodbujamo k njihovi še večji rasti. Matematično nadarjeni učenci imajo tako pravico do učenja, ki je izziv njihovim sposobnostim, saj je novo zmeraj dvomljivo in pomeni nekaj, kar je treba preizkusiti.

Zatorej vsi učitelji, strokovni delavci in ostali prisluhnimo vsem učencem in jim omogočimo, da bistvene elemente svojega znanja, ki zahtevajo veliko pedagoško spretnost, posredujemo na njim prijazen in koristen način.

5 LITERATURA

1. Čudina Obradović, M. (1991). Nadarenost, razumijevanje, prepoznavanje, razvijanje. Školska knjiga. Zagreb.
2. Bezić, T. (et.al). (2012). Vzgojno – izobraževalno delo z nadarjenimi učenci osnovne šole, priročnik. Zavod RS za šolstvo. Ljubljana.
3. Ferbežar, I. (2002). Celovitost nadarjenosti. Educa. Nova Gorica.

**Mag. Lucija Rupret, prof. likovne umetnosti: Likovni tabor –
dejavnost za likovno nadarjene učence**

Osnovna šola Škofljica
lucijarupret@yahoo.com

POVZETEK

Na OŠ Škofljica vsako leto izvajamo tabore za nadarjene (športni, glasbeni, likovni, jezikovni in gledališki), ki so dobro obiskani. Na posvetu se predstavlja likovni tabor, ki ga organizira in vodi učiteljica likovne umetnosti. Tabor se izvaja enkrat letno na izbrani konec tedna. Z zanimivimi, kakovostnimi in pestrimi vsebinami učenci predmetne stopnje nadgrajujejo cilje pouka likovne umetnosti. Izbira se časovno in izvedbeno zahtevnejše delavnice, kot so denimo potisk oblačil v sitotisk tehniki; izdelovanje keramike na lončarskem vretenu z mojstrico lončarstva; ustvarjanje na prostem povezano s spoznavanjem lokalne kulturne dediščine; bogatenje emocionalnih in socialnih osebnostnih lastnosti z oblikovanjem izdelkov za dobrodelni sejem; spoznavanje tehnik vezenja in pletenja; likovno opremljanje šole z recikliranjem materialov (poslikava omar za učilnico, izdelava mozaika iz plastičnih zamaškov, poslikava stolov) itn. Taboru sledi razstava na šoli.

Manca Erlah: Delo z nadarjenimi učenci na OŠ Alojzija Šuštarja

OŠ Alojzija Šuštarja
Manca.erlah@stanislav.si

Na OŠ Alojzija Šuštarja smo oblikovali obrazec (1) *Individualizirani programa 'Šole tisočerih talentov'*, za učence pa pripravljamo tudi (2) cikel dogodkov *Za radovedne in ustvarjalne* (v obliki mesečnih srečanj).

(1) Učenci od 5. do 9. razreda izpolnjujejo obrazec individualiziranega programa. Ta je oblikovan tako, da se lahko osebnost vsakega posameznika razvija v skladu njegovo identiteto. Za tekoče šolsko leto si vsak učenec izbere svoje geslo, ki ga spremlja in bodri. Navede tudi dejavnosti, pri katerih sodeluje, s cilji, ki jih tam želi doseči; opredeli svoja močna in šibka področja; ter izbere socialno veščino, ki jo želi tekom leta izboljšati. Evalvacija poteka individualno (učenec štirikrat letno evalvira svoj razvoj na področjih šolskega dela, obšolskih dejavnosti in medosebnih odnosov) ter v obliki pogovora z razrednikom (dvakrat letno) in s starši.

(2) Učiteljski aktivni pripravljajo vsebine mesečnih srečanj *Za radovedne in ustvarjalne* s področij jezikoslovja, naravoslovja, umetnosti, družboslovja, praktičnih znanj in socialnih spretnosti. K udeležbi so vabljeni vsi učenci od 5. razreda naprej, ne glede na to, ali so identificirani kot nadarjeni ali ne. Vsem učencem namreč želimo omogočiti razvoj na področjih, ki jih zanimajo in so njihova močna področja.

Ključne besede: mesečni dogodki za nadarjene, individualizirani načrt, osebni razvoj, evalvacija.

Damijana Lebar, mag. psih., in mag. SRP Petra Havaj: Ali je izjemnost nadarjenost?

OŠ Franca Lešnika – Vuka Slivnica pri Mariboru
damijana.lebar@gmail.com, petra.havaj@gmail.com

POVZETEK

S pomočjo primera iz prakse želiva prikazati značilnosti in probleme nadarjene učenke s specifičnimi, notranje pogojenimi učnimi težavami nevrofiziološke narave in poglobiti razumevanje njenih kompleksnih dvojno posebnih vzgojno-izobraževalnih potreb. S tem želiva opozoriti na nujno potrebno drugačno obravnavo izjemnih in nadarjenih učencev na sploh.

KLJUČNE BESEDE: dodatna strokovna pomoč, psihologi, specialni pedagogi, dvojno izjemni učenci, nadarjenost

1. UVOD

Nadarjeni učenci s specifičnimi učnimi težavami velikokrat predstavljajo nedoumljivo uganko za starše, učitelje in sošolce. Označujejo jih tako visoke splošne intelektualne sposobnosti, talenti na specifičnih akademskih področjih, v umetnosti, ustvarjalnosti ali na področju vodenja kot tudi prisotnost specifičnih kognitivnih težav nevrofiziološke narave, ki ovirajo usvajanje in avtomatizacijo veščin in znanja na določenih področjih šolskega dela (Magajna, 2007). Zaradi tega delo z njimi ne sme biti uniformno in enako za vse. O prezrtih nadarjenih učencih je že v 17. stoletju razmišljal Jan Amos Komensky, ki v Veliki didaktiki (1995) nakaže, da je za nadarjene potrebna posebna skrb, saj »izredni talent poln nenavadnih misli« in »tudi bister duh, če nima priložnosti, da bi bil resno zaposlen«, /.../ »uničuje samega sebe« (Komensky, 1995, str. 49). Zato je pregovor ameriškega psihologa P. F. Brandweina »nič ni bolj neenakega, kot je enaka obravnavo neenakih« povsem na mestu.

Veliko znanih oseb z disleksijo je doseglo izjemne uspehe v svojem poklicu in se zapisalo v zgodovino človeštva. Slavni slikar Picasso je imel velike težave pri branju zaradi izrazitih težav v orientaciji črk. Šolanje je zaključil, vendar mu je

disleksija zelo otežila šolska leta. Kljub učnim težavam je pozneje postalo jasno, da je izredno nadarjen na umetniškem področju, saj njegova dela kažejo izjemno kreativnost in moč domišljije. Stvari je slikal tako, kot jih je videl – brez reda, hkrati sprednjo in zadnjo stran ali obrnjene na glavo. Podobno tudi rokopisi Leonarda da Vincija potrjujejo dislektične težave. Znano je, da je pisal od desne proti levi in zrcalno, temu pa so bile pridružene tudi pravopisne napake. Učne težave je presegel z izjemno ustvarjalnostjo na vizualnem področju. Svoja razmišljanja je dobesedno upodobil v risbah, ki zelo spominjajo na miselne vzorce in je pravzaprav predhodnik učenja z miselnimi vzorci. Kljub učnim težavam, sta izjemna slikarja bila uspešna v svojem poklicu in življenju (Tancig, pridobljeno iz www.drustvo-bravo.si).

Zanima nas, kako se nadarjeni soočajo s svojo izjemnostjo in kako jim lahko pri tem pomaga izvajalec dodatne strokovne pomoči?

2. DEFINICIJA NADARJENOSTI

Pri definiranju nadarjenih prihaja do razhajanj med strokovnjaki. V strokovni literaturi je najpogosteje navedena Renzullijeva definicija nadarjenosti, ki zajema nadarjenost, motivacijo, okolje in ustvarjalnost. Renzulli pojasnjuje, da nadarjenost kot dispozicija za posebne dosežke še ne pomeni, da bodo ti dosežki tudi dejansko doseženi. Šele skupno učinkovanje omenjenih dejavnikov lahko pripelje do dosežkov, ki so nenavadni za določeno otrokovo starost (Nagel, 1987). Tudi definiranje specifičnih učnih težav so spremljale številne polemike, ki še niso povsem razrešene (Magajna, 2007). Nekatere definicije vključujejo razhajanje med intelektualnimi sposobnostmi in šolskimi dosežki, ki pa je v neskladju s procesnim pristopom k identifikaciji specifičnih učnih težav oz. učencev s primanjkljaji na posameznih področjih učenja. V praksi je ta koncept razhajanj pomemben pri identificiranju učencev s specifičnimi motnjami učenja, ki so nadarjeni. Žagar in sodelavci (1999) opozarjajo na potrebo po izkazovanju posebne pozornosti učencem, ki kažejo znake nadarjenosti in nimajo odličnega uspeha, ki izhajajo iz socialno prikrajšanega ali kulturno drugačnega okolja ali imajo specifične učne ali vedenjske težave.

3. PODATKI O DVOJNO IZJEMNIH ZA SV SLOVENIJO

V nadaljevanju so povzete ugotovitve Komisije za usmerjanje otrok s posebnimi potrebami Maribor 1, o številu usmerjenih dvojno izjemnih učencev na območju SV Slovenije za koledarski leti 2013 in 2014 (Lep, 2016).

Podatki kažejo, da je bilo leta 2013 skupaj usmerjenih 411 otrok, od tega 22 dvojno izjemnih, ki predstavljajo natančno 5,35 % vseh usmerjenih otrok na zgoraj omenjeni komisiji.

Leto kasneje je bilo nekoliko manj usmerjenih otrok – 400, med njimi pa 19 dvojno izjemnih, kar predstavlja 4,76 % vseh otrok, usmerjenih na komisiji Maribor 1. Med njimi prevladujejo fantje, saj je bilo leta 2013 kar 16 otrok oz. 73 % otrok moškega spola, leto kasneje pa 85 %. Ob prvi usmeritvi je v povprečju 85 % dvojno izjemnih otrok obiskovalo osnovno šolo. Glede na kriterije usmeritve pa je bilo največ dvojno izjemnih učencev z motnjami pozornosti in koncentracije. Teh je bilo v obeh letih skupaj 16, sledijo učenci s primanjkljaji na posameznih področjih učenja (10 učencev).

4. ZNAČILNOSTI NADARJENIH OTROK S SPECIFIČNIMI UČNIMI TEŽAVAMI / PRIMANJKLJAJI NA POSAMEZNIH PODROČJIH UČENJA

S. Tancig (2007) pojasnjuje, da imajo nadarjeni otroci s specifičnimi učnimi težavami veliko znanja na področjih, ki jih še posebej zanimajo in običajno tudi dobro razvite veščine ustnega izražanja. V skupini nadarjenih učencev s specifičnimi učnimi težavami se najpogosteje pokažejo učenci, ki so uspešnejši na nebesednih podtestih, imajo zelo dobre sposobnosti abstraktnega razmišljanja in vizualne veščine. Izstopajo po izjemno dobrih sposobnostih vizualizacije, ki omogoča zaznavanje medsebojne povezanosti posameznih delov neke situacije, analizo in sintezo abstraktnih vzorcev in usvajanje kompleksnih idej. Odlikujejo se pri nalogah, ki vključujejo reševanje prostorskih ugank, iskanje poti iz labirinta, miselno rotiranje in predstavljanje. Pri nekaterih nadarjenih učencih s specifičnimi učnimi težavami / primanjkljaji na posameznih področjih učenja lahko opazamo veliko razliko med zelo dobrim ustnim izražanjem in pomembno slabšim obvladovanjem pisnega jezika. Čeprav imajo dobre zmožnosti razumevanja, se to na njihovih izdelkih ne opazi, njihovo miselno delo je slabo predstavljeno. Veščine bralnega dekodiranja so šibke, prav tako tudi veščine operiranja s števili, sicer pa

lahko dobro logično sklepajo in razumejo kompleksne matematične pojme. Pojavljajo se slabše zmožnosti grobe motorike ali fina motorika, pomanjkljiva koordinacija, težave pri ritmičnem gibanju ali negotovost in zmedenost pri določanju stranskosti.

Ti učenci kažejo visoko raven notranje motivacije na področjih lastnih interesov. Izkušnje učne neuspešnosti, odzivi učiteljev, vrstnikov, staršev in učencev samih na doživljanje težav pri usvajanju in avtomatizaciji šolskih veščin, pa vodijo pogosto do upadanja motivacije za učenje šolskih predmetov.

Na socialno-čustvenem področju so deležni nenehnih konfliktnih sporočil. Medsebojno nasprotujoče si informacije povečujejo njihovo zmedo pri doživljanju sebe in samovrednotenju. V splošnem so zelo kritični do lastnega izvajanja in občutljivi na stres in kritiko, čustveno labilni in pogosto nesrečni.

5. PREDSTAVITEV PRIMERA

Deklica N. je bila v času obiskovanja 4. razreda identificirana kot nadarjena na področju likovne in glasbene umetnosti. Čas do naslednjega evidentiranja in kasnejše identifikacije kot učenke s posebnimi potrebami je minil zanjo in za njeno družino v iskanju pomoči pri učiteljih v šoli. O tem obdobju starši poročajo kot obdobju, ko so se brisale jasne sledi težav in se je vse odražalo kot nedoločljiva težava, ki je na trenutke tudi izginila. V 6. razredu se je pojavil opazen upad ocen, predvsem pri matematiki. Na šoli je z izvajalko dodatne strokovne pomoči opravila razgovore in osnovno diagnostiko na področju branja in pisanja. O vidnih posebnostih in primanjkljajih na bralno napisovalnem področju je bil opravljen razgovor s starši in napotitev na dodatno diagnostiko zunanje strokovne službe. Po opravljeni diagnostiki in glede na rezultate so starši podali zahtevek za usmerjanje otrok s posebnimi potrebami. V vmesnem času je izvajalka dodatne strokovne pomoči ponudila N. redna srečanja in delo v paru z vrstnikom. Skupaj sta pripravljala glasbeni nastop na šolski prireditvi. N. je na ure prihajala redno, kljub temu pa je bil napredek v komunikaciji in vzpostavljanju odnosa majhen, a se je tempo dela lepo ujel s končanjem diagnosticiranja na Svetovalnem centru Maribor.

V strokovnem mnenju pred izdajo odločbe so bili zapisani diagnostični rezultati psihološkega pregleda, ki kažejo, da deklica razpolaga z zelo diskrepantnimi

intelektualnimi sposobnostmi. Na verbalnem področju so njene sposobnosti v okvirih povprečja. Znižana je sposobnost uporabe matematike v vsakdanjih nalogah. V priklicu znanja iz dolgoročnega spomina je dobra, prav tako je ugoden njen spominski potencial. Na neverbalnem področju pa so sposobnosti visoko nad povprečjem. Posebej ugodno je razvita njena sposobnost na področju vidno motorične koordinacije in prostorskih odnosov na neverbalnem področju. Nekoliko slabša je učljivost v neposrednih zaznavno motoričnih situacijah. Je levičarka. Pregled šolskih ocen je pokazal, da so predmeti vezani na besede in besedila po 4. razredu, ko so zaključeni z oceno prav dobro, konstantno ocenjeni z oceno dobro (3). Odločba za Izobraževalni program s prilagojenim izvajanjem in dodatno strokovno pomočjo se je izdala marca 20015, ko je N. že obiskovala 7. razred.

Učenka je bila po Pravilniku o organizaciji in načinu dela komisije za usmerjanje otrok s posebnimi potrebami ter po kriterijih za opredelitev vrste in stopnje primanjkljajev, ovir oziroma motenj, opredeljena kot otrok z lažjo govorno – jezikovno motnjo in s primanjkljaji na posameznih področjih učenja.

Največkrat pri nadarjenih učencih s primanjkljaji učitelji in šolski prostor opazijo primanjkljaje, medtem ko nadarjenost ostane zakrita. V našem primeru je identifikacija na področju likovne nadarjenosti potekala po utečenem ritmu identifikacije v 4. razredu, ko je bila N. prepoznana kot nadarjena učenka na likovnem in glasbenem področju.

Deklica je to šolsko obdobje opisala kot obdobje, ko je bila velikokrat okregana in ko v šoli ni bila sproščena. Tako je čutila, saj je že manjše pripombe učiteljev začutila kot močno kritiko, ki jo je, po njenih besedah, zelo slabo prenašala - šlo ji je na jok ali je jokala. Sama je ob tem povedala, da si je želela biti »bolj pridna in da bi bolje poslušala«.

V obdobju do 6. razreda je sebe označila kot učenko, ki »ni bila pridna, saj ni poslušala«. Prav »poslušanje« jo je velikokrat spravljalo v zadrego.

N. danes

N. je trenutno učenka 9. razreda, trudi se »poslušati« in to brez težav tudi počne, vendar se ji večino pouka zdi, da ne počnejo »nič«, saj se po njenem mnenju veliko stvari ponavlja in zato takrat riše ...

N. je v razredu priljubljena in med sošolci cenjena zaradi svoje likovne nadarjenosti. Težave se pojavijo le v komunikaciji z avtoriteto oz. s prenašanjem informacij v domače okolje. Dobre rezultate še vedno dosega na področju likovne umetnosti in tujega jezika – nemščine. Izkazovanje znanje na ustni način prinašajo bistveno boljše rezultate, medtem ko b pisnih preizkusih potrebuje veliko pomoči, saj še vedno ne zmore oblikovati smiselnih in slovnično pravilnih povedi. V verbalnem kontaktu je njen govor velikokrat tih in drobljen, a ni opaziti večjih miselnih zadreg ali hujše stiske.

Na urah dodatne strokovne pomoči dela vaje za prepoznavanje čustev pri sebi in drugih ter predvsem za verbalizacijo le-teh. Naučila se je osnovnih tehnik sproščanja in samopomoči. Preko igre vlog se je naučila znati in upati si izraziti svoje mnenje. Veliko vaje je bilo namenjeno besednim igram, njihovi izgovarjavi ter pomenu. N. večkrat ne zmore ubesediti svojih idej, ki so, če jih ima možnost »prevajati« v vsem poznan način komuniciranja, na zelo visokem nivoju.

Njeno znanje je velikokrat bolj poglobljeno kot se od nje zahteva, a brez njej pomembnega posameznika, ki mu zaupa in jo dobro pozna, ji zaradi časovnega pritiska in primarne govorne motnje teh vedenj ne uspe udejanjiti.

Vaje, ki so pripomogle k premagovanju primanjkljajev deklice N.:

- Brain gym vaje, ki so pripomogle k izboljšanju usklajenega delovanja leve in desne možganske hemisfere;
- mišično progresivna relaksacija kot pomoč pri zavedanju in čutenju lastne telesne sheme, možnost za preusmerjanje napetosti in umiritve;
- interaktivne igre in socialne vaje za prepoznavanje občutij in čustev, na sebi in drugih, kot pogoj za uspešno sodelovanje in funkcioniranje v socialnih sredinah in krepitev vsebinsko primerne komunikacije (delo v paru z vrstnikom);
- urejanje zapiskov in pripomočkov za učenje;
- ugotavljanje prevladujočega učnega stila;
- pomoč pri strategijah učenja in bralnih učnih strategijah;
- kartončki z opozorili (npr. velika začetnica, končna ločila, strešice ipd.);
- kratke besedne igre za priklic besed (npr. »naštej tri stvari, ki jih lahko bereš«);

- izdelava in uporaba učnih kartončkov – izpis pravil in ključnih podatkov (npr. tvorba in uporaba časov pri angleškem jeziku).

Prilagoditve, ki jih je bila N. deležna v času do izdaje odločbe, se nanašajo predvsem na podaljšan čas pri preverjanju in ocenjevanju znanja, pisno in ustno. Zanj je namreč zelo pomembno, da je ocenjevanje znanja v prostoru, ki jo tako mehansko (prisotnost ure), kot tudi psihično ne obremenjuje s časom. Čas je po njenih besedah enota, ki ji je povsem nerazumljiva in jo spravlja v veliko stisko, saj je z njim močno obremenjena, saj je v njem (času) popolnoma neorientirana. Analogna ura je zanj nekaj povsem abstraktnega.

V šoli ji pomagamo preveriti razumevanje navodil, vprašanj in nalog s podpornimi vprašanji, tako v času pouka kot pri ocenjevanju znanja.

Učitelji deklico N. opisujejo takole:

- (cit.) »V 7. in 8. razredu je bila zelo tiha, ni izstopala, bila je skoraj preveč skrita in neopazna. Stike je navezovala le s sebi podobno deklico in z njo tudi sedela pri urah naravoslovja. Veliko je risala in se zapirala v svoj svet.«
- (cit.) »Pri govoru je počasna, stavke sestavlja po svoje, vzame si čas za razmislek.«
- (cit.) »Veliko razmišlja in ima širok spekter splošnega znanja. Postavlja vprašanja, ki so hkrati zanimiva, na višji taksonomski stopnji, hkrati pa so včasih težko razumljiva, ker jih besedno ne sestavi pravilno. Težko razumemo, kaj želi povedati. Zna abstraktno misliti in spoznava probleme, jih analizira in tudi nakaže poti do reševanja. Misli zelo ustvarjalno, večkrat predlaga nove ideje.«
- (cit.) »Učenka zelo pozorno posluša in si zapisuje, čeprav vem, da veliko zapiše pravopisno narobe – predvsem težje zapisljive besede (tudi besede s sklopi -lj- in -nj-).«
- (cit.) »Pri učenki ne zaznavam, da bi imela težave z vsebino jezika, ker pravilno razume sporočila, misli logično; ima pa težave z uporabo jezika, saj slabše komunicira in velikokrat neustrezno izraža znanje.«
- (cit.) »Ima izjemen in svojstven občutek za umetniško podajanje besedila – za deklamiranje ali govorno interpretiranje s pripravo.«

- (cit.) »Branje je pretrgano in nekoherentno, veliko novih besed ne izgovori ali naglasi ustrezno, medtem ko je deklamacija pesmi, katere vsebino učenka začuti, nadvse presenetljiva na ravni interpretacije, intonacije in barve glasu.«
- (cit.) »Pri vnaprej pripravljenih govornih nastopih ima posebno samozavestno držo, govori počasi, poudarja besede, menim, da predvsem zato, ker se zaveda svojih govornih posebnosti in jih želi preseči.

6. ZAKLJUČEK

Enakost brez premisleka se vse prevečkrat v naših vzgojno-izobraževalnih ustanovah enači s pravičnostjo. Pravičnost je ta, ki zahteva premislek, prepoznavanje in upoštevanje široke palete sposobnosti in posebnosti. V prispevku sva želeli opozoriti prav na te učence, ki brez naše podpore svojih čudovitih idej (potencialov) ne bodo nikoli uresničili.

Torej, ali izjemnost JE oziroma NI nadarjenost, je odvisno predvsem od gledišč, stališč in razumevanja vseh, ki učencem njihova šolska leta olajšamo ali celo otežimo.

LITERATURA

- Komensky, J. A. (1995). *Velika didaktika*. Pedagoška obzorja: Novo mesto.
- Lep, B. (2016). *Pomoč pri pripravi in izvajanju IP za dvojno izjemne učence* [PowerPoint]. Pridobljeno na delavnici Zavoda RS za šolstvo OE Maribor, 21. 3. 2016.
- Magajna, L. (2007). Prepoznavanje in razumevanje nadarjenih učencev s specifičnimi motnjami učenja. V G. Reid, M. Kavkler, S. G. Viola, M. Košak Babuder, L. Magajna, *Učenci s specifičnimi učnimi težavami: Skriti primanjkljaji – skriti zakladi*. Ljubljana: Društvo Bravo – društvo za pomoč otrokom in mladostnikom s specifičnimi učnimi težavami.
- Nagel, W. (1987). *Odkrivanje in spodbujanje nadarjenih: svetovalec za starše in učitelje*. Ljubljana: Državna založba Slovenije.
- Tancig, S. (b. d.). *Kaj imajo skupnega A. Einstein, P. Picasso, E. Goldberg, L. Wittgenstein in H. C. Andersen?* Pridobljeno s www.drustvo-bravo.si.
- Žagar, D., Artač, J., Bezič, T., Nagy, M., Purgaj, S. (1999). *Koncept odkrivanja in dela z nadarjenimi učenci v devetletni osnovni šoli*. Pridobljeno z http://www.mizs.gov.si/fileadmin/mizs.gov.si/pageuploads/podrocje/os/devetletka/program_drugo/Odkrivanje_in_delo_z_nadarjenimi_ucenci.pdf.

Alenka Kuhar: Astronomski tabor – vikend za nadarjene

OŠ Simona Jenka, Smladnik
alenka.kuhar@gmail.com

1. O ASTRONOMIJI IN NADARJENIH ASTRONOMIH

Ali veš, da so v času pred Nikolajem Kopernikom mislili, da je Sonce eden od planetov? Drži, da je Jupitrova luna Ganimed največja v našem Osončju? Si že slišal, da je bil Isaac Newton rojen na isti dan, kot je umrl Galileo Galilei? Za uvod sem izbrala tri vprašanja iz neskončne množice vprašanj o astronomiji. Tako kot pravi Nikolaj Kopernik, da je Zemlja v primerjavi z nebesnim svodom kakor nekaj končnega nasproti neskončno velikemu.

Z zgoraj zapisanimi in podobnimi vprašanji se srečajo učenci na uvodnem predavanju astronomskega tabora, ki smo ga v OŠ Simona Jenka že nekajkrat organizirali. V prvi vrsti je namenjen učencem 7., 8. in 9. razreda, ki obiskujejo izbirne predmete iz astronomije. Predmet se izvaja v treh neodvisnih sklopih po eno šolsko leto, imenujejo pa se Sonce, Luna in Zemlja, Daljnogledi in planeti ter Zvezde in vesolje. Vsakemu sklopu je namenjenih 35 šolskih ur.

Šola teh izbirnih predmetov ne razpiše vsako leto, vendar dovolj pogosto, da se jih lahko vsak učenec tretje triade udeleži vsaj v enem šolskem letu. Vedno pa se omenjenim učencem pridružijo tudi nadarjeni učenci. Nekajkrat smo omenjeni tabor organizirali v sodelovanju z Astronomskim društvom Labod, v tem šolskem letu pa so program za nas pripravili učitelji in sodelavci Centra šolskih in obšolskih dejavnosti, ki delujejo v domu Medved na Medvedjem Brdu, kjer smo tudi najpogosteje gostovali. Imajo ustrezno usposobljen kader in prav tako dovolj literature in učnih pripomočkov za izvedbo programa. Priporočajo pa, da udeleženci prinesejo s seboj tudi svojo literaturo, zvezdne karte in prenosne računalnike. Zahtevnost programa se vedno prilagaja predznanju učencev ter željam posamezne skupine. Slednje je treba posredovati že pred pričetkom tabora. Program se začne v petek s kosilom in konča v nedeljo. Po uvodnih navodilih, seznanitvijo z redom in delom ter oblikovanjem skupin sledi predavanje, splošno o vesolju, na katerem učenci sodelujejo s svojimi vprašanji. V popoldanskem času se prepletajo delavnice, druženje, počitek. Še pred mrakom pa pripravimo

teleskope in daljnoglede, da se opazovanje nočnega neba lahko začne takoj, ko zasvetijo prve zvezde in so na svojih mestih tudi planeti. V primeru slabega vremena imajo učitelji pripravljen zanimiv nadomestni program, a si kljub temu želimo dveh jasnih noči. Osrednji del celotnega programa predstavljajo delavnice, za katere se učenci razdelijo v skupine. Običajno v treh dneh izvedemo osem delavnic. Najpogosteje izvajamo naslednje dejavnosti:

- Izdelava plakatov na izbrano temo: Sončni sistem, Luna in Lunine mene, Sončev in Lunin mrk, varovanje narave in svetlobno onesnaženje, galaksije, zvezdne kopice, meglice, življenje zvezd, uporaba zvezne karte, teleskopi.
- Izdelava modela sončnega sistema in sončnih ur.
- Astro orientacijski pohod.
- Izdelava pice z ozvezdji – kuhar zamesi testo, učenci pa pripravijo pico za večerjo, ki jo na koncu obložijo z olivami v obliki ozvezdja. O izbranem ozvezdju poiščejo mitološko zgodbo in jo predstavijo.
- Zgodovina astronomije.

Slednjo delavnico posebej izpostavljam:

Prvi viri o astronomskih opazovanjih segajo 3000 let pred Kristusom, na vzhodno stran Sredozemskega morja. Človek je bil takrat naravnim pojavom izpostavljen mnogo bolj kot danes. Pettisočleten razvoj astronomije je poln genialnih idej, hipotez, dilem, revolucionarnih odkritij. Vedno se ob pregledu zgodovine ustavimo ob zanimivih zgodbah zagotovo izjemno nadarjenih astronomov, ki so bili obenem vdani filozofiji, medicini, matematiki, fiziki. V literaturi, ki jo imamo na razpolago in te ni malo, se učenci najpogosteje zaustavijo ob neverjetnih podrobnostih iz življenja velikanov, nekaj sem jih v tem članku že omenila. Ob prebiranju njihovih življenjepisov so presenečeni nad ugotovitvijo, da so kljub svoji genialnosti ali pa morda ravno zato dneve in noči presedeli v svojih sobah in opazovalnih stolpih, merili, računali, delali napake, ponovno opazovali in merili, pa spet računali.

O tem, kaj je Kopernik doprinesel svetu, lahko preberemo v zapisu J. W. Goetheja: »Med vsemi odkritji in nazori je na človekovega duha med vsemi doktrinami najbolj vplivala doktrina Kopernika. Komaj se je svet prepoznal kot okrogel in celovit, že

so od njega zahtevali, da se odpove silnemu privilegiju biti v središču vesolja. Človeštvo verjetno nikoli prej in poslej ni bilo postavljeno pred večjo zahtevo, kot je bila ta – kajti od tega trenutka naprej se je ogromno stvari zavilo v meglo in dim. In kaj je nastalo iz Raja, našega nedolžnega sveta; pobožnosti in poezije; navzočnosti občutkov; (pre)pričanja poetično-religiozne vere? Ni čudno, če njeni sodobniki niso želeli pustiti stvarjem svojo pot in so se z vsemi silami uprli doktrini, ki je v svoji revoluciji avtorizirala in zahtevala svobodo pogledov in veličastnost misli do meja, o katerih se jim še sanjalo ni.«

Učence vedno znova navduši tudi prebiranje uvodnih stavkov življenjepisa J. Keplerja, ki ga je zapisal S. Hawking. »Če bi kdajkoli v zgodovini podeljevali nagrado osebam, ki so bile najbolj predane doseganju absolutne natančnosti, bi bil med njimi zagotovo nemški astronom Johannes Kepler. Bil je namreč tako obseden z merjenji, da je na minuto natančno izračunal celo svoje gestacijsko obdobje (dolžino nosečnosti) – natanko 224 dni, 9 ur in 53 minut (rojen je bil prezgodaj).« V 16. stoletju je bila razlika med astronomijo in astrologijo zanemarljiva. Kepler je napovedal mrzlo zimo in vdor Turkov. Ko sta se obe napovedi uresničili, je bil Kepler proglašen za preroka.

Omenjena zapisa najdemo v knjigi S. Hawkinga Na ramenih velikanov, prav tako pa je pri učencih priljubljena literatura za astronomske vsebine knjiga B. Kambiča Ozvezdja ter velika ilustrirana enciklopedija Vesolje. Iskanje informacij na svetovnem spletu, aplikacija Sky Map, uporaba vrtljivih zvezdnih kart, učbenikov in astronomskih revij so prav tako del učenja astronomije.

Ob sledenju globalnim in operativnim učnim ciljem astronomije, ki jih dosegamo predvsem s projektnim delom, prepletamo učne vsebine matematike, fizike, zgodovine, slovenščine, geografije, tujega jezika, gospodinjstva in športa. Ko učenci načrtujejo in izvajajo opazovanja ter analizirajo ugotovitve, ob spoznavanju mej svojih spoznanj razvijajo kritičen odnos do svoje okolice.

2. O NADARJENOSTI IN ASTRONOMIJI

V strokovni literaturi ne zasledimo enotne definicije nadarjenosti, verjetno zato, ker se le-ta izraža v različnih oblikah. Problem z definicijo nadarjenosti pa je tudi v tem,

kot pišejo mnogi avtorji, da ko definiramo, kdo je nadarjen, hkrati določimo, kdo ni. Pred stotimi leti je bilo zapisano, da je nadarjenost samo možnost za dosežek in ni dosežek sam (Stern). V novem tisočletju pa pravimo, da je nadarjenost posameznikov zmožnost za dobre ali izjemne dosežke na enem ali več področjih (Monks, Ypenburg). Vsekakor na razvoj nadarjenosti pri vseh učencih vpliva v prvi vrsti kakovosten pouk. Poleg tega pa so potrebne tudi dodatne dejavnosti.

Navajam jih še nekaj, ki smo jih v okviru astronomije izpeljali z nadarjenimi učenci:

1. Obisk astronomsko-geofizikalnega observatorija na Golovcu, kjer ob vsaki menjavi letnih časov odprejo svoja vrata obiskovalcem. Pripravijo krajše predstavitve (nočno nebo, teleskop Vega) in opazovanje zvezd. Z učenci se tja odpravimo dopoldne. Program je podoben, namesto zvezd pa opazujemo Sonce.
2. Opazovanje nočnega neba na Starem gradu nad Smlednikom. Turistično-olepševalno društvo Smlednik nam ob tej priliki brezplačno odstopi tudi koč.
3. Sodelovanje na tekmovanju iz astronomije. Z učenci se pripravljamo na šolsko tekmovanje v okviru dodatnega pouka. V letošnjem šolskem letu se je državnega tekmovanja udeležil en učenec in osvojil zlato Dominkovo priznanje.
4. Astronomske vsebine vedno vključimo tudi v zimsko šolo v naravi za šestošolce in naravoslovni tabor za učence 7. in 8. razredov.
5. Iskanje astronomskih vsebin v prozi in poeziji. Nikoli ni prezrta Pavčkova Pesem o zvezdah: »Vsak človek je zase svet,/čuden, svetel in lep/kot zvezda na nebu ...« Prav tako so za učence zanimivi zapisi Antona Martina Slomška iz njegovega zbranega dela Blaže in Nežica v nedelskej šoli iz leta 1857: »Zemlja se krog svoje osi suče kakor kolo. V 24 urah se enkrat osuka ter noč in dan naredi. Kedar imamo pri nas dan, je na uni strani zemlje noč; kakor se k soncu prisukamo, nas obsije. Nebo je krog nas; zato glavo v nebo molimo, bodimo si zgornji alj spodni. Kaj pa da ne čutimo, kako se obrača? Vajeni smo in polagoma se godi. Zemlja pa tudi krog sonca teče, ter nam 4 kvatre alj letne čase napravlja: vigred, poletje, jesen in zimo. Zemlja krog sonca ima podolgovato hojo; zato po zimi sonce nižej vidimo. Po letu zemlja soncu bolj vštric pride, zato ga visoko nad sebo vidimo. Prebivavci srednega

kroga; p: Lah, Španjoli i. t. d. imajo nar huj vročino; ljudje za severjem in pod jugom imajo po 3 kvatre zimo in noč. Rekel bi, da smo mi v naj bolj srečni strani zemlje.« Z zadnjo trditvijo se običajno vsi strinjamo.

Če sem začela z vprašanji, naj tudi končam tako. Kaj kljub vsej urejenosti na nebesnem svodu in natančnim izračunom iz preteklosti in sedanjosti ne sme manjkati nobenemu mlademu nadarjenemu astronomu? Odgovor je ... domišljija.

Jasna Bohnec in Karmen Srnko: Noč branja za nadarjene učence - druženje med sebi enakimi in izkušnja sproščenih in zabavnih trenutkov v šolskem prostoru

OŠ Dušana Flisa Hoče

jasna.bohnec@guest.arnes.si, karmen.srnko@gmail.com

V Beli knjigi o vzgoji in izobraževanju, v poglavju za nadarjene učence, piše: »Temeljni cilj prepoznavanja in dela z nadarjenimi učenci v osnovni in srednji šoli je prilagajanje vzgojno-izobraževalnega procesa potrebam nadarjenih učencev ter skrb za njihov celostni osebni razvoj, da bi lahko čim bolje razvili in realizirali svoje potenciale« (Bela knjiga 2011, str. 338). Ob tem se nam zastavlja vprašanje, kaj pomeni skrb za celostni osebni razvoj nadarjenih učencev? Kakšna je praksa na tem področju?

V nadaljevanju želiva predstaviti dejavnost, ki je po najinem mnenju zelo dober primer dejavnosti, s katero razvijamo celostni osebni razvoj nadarjenih učencev.

NAMEN:

Nadarjeni učenci in učenci naj bralci imajo specifično interesno področje prebiranje knjig. Z namenom, da bi razvijali njihovo zanimanje in veselje do branja, ustvarjalnost ob in po branju, jim hkrati omogočili druženje med sebi enakimi in izkušnjo sproščenih in zabavnih trenutkov v šolskem prostoru, smo osnovali omenjeno dejavnost in jo poimenovali NOČ BRANJA. Dogodek omogoča sodelujočim učencem uporabo višjih oblik učenja in sodelovalno učenje na neformalen način, obenem pa spodbuja tako njihov interes do branja kot tudi njihovo kreativnost, samostojnost in odgovornost.

SPLOŠNI CILJI DEJAVNOSTI:

- Ponuditi nadarjenim učencem in učencem, ki so naj bralci, raznovrstno izkušnjo, s katero zadovoljujemo njihove mnogotere sposobnosti in interese,
- ponuditi možnost za druženje in širiti njihovo socialno mrežo,
- spodbujati ustvarjalnost, samostojnost in odgovornost,
- utrditi prijateljske vezi med učenci,
- omogočiti učencem uporabo višjih oblik učenja in sodelovalno učenje,
- omogočiti učencem izkušnjo sproščenih in zabavnih trenutkov v šolskem prostoru.

CILJNA POPULACIJA:

Nadarjeni učenci in učenci naj bralci 5., 6. in 7. razreda iz OŠ Dušana Flisa Hoče in OŠ Miklavž na Dravskem polju.

IZHODIŠČA:

1. Najljubše dejavnosti, ki jih za nadarjene učence (preredko) organizira šola, so po izboru nadarjenih osnovnošolcev obogatitvene dejavnosti oz. dejavnosti, ki jih ni v razširjenem programu šole za vse učence, temveč so namenjene le nadarjenim učencem zunaj rednega pouka«, je ugotovila Mojca Juriševič (Juriševič 2012, str. 85) v svoji raziskavi nadarjenih učencev v slovenski šoli. Nadarjeni učenci pogosto sodelujejo na številnih tekmovanjih, prav tako se udeležujejo priprav na tekmovanja. Želeli sva jim ponuditi dejavnost, ki ne bo tekmovalne narave, niti stresna, ampak bo sproščujoča, hkrati pa bo nudila dovolj izziva za nadarjene učence. Dejavnost Noč branja omogoča učencem izkušnjo sproščenih in zabavnih trenutkov v šolskem prostoru in hkrati nudi priložnost za zadovoljevanje njihovih mnogoterih sposobnosti in interesov.
2. Dejavnost Noč branja prav tako daje priložnost za navezovanje novih stikov, omogoča druženje med sebi enakimi, širjenje socialne mreže nadarjenih

učencev in omogoča sodelovalno učenje. Mojca Juriševič v svoji raziskavi namreč nadalje ugotavlja (Juriševič 2012, str. 86), da si osnovnošolci želijo tudi pogostejših druženj nadarjenih ter možnosti za več skupinskega dela nadarjenih.

3. Številni strokovnjaki ugotavljajo, da igra pozitivno vpliva na številna otrokova razvojna področja: od telesne rasti, razvoja njegove inteligence, na pridobivanje izkušenj in znanja itd. »Igra je dejavnost, ki omogoča otrokov razvoj in je nepogrešljiva pri razvoju otrokove osebnosti. Danes vemo, da je igra pravzaprav učenje; še več, je osnova ustvarjalnosti, izhodišče prijetnih doživetij, sproščenosti, in ena najučinkovitejših metod učenja (Retuznik Bozovičar in Krajnc 2010, str. 131). Zaradi vsega naštetega sva želeli učencem ponuditi dejavnost, v katero bo vključena tudi igra, saj je v šolskem prostoru osnovna dejavnost učenje oz. usvajanje znanja in zlasti v višjih razredih vzgojno-izobraževalni proces ne pušča veliko priložnosti za igro.

ČASOVNI POTEK: Dva dni v mesecu aprilu.

Dejavnost Noč branja poteka v sodelovanju dveh šol, OŠ Miklavž na Dravskem polju in OŠ Dušana Flisa Hoče. Eno leto poteka na eni šoli, drugo leto na drugi. Povabljeni so nadarjeni učenci 5., 6. in 7. razreda ter naj bralci. Dejavnost poteka dva dni. Letos bomo Noč branja izvedli že četrto leto.

V nadaljevanju bova predstavili lansko Noč branja, ki je potekala na naši šoli in katere se je udeležilo 44 učencev iz obeh šol. Dejavnost smo začeli v petek ob 18. uri in jo zaključili v soboto ob 10. uri. Ob 18. uri smo se zbrali učenci in učiteljice v spodnji avli, kjer je koordinatorica dejavnosti pozdravila učence in podala kratka navodila za namestitev. Ob 18.20 je sledil zbor v zgornji avli in pozdrav ravnatelja, predstavitev učencev, predstavitev poteka dogodka in razdelitev v skupine. Učenci so se razdelili v 3 skupine in bili pod vodstvom mentoric od 19.00 do 20.30 aktivni in ustvarjalni v treh različnih delavnicah. V eni izmed delavnic so učenci razvijali svoje kulinarčne in kuharske spretnosti, v drugi delavnici so bili učenci literarno ustvarjalni, saj so ustvarjali knjigo pesmi, zgodb in stripov o noči branja. V tretji delavnici so učenci spoznali knjižno delo in se preizkusili tudi v igri vlog.

Delavnicam je sledila večerja v jedilnici, za katero so učenci poskrbeli sami. Večer smo nadaljevali s kvizom in predstavitvijo knjig, ki so jih s sabo prinesli učenci. Predstavitve je vodila knjižničarka. Sledila je gibalnica, kjer so se učenci razgibali ob ritmični glasbi, le-tej pa čajanka, na kateri so učenci ob čaju in pecivu prisluhnili knjižničarki in poslanici ob dnevu knjige ter njenim junakom iz pravljic. Večer smo zaključili z ogledom dokumentarnega filma o začetkih razvoja človeštva. Po filmu je sledilo spanje ali po želji še branje z nočno lučko.

Sobotno jutro smo pričeli s prebujanjem ob 7. uri in do 8. ure poskrbeli še za osebno higieno in zajtrk. Sledilo je delo po skupinah in predstavitve petkovega dela v skupinah. Dogodek smo zaključili z družabnimi in zabavnimi igrami v šolski telovadnici ob 10. uri.

ZAKLJUČEK:

Po treh letih izvajanja dejavnosti Noč branja ugotavljamo, da se učenci dejavnosti z veseljem udeležujejo ter si je želijo tudi v naslednjih šolskih letih. Sodelovanje s sosednjo šolo se je izkazalo kot dobra izkušnja, saj so se učenci med sabo povezali, stkali prijateljske vezi in hkrati razširili svojo socialno mrežo. Izkušnje so prinesle spoznanje, da je dejavnost bolje izvesti z nekoliko mlajšimi učenci kot z učenci v 8. in 9. razredu, saj so mlajši učenci za tovrstno dejavnost in aktivnosti, ki se izvajajo na Noči branja, bolj motivirani.

Menimo, da je skrb za celostni razvoj nadarjenih učencev zelo pomembna in žal še premalo prisotna v šolskem sistemu. Razumljivo je, da so dosežki na tekmovanjih, visok učni uspeh in najrazličnejša priznanja nadarjenih učencev v ponos in pohvalo vsaki šoli, vendar ob tem ne gre zanemariti dejstva, da je zadovoljevanje socialnih in čustvenih potreb nadarjenih učencev prav tako pomembno, večkrat pa celo pogoj za dobro šolsko učinkovitost nadarjenih učencev. Šolski sistem vlaga veliko razpoložljivih ur v priprave na tekmovanja, medtem ko v obogatitvene dejavnosti bolj malo. Ravno obogatitvene dejavnosti – dejavnosti, namenjene izključno nadarjenim učencem zunaj rednega pouka, ki jih za nadarjene učence organizira šola, pa so po izboru nadarjenih učencev, njihove najljubše (Juriševič 2012, str.

113). Izmenjava dobre prakse na področju celostnega razvoja nadarjenih učencev je nujna in hkrati potrebna, saj lahko z njo doprinesemo k izboljšanju dela z nadarjenimi učenci.

LITERATURA:

Bela knjiga o vzgoji in izobraževanju v Republiki Sloveniji (2011). Ljubljana: Zavod RS za šolstvo. http://pefprints.pef.uni-lj.si/1195/1/bela_knjiga_2011.pdf, pridobljeno 12. 3. 2017.

Juriševič, M. (2012): Nadarjeni učenci v slovenski šoli. Ljubljana: Pedagoška fakulteta. https://www.pef.uni-lj.si/fileadmin/Datoteke/CRSN/branje/Nadarjeni_ucenci_v_slovenski_%C5%A1oli_2012_.pdf, pridobljeno 12. 3. 2017.

Retuznik Bozovičar, A. in Krajnc, M. (2010). V krogu življenja: pedagogika in pedagoški pristopi v predšolskem obdobju. Velenje: Modart.

Darja Gorup: Delo z nadarjenimi učenci kot predmet samoevalvacije na Osnovni šoli Šturje Ajdovščina

Osnovna šola Šturje Ajdovščina
darja.gorup@guest.arnes.si

Samoevalvacija je notranja evalvacija, s katero ugotavljamo do kolikšne mere smo dosegli zastavljene cilje na ravni lastne organizacije. Na Osnovni šoli Šturje Ajdovščina samoevalvacijo izvajamo vsi učitelji, svetovalne delavke in vodstvo. Samoevalvacijo skupaj načrtujemo in izvajamo, da bi lahko ovrednotili lastno delo. V preteklih štirih šolskih letih smo za področje izboljšav na ravni šole izbrali dve področji: razvijanje odgovornosti in izboljšanje bralne pismenosti. Po štirih letih, ko smo poskušali zasledovati že omenjena cilja, smo ugotavljali, da smo si zadali dve težki nalogi: razvijanje odgovornosti in spodbujanje bralnega razumevanja sta sicer temi, na katerih je nedvomno potrebno delati na vsaki šoli, je pa v relativno kratkem času težje videti rezultate. Aktivni so tako ob zaključku šolskega leta v svoje samoevalvacijsko poročilo zapisali nove predloge. V začetku letošnjega leta smo se zato učitelji odločili, da si bomo postavili nov cilj – delo z nadarjenimi učenci. Le učiteljice prvega triletja so mnenja, da je razvijanje odgovornosti za najmlajše učence tako pomembno, da bo tudi v prihodnje ostalo njihov glavni cilj samoevalvacije.

Samoevalvacijski tim sestavljamo štiri učiteljice in ravnateljica. V oktobru smo na šoli izpeljali prve delavnice. V skupinah smo poskušali izoblikovati vprašanja, na katera želimo pridobiti odgovore. Pogovarjali smo se o tistih vidikih dela z nadarjenimi učenci, ki nam predstavljajo velik izziv: kako navdušiti učence, da bodo sodelovali pri ponujenih dejavnostih; katere nove dejavnosti ponuditi; kako razbremeniti učence, ki so preobremenjeni z obiskovanjem že ponujenega; kako rešiti težave z urnikom oziroma istočasnim potekom več dejavnosti ...

Po poročanju smo se odločili, da bomo s pomočjo anketnega vprašalnika najprej povprašali nadarjene učence o njihovih obremenitvah s šolskim in izvenšolskim

dodatnim delom, o njihovih željah in predlogih. Ker ugotavljamo, da so na šoli zelo aktivni in uspešni tudi učenci, ki niso evidentirani kot nadarjeni, smo se odločili, da bodo razredniki na podlagi svojega poznavanja učencev pa tudi morebitnih opozoril ostalih kolegov, anketne vprašalnike razdelili tudi tem.

Na podlagi predlaganih vprašanj smo v timu pripravili vprašalnik, ki so ga reševali izbrani učenci od 4. do 9. razreda v okviru razrednih ur. Na voljo so imeli dovolj časa za razmislek. Članice tima smo nato naredile dve analizi: za drugo triletnje in tretje triletnje. Predvidevale smo, da se bodo rezultati mogoče nekoliko razlikovali, vendar so učenci podobno razmišljali in odgovarjali na vprašanja.

Odgovarjalo je 21 učencev drugega triletja in 18 učencev tretjega triletja, skupaj torej 39 učencev (vseh učencev na šoli je 436).

Rezultati po analizi:

Učenci so na vprašanje, na katerem področju so po lastnem mnenju nadarjeni, odgovarjali:

Drugo triletnje

športnem	12
likovnem	13
glasbenem	9
tehničnem	8
jezikovnem	8
naravoslovnem	8
družboslovnem	1
ostalo	0

Tretje triletnje

športnem	11
likovnem	5
glasbenem	5
tehničnem	4
jezikovnem	4
naravoslovnem	12
družboslovnem	4
ostalo	0

Skupni rezultati

športnem	23
likovnem	18
glasbenem	14
tehničnem	12
jezikovnem	12
naravoslovnem	20
družboslovnem	5
ostalo	0

Večina učencev se je odločila, da so nadarjeni na več področjih. Učenci drugega triletja so izpostavili športno in likovno področje, starejši učenci pa so poleg športnega navedli tudi naravoslovno področje.

Nadalje nas je zanimalo, na podlagi česa učenci izberejo področje oziroma predmet, v okviru katerega nato dodatno delajo (možnih je bilo več odgovorov).

Drugo triletje:

zanima me	18
želja staršev	3
ni veliko izbire	1
izberem predmet, kjer z najmanj truda največ dosežem	3
nekaj moram izbrati	3
drugo: ker se mi zdi najprimernejši	1

Rezultati učencev tretjega triletja so bili podobni:

zanima me	17
želja staršev	0
ni veliko izbire	0
izberem predmet, kjer z najmanj truda največ dosežem	4
nekaj moram izbrati	0
drugo: kjer ti učitelji prisluhnejo in se s tabo dodatno ukvarjajo	1

Velika večina učencev torej izbere dodatno delo na področju, ki jih zanima, nekoliko pa so tudi preračunljivi in izberejo predmet, kjer se nadejajo najboljših rezultatov. Na izbiro mlajših še nekoliko vplivajo starši, na izbiro starejših učencev pa ne več.

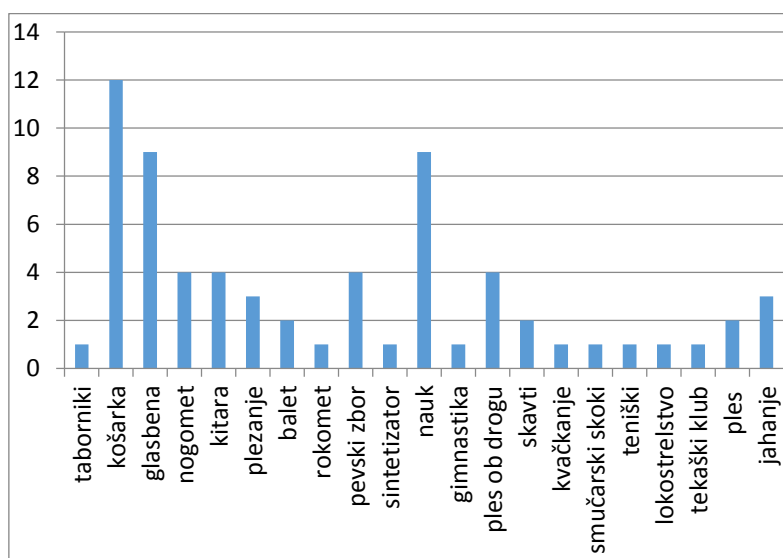
Na vprašanje, v katero obliko dela so učenci vključeni na naši šoli, so učenci drugega triletja odgovarjali podobno kot tisti iz tretjega: velika večina jih obiskuje dodatni pouk, sodelujejo pa tudi pri različnih projektih, natečajih, tekmovanjih ...

Med učenci drugega in tretjega triletja pa so velike razlike v številu ur, ki jih namenijo dodatnim dejavnostim, ki jih nudi šola. Mlajši učenci namenijo manj časa različnim dejavnostim: kar devet učencev je označilo 1 uro, trije 2-3 ure, štirje 4, nihče pa 5 ali več. Odgovori učencev tretjega triletja so bolj razpršeni: en učenec v povprečju porabi pol ure na teden, trije 1, trije 2 in prav tako trije 3 ure. Dva namenita

dejavnostim 4 ure na teden, en učenec celo 8 ur. Trije učenci so zapisali, da je njihova obremenjenost odvisna od aktualnih priprav na tekmovanja, dva pa pripravam ne namenita nobenega časa.

Učence smo povprašali tudi, katere izven šolske dejavnosti obiskujejo. Samo 1 učenec tretjega triletja in trije iz drugega so odgovorili, da se ne udeležujejo nobene dejavnosti.

Njihove dejavnosti so:

Ponovno nas je zanimalo, koliko časa dejansko namenijo tem dejavnostim.

Drugo triletje

ur na teden	število učencev
1	5
2 do 3	4
4 in več	9

Tretje triletje

ur na teden	število učencev
2	1
4	6
6	2
7	1
8	1
9	1
10	2
13	1
14	1
skoraj ves čas	1

Tu je ponovno videti veliko razliko v časovni obremenjenosti mlajših in starejših učencev. V tem primeru je ta seveda odvisna od nivoja aspiracij posameznega učenca in tudi njegovih staršev.

V zadnjem vprašanju smo učence vprašali, ali po njihovem mnenju šola ponuja dovolj dejavnosti za razvijanje njihovih močnih področij. 33 učencev se je odločilo, da je ponujenih dejavnosti dovolj, trije pa so zapisali dodatne predloge:

- igralski krožek (ne lutke);
- individualno delo – da so učitelji samo s tabo;
- več športa;
- ustvarjalni natečaji (stripi).

Po predstavitvi zapisanih rezultatov smo se učitelji ponovno zbrali na delavnicah. Znotraj aktivov smo se dogovorili, da bomo do konca tega šolskega leta naredili natančen seznam vseh dejavnosti, ki jih med šolskim letom ponujamo nadarjenim (in tudi ostalim) učencem. Prav tako bomo ponovno na nivoju aktivov oblikovali natančnejše cilje, ki jih bomo skušali uresničiti v prihodnjem šolskem letu. Takrat bomo izdelali akcijski načrt dela z nadarjenimi učenci. Izbranemu prednostnemu cilju bomo določili dejavnosti, s pomočjo katerih bomo prišli do podatkov in nato na podlagi meril ugotavljali, ali izbrane cilje dosegamo.

Iris Kravanja Šorli, Tatjana Božič Geč: Delo z nadarjenimi učenci s posebnimi potrebami v OŠ Martina Krpana

OŠ Martina Krpana Ljubljana
iris.sorli@gmail.com, tatjana.bozic-gec@os-mk.si

V prispevku bova predstavili vzgojno-izobraževalno delo z nadarjenimi učenci s posebnimi potrebami, ki so zelo heterogena skupina, pri kateri je poleg potrebne skrbi pri obravnavi primanjkljajev, treba nameniti pozornost tudi spodbujanju in razvijanju talentov. Prepoznavanje nadarjenosti pri učencih s posebnimi potrebami ovirajo predvsem stereotipi, ki nadarjenost pogosto enačijo z učno uspešnostjo.

Pomembno je, da so nadarjeni učenci z učnimi težavami pravočasno odkriti, da s spodbujanjem potencialov razvijamo njihovo ustvarjalnost in na ta način delujemo preventivno v smeri zmanjševanja učne neuspešnosti.

V OŠ Martina Krpana imamo več učencev s tako imenovano dvojno izjemnostjo. Kot nadarjeni učenci so bili prepoznani na literarnem, glasbenem, tehničnem, likovnem, gledališkem in telesno-gibalnem področju. Ti učenci so nosilci pomembnih gledaliških vlog v šolskem Krpanovem gledališču, pa tudi v drugih bolj resnih gledališčih in v filmu, redno nastopajo na šolskih prireditvah in proslavah, so člani mladinskih glasbenih skupin, pisci literarnih prispevkov in ustvarjalci likovnih del, tudi dobitniki literarnih in likovnih nagrad, odlični plesalci in ustvarjalci v plesnih predstavah, zagnani prostovoljci, jezični šolski parlamentarci ter odlični športniki. Da vse to lahko počnejo, jim je potrebno prilagajati in individualno načrtovati šolsko delo ob hkratnem spodbujanju njihove ustvarjalnosti, kar bova predstavili na posameznih primerih dvojno izjemnih učencev naše šole.

Barbara Jelenc: Dramatizacija Zupančeve pripovedke Hudičeva brv

OŠ ŠKOFJA LOKA-MESTO
barb_sifrar@yahoo.com

Sem Barbara Jelenc, profesorica slovenščine in zgodovine. Po koncu študija sem se zaposlila na OŠ Škofja Loka-Mesto, na kateri poučujem oba predmeta. Sem somentorica slovenskega dramskega krožka.

Delo z mladimi je zame nenehen izziv in v njem uživam. Vsak učenec je nekaj posebnega. Zlasti prijetno se mi zdi sodelovanje z nadarjenimi učenci pri pouku materinščine ter v obliki interesne dejavnosti – slovenskega dramskega krožka.

Nadarjenost, kot vemo, se kaže različno. Kako prepoznati nadarjene? Zdi se mi pomembno, da nadarjenim učencem pri pouku in v izven šolskih dejavnostih namenimo ravno toliko pozornosti in sredstev kot učencem s posebnimi učnimi težavami.

Raziskave in izkušnje kažejo, da bodo nadarjeni učenci svoje zmožnosti lahko učinkovito uresničili le v okolju, ki jih zna kar najbolje motivirati. Za to pa potrebujemo domišljeno strategijo dela z nadarjenimi na ravni države, kompetentne strokovne delavce v šoli, ozaveščene starše ter širšo javnost o pomenu nadarjenosti za dober celovit razvoj družbe.

Dr. Ranko Rajović, avtoriteta na področju dela z nadarjenimi učenci, od katerih se učimo tudi učitelji, ugotavlja, da se Evropa spoprijema z nefunkcionalnim znanjem, da genialen in ustvarjalen odgovor v šoli pogosto ne pomeni nič, če ni konvencionalen, da od otrok učitelji zlasti v zadnjem triletju preveč zahtevamo reproduktivno znanje, učenje na pamet, premalo pa razmišljanja, in da moramo to nujno spremeniti.

Ob tem se kot učiteljica pogosto sprašujem, kako lahko sama vodim pouk, ki bo v učencih spodbujal povezovanje več znanj, področij, katere dejavnosti lahko vodim, da bodo nadarjeni učenci izpolnili njihove izobraževalne in socialne potrebe, želje, obenem pa spodbujam njihovo ustvarjalnost, kakšno je moje dosedanje delo z nadarjenimi. Kaj na tem področju izvajamo na naši šoli?

Najprej želim svoje delo na področju nadarjenosti povezovati s širšo usmeritvijo in vizijo OŠ Škofja Loka-Mesto ***Rastemo v znanju in spoštovanju***. Kot učiteljica slovenščine v zadnjem triletju pri pouku izvajam notranjo diferenciacijo, tako da nadarjenim učencem večkrat pripravim zahtevnejše naloge. Prav tako upoštevam interese nadarjenih in jih skušam pritegniti z dejavnostmi s področja, za katerega je posameznik nadarjen, ki ga veselijo, pri urah dodatnega pouka za slovenščino nadarjene učence pripravljam na tekmovanje za Cankarjevo priznanje, med šolskim letom si v sklopu dodatnega pouka ogledamo tudi gledališko predstavo v izvedbi gledališkega ansambla na Loškem odru, pri urah zgodovine učenci izdelujejo zahtevnejše zasnovane seminarske naloge, kot razredničarka sodelujem s svetovalno službo pri odkrivanju in identifikaciji nadarjenih učencev s pomočjo ocenjevalne lestvice, pri slovenskem dramskem krožku s somentorico Kristino Strnad nadarjene vključujeva v nastopanje na odru. Kot somentorica dramskega krožka želim pri vsakem učencu prebuditi njegov notranji svet, čustva in telesno govorico, ki jo ob igranju določene osebe doživlja. Zlasti so pri tem odzivni nadarjeni učenci. Zaradi skupne želje po ustvarjanju z mladimi sva namreč združili nadobudne učence predmetne stopnje, ki si želijo nastopati na odru in se tudi tako predstaviti svojim vrstnikom, prijateljem ter v svojem prostem času z nastopom polepšati trenutke sovrstnikom, bolnim otrokom, starostnikom, otrokom iz socialno revnejših družin. S tem prispevava k njihovi splošni kulturni rasti in humanosti, razvijava medgeneracijsko sodelovanje ter se povezujeva z lokalno skupnostjo. Vsako leto na odru zaživi nova igra, ki je prilagojena predvsem nastopajočim, njihovim željam, številu učencev v dramski skupini, izkušnosti nastopanja na odru in njihovemu karakterju, prav tako pa pri izbiri upoštevava tudi priložnost, ob kateri igro prvič zaigrajo.

Osnovna usmeritev Osnovne šole Škofja Loka-Mesto za delo z nadarjenimi pa je predvsem sprotno prilagajanje vsebinskega in organizacijskega dela (individualizacija), zagotavljanje kakovostnega pouka, pri katerem učenci preživijo največ časa, posebej organizirane dejavnosti za te učence, individualizirani program dela za nadarjene (INDEP), ogromno dejavnosti v okviru razširjenega programa šole, npr. raznovrstni krožki, dodatni pouk ..., ter obogatitvene dejavnosti za nadarjene, npr. dvodnevni tabori, kolonije, ekskurzije, projekti, sodelovanje s šolami v tujini.

Glede na dosedanje izkušnje pri delu v razredu, pri krožku in dodatnem pouku ugotavljam, da nadarjeni učenci ne želijo biti preveč izpostavljeni, želijo pa raznovrstne aktivnosti glede na stopnjo in predmet nadarjenosti. So bolj odgovorni in motivirani za šolsko delo ter sami bolj zaupajo v svoje delo kot drugi vrstniki, so samostojnejši.

Pri dosedanjem delu z nadarjenimi bi izpostavila projekt dramatizacije pripovedk Lojzeta Zupanca Kamniti most, najprej v sklopu materinščine in nato še slovenskega dramskega krožka. V 7. razredu pri slovenščini glede na Učni načrt za slovenščino obravnavamo pripovedko. V aktivu slavistov smo za domače branje izbrali omenjene pripovedke, ker malokdo, ki je povezan s Škofjo Loko, ne pozna vsaj ene izmed njih, in ker učenci prav zato, ker povezujejo literaturo s stvarnostjo, lastnim mestom, uživajo v prebiranju le-teh. Ob teh pripovedkah smo mnogi, povezani s Škofjo Loko, burili domišljijo ob zgodbah o nastanku gradov na ozemlju Škofjeloškega gospostva, o tem, kako so nastale razvaline Starega gradu pod Lubnikom, kako so zidali Kamniti most v Škofji Loki in kako je ob obisku z njega padel škof, ker ni hotel plačati mostnine, kako so bili kaznovani svatje ob poti na Stari grad, ker so prekleli sonce itd.

V enem izmed oddelkov, v katerem je bilo kar nekaj evidentiranih nadarjenih učencev, sem med obravnavo domačega branja predlagala, naj eno izmed pripovedk, ki se jim zdi najbolj zanimiva in povezana z njihovim domačim krajem, dramatizirajo. Nekateri, ki jih to področje zanima, so to storili, izstopalo je delo ene učenke, ki je dramatizirala Zupančevo pripovedko Hudičeva brv. V prihodnosti se je videla kot poklicna igralka in je že nastopala kot glavna junakinja v eni izmed slovenskih nadaljevank. Njena domišljija je tudi tokrat prišla do izraza na več ravneh. Za igro je pripravila tudi glasbeno spremljavo, zamislila si je posnetek javljanja novinarke s terena, to je kraja, kjer je Hudičeva brv, celotno kostumografijo, sceno, plesno koreografijo. Najprej je navdušila nekaj sošolk in sošolcev, da so celotno predstavo odigrali pred svojimi sošolci v razredu med poukom. Pri tem je vključila predvsem nadarjene sošolce. Za bolj pristno uprizoritev je dramatizacija zapisana v slovenskem knjižnem jeziku z elementi narečnega govora. Kot somentorica dramskega krožka sem dobila idejo, da bi začeto delo nadarjene učenke, ki je bila tudi članica naše dramske skupine, lahko nadgradili. Njeno dramatizacijo smo vključili v sklop najbolj znanih pripovedk, s

katerimi se poistovetimo Ločani. Ostale dramatizacije sva prispevali mentorici krožka, in sicer sva dramatizirali Kamniti most, Okamenele svate ter Stari grad, v njem pa tat. Ob koncu šolskega leta smo z učenci pripravili kulturni dan za učence od 6. do 9. razreda. Na šolskem odru smo uprizorili dramatizacije pripovedk, v katerih je pomembne vloge odigrala omenjena učenka. Prvotno smo nameravali nastopati na tistih mestih Škofje Loke, ki so povezani s posamezno pripovedko. Vendar smo ta načrt zaradi nekaterih nepremostljivih zapletov opustili. Da bi gledalcem bolj približali realen in domišljjski svet, smo namesto tega na prizoriščih, povezanih z nastankom pripovedk, posneli prizore z omenjeno nadarjeno učenko, ki je nastopala v vlogi novinarka in na kratko predstavila ozadje nastanka pripovedke. Pri snemanju sta sodelovala dva bivša evidentirana učenca naše šole. Tudi pri oblikovanju scene, kostumov, izbora glasbe so imeli ključno vlogo nadarjeni učenci. Narisali so kostume, ki jih je po njihovih predlogih sešila šivilja. Učence sva z mentorico ves čas vodili in usmerjali. Izbrali in izvajali so renesančno glasbo, ki je odlično dopolnila zgodbe iz preteklosti. Pri tem smo sodelovali s profesorico flavte na Glasbeni šoli v Škofji Loki, ki je mama enega izmed nastopajočih nadarjenih glasbenikov. Igro so tako učenci kot učitelji odlično sprejeli. Nastop je trajal skoraj dve šolski uri. Preostanek kulturnega dne smo namenili obravnavi zgodovine Škofje Loke, povezane s književnostjo in umetnostjo. To se je hkrati povezovalo z dnevi Historiala, ki jih praznujemo skupaj z občinskim praznikom, ki sovпада s koncem šolskega leta. Obenem smo izkoristili možnost in z omenjeno pripovedko nekaj dni kasneje nastopili na enem od prizorišč Historiala. Učenci so zaigrali igro tudi na odprtju Dnevov kulturne dediščine leta 2012 v Škofji Loki. Tudi ta nastopa so gledalci navdušeno sprejeli in predlagali sodelovanje z občino ob obiskih turistov v mestu.

V Sloveniji na ravni države nimamo enotnega odnosa do nadarjenih. Ustvariti bi morali pogoje, da bi nadarjeni lahko razvijali svojo nadarjenost in to ne bi bilo večinoma le na plečih staršev. Tako nadarjeni otroci iz socialno šibkejšega okolja lahko ostanejo prezrti, kar je škoda za družbo. V Sloveniji bi morali imeti enoten sistem, ki bi podpiral nadarjenost. Sicer se lahko zgodi, da bodo nadarjeni odhajali v tujino, kjer bodo imeli boljše možnosti za uspeh. Naj zaključim z mislijo ameriškega psihologa Paula F. Brandweina »Nič ni bolj neenakega, kot je enaka obravnava neenakih.«

Ivanka Korez, dipl. pedagog in soc. kult.: Druženje nadarjenih učencev

OŠ Cirkovce
ravnateljica@os-cirkovce.si

UVOD

Vsak otrok je edinstven in poseben in vsak otrok ima pravico, da razvije svoje potenciale. Današnja šola naj bi bila usmerjena v celovit razvoj vsakega posameznega otroka in razvoj njegovih potencialov. Spodbuja sprejemanje in razumevanje otrokovih potreb, interesov, sposobnosti in želja. Vedno več pozornosti se posveča učencem, ki odstopajo od povprečja, vse več učencev v razredu ima individualizirane programe, prilagojene pristope in dodatno strokovno pomoč. Tako zavedanje o posebnih značilnostih in potrebah nadarjenih otrok v Sloveniji in v svetu nenehno narašča.

Težišče dela z nadarjenimi naj bo na ustvarjalnih ter eksperimentalnih aktivnostih, predvsem na samo usmerjevalnem učenju. Pri delu z nadarjenimi se razvija sodoben-mentorski odnos, ki ni enak odnosu učenec - učitelj.

Nadarjene učence je potrebno spodbujati k samostojnemu delu, kreativnosti, lastnim pobudam in izvirnosti. Postavljati jim je potrebno višje in bolj zahtevne kriterije in jih neprestano spodbujati, da bodo prevzemali odgovornost in se tudi znali prilagajati drugim. Spodbujati jih je potrebno tudi k lastnemu kritičnemu razmišljanju in argumentiranju. Pri delu z njimi izhajamo iz potreb posameznega učenca in dejavnost usmerimo k samemu učencu.

Z identifikacijo in delom nadarjenih učencev so v osnovnih šolah velikokrat v ospredju predvsem dolžnosti, za katere menimo, da jih morajo v šoli upravičiti nadarjeni učenci, do njih imamo visoka, včasih previsoka pričakovanja.

Sodobni avtorji pa v ospredje postavljajo pravice nadarjenih otrok, izmed katerih so slednje največkrat omenjene.

1. Pravica do pouka in učenja, ki predstavljajo izziv sposobnostim nadarjenih otrok.
2. Pravica vedeti, kaj je nadarjenost in zakaj so izbrani za posebne vzgojno izobraževalne programe.
3. Pravica delati napake, "se ne najbolj naprezati", odpočiti se, če si tega želijo.

4. Pravica družiti se z otroki in ljudmi, ki jih resnično razumejo in so enakega intelektualnega nivoja.

5. Pravica, da z nadarjenimi učenci prijatelji, sošolci, učitelji, starši in mentorji ravnajo spoštljivo.

6. Pravica biti drugačen.

Poznavanje pravic nadarjenih učencev je nujno tudi z vidika poznavanja njihovih razvojnih vozlov, ki jih je le tako mogoče preprečevati ali reševati z razumevanjem. In tem pravicam smo se skušali približati na delavnicah, ki smo jih organizirali na OŠ Cirkovce.

DELAVNICE ZA NADARJENE UČENCE

OŠ Cirkovce v sodelovanju s sosednjimi šolami vsako leto za nadarjene učence organizira delavnice, katerih namen je omogočiti druženje nadarjenih učencev iz različnih okolij, glede na njihove interese in potrebe.

Delavnice smo načrtovali skupaj z učenci in mentorji OŠ Cirkovce, OŠ Breg, OŠ Kidričevo s podružnico, OŠ Hajdina in OŠ Kuzma, saj želimo ustvarjati pogoje za občasno druženje nadarjenih, ki imajo posebne potrebe, pričakovanja, interese in dosežke na različnih področjih svojega razvoja in ustvarjanja: na naravoslovnem, tehniškem, umetniškem, športnem, literarnem, voditeljskem, ustvarjalnem, socialno- čustvenem.

Letos se je 117 nadarjenih učencev od 4. do 9. razreda lahko odločalo med 12 delavnicami, ki so jih pripravili njihovi mentorji na skupno temo Življenje v rimskih časih. Ponudba delavnic je bila pestra. Odločali so se med izdelovanje rimskih oljenk, mozaikom, izdelovanjem rimskega deblaka, rimsko kuhinjo, kozmetiko starih Rimljanov, rimskimi oblačili, dramsko delavnico, od besede do uprizoritve, rimskim plesom in glasbo, časopisom starih Rimljanov, navidezno resničnostjo in športom starih Rimljanov.

Program druženja smo si zastavili nekoliko drugače, in sicer je potekal od petka zvečer do sobote zjutraj, poimenovali pa smo ga tudi Noč nadarjenih. Učenci in mentorji smo se zbrali v petek, 10. 3. 2017, ob 18. uri v Osnovni šoli Cirkovce. Po

uvodnih pozdravih ravnateljice OŠ Cirkovce Ivanke Korez, dr. Ivana Ferbežerja in podžupana občine Kidričevo Bogdana Potočnika ter predstavitvi načrtovanih aktivnosti, je sledilo delo v delavnicah, ki je trajalo do 21. Ure. V avli šole nas je pričakala prava rimska večerja. Da je bilo doživetje še bolj pristno, smo se naučili, kako si iz rjuhe pripraviti rimsko ogrinjalo in tako opravljeni smo posedli na tla k bogato obloženi mizi, kjer so nas čakale jedi, značilne za rimsko kuhinjo.

Po večerji smo še dokončali delo v delavnicah in se ob 23. uri vsi zbrali v telovadnici, kjer je potekala predstavitev delavnic. Skupine so predstavile svoje delo in ustvarjanje.

Po predstavitvi smo ostali v telovadnici, kjer je potekalo druženje ob plesu in glasbi. Čas za počitek je bil kratek, a toliko bolj poseben, saj so učenci prespali kar v šoli. V razredih so si pripravili spalne vreče in zaspali do jutra, ki je prišlo kar prehitro, saj je bujenje ob 7. uri za nekatere predstavljalo pravo moro. V jedilnici je že čakal zajtrk in naše skupno, nepozabno druženje se je zaključilo, saj so na parkirišču že čakali starši, da otroke odpeljejo domov.

Evalvacija delavnic - učenci

Osnovna populacija

Anketo je izpolnilo 85 od 105 učencev, od 4. do 9. razreda osnovne šole, ki so se udeležili delavnic za nadarjene učence. Za osnovni raziskovalni instrumentarij smo uporabili anketni vprašalnik, rezultate pa smo prikazali v obliki frekvenčne porazdelitve.

Raziskovalna vprašanja

V okviru raziskovalnih vprašanj smo od nadarjenih učencev želeli pridobiti naslednje informacije:

- kakšnega spola so prevladovali nadarjeni učenci, ki so se udeležili delavnic,
- iz katerih razredov je bilo največ udeležencev,
- ali so se delavnic za nadarjene učence udeležili že večkrat.
- kako učenci ocenjujejo organizacijo in izvedbo druženja,
- ali si v prihodnje še želijo podobnih druženj nadarjenih učencev,

- kaj jim je bilo na druženju nadarjenih najbolj všeč
- ali so na delavnicah imeli možnost pokazati svoje sposobnosti, ustvarjalnost in kreativnost,
- katera nova znanja so pridobili in
- kako bi po njihovem mnenju lahko podobna druženja naredili še bolj zanimiva in pestra.

Rezultati evalvacije

Pravilno izpolnjen anketni vprašalnik nam je vrnilo 85 sodelujočih učencev. V anketi je tako sodelovalo 57 punc in 28 fantov.

Največ je bilo učencev iz sedmih razredov (25), sledijo petošolci (20), nato osmošolci (14) ter četrtošolci (11) in šestošolci (10). Najmanj je bilo devetošolcev (5).

Prvič se je delavnic udeležilo 35 učencev, drugič 16, tretjič 13 in več kot trikrat 21 učencev

Kako ocenjuješ organizacijo in izvedbo današnjega druženja?

	f	f %
Zelo uspešno	47	55
Uspešno	35	41
Manj uspešno	3	4
<i>Skupaj</i>	<i>85</i>	<i>100</i>

55 % vseh anketiranih učencev je bilo mnenja, da so bile delavnice zelo uspešno organizirane in izpeljane. Kot uspešno je organizacijo in izvedbo delavnic označilo 41 % učencev, le trije udeleženci so bili mnenja, da so bile delavnice slabo organizirane.

Bi si v prihodnje še želel/a podobnih druženj nadarjenih učencev?

	f	f %
Zagotovo	60	70
Verjetno	25	30
Nikoli	0	0
<i>Skupaj</i>	<i>85</i>	<i>100,0</i>

70 % vseh sodelujočih učencev si v prihodnosti še želi podobnih srečanj in druženj nadarjenih učencev, 30 % jih ne ve, ali si druženj še želi ali ne.

Kaj ti je bilo na druženju nadarjenih najbolj všeč?

	f	f %
Delo v delavnicah	43	50
Zabavno druženje	45	53
Rimska večerja	17	20
Spanje	32	37

Pri tem raziskovalnem vprašanju so učenci lahko izbrali več odgovorov hkrati. Največkrat je bil izbran odgovor, da jim je bilo najbolj všeč ustvarjalno in aktivno delo v delavnicah ter zabavno druženje z vrstniki po končanem aktivnem delu. Najmanjkrat so izbrali odgovor, da jim je bila všeč rimska večerja, čeprav je bilo pri večerji opaziti veliko navdušenje med učenci. Spanje v šoli je bilo všeč 32 % udeležencem.

Si imel možnost na delavnici pokazati svoje sposobnosti, ustvarjalnost in kreativnost?

	f	f %
V celoti	39	46
Deloma	45	53
Ni bilo možnosti	1	1
<i>Skupaj</i>	<i>85</i>	<i>100</i>

Ustvarjalnost in kreativnost je na delavnicah imelo v celoti možnost pokazati 46 % udeležencev, 53 % pa deloma, medtem ko en udeleženec ni imel te možnosti.

Katera nova znanja ali izkušnje si pridobil na delavnicah?

Zadnji dve raziskovalni vprašanji sta bili odprtega tipa in smo nanje dobili malo odgovorov.

Večina udeležencev pri tem vprašanju opisuje delo v delavnicah kot pridobivanje novih znanj in izkušenj.

Kako bi po tvojem mnenju lahko podobna druženja naredili še bolj zanimiva in pestra?

Želje, ki so jih učenci zapisali so bile:

- da bi delavnice bile organizirane večkrat letno,
- da bi delavnice trajale več dni,
- več različnih delavnic,
- delavnice na prostem,
- daljše skupno druženje,
- več zabave, plesa in glasbe,
- da bi v soboto lahko dlje spali.

Evalvacija delavnic - mentorji

Osnovna populacija

Anketo je izpolnilo 13 mentorjev.

Raziskovalna vprašanja

V okviru raziskovalnih vprašanj smo želeli pridobiti naslednje informacije:

- kakšnega spola so prevladovali mentorji, ki so izvajali delavnice,
- ali so se delavnic za nadarjene učence udeležili že večkrat,
- kako ocenjujejo organizacijo in izvedbo druženja,
- ali bi v prihodnje še želeli sodelovati na podobnih delavnicah,
- kaj jim je bilo na druženju nadarjenih najbolj všeč,
- so imeli učenci možnost prikazati svoje sposobnosti, ustvarjalnost in kreativnost,
- katera nova znanja so pridobili in
- kako bi po njihovem mnenju lahko podobna druženja naredili še bolj zanimiva in pestra.

Rezultati evalvacije

V anketi je tako sodelovalo 7 mentoric in 5 mentorjev.

Prvič se je delavnice izvajalo 8 mentorjev, drugič 2 in več kot trikrat 3 mentorji

Kako ocenjujete organizacijo in izvedbo današnjega dne?

	f	f %
Zelo uspešni	13	100
Uspešno	0	0
Manj uspešno	0	0
<i>Skupaj</i>	<i>13</i>	<i>100</i>

Vsi anketirani mentorji so bili mnenja, da so bile delavnice dobro organizirane in izpeljane, kar je bilo zaznati tudi iz pogovorov z mentorji.

Bi v prihodnje še želeli sodelovati na podobnih druženj nadarjenih učencev?

	f	f %
Zagotovo	10	77
Verjetno	3	23
Nikoli	0	0
<i>Skupaj</i>	<i>13</i>	<i>13</i>

77 % vseh sodelujočih mentorjev si v prihodnosti še želi sodelovati na podobnih druženjih nadarjenih učencev, 23 % pa bi jih sodelovalo verjetno.

Kaj vam je bilo na druženju nadarjenih najbolj všeč?

	f	f %
Delo v delavnicah	8	61
Zabavno druženje	8	61
Rimska večerja	7	54
Spanje	0	0

Enako kot učenci so tudi mentorji pohvalili ustvarjalno in aktivno delo v delavnicah ter zabavno druženje po končanem aktivnem delu.

So imeli učenci možnost na vaši delavnici pokazati svoje sposobnosti, ustvarjalnost in kreativnost?

	f	f %
V celoti	9	69
Deloma	4	31
Ni bilo možnosti	0	0
<i>Skupaj</i>	<i>13</i>	<i>100</i>

Tudi 4 mentorji so bili mnenja, da so učenci imeli pri njihovi delavnici le deloma možnost pokazati svoje sposobnosti in kreativnost, predvsem zaradi časovne omejenosti ni bilo toliko možnosti za samostojno raziskovanje.

Katera nova znanja ali izkušnje ste pridobili na delavnicah?

Zadnji dve raziskovalni vprašanji sta bili odprtega tipa.

O novih znanih mentorji menijo:

- vsi skupaj smo se veliko naučili o Rimljanih,
- kako koordinirati delo z učenci različnih šol in starostnih skupin,
- ustvarjalnost in vzdržljivost otrok v poznih večernih urah,
- učenje od ostalih mentorjev na delavnicah.

Kako bi po vašem mnenju lahko podobna druženja naredili še bolj zanimiva in pestra?

Želje, ki so jih mentorji zapisali, so bile:

- delo v naravi, sposobnosti preživetja v naravi,
- prav je, da imajo delavnice skupno rdečo nit,
- organizacijski tim z več šol,
- več lastne otroške kreativnosti,
- lahko bi priključili še več šol,
- večja pestrost delavnic.

Zaključek

Evalvacija nam je prinesla nova spoznanja in informacije glede intelektualnih, čustvenih in socialnih potreb nadarjenih učencev. Osnovna socialna potreba nadarjenih učencev je interakcija z vrstniki in tudi iz ankete je razvidno, da nadarjeni učenci potrebujejo druženje z vrstniki, ki so na podobni intelektualni razvojni stopnji in imajo podobne interese. Večina nadarjenih učencev si želi podobnih druženj v prihodnosti, da pa bi imeli možnost pokazati in izraziti svojo ustvarjalnost in kreativnost, bi delavnice morale trajati več dni, saj je bil v tem primeru čas aktivnega dela omejen. Enako menijo tudi mentorji, ki so bili

koordinatorji delavnic. Pokazalo se je, da je potrebno nadaljevati z druženji nadarjenih učencev ter pri tem upoštevati potrebe in interese učencev.

Cilj vsake šole je učencem omogočiti optimalne pogoje za učenje in razvoj. Glavna naloga šole je omogočiti nadarjenim učencem, da postanejo v vzgojno izobraževalnem procesu čim bolj samostojni in aktivni. Ena izmed dejavnosti, ki nadarjenim učencem to omogoča, je zagotovo druženje v delavnicah, kjer lahko pokažejo svoje talente in se družijo z vrstniki iz različnih okolij.

Maja Ferčič: Evalviranje dela z nadarjenimi učenci – primer dobre prakse

OŠ Rada Robiča Limbuš
maja.fercic@guest.arnes.si

Sem priden ali nadarjen, to je zdaj vprašanje? Razvojno spremljanje učencev v osnovni šoli je ena izmed pomembnih nalog svetovalnega delavca. Svetovalna služba je tista, ki sodeluje pri pripravi in realizaciji ter vmesni in končni evalvaciji individualiziranih programov za otroke s posebnimi potrebami, med katere nujno sodijo tudi nadarjeni otroci. Osnovna šola mora po Zakonu o osnovni šoli (ZOsn, Ur. l. RS, št. 81/06, 102/07, 107/10, 87/11, 40/12) po 11. členu nadarjenim učencem zagotoviti ustrezne pogoje za vzgojo in izobraževanje tako, da jim prilagodi vsebine, metode in oblike dela ter jim omogoči vključitev k dodatnemu pouku, drugim oblikam skupinske in individualne pomoči ter k drugim oblikam dela. Gre za to, da je torej skrb in posebej načrtovano in nato tudi evalvirano delo za nadarjene učence obvezna vsebina vsake osnovne šole in s tem tudi vseh zaposlenih pedagoških delavcev. Učitelji naj bi sproti vrednotili uspešnost prilagajanja vzgojno-izobraževalnega dela glede na postavljene cilje, načrtovali naj bi spremembe in dopolnitve. (Bezić 2012, 123) Seveda pa je enako pomembno delati s starši nadarjenih otrok, jih sproti obveščati o realizaciji dodatnega pouka, dodatnih dejavnosti šole, ki jih ta pripravi za njihovega otroka, prav tako tudi o napredku otroka, k čemur pomembno sodi evalvacija, tako delna, kot tudi končna. Ko govorimo o delni evalvaciji, gre bodisi za polletno, bodisi za evalvacijo na koncu posamezne dejavnosti, ki se je otrok udeleži in pomembno prispeva k njegovemu lastnemu razvoju, napredku. Na osnovi evalviranih vsebin in dejavnosti lahko razmišljamo o načrtovanju dejavnosti za učence v prihodnje, tako v skupinskem smislu, kot tudi individualno.

Kaj sploh pomeni beseda evalvacija?

Ko govorimo o evalvaciji, mislimo na vrednotenje napredka, doseganja zastavljenih ciljev, tako osebnih kot tudi skupinskih. »Vrednost evalvacije je v tem, da opozarja na pomen in kakovost tega, kar počnemo, dviguje raven ozaveščanja lastnih misli, občutkov, čustev in ravnanj. Skrbno načrtovan proces evalvacije

predstavlja prostor za usvajanje in preizkušanje novih veščin, ponuja pa tudi niz povratnih informacij in zrcalo, da lažje uvidimo svojo realnost.« (Pelc v Kobolt 2004, 244) Sam proces evalvacije je pravzaprav tehtanje in obenem določanje vrednosti nečemu, opozarja nas na kakovost in pomen tega, kar počnemo. Ocenjevanje in evalvacijo velikokrat mečemo v isti koš, pa vendar je ocenjevanje del evalvacijskega procesa in je ožje usmerjeno, daje nam informacijo kaj se je nekdo v neki situaciji, dejavnosti, odnosu naučil. Zato je pomembno, da pred izvedbo evalvacije (ustne ali pisne v obliki reševanja vprašalnika) opredelimo cilje, namen in področja, ki jih bomo podrobneje ovrednotili. Vprašanja, ki so pomemben del evalvacije in je zanje nujno, da si jih pripravimo vnaprej, nam dajejo okvir usmerjenega razmišljanja. Tako evalvacija lahko poteka hitreje in bolj kakovostno, saj je bolj jasna in konkretna, posameznik ima dane smernice razmišljanja o sebi, svojem napredku, skupini, v kateri je deloval in sodeloval z drugimi člani.

Evalvacije se lahko lotimo z različnih zornih kotov. En vidik je skupinska ali individualna evalvacija posamezne dejavnosti. Gre za to, kaj prinaša za skupino in kaj za posameznika ter kako posameznik v okviru skupine napreduje in kakšen je ob tem tudi njegov lasten doprinos, njegov osebni napredek. Evalvacija je pomemben pokazatelj ne samo za učenca in skupino, temveč tudi za izvajalca posamezne dejavnosti, pedagoškega delavca torej.

Evalvacija je lahko splošna ali naravnana na točno določeno področje posameznikovega razvoja, naj bo to socialni, emocionalni, kognitivni, telesni in motorični razvoj. Menim, da je potrebno biti pozoren na vsa področja, saj le tako lahko govorimo o celostnem razvoju posameznika kot individuuma. Gre za to, da posameznika sprejmemo takšnega kot je, da smo občutljivi na vse detajle njegovega funkcioniranja v ožjem in širšem socialnem okolju. Poseben pomen dajemo na tej točki osebni rasti v smislu dviga pozitivnega samovrednotenja in samopodobe, saj osebno menim, da se nam vse prevečkrat to področje pri nadarjenih otrocih zdi samoumevno, pa temu ni tako. Velikokrat namesto vključenosti nadarjenih otrok lahko govorimo o osamljenosti, izključenosti, posebnosti v osnovnem pomenu besede. Zato je pomembno, da na to polje dela ne pozabljamo, temveč ga integriramo in impliciramo v vse dejavnosti in prav pri vsakem posamezniku.

Kot smo še omenili, je evalvacija vezana tudi na neko časovno obdobje, torej je lahko polletna ali izvedena ob koncu šolskega leta, lahko evalviramo tudi posamezno dejavnost ob zaključku njene realizacije.

Evalvacijo lahko izvajamo le strokovni delavci, ali pa jo naredimo skupaj z otrokom in njegovimi starši. Ob tem uporabljamo pojem samoevalvacije, ko otroka usmerimo v lastno razmišljanje o njegovem napredku na specifičnem področju, kjer se je k posamezni dejavnosti vključil z nekim namenom, najsi bo to le interes za neko dejavnost, ki se učencu zdi privlačna, ali pa je le-to izbral s točno določenim namenom izboljšave oz. napredka na posameznem področju.

Pomembna je tudi oseba, ki neko dejavnost ali svoje delo/napredek evalvira. Evalvacija mora po mojem mnenju potekati tako na nivoju vrednotenja dela strokovnih delavcev, ki neko dejavnost izvajajo, prav tako na nivoju vrednotenja napredka učencev, ki v dejavnostih sodelujejo. Prehajanje informacij, kako je neka dejavnost bila izvedena, je seveda nujno, saj le tako lahko dobimo realno sliko, kako smo neko stvar izvajali in kaj je pomenila le-ta z vidika otrok zanje in za njihovo osebno rast. Drug drugemu torej moramo znati povedati oz. sporočiti, kako smo bili zadovoljni sami s sabo in drug z drugim. Pri tem moramo paziti na komunikacijo, sporočanje, povratne informacije, izražanje mnenja in ne sodb, prav tako želja, pričakovanj.

Pri evalvaciji se mi zdijo pomembna vprašanja, ki jih tudi sami vključujemo v omenjen proces pri delu z nadarjenimi učenci na naši šoli, naslednja:

- Ali si pri posamezni dejavnosti dosegel v začetku zastavljene cilje?
- Ali so ti dejavnosti omogočile učenje in osebno rast?
- Kaj te je oviralo pri uresničevanju zastavljenih ciljev?
- Kakšen način dela/metode dela so ti bile najbolj všeč?
- Katere so tvoje močne in šibke točke/področja, ki bi jih rad še bolj razvil?
- Kako si se počutil pri skupinskem delu?
- Kako se počutiš danes, ko so dejavnosti, pri katerih si sodeloval, že mimo?
- Kakšen odnos imaš z drugimi vrstniki/učenci, s katerimi si pri določeni dejavnosti sodeloval?
- Kaj bi želel, da bi bilo drugo šolsko leto glede dejavnosti za nadarjene učence drugače?

Navedena vprašanja so bolj ali ne splošna, pomembno je, da učence pri evalvaciji skozi vprašanja še dodatno usmerjamo in vodimo ter jim določene pojme pojasnimo. Za vrednotenje si moramo vzeti čas, saj je le-to enako pomembno, kot načrtovanje dejavnosti. Lahko se nam zgodi, da zaradi vzhičenosti in veselja, da smo zastavljen program za nadarjene učence pripeljali do konca, damo premajhen poudarek na evalviranju posamezne dejavnosti ali celotnega procesa. To se nam pogosto dogaja tudi v vsakdanjem življenju, ko smo srečni samo, »da je neka stvar končana, da je mimo«. Pa vendar lahko zaradi tega ostanemo brez pomembnega vira informacij, ki pomenijo pomembno izhodiščno točko za naše nadaljnje delo, predvsem za naše uspešno nadaljnje delo.

In če povzamem vso teoretiziranje glede evalvacije dela z nadarjenimi učenci in imam v mislih delo na naši šoli z učenci, ki so identificirani kot nadarjeni, lahko rečem, da pravzaprav sledimo omenjenim smernicam glede same evalvacije dela. Pri delu izhajamo iz kataloga dejavnosti, ki ga vsako leto na začetku šolskega leta pripravimo za nadarjene učence. V njem predstavimo vse dejavnosti, ki jih bomo pedagoški delavci tekom šolskega leta izpeljali zanje. Učenci se na posamezne dejavnosti preko obrazca prijavijo in jih skozi leto spodbujamo, da se le-teh tudi udeležijo. Nato izvajalec posamezne dejavnosti skozi poročilo, ki ga po realizaciji pripravi, predstavi prisotnost nadarjenih, potek aktivnosti, zadovoljstvo učencev in izvajalca ter realizacijo zastavljenih ciljev. Na pedagoških konferencah sproti poročamo sodelavcem in vodstvu šole o opravljenih aktivnostih in prisotnosti učencev, njihovem zadovoljstvu, napredku ter realizaciji pričakovanj, ciljev. Ob koncu šolskega leta z učenci naredimo individualno in skupinsko evalvacijo glede dejavnosti, ki so se jih skozi leto udeleževali, prav tako pedagoški delavci tudi sami evalviramo realizacijo zastavljenih ciljev, naših lastnih, kot tudi ciljev in pričakovanj otrok, nadarjenih učencev. Načrtujemo delo v naslednjem šolskem letu, pogovarjamo se o izboljšavah, predrugačenju programa, novostih, spremembah in seveda poudarimo stvari, ki smo jih dobro izpeljali, smo bili z njimi zadovoljni, smo nanje ponosni in bomo z njimi nadaljevali tudi v prihodnje.

Zaključek

Vse faze dela z nadarjenimi učenci so zelo pomembne: organizacija in načrtovanje dela, realizacija načrtovanega ter evalvacija dela z nadarjenimi učenci. Na naši šoli

dajemo enako vrednost vsem fazam in postavljamo delo z nadarjenimi med mnoge pomembne dejavnosti šole. V delo so vključeni vsi pedagoški delavci, najprej pa seveda nadarjeni otroci in njihovi starši. Koordinatorica dela z nadarjenimi je svetovalna delavka šole, ki tesno sodeluje z vodstvom šole in pedagoškim kadrom, seveda tudi z nadarjenimi učenci in njihovimi starši. Vsi sodelujoči si pri delu pomagamo, se spodbujamo in se trudimo za kvalitetno vzgojno-izobraževalno delo ter socialno klimo med vsemi vključenimi. Pri delu ne pozabljamo na evalviranje, torej ocenjevanje in vrednotenje našega dela in dejavnosti, v katere vključujemo nadarjene učence. Le tako lahko vedno znova vsako šolsko leto pripravimo zanje kvaliteten in zanimiv program, izdelamo katalog dejavnosti in na osnovi tega tudi dajemo učencem možnost, da sodelujejo pri sooblikovanju lastnega programa za osebno rast in optimalni napredek. Šele takrat lahko nadarjeni svoje začetne potencialne razvijejo tudi v kompetence!

Viri:

Bezić, Tanja, Rupnik Vec, Tanja, Juriševič, Mojca, Rostohar, Gordana in dr. 2012. Vzgojno-izobraževalno delo z nadarjenimi učenci osnovne šole. Priročnik. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo.

Kobolt, Alenka, ur. 2004. Metode in tehnike supervizije. Ljubljana: Pedagoška fakulteta v Ljubljani.

Zakon o osnovni šoli (ZOsn). Ur. l. RS, št. 81/06, 102/07, 107/10, 87/11, 40/12. Dostopno prek: <https://zakonodaja.com/zakon/zosn>.

Mojca Kastelic: Kako na šoli načrtujemo in izvajamo dejavnosti za nadarjene učence

OŠ Sostro
mojca.kastelic1@guest.arnes.si

V prispevku bom predstavila, kako na šoli načrtujemo dejavnosti za nadarjene učence in kako jih vključujemo v individualizirane programe dela. Na osnovi Mega modela razvoja talentov, avtorice R. Subotnik in sodelavcev, ki omenja, da je pri uresničevanju potencialov posameznika pomembna izpostavljenost različnim okoliščinam in priložnostim (Jurišević, 2012), si prizadevamo za široko paleto dejavnosti za nadarjene, ki spodbujajo kognitivni, socialno-čustveni, umetniški in psihomotorični razvoj. Nekaj teh dejavnosti bom zelo na kratko tudi predstavila.

Avtorica Mega modela razvoja talentov, R. Subotnik s sodelavci, meni, da je eminentnost v odrasli dobi v smislu uresničenja potencialov iz otroštva pogojena s priložnostmi in okoliščinami, ki so posameznikom na razpolago, opozarja pa tudi, da sodobno življenje z razvojem znanosti in tehnologij ustvarja nove možnosti ter priložnosti za razvoj različnih novih talentov (Jurišević, 2012). Kljub skromnim empiričnim izsledkom glede vloge spodbud na razvoj in uresničevanje potencialov, na kar opozarja R. Subotnik, si v šoli prizadevamo ponuditi čim širšo paleto dejavnosti za nadarjene učence. Zavedam se, da je današnja postmoderna družba, družba dosežkov in potrošništva, kjer je pomemben le kapital, in da je državna šola pravzaprav ideološki aparat države, zaradi česar sta znanje in izobraževanje postala blago (Dormiter Protner, 2015), dosežki pa merilo kakovosti šol. Da bi vsaj nekoliko ublažili poglobljenje otrokovih uspehov, se mi zdi pomembno, da se učenci v dejavnosti vključujejo povsem prostovoljno, na osnovi lastnih interesov in v smislu preizkušanja različnih področij in da njihovi dosežki ne postanejo simbol prestiža. Omogočanje svobodne izbire je ne nazadnje tudi eno temeljnih načel dela z nadarjenimi učenci (Koncept odkrivanja in dela z nadarjenimi učenci, 1999). Pomembno je, da se učenci počutijo varni, sprejeti in da je povsem sprejemljivo tudi, če se ne odločijo za nobeno od ponujenih dejavnosti. Še vedno so otroci ... Otroci, ki poleg spodbud potrebujejo tudi prosti čas, igro, sprostitvev.

Načrtovanje dejavnosti za nadarjene za naslednje šolsko leto vedno pričnemo z evalvacijo ob koncu šolskega leta. Tako nadarjenemu učencu kot tudi njegovim staršem ponudimo v izpolnjevanje evalvacijski vprašalnik, v katerem imajo možnost kritik, pohval in predlogov glede dela z nadarjenimi učenci. Na tej osnovi in seveda ob upoštevanju kadrovskih pogojev na šoli, načrtujemo delo z nadarjenimi za naslednje šolsko leto. Na pobudo učencev in staršev se je v preteklih letih že kar nekaj učiteljev na šoli odločilo za vodenje različnih interesnih dejavnosti, taborov, obogatitvenih dejavnosti, ekskurzij. Danes imamo tako na šoli izredno veliko ponudbo interesnih dejavnosti, ki jih izvajajo učitelji ter zunanji sodelavci. Učencem je na voljo skupno nekaj več kot 60 različnih interesnih dejavnosti, žal pa so nekatere od njih plačljive.

Izsledki evalvacijskih vprašalnikov so pokazali, da si tako nadarjeni učenci kot tudi njihovi starši večinoma želijo dejavnosti, ki potekajo zunaj šolskega prostora (obiski ustanov, predstav, prireditev, ekskurzije, tabori), dejavnosti, ki niso obremenjujoče, pač pa otroke navdušujejo in omogočajo druženje, ter dejavnosti, ki otroke pripravljajo na tekmovanja.

Pred pričetkom šolskega leta učitelji na osnovi izraženih potreb in želja učencev oblikujejo seznam dejavnosti, ki jih bodo izvajali z nadarjenimi učenci izven rednega pouka. Ta seznam dejavnosti vključimo v »Vprašalnik za nadarjenega učenca«. V vprašalniku se učenec najprej opredeli, ali sploh želi individualiziran program v tekočem šolskem letu ali ne. Nadalje izbere predmete oziroma področja, kjer bi želel poglobljati svoje znanje in v zbirniku tekmovanj označi tista, ki se jih namerava udeležiti. Napiše tudi, katerih tekmovanj se je že udeležil v lanskem šolskem letu in dosežke na le-teh, katere interesne dejavnosti bo obiskoval letos in ali se ukvarja s kakšno izvenšolsko dejavnostjo. Označi tudi dejavnosti, ki se jih namerava udeležiti. Odgovori učenca se vnesejo v Googlove dokumente v skupni rabi, tako da ima vsak učitelj pregled nad prijavi učencev, razviden pa je tudi podatek o potrebnih prilagoditvah pri pouku za posamezen predmet. Vprašalniki za nadarjenega učenca in prilagoditve, ki jih ponudi posamezen učitelj pri svojem predmetu, postanejo priloga individualiziranemu programu. Takšen način dela, kjer za učence vnaprej pripravimo zbirnik različnih dejavnosti in kjer je učenec aktivno vključen v oblikovanje lastnega individualiziranega programa, se je izkazal kot izredno učinkovit. Po eni strani deluje motivacijsko na učence, ki aktivno

sodelujejo, po drugi strani pa je racionalen z vidika administracije. Učitelji so sprva imeli pomisleke, da bodo učenci izbirali dejavnosti in področja, za katera niso bili identificirani kot nadarjeni, vendar se je ta strah izkazal kot neutemeljen. Učenci namreč skorajda po pravilu izbirajo dejavnosti, kjer so uspešni in ki predstavljajo njihova močna področja. Zbirnik dejavnosti, ki jih šola izvaja z nadarjenimi učenci, objavimo tudi na spletni strani šole.

Usmeritev za mentorstvo pri različnih dejavnostih svetovalna delavka poda v obliki informiranja učiteljev o potrebah in željah učencev, upoštevajo pa se tudi temeljna izhodišča večine kurikularnih teorij, in sicer, da naj bi vsi učenci imeli možnost učiti se na zanje optimalen način, da imajo nadarjeni nekatere posebne učne potrebe tako na kognitivnem kot tudi na čustvenem, socialnem in estetskem področju in da so se za najuspešnejše izkazali pristopi, ki omogočajo obogatitev in razširitev učnih izkušenj ter pospešeno in poglobljeno učenje (Bezič, 2006, str. 70). Kot po D. Georgu povzema Bezičeva, moramo biti pozorni tudi, da dejavnosti razvijajo višje miselne procese in zagotavljajo intelektualne izzive, da učencu omogočajo lasten tempo razvoja, mu zagotavljajo čustveno varnost, ga ne odtujujejo od vrstnikov in dajejo prednosti procesu po meri otroka (Bezič, 2006, str. 40). Sicer pa so učitelji pri svoji izbiri dejavnosti in njenem načrtovanju avtonomni. Nekateri učitelji načrtujejo le enkratno dejavnost, drugi po sklopih, spet tretji periodično. Število učiteljev, ki izvajajo dejavnosti za nadarjene, je močno naraslo. Tako so bili v šolskem letu 2010/2011 samo trije izvajalci, ki so organizirali različne dejavnosti za nadarjene, medtem ko je število v lanskem in letošnjem šolskem letu naraslo na približno trideset izvajalcev. Na šoli se tako trudimo uravnotežiti ponudbo dejavnosti, ki posegajo na različna področja otrokovega razvoja.

➤ Kognitivno področje:

- naravoslovno-raziskovalni tabor,
- astronomski tabor,
- matematični tabor SMaRT,
- priprave na tekmovanja,
- obisk prireditev in ustanov, ki so povezane z naravoslovjem in matematiko (npr. Hiša eksperimentov, Festival hokus-pokus, Festival

znanosti, Znanstival, tovarna zdravil Krka, Institut Jožef Stefan, observatorij Golovec, ZOO Ljubljana, idr.),

- naravoslovne delavnice za učence 4. in 5. razreda,
- reševanje šahovskih problemov,
- dodatni pouk (matematika, angleščina, slovenščina, fizika),
- obisk planetarija v šolski telovadnici,
- zabavna fizika,
- matematično popoldne,
- naravoslovne eksperimentalnice,
- delavnice ob dnevu Zemlje,
- ekološka okrogla miza (npr. ohranimo netopirje),
- kemijska delavnica Tomaža Ogrina,
- ekskurzija na Gorenjsko,
- Matematika NI problem, predavanja in delavnice na Fakulteti za matematiko, naravoslovje in informacijsko tehnologijo v Kopru,
- izdelava projektnih ali raziskovalnih nalog,
- delavnice učenje učenja.

➤ Psihomotorično področje:

- priprava na medšolska športna tekmovanja,
- sodelovanje pri testiranju za športno-vzgojni karton,
- medgeneracijsko povezovanje preko športa,
- orientacija,
- prometno-kolesarska dejavnost,
- športni turnirji (košarka, namizni tenis),
- športne tekme med ekipo učiteljev in ekipo učencev (nogomet, košarka, odbojka, namizni tenis).

➤ Socialno-čustveno področje:

- Jaz, ti in odnosi med nami,
- ogled filmskih predstav v Kinodvoru, ki tematizirajo vprašanja odnosov med vrstniki,

- delavnice o glavnih temah filmov iz Kinodvora v sodelovanju s šolsko svetovalno službo,
 - medvrstniška mediacija (pomoč drugim učencem pri reševanju konfliktov),
 - sodelovanje na natečajih (npr. Šola sobivanja),
 - naravoslovne delavnice učencev predmetne stopnje za učence razredne stopnje,
 - SOS klub.
- Umetniško področje:
- dramski klub,
 - ureditev šolskega okoliša in izdelovanje lesenih elementov pri ureditvi šolskega okoliša v sodelovanju s krajinsko arhitektko,
 - barvanje pravljичne vile za novoletno razstavo,
 - sodelovanje na likovnih natečajih,
 - sodelovanje na fotografskih natečajih,
 - inštrumenti in igranje nanje,
 - glasbeni nastopi na prireditvah,
 - Mala impro šola,
 - obisk Narodne galerije in strokovno vodstvo,
 - delavnica animiranega filma Slon v Kinodvoru,
 - filmska delavnica – Kaj je film?,
 - fotografska delavnica Fotogram (osnove fotografije, kako fotografija nastane tudi brez pomoči fotografskega aparata, preizkušanje cianotopije, ustvarjanje lastnega fotograma),
 - ogled fotografskih razstav (npr. Sebastião Salgada: Geneza) s strokovnim vodstvom,
 - delavnica Domača kozmetika,
 - priprava razstav v šolski avli in na panojih,
 - raziskovanje kulturne dediščine preko ljudskih plesov,
 - obisk Restavratorskega centra,
 - šolsko ozvočenje,

- festival talentov (Sostro ima talent),
 - UPI-ustvarjalnost, podjetništvo, inovativnost,
 - filmski večer v šoli,
 - ogledi gledaliških predstav (npr. ogled spektakla Varekai: Gozdne pripovedi, svetovno znane artistske skupine Cirque du Soleil, predstave Trubar in drugi trubadurji slovenske kulture idr.).
- Govorno-jezikovno področje:
- ekskurzija v tujino (npr. London, Paris, Cinque Terre, Dunaj, Munchen idr.),
 - English Drama Club,
 - obisk Oxford centra,
 - ogled predstave v angleškem jeziku,
 - obisk predstavnika ameriške ambasade,
 - obisk francoskega inštituta Charles Nodier in jezikovna delavnica s francoskim učiteljem,
 - ogled francoske gledališke predstave (npr. Je brasse de l'air),
 - spoznajmo Maroko: zgodovina, vera, kulinarika, jezikovna delavnica,
 - tradicionalna francoska kulinarika in jezikovna delavnica,
 - tradicionalna irska kulinarika in jezikovna delavnica,
 - literarno ustvarjanje.

Ker je dejavnosti kar precej, bom na kratko predstavila le nekatere izmed njih. Naj omenim, da v dejavnosti poleg nadarjenih pogosto vključujemo tudi druge zainteresirane učence. Dopuščamo namreč možnost, da je bil kateri izmed potencialno nadarjenih učencev spregledan v procesu evidentiranja. Robinson pravi, da so človeški viri zelo podobni naravnim virom: ne ležijo vseprek; pogosto so zakopani globoko in globoko je treba kopati, da pridemo do njih (Bucik, 2013, str. 24). Obstajajo tudi »pridni« učenci, ki s svojim delom dosegajo visoke učne dosežke in učenci, ki so nadpovprečni, vendar ne zadostijo arbitrarni zgornji identifikacijski meji. Na podlagi Renzullijevega trikrožnega modela moramo poleg ustvarjalnosti in nadpovprečnih sposobnosti upoštevati tudi nekatere osebne lastnosti, zlasti zavzetost za reševanje oziroma motivacijo. Dejstvo je, da med

nadarjene lahko štejejo tiste otroke, ki v določenem pogledu prekašajo primerjalno skupino enako starih otrok. Renzulli meni, da so učenci nad 80. centilom sposobni visoke učne aktivnosti ter da je večina aktivnosti, ki so namenjene zgornjim 3–5 % nadarjenim učencem, primernih in jih zmore tudi večja skupina učencev (Žagar, 2006, str. 11). Nekatere dejavnosti potekajo v samostojni organizaciji in pripravi učiteljev, druge pa v sodelovanju z zunanjimi sodelavci. Torkar v svojem članku trdi, da mora šola za delo z nadarjenimi iskati pomoč tudi zunaj šole in da je pri obravnavi nadarjenih učencev vse več govora o nujnosti programskega sodelovanja formalnih in neformalnih vzgojno-izobraževalnih institucij (Torkar, 2014, str. 240).

Večinoma učenci, ki so nadarjeni na športnem in glasbenem področju, obiskujejo glasbene šole in trenirajo različne športne panoge v športnih klubih. Športno nadarjeni učenci šolo zastopajo na športnih tekmovanjih, glasbeniki pa se v šolskem prostoru pogosto izkažejo z nastopi na raznih prireditvah in pri sodelovanju z lokalno skupnostjo (npr. obisk doma za ostarele). Za vse umetniško nadarjene učence na šoli organiziramo tudi prireditev »OŠ Sostro ima talent«.

Astronomski tabor in naravoslovno-raziskovalni tabor potekata ob sodelovanju domačih učiteljev s sodelavci Centra šolskih in obšolskih dejavnosti. Na naravoslovno-raziskovalnem taboru učenci obišejo Morsko biološko postajo, spoznavajo terensko raziskovalno delo ter opravljajo biološke in kemijske poizkuse. V okviru astronomskega tabora se učenci srečajo z dnevnim opazovanjem Sonca, orientacijo na nočnem nebu, uporabo zvezdnih kart, izdelajo modele osončja, pečejo pice, na katerih iz oliv oblikujejo ozvezdja, in se poglabijo v Lego robotiko.

Matematični tabor "SMaRT" poteka v povsem samostojni izvedbi učiteljev matematike. V okviru tabora se učenci družijo ob zabavnih večerih, na katerih igrajo družabne igre, čez dan pa rešujejo matematične probleme, šifrirajo sporočila, spoznavajo trikotnike in poliedre, rešujejo Einsteinovo uganko in se udeležijo matematičnega maratona, na katerem po celem domu iščejo vprašanja in nanje v parih odgovarjajo.

Matematični dan "Matematika NI problem" poteka v sodelovanju s Fakulteto za matematiko, naravoslovje in informacijske tehnologije v Kopru. Pripravijo nam

zanimive delavnice, kjer učenci izvedo vse o Rubikovi kocki. Pokažejo nam, kako prebrati šifrirano besedilo in kako besedilo lahko sami zašifrirajo. Razložijo nam tudi delovanje borze.

Matematično popoldne poteka kot priljubljena igra iz sobe pobega. Z reševanjem različnih logičnih nalog in medsebojnim sodelovanjem učenci na koncu pobegnejo iz zaklenjene učilnice.

Zelo zanimive so tudi delavnice spoznavanja tuje kulture, kjer učenci spoznavajo zgodovino, jezik, znane osebnosti, značilne praznike, šege in navade, reke ter pregovore. Srečajo se tudi s kulinariko, saj pripravijo značilne jedi za določeno kulturo ter jih seveda tudi degustirajo. Na delavnicah o Irski so se letos poleg omenjenega trudili tudi z začetnim tečajem irske gelščine in si ogledali irski animirani film, v katerem so prisluhnili irskemu naglasu.

Učenci pri dejavnosti "Jaz, ti in odnosi med nami" vsako leto pripravijo "Noč knjige", kjer se družijo ob dobrih knjigah, svečah in piškotih dolgo v noč. Skupina se sreča tudi z zunanjimi sodelavci organizacije Amnesty International, ki skupaj z učiteljico pripravi **delavnice** o človekovih pravicah, revščini, dostojanstvu človeka ter diskriminaciji in strpnosti.

Za učence, ki so bolj interpersonalno usmerjeni, je na voljo SOS klub, kjer starejši učenci nudijo pomoč mlajšim pri delanju domačih nalog. Sodelujejo lahko tudi pri projektu medvrstniške mediacije in kot mediatorji pomagajo sovrstnikom pri razreševanju sporov. Učenci, ki se udeležujejo naravoslovnih delavnic, po navodilu mentorice pripravijo tehniški dan za mlajše učence, v katerem prikažejo eksperimentalne poizkuse in jih utemeljijo.

Obstaja tudi dejavnost, na katero se učenci ne morejo prijaviti in ni v preglednici za nadarjene, to je Way To Fun. Gre za projekt, ki na šoli poteka že nekaj let in v katerega vključimo učence, pri katerih zaznamo večjo ranljivost na področju socialnih odnosov. A. Robinson in P. Clinkenbeard ugotavljata, da so nadarjeni učenci osebnostno, socialno in telesno podobni ali pozitivno izstopajoči v primerjavi z vrstniki (Juriševič, 2012, str. 32), kljub temu pa zaradi neustreznih interakcij med nadarjenim posameznikom in njegovim okoljem lahko pride do neugodnega

psihosocialnega razvoja (Božič, 2010). Terman in Hollingworthova sta ugotavljala, da višja kot je otrokova inteligentnost, težje se prilagaja interesom, dejavnostim in pogovorom povprečnih vrstnikov, zaradi česar se začne umikati iz socialnih druženj (Ferbežer, Kukanja, 2008). Nekateri avtorji, med drugim Dabrowski, ugotavljajo, da se pri nadarjenih pogosteje kot v povprečni populaciji pojavlja pretirana vzdražljivost oziroma preobčutljivost, za katero so značilne visoka energetska raven, čustvena reaktivnost in visoka vzburljivost centralnega živčnega sistema (Baumgartner, 2015, str. 192). Cilj projekta Way To Fun je preko igre vlog, socialnih iger in treninga socialnih veščin preigravati in utrjevati različne tehnike ter strategije za ustrezno vzpostavljanje stikov, postavljanje lastnih meja, izražanje nestrinjanja, konstruktivno reševanje konfliktov, dajanje potrditev ter pri učencih povečati občutek vključenosti in pripadnosti skupini ter s tem izboljšati počutje v šoli. Učenci v skupini razvijajo spretnosti timskega dela in razvijajo organizacijske veščine. In še zadnji cilj projekta: zabavati se v družbi vrstnikov pod nadzorom odraslih. Srečanja najprej potekajo v šoli, po pouku. V tem delu z učenci skupaj postavljamo pravila, se igramo socialne, pa tudi družabne igre, raziskujemo skrite kotičke šole in okolice, razrešujemo moralne dileme, pečemo palačinke ali pa se samo pogovarjamo. Vse z namenom zagotavljanja občutka varnosti in sprejetosti, ki pomeni zagotavljanje priložnosti za ozaveščanje vedenja, spoznavanje in sprejemanje samega sebe, konstruktivno reševanje konfliktov ter izboljšanje medosebne komunikacije (Andolšek, I, Tomšič, J, 2010, str. 151). V drugi polovici šolskega leta pa učence seznanimo, da imamo odobrena določena finančna sredstva (preko razpisa MOL) in skupaj s tehniko možganske nevihte zbiramo predloge, kako jih porabiti. Kar nekaj srečanj učenci porabijo, da mnenja usklajujejo, dopolnjujejo, sprejemajo odločitve, organizirajo in nazadnje tudi izpeljejo izlet. Učenci so navdušeni nad tem, da sodelujejo v celotnem procesu od ideje, načrtovanja, organizacije, do izvedbe in da so pri tem praktično samostojni. Na koncu projekta sledi evalvacija s pozitivnimi sporočili za vsakega člana skupine.

Da vsaj malo ublažim Laschevo kulturo narcizma, ki se je prikradla tudi v državne ustanove, kjer marsikdaj ni več pomembno, kaj je prav in kaj je res, pač pa le, kako je videti navzven (Žorž, 2002), naj omenim še pomanjkljivosti, ki se pojavljajo v povezavi z izvajanjem dejavnosti za nadarjene. Nekateri učenci potožijo, da so zamudili dejavnost, ker jih učitelji niso poiskali in informirali o terminu dejavnosti,

medtem ko posamezni učitelji menijo, da naj bo skrb za udeležbo na dejavnosti odgovornost otroka. Učenci pogrešajo tudi povezovanja z nadarjenimi učenci drugih osnovnih šol. Kljub večkrat izraženemu interesu še nismo našli izvajalca, ki bi bil pripravljen izvajati dejavnost robotike in računalniškega programiranja. Še vedno se med evalvacijo najdejo pripombe, ki se sicer tičejo rednega pouka, in sicer »da bi učiteljica nadarjenim pripravila bolj raznolike naloge, ne pa, da naloge, ki jih imajo drugi kot izbirne, naredi obvezne.« Poleg tega je problem financiranje dejavnosti, ki ni sistemsko urejeno, ter slabo vrednotenje dela učiteljev s strani države, saj nemalokrat izvajajo dejavnosti le na podlagi lastnega entuziazma, na kar opozarjajo tudi avtorji raziskave o vlogi šolskega koordinatorja za delo z nadarjenimi učenci (Juriševič in drugi, 2015).

LITERATURA:

- Andolšek, I., Tomšič, J. (2010). Pozitivni vplivi skupinske obravnave otrok s težavami na socialnem in čustvenem področju. V: Izzivi in pasti otroštva in adolescence – sodobni pristopi k varovanju duševnega zdravja otrok in mladostnikov. Svetovalni center za otroke, mladostnike in starše, str. 143–155.
- Baumgartner, N. (2015). Nadarjeni otroci in diferencialno diagnostične dileme. V: Zbornik strokovnega simpozija ob 60-letnici Svetovalnega centra v Ljubljani: 60 let podpore pri vzgoji, učenju in odraščanju. Svetovalni center za otroke, mladostnike in starše, Ljubljana, str. 189–203.
- Bezič, T., Blažič, A., Boben, D., Brinar Huš, M., Marovt, M., Nagy, M., Žagar, D. (2006). Odkrivanje nadarjenih učencev in vzgojno-izobraževalno delo z njimi. Zavod RS za šolstvo, Ljubljana.
- Božič, J. (2010). Razumevanje ranljivosti nadarjenih otrok. V: Izzivi in pasti otroštva in adolescence – sodobni pristopi k varovanju duševnega zdravja otrok in mladostnikov. Svetovalni center za otroke, mladostnike in starše, Ljubljana, str. 22–36.
- Bucik, V. (2013). Pomoč psihologa vzgojiteljem in učiteljem pri delu z nadarjenimi: nekaj izhodišč in priporočil. V: Posvetovanje; Podpora psihologa učiteljem in vzgojiteljem pri delu z nadarjenimi. Pedagoška fakulteta Univerze v Ljubljani, Ljubljana, str. 9–26.
- Domiter Protner, K. (2015). Različni vidiki nadarjenosti in nadarjeni v slovenskih šolah. V: Šolsko svetovalno delo, letnik XIX, številka 1/2, str. 4–13.
- Ferbežer, I., Kukanja, M. (2008). Svetovanje nadarjenim učencem. Zavod RS za šolstvo, Ljubljana.
- Ferbežer, I., Težak, S., Korez, I. (2008). Nadarjeni otroci. Didakta, Radovljica.

*Vloga različnih obogatitvenih dejavnosti za razvoj nadarjenih. 2017. Ruše:
Osnovna šola Janka Glazerja Ruše*

- Juriševič, M. (2012). Nadarjeni učenci v slovenski šoli. Pedagoška fakulteta Univerze v Ljubljani, Ljubljana.
- Juriševič, M., Kralj, D., Vogrinc, J., Žagar, D. (2015). Nadarjeni v slovenskih šolah: Vloga koordinatorja za delo z nadarjenimi učenci na osnovni šoli – izkušnje in predlogi za zagotavljanje kakovosti vzgojno-izobraževalnega dela. V: Šolsko svetovalno delo, letnik XIX, številka 1/2, str. 14–23.
- Torkar, G. (2014). Priprava naravoslovne zbirke kot obogatitvena dejavnost za spodbujanje nadarjenosti osnovnošolca: študija primera. V: Spodbudno učno okolje – Ideje za delo z nadarjenimi v osnovni šoli. Pedagoška fakulteta Univerze v Ljubljani, Ljubljana, str. 235–240.
- Žorž, B. (2002). Razvajenost, rak sodobne vzgoje. Mohorjeva družba, Celje.

Spletni viri:

- <https://www.os-sostro.si/index.php/arhiv-obvestil> (dne 8. 3. 2017)
- http://www.mizs.gov.si/fileadmin/mizs.gov.si/pageuploads/podrocje/os/devetletka/program_drugo/Odkrivanje_in_delo_z_nadarjenimi_ucenci.pdf (dne 7. 3. 2017)
- <http://pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO448#> (dne 7. 3. 2017)

Kristina Škrlić Trošt, prof. razrednega pouka, spec. za pomoč z umetnostjo: Vloga formativnega spremljanja za razvoj in odkrivanje nadarjenih učencev v 1. triadi

OŠ Šturje Ajdovščina
kristina_skrlij@hotmail.com

Na OŠ Šturje Ajdovščina smo se s formativnim spremljanjem srečali v šolskem letu 2012/13. O tem nam je predavala dr. Natalija Komljanc, ki formativno spremljanje opredeljuje kot pedagoški dialog za soglasno skupno učiteljevo in učenčevo spremljanje, kontroliranje in usmerjanje razvoja učenja posameznika, da bi izboljšali učni učinek v procesu učenja in da bi bila sodba o vrednosti naučenega ob koncu učenja čim bolj korektna.

Formativno spremljanje zadnja leta dobiva v šolah vedno pomembnejšo vlogo. Pri tem gre za učiteljevo nenehno spremljanje vsakega učenca – tudi nadarjenega. Vemo namreč, da so nadarjeni učenci učenci z dobro razvitim divergentnim mišljenjem, logičnim mišljenjem, z nenavadno domišljijo, dobrim spominom, široko razgledanostjo, radovednostjo ... Prav je, da šola takim učencem prilagodi metode učenja. Učenec lahko razvija bolj poglobljeno znanje in svojo spretnost učenja, samovrednotenje in vrstniško vrednotenje. Učenec se nauči vrednotiti svoje delo in delo sošolcev glede na kriterije uspešnosti. Učitelj ima nalogo upoštevati sposobnosti učenca, ga nenehno spremljati, usmerjati in vrednotiti kakovost dela. Znotraj formativnega spremljanja učitelj lahko prepozna in spodbuja nadarjene učence.

Cilj je, da učenec doseže optimalni rezultat.

Kot učiteljici v 1. triadi se mi je najprej zdelo poučevanje na tak način nemogoče. Težko sem se prepričala, da lahko na tak način delam tudi s tako majhnimi otroki. Nikakor nisem mogla sprejeti dejstva, da lahko s pomočjo učencev oblikujem in načrtujem učenje. V meni je bil prisoten strah, da mi bo to vzelo preveč časa in zato ne bom realizirala vse snovi, predvidene za določen predmet. Ob spodbudi ravnateljice in sodelavk sem začela na ta način poučevati pri dveh predmetih, in sicer pri spoznavanju okolja, kjer imamo snov razdeljeno po sklopih, in pri slovenščini.

Primer dobre prakse - prvič

Pri spoznavanju okolja sem vsak sklop snovi (v prometu, v šoli, zima, jesen, zdravo živim, pomlad, poletje,...) razdelila na tri dele:

1. NAČRTOVANJE	2. IZVAJANJE	3. PREVERJANJE IN OCENJEVANJE
Kaj vem, znam?	Kako bom prišel do želenega cilja, znanja?	Kaj znam?
Kaj še ne vem?	Kako se najlaže, najhitreje učim?	Kaj mi še ne gre dobro?
Kaj se želim naučiti?	Kako se želim učiti?	Kaj se še želim naučiti? Do kdaj?

Vsak sklop sem začela tako, da smo vsi skupaj ali vsak učenec zase napisali **načrt** učenja. Ko smo pisali načrt skupaj, smo ga imeli ves čas na tabli, da smo sproti razmišljali, kaj se še moramo oziroma želimo naučiti. Ko so učenci načrtovali delo individualno, so načrt napisali na svoj list in ga imeli vsako uro pri sebi ter sledili vprašanjem na njem. Za **izvajanje** določenega sklopa sem prilagajala urnik, kar pomeni, da smo imeli večkrat t. i. blok ure, da smo šli velikokrat v naravo in jo opazovali. Če je bilo mogoče, smo obiskali potujočo knjižnico in si izposodili knjige, ki so se nanašale na obravnavano snov, učenci so nosili knjige od doma ... **Preverjanje in ocenjevanje** je temeljilo na samovrednotenju ali na vrstniškem vrednotenju.

Primer samovrednotenja:

Če znaš, pobarvaj nasmejani znak.

Ime in priimek učenca:	Datum:
Ali znam:	
našteti pet značilnosti zime	☹ ☺
poimenovati praznike, ki jih v Sloveniji praznujemo v letnem času zima	☹ ☺

našteti dneve v tednu	☹	☺
našteti dele dneva	☹	☺
uporabljati koledar (poiskati določen datum)	☹	☺
našteti letne čase	☹	☺
našteti mesece v letu	☹	☺
povedati svoj rojstni datum	☹	☺

Enako tabelo sem uporabila pri vrstniškem vrednotenju. Ob koncu tabele sem pripisala še svoj komentar, ki je učencu pomagal razvijati močna področja in odpravljati pomanjkljivosti.

Pri samovrednotenju se je pokazala precejšnja kritičnost do svojega znanja pri učno uspešnejših učencih oz. nadarjenih učencih. Učno šibkejši učenci so bili v večini primerov hitro zadovoljni s svojim uspehom in so bili do sebe zelo nekritični.

Primer dobre prakse - drugič

Ker poučujem v 2. razredu, sem se pri slovenščini osredotočila na strategijo branja malih tiskanih črk. Z učenci smo skupaj oblikovali načrt branja in kriterije uspešnosti. To je pripeljalo do večje motiviranosti za branje, večje aktivnosti in boljše osredotočenosti na branje. Vse to pa je učence vodilo k prevzemanju odgovornosti za njihovo branje. Sproti sem jim podajala povratne informacije, ki so jih usmerjale naprej in jih spodbujale, da so dajali informacije tudi drug drugemu.

V tabeli so nanizani kriteriji uspešnosti, ki smo jih oblikovali skupaj z drugošolci.

Pobarvaj pravokotnik.

Ime in priimek:			
Datum:			
berem	zelena ☺	rumena ☹	rdeča ☹
tekoče, gladko			
razločno			

doživeto			
z razumevanjem			
upoštevam ločila			
primerno glasno			

- Zelena pomeni, da je branje učenca zelo dobro.
- Rumena pomeni, da je branje še nekoliko okorno.
- Rdeča pomeni, da je branje še zelo netekoče, nevezano.

Tudi te kriterije uspešnosti imamo vedno razobešene v razredu. Pred vsakim branjem jih ponovimo. Ob koncu branja se vsak učenec najprej oceni sam, potem njegovo branje oceni sošolec, nato pa še jaz. Kot učitelj imam vlogo, da učencu podam komentar, ki ga spodbuja k nadaljnjemu načrtovanju dela in k vedoželjnosti. Pred vsakim nadaljnjim branjem si učenci preberejo svoj list s kriteriji uspešnosti, se spomnijo napak in te napake skušajo pri branju popraviti.

Ob zaključku lahko zapišem spoznanje, da (nadarjeni) otroci za svoje delo potrebujejo čas in varno učno okolje ter da moramo zaupati njihovim neizmernim idejam.

Nada Forjan: Kreativnost nima meja

OŠ Beltinci
nadaforjan@gmail.com

POVZETEK

Nadarjenost, nadpovprečne sposobnosti je pri otroku mogoče zaznati že v zelo zgodnjem razvoju, zato je pomembno, da takim otrokom posvetimo posebno pozornost. Prvi, ki odkrivajo otrokovo nadarjenost, so starši, kasneje pa skupaj z njimi še vzgojitelji in učitelji. Nadarjeni otroci imajo zaradi svojih značilnosti nekatere posebne pravice, ki so opredeljene v zakonodaji, seveda pa tudi drugačne potrebe.

Nadarjeni učenci potrebujejo različne poti za usvajanje znanja, nujno je iskanje novih možnosti za učenje in utrjevanje procesa učenja. Spoprijemanje z učnimi raznolikostmi je svojevrstna "šola" za vse, ki so povezani z njo.

Ključne besede: nadarjenost, odkrivanje nadarjenosti, značilnosti nadarjenih otrok

Title: CREATIVITY HAS NO LIMIT

ABSTRACT

Talent and special abilities can be identified at a child's early life stage, so it is important that we pay special attention to such children. The first to identify the child's talents are the parents and later also the teachers. Talented students have special rights by law, and they also have special needs.

Talented students need different ways for the acquisition of knowledge and we have to find new ways of learning and practice. Dealing with learning diversity is a kind of "school" for everyone who is involved in the learning process.

Key words: talent, identifying talent, characteristics of gifted students

Uvod

Množično šolanje je danes postavljeno pred številne izzive. Šola je ujeta v vrsto protislovnih zahtev, med katerimi mora najti ravnotežje. Na eni strani se obveznost

šolanja podaljšuje, po drugi strani pa se soočamo z vse večjim številom učencev, ki jim standardizirani postopki množične šole ne ustrezajo. V težnji po čim večji transparentnosti, razumevanju pravičnosti v smislu vsem enako smo spregledali nekatere bistvene prvine pedagoškega procesa, in sicer da je proces učenja lahko samo proces, ki ga učitelj in učenec oblikujeta skupaj. Še bolj je to pomembno pri učencih s posebnimi potrebami, med katere sodijo tudi nadarjeni učenci, ki potrebujejo različne poti za usvajanje znanja, kjer je nujno iskanje novih možnosti za učenje in utrjevanje procesa učenja. Spoprijemanje z učnimi raznolikostmi je svojevrstna "šola" za vse, ki so povezani z njo. (Povzeto po Magajna, L. et. al., 2008.)

Otroci so produkt različnih okoljskih dejavnikov; nanje vplivajo starši, šola, vrstniki, ulica, mediji. Ker se zavedamo tudi slabih plati sodobne tehnologije in nevarnosti sodobnega družbenega okolja, iščemo različne načine in metode za razvoj otrokovih potencialov v času sodobne tehnologije. Pri tem pa smo nemalokrat do mladih preveč zaščitniški, ne pustimo jim prevzeti odgovornosti za njihova dejanja, postajamo »njihovi natakarij«. Mi delamo namesto otroka, vzgajajo pa ga različna spletna omrežja, virtualni prijatelji in televizija. Otrok mora narediti stvari sam, ne smemo mi delati namesto njega, lahko mu le pomagamo poiskati poti in načine, kako priti do cilja. Delovne navade in pojem odgovornosti moramo začeti spodbujati že pri majhnih otrocih. Najhitreje se otrok nauči stvari na izkustven način: če nečesa ne naredi, naj dobi slabo oceno, naj čuti posledice oziroma naj prevzame odgovornost za svoja dejanja oziroma za svoje nedelo.

Nadarjeni otroci in učenci

V SSKJ najdemo za besedo *nadarjen* naslednjo razlago:

[nadárjen](#) -a -o prid. (â) *sposoben hitro, brez večjega navora pridobiti si potrebno znanje, spretnost za dobro opravljanje kake dejavnosti*: nadarjen učenec; on je glasbeno, pesniško zelo nadarjen; nenavadno nadarjen; nadarjen za jezike, matematiko / nadpovprečno, povprečno nadarjen človek / ekspr. biti nadarjen z diplomatskimi sposobnostmi *imeti (velike) diplomatske sposobnosti*.

Čeprav imamo v razredu učence enake ali podobne starosti, so kljub temu med njimi velike individualne razlike. Nekatere posebnosti učencev so za učenje manj

pomembne in ne zahtevajo posebnega prilagajanja pouka, druge pa mora učitelj upoštevati pri pouku, da bi lahko učenci dosegli optimalne učne rezultate.

Pri nas imajo vsi otroci, učenci in dijaki pravico do optimalnega razvoja ([ZOFVI](#), 2. čl.). Tudi izjemno nadarjeni ([ZOFVI](#), 62.čl.; [ZOsn](#), 11.čl.; [ZPSI-1](#), 2., 8., 47., 50. in 57. čl.); [ZGim](#) (2., 18., 19. in 36. čl.).

V Sloveniji delo z nadarjenimi poteka v skladu s [Konceptom odkrivanja in dela z nadarjenimi učenci devetletne osnovne šole](#), sprejetem leta 1999, ter [Konceptom vzgojno-izobraževalnega dela z nadarjenimi dijaki](#), sprejetem leta 2007, na Strokovnem svetu RS za splošno izobraževanje.

Nadarjenost, nadpovprečne sposobnosti je pri otroku mogoče zaznati že v zelo zgodnjem razvoju, zato je pomembno, da takim otrokom posvetimo posebno pozornost. Prvi, ki odkrivajo otrokovo nadarjenost, so seveda starši, kasneje pa skupaj z njimi še vzgojitelji in učitelji. Nadarjeni otroci imajo zaradi svojih značilnosti nekatere posebne pravice, ki so opredeljene v zakonodaji, seveda pa tudi drugačne potrebe.

V slovenskih osnovnih šolah ima približno četrtnina učencev status nadarjenih in že nekaj časa je zanje predvidena posebna obravnava. Starši marsikdaj niti ne vedo, katere dejavnosti in aktivnosti spadajo v ta okvir, prevečkrat so zadovoljni z ugotovitvijo, da se učenec ukvarja z vsemi področji, da je dovolj, da ima njihov otrok individualizirani program za spodbujanje nadarjenosti, pogosto pa manjka pogovor o tem, v kakšne dejavnosti in aktivnosti je njihov otrok vključen, premalo se zanimajo, ali otrok usmerja dovolj energije in časa v aktivnosti, ki so mu na voljo. Sami premalo naredijo zanj, velikokrat nimajo znanj, premalokrat poiščejo informacije o vedenju, kako pomagati svojemu otroku in spodbujati njegovo nadarjenost.

Vse prevečkrat so strokovnjaki, ki se ukvarjajo z učenci s posebnimi učnimi in socialno-čustvenimi težavami preveč dominantni v svojih zahtevah, zato so nadarjeni učenci nemalokrat zapostavljeni, saj so učitelji preobremenjeni z raznoraznimi novostmi in se bolj posvečajo učencem s težavami. Pozitivni premik je postavila novela zakona o osnovni šoli, kjer nadarjeni niso več v istem košu z otroki z učnimi težavami in učenci s posebnimi potrebami. Poenotenega pojmovanja nadarjenosti v svetu tudi med strokovnjaki ni. Naš koncept izhaja iz ene najbolj pogosto uporabljenih opredelitev, po kateri so nadarjeni tisti otroci in

mladostniki, ki jih uvrščajo med deset odstotkov najboljših na enem od šestih področij: na intelektualnem, ustvarjalnem, akademskem, umetniškem, voditeljskem ali psiho-motoričnem.

Učitelji se v šolah sprašujemo, ali imamo dovolj védenja oziroma znanja o tem, kako prepoznati nadarjenega učenca; nadarjenost ne zamenjevati s pridnostjo, delovnimi navadami, talentiranostjo. Porajajo se dvomi o prevelikem številu učencev, ki so opredeljeni kot nadarjeni.

Postopek odkrivanja nadarjenih poteka namreč v vsem šolskem obdobju v treh temeljnih korakih: evidentiranje (prvič na koncu 3. razreda, identifikacija (prvič v 4. razredu) in soglasje staršev.

Pri odkrivanju je pomembna celovita informacija o učencu, ne le ocene in rezultati testov, denimo tudi praktični izdelki, dosežki na tekmovanjih ipd. Vsakemu prepoznanemu učencu mora šola ponuditi možnost dela po individualiziranem programu, ki ga pripravi učitelj, zanj pa se učenec in starš odločita prostovoljno.

In kako delamo na OŠ Beltinci?

Največ nadarjenih je vključenih v dodatni pouk pri dveh ali treh predmetih, nanje smo pozorni med rednim poukom, pripravljamo pa tudi dodatne dejavnosti: aktivni so pri interesnih dejavnostih, udeležujejo se raznih tekmovanj in raziskovalnih dejavnosti, sodelujejo v različnih projektih (Dear, Comenius), na raznih taborih, organizirane so tematske delavnice in razni tečaji, npr. tečaj hitrega branja. Ker pa finančni strošek za tabore nosijo starši, je v minulih letih bilo manj prijav na te tabore, zato v zadnjem času potekajo aktivnosti v okviru ur, ki jih opravi posamezni učitelj na svojem strokovnem področju. Vsebina delavnic je zelo različna: reševanje matematičnih zank, debatne ure, ustvarjanje na likovnem, glasbenem, literarnem, gledališkem področju, raziskovalne naloge, razni projekti, poustvarjanja, sodelovanja na različnih literarnih in likovnih natečajih in podobno. Vsako leto organiziramo tabore v Olimju, tečaje hitrega branja v Moravskih Toplicah, raznovrstne delavnice na Hodošu, tako da poteka delo tudi v drugačnem okolju, ne le v šolskem prostoru.

Učiteljeva priprava je za tako delo zelo pomembna, saj mora učencem ne le predati bogato znanje in jih urediti v različnih spretnostih, temveč jih je treba usposobiti tudi ali pa predvsem za to, da se bodo v različnih učnih okoljih znali učiti. Da je učenje

učenja postalo ena od ključnih kompetenc, namreč ni naključje ali nemara modna muha. Sestavljajo jo odnos do učenja, veščine učenja in znanje. Znanje zajema široko področje védenja o svetu okoli nas, učenje učenja pa poudarja tudi znanje o samem sebi kot učencu. Metod učenja se učenci učijo predvsem izkustveno. Učiti se se učijo predvsem od učiteljev. Postopek, ki ga prikaže učitelj za reševanje nekega problema, uporabijo učenci npr. doma pri samostojnem učenju, raziskovalnih nalogah. Učitelj prevzame vlogo moderatorja, učencem da navodila, jih pri učenju opazuje, po potrebi usmerja in jim sproti podaja povratno informacijo.

Primeri dela z učenci

Čim bolj dosledno se kažejo posamezne lastnosti na različnih področjih, kot so:

- miselno-spoznavno področje: razvito divergentno mišljenje, logično mišljenje, nenavadna domišljija, natančnost opazovanja, dober spomin, smisel za humor,
- učno-storilnostno področje: široka razgledanost, visoka učna uspešnost, bogato besedišče, hitro branje, spretnost pri umetniških dejavnostih, motorična spretnost in vzdržljivost,
- motivacija: visoke aspiracije in potreba po doseganju odličnosti, radovednost, raznoliki in močno izraženi interesi, vztrajnost pri reševanju nalog, visoka storilnostna motivacija, uživanje v dosežkih in
- socialno-čustveno področje: nekonformizem, močno razvit občutek za pravičnost, neodvisnost in samostojnost, sposobnost vodenja in vplivanja na druge, izrazit smisel za organizacijo, empatičnost

pri učencu, tem bolj verjetno je, da je nadarjen.

V okviru dela z nadarjenimi sem tako izvedla tri različne dejavnosti, ki so zasledovale naslednje cilje:

- razvijanje kreativne in ustvarjalne sposobnosti,
- sposobnost samostojnega prepoznavanja kulturno-umetniških segmentov in individumov v svojem okolju,
- sposobnost razumevanja in vrednotenja le-tega,
- razlikovanje in vrednotenje dveh vrst literarnoestetskih potreb: potrebo po umetniški klasiki (leposlovju) in potrebo po trivialnosti in »naivnem izražanju

umetnosti« (tudi književnosti) ter zavedanje, da sta obe vrsti literarnoestetskih umetniških interesov legitimni,

- med učenci širiti kulturno zavest in ozaveščenost,
- na nevsiljiv način motivirati učence za učenje slovenščine in poglobljanje znanja,
- izboljšati jezikovno sposobnost učencev ter razviti in utrditi bralne in pisne spretnosti v slovenskem knjižnem jeziku,
- učence spodbujati k javnemu nastopanju,
- uvajati učence v samostojno raziskovalno delo in na uporabo literature s področja slovenščine.

1. dejavnost: raziskovalna naloga *KDO SE SKRIVA V ŽITNEM KLASU?*

Pri delu so se učenci z različnimi aktivnostmi (razgovori z zunanjimi sodelavci, delo z različnimi pisnimi viri, raziskovanje, intervjuji) posvetili naslednjim temam:

- Moj kraj (nastanek kraja in izvor imena, opis kraja danes)
- Kako živimo (način življenja, gospodarstvo, kultura, javno življenje, prireditve, zanimivosti)
- Pustili so sledi (popis oseb, ki so ponesle ime kraja naokoli, in njihovega dela)
- Kak je in da fajn bilou (zapis starih legend, vraž, pesmi, bajk v narečju)

2. dejavnost v okviru ur: *TABUJI*

S to temo smo se podrobneje ukvarjali na pobudo učencev. Sledili smo naslednjim ciljem:

- učenci razvijajo sposobnost branja, razumevanja in vrednotenja književnosti,
- leposlovje berejo samostojno,
- oblikujejo in razvijajo tudi posebne/ individualne književne, tematske, literarnovrstne in žanrske interese, ki jih zadovoljujejo tako, da hodijo v knjižnico, poiščejo literaturo, ki jih zanima,
- učenci pišejo neliterarna, polliterarna in literarna besedila, poustvarjajo,
- učenci govorno upovedujejo svoje domišljjske svetove in pripovedujejo o svojih literarnoestetskih izkušnjah,
- ob ustvarjalnosti tudi osebnostno rastejo,
- pridobivajo veselje do branja oziroma literature.

Kaj je tabu? Je stvar, ki je prikrita, "skrivana" in se ne sme kritično obravnavati. Po razgovorih o različnih vrstah tabujev (kakšna je razlika med moralno občutljivimi temami in tabuji, kakšno branje zahteva leposlovje s tabujskimi temami, katere teme danes v svetu in pri nas še veljajo za tabu in zakaj) so po ogledu razstave mladinskih del, ki obravnavajo tabuje, v knjižnici, tudi sami ustvarjali.

<i>Tabuji v rimah: Na češnji sedim, ko z njimi se nabašem, si komaj še lahko oddahnem. Čebela debela okrog glave mi piska, ko moja rit na sekretu vriska. Nuša Horvat, 8. c</i>	<i>Cigareta je zvitek tobaka, ki ima na eni strani ogenj, na drugi bedaka. Nina Škerlak, 8. a</i>
<i>Mamila so droge, droge mamila. Ko padeš v njih, padeš v prepad. Z njimi se ni za igrat. Špela Lepoša, 8. a</i>	<i>Prašiči Prašiči ves dan samo ležijo, na ves glas krulijo in uživajo. Zato pa na koncu umrejo, ker drugega ne vejo. Grega Ružič, 9. c</i>

3. dejavnost: delo v delavnicah na temo *KULTURA, KAKRŠNAKOLI ŽE*

V delavnicah smo se osredotočili predvsem na ljudi iz vasi našega šolskega okoliša, ki so pustili pomembne sledove na glasbenem, likovnem, etnološkem, jezikovnem, literarnem in še kakšnem področju. Pod mentorstvom aktiva učiteljev slovenščine je vsebinsko zasnovano izdelala skupina učencev, ki je aktivno sodelovala tudi pri organizacijskem delu in tehnični izvedbi.

Učenci 6. razreda so se poglobili v pravljичni svet zapisovalcev prekmurskega slovstva in pripravili dramatizacijo.

V literarni delavnici so evidentirali in prebirali poezijo ter prozo literarnih mojstrov, ki so znali prekmursko besedo vpeti v slovenski literarni prostor.

V zgodovinsko-geografski delavnici so učenci opredelili ozemlje beltinske grofije in spoznali takratno življenje ljudi.

V etnološko-folklorni delavnici so popisali ljudi, ki so s svojimi zapisi ohranili marsikatero zbadljivko, izštevanko, legendo, šego, navado v narečju in pripravili folklorni nastop.

V kulinarični delavnici so spregovorili o kulturi prehranjevanja, zapisali nekaj receptov in pripravili tudi jedi.

V delavnici ročnih spretnosti so izdelovali rože iz krep papirja, jih povoskali in pripravili za razstavo.

V športni delavnici so prikazali, kakšne so bile športne igre nekoč.

Sledila je predstavitev delavnic na skupnem delu.

Zaključek

Kako uspešno se bo neka družba razvijala, je odvisno od mnogih dejavnikov, tudi od tega, kakšna je njena trenutna stopnja razvoja in kakšne so npr. njene naravne danosti. Ali se bo razvijala naprej hitro in v pravi smeri ali pa bo capljala le na mestu, je odvisno predvsem od znanja, s katerim razpolaga in kako ga zna izkoristiti. Pri tem ni pomembno le, koliko znanja kdo ima, ampak še bolj, kakšno to znanje je in kako ga izkoristiti. Izkoristiti ne le zato, da bo človek uspešen kot posameznik, temveč da bo na poti do zastavljenega cilja s svojim prispevkom in delom odmevno prispeval k napredku okolja in sveta, v katerem živi. Znanje naj ne bo samo sebi namen, temveč naj bo tista spodbuda in gonilo, ki nas sili k razmišljanju, pogovoru z drugimi, iskanju novega in premikanju mej neznanega. Ameriški psiholog Paul F. Brandwein pravi: "Nič ni bolj neenakega, kot je enaka obravnava neenakih." Njegovo misel moramo udejanjati in pri svojem načrtovanju vključevati več projektnega učnega dela, samostojnega učenja pri rednem pouku in zunaj njega, v knjižnicah, raznih kulturnih ustanovah (npr. muzeji, gledališča) ter eksperimentalnega in raziskovalnega dela na terenu. To seveda pomeni veliko dodatnega dela za učitelje, vendar se pri tem krepijo tudi medpredmetne povezave ter timsko delo učiteljev in učencev, kar je za sodobno šolo zelo pomembno.

Viri in literatura:

Magajna, L. et. al., (2008). *Učne težave v osnovni šoli*. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo.

Gabrijelčič, Kukanja, M., (2015). *Nadarjeni in talentirani učenci*. Koper: Univerza na Primorskem, Znanstveno-raziskovalno središče, Univerzitetna založba Annales.

http://bos.zrc-sazu.si/cgi/a03.exe?name=sskj_testa&expression=nadarjen&hs=1,

6. 3. 2017

<http://www.osbi.si/o-soli/svetovalna-sluzba/nadarjeni-ucenci> , 11. 3. 2017

http://solazirovnica.splet.arnes.si/files/2016/07/u%C4%8Dni-tipi_2016.pdf,

11. 3. 2017

http://pefprints.pef.uni-lj.si/2110/1/TONJA_LORBEK_DIPLOMA.pdf , 10. 3. 2017

<https://dk.um.si/lzpisGradiva.php?id=54446>, 13. 3. 2017

<http://www.delo.si/novice/slovenija/nadarjeni-v-primezu-zahtev-in-spodbud.html>,

14. 3. 2017

Vesna Jelen Godunc, šolska pedagoginja: Nadarjeni in vrstniška mediacija

Osnovna šola Miklavž na Dravskem polju
vesna.jelen-godunc@guest.arnes.si

Šola je prostor, kjer se gibljejo mladi in je tako kraj nenehne komunikacije, dogovarjanj, prilagajanj, pa tudi nesporazumov in konfliktov. Hkrati je tudi prostor, kjer si vsi želijo sprejetosti in dobrih medsebojnih odnosov. Konflikti, nesoglasja in spori so sestavni del življenja, saj ima vsak človek svoj pogled na svet, vrednote, prepričanja in izkušnje. Mladi v današnji družbi imajo v času socializacije številne priložnosti, da razvijejo svoje spretnosti v medsebojnih odnosih, pri čemer včasih potrebujejo nekaj pomoči. Spretnosti v medsebojnih odnosih so tesno povezane z učinkovito komunikacijo in veščino mirnega reševanja sporov. Dejstvo je, da niso konflikti tisti, ki so krivi za nesoglasja, ampak je vzrok za to pravzaprav nesposobnost konstruktivnega reševanja sporov. Drugačen pristop k vzgoji in kulturi medosebnih odnosov prinaša v šolski prostor mediacija.

MEDIACIJA

Mediacija je metoda mirnega reševanja sporov. Gre za proces, v katerem se osebi, ki sta v sporu, ob pomoči tretje osebe (mediatorja) pogovorita, si izmenjata stališča, težave, strahove, ter sami skušata najti rešitev, ki bo ustrezala obema.

ŠOLSKA MEDIACIJA

Pri šolski mediaciji učenci, ki so v sporu, prevzemajo odgovornost za spore in sami iščejo rešitve zanje. Šolsko mediacijo izvajajo strokovni delavci šole, ki so se usposobili za šolskega mediatorja.

VRSTNIŠKA MEDIACIJA

Vrstniška mediacija je mediacija, ki jo vodijo vrstniški mediatorji in je namenjena reševanju sporov med učenci iste ali različne starosti. V procesu vrstniške mediacije sta udeležena vsaj dva učenca, med katerima je prišlo do konflikta in vrstniška mediatorja, ki sta primerno usposobljena za vodenje mediacije.

Vrstniška mediacija, ki jo izvajajo učenci na naši šoli, je primerna za manj zahtevne spore med učenci, kot so: nagajanje, zbadanje, govornice, obrekovanja, medosebni

nesporazumi, prerivanje, prepiranje; pri težjih sporih in fizičnem nasilju se vključijo strokovni delavci šole.

UVAJANJE VRSTNIŠKE MEDIACIJE

Na OŠ Miklavž na Dravskem polju imamo 550 učencev, od tega 98 nadarjenih učencev od 5. do 9. razreda. Na šoli se srečujejo otroci z različnimi vzorci komuniciranja in reševanja sporov. Do sporov in konfliktov med učenci prihaja v šoli, v času popoldanskih dejavnosti in izven šole. Zaradi potrebe po izboljšanju šolske klime in medsebojnih odnosov smo v šolskem letu 2011/2012 ponudili učencem učenje drugačnih komunikacijskih veščin in strategij mirnega reševanja sporov. Učenci, učitelji in starši so se na mediacijo primerno ter pozitivno odzvali, kar je bila pobuda za postopno uvajanje vrstniške mediacije.

VKLJUČEVANJE NADARJENIH UČENCEV V VRSTNIŠKO MEDIACIJO

V učenje strategij mirnega reševanja sporov smo najprej povabili skupine nadarjenih učencev 8. in 9. razredov, ki so se ob mentorstvu šolskih mediatoric usposobili za samostojno izvajanje vrstniških mediacij. Na šoli smo se odločili, da bomo vključili obvladovanje konfliktov s pomočjo mediacije v šolski vsakdan, saj smo prepričani, da je mediacija dodana vrednost vzgojnim prizadevanjem šole, da pripravlja učence na življenje v družbi, zmanjšuje nasilje, spodbuja otroke, da prisluhnejo drug drugemu in jih uči mirnega reševanja sporov, ki so sicer normalen pojav v življenju posameznika in družbe. Sposobnost reševanja konfliktov je danes ena izmed temeljnih veščin za kakovostno življenje v skupnosti.

USPOSABLJANJE VRSTNIŠKIH MEDIATORJEV

Program usposabljanja vrstniških mediatorjev zadnja tri leta poteka na taboru za nadarjene učence, ki ga na šoli organiziramo vsako leto v mesecu oktobru. Izkušnje so pokazale, da je strnjena oblika usposabljanja omogočila boljše rezultate. Na začetno usposabljanje se praviloma vključijo učenci sedmih in osmih razredov, da lahko izvajajo vrstniško mediacijo že v tekočem šolskem letu. Vsako leto vključujemo tudi mlajše nadarjene učence, ki so zainteresirani za sodelovanje s starejšimi, da se s pomočjo somediacije urijo za kasnejšo samostojno pomoč pri izvajanju tovrstne šolske aktivnosti. Ugotavljamo, da se za vrstniške mediatorje prijavljajo učenci z že razvitimi socialnimi veščinami, ki so tudi komunikacijsko

dobro opremljeni, imajo smisel za delo z ljudmi, radi javno nastopajo in imajo zmožnost empatije. Na taboru za nadarjene učence se v programu usposabljanja vrstniških mediatorjev učenci s pomočjo igre vlog in izkustvenega učenja učijo različnih tehnik, ki se najpogosteje uporabljajo v mediaciji. Učijo se pozornega poslušanja, povzemanja, preokvirjanja, interpretiranja zornega kota drugega učenca, postavljanja vprašanj, obvladovanja čustev in odprte komunikacije, ki daje občutek varnosti, pripadnosti in individualnosti.

DVOJNO IZJEMEN UČENEC V PROCESU USPOSABLJANJA

Posebno pozornost pri usposabljanju za vrstniškega mediatorja smo namenili dvojno izjemnemu učencu, ki izhaja iz socialno manj vzpodbudnega okolja in ima vedenjske težave. Ugotavljamo, da se je v procesu usposabljanja za vrstniškega mediatorja učil ključnih življenjskih veščin in družbenih vrednot. Konflikte, ki so ga prej izjemno vznemirili, je začel reševati na sodelovalen način. Komunikacijskih veščin se je učil izkustveno in skozi realne primere iz vsakodnevnega življenja, usvojil je tehniko pogovora, s pomočjo katere lahko konstruktivno obvladuje oz. razrešuje konflikte. Sam je povedal, da z novimi znanji bolje obvladuje svoja čustva v konfliktnih situacijah in se veliko bolj mirno odziva na nesoglasja tudi v domačem okolju. Učitelji so tudi zaznali nekoliko strpnejši in bolj spoštljiv odnos do sošolcev.

PREDNOSTI VRSTNIŠKE MEDIACIJE V ŠOLI

Ugotavljamo, da je eden od pomembnejših doprinosov pri uvajanju vrstniške mediacije na šoli zavedanje učiteljev, učencev in staršev, da je celoten proces v rokah učencev; da ga izvajajo učenci za učence, da odnos med dvema osebama v sporu ni tekmovalen, temveč sodelujoč, in da nosita odgovornost za rešitev oziroma izid vpleteni strani sami.

Z vrstniško mediacijo usvojijo učenci pomembne življenjske veščine, kar velja tako za mediatorje kot ostala dva udeleženca (medianta): dobro komunikacijo, iskanje in vrednotenje rešitev in sobivanje z drugače mislečimi.

Mediacija zadovoljuje tudi psihosocialne potrebe učencev, saj oblikuje in določi jasno strukturo, znotraj katere imajo učenci občutek večje samostojnosti in svobode.

Mediacija je učenje za življenje, saj spodbuja učence, da način mirnega reševanja sporov uporabljajo tudi v vsakdanjem življenju, v družini, s starši in sorojenci.

SREČANJE VRSTNIŠKIH MEDIATORJEV

Ker se že vrsto let sistematično ukvarjamo z nadarjenimi učenci, hkrati pa izvajamo vrstniško mediacijo in organiziramo tabore za nadarjene učence, smo na zadnjem taboru pripravili simulacijo organizacije dogodka »Srečanje vrstniških mediatorjev«, ki smo ga načrtovali v januarju 2017. Učenci so po skupinah pripravili dogodek, ki je vseboval sprejem gostov, pogostitev, kulturni program, delo po skupinah, socialne igre, predstavitev dela vrstniških mediatorjev na naši šoli, izdelavo vabil za sodelujoče šole, darilca za gostujoče učence in mentorje, potrdila o udeležbi, objavo v medijih in zaključno poročilo. Devetnajstega januarja 2017 smo na šoli organizirali srečanje vrstniških mediatorjev. Udeležilo se ga je 19 šol iz bližnje in širše okolice, 71 gostujočih učencev in 34 mentorjev. Zaradi upoštevanja lastnih idej so bili učenci zelo ponosni, saj so lahko v praksi pokazali kreativnost pri pripravi in izvedbi dogodka. Kot gostitelji so dobili nove odgovornosti in priložnost, da izmenjajo mnenja in izkušnje, se spoznajo z nadarjenimi vrstniškimi mediatorji iz drugih šol in se družijo med seboj.

POZITIVNI UČINKI UVAJANJA ŠOLSKE IN VRSTNIŠKE MEDIACIJE NA ŠOLI

Po nekaj letni analizi vrstniške mediacije na šoli ugotavljamo, da smo z uvajanjem vrstniške mediacije obogatili medsebojne odnose in med učenci dvignili kulturo reševanja sporov. Učenci se med seboj bolje spoznavajo in sprejemajo. Mnogi učenci so se že naučili, da lahko s strategijo mirnega reševanja sporov izrazijo svoje mnenje in iščejo rešitve, ki bodo ustrezale obema stranema v sporu. V mirnem reševanju raznih konfliktov in nesporazumov vidijo priložnost za socialno učenje, ki prerašča šolski prostor in postaja pomembna strategija v vsakdanjem življenju. Na šolo se vračajo tudi bivši učenci, ki kot prostovoljci še vedno sodelujejo na mediacijskih srečanjih.

ŠE NEKAJ IZJAV UČENCEV O MEDIACIJI

»Mediacija je odlična za reševanje sporov na miren način.« (Tina, 13)

»Mediacija je tudi osebno vplivala na mene.« (Žiga, 13)

»Odkar imamo na šoli mediacijo in mediatorje, je čas, ki ga preživimo v šoli lepši, saj ni več toliko konfliktov, če pa so, jih rešimo brez nasilja.« (Maša, 12)

»V vlogi vrstniške mediatorke se počutim zelo v redu, saj imam dober občutek, če se ljudje pobotajo.« (Urška, 13)

Literatura:

Iršič Marko (2010), Mediacija, Ljubljana: Zavod Rakmo.

Lisec, Martin (2006), Uvajalni seminar v šolsko mediacijo, Ljubljana: Inštitut za mediacijo Concordia.

Mrgole, Albert (2003), Kam z mularijo, Ljubljana: Založba Aristej.

Prgić Jani (2009), Priročnik za izvajanje delavnic z učenci: Obvladovanje konfliktov in posredovanje v sporih. Griže: Svetovalno-izobraževalni center MI.

Prgić, Jani (2010) Šolska in vrstniška mediacija, Griže: Svetovalno-izobraževalni center MI.

Tadeja Klun Lenarčič: Kako zbuditi speče junake

OŠ Pirniče
tadeja.klun-lenaric@guest.arnes.si

Skoraj nikogar ni, ki bi bil povsem brez nadarjenosti. Izobrazba jo odkrije, pridnost jo nadgradi, značaj jo ohrani. (Curt Goetz)

Vedno sem imela probleme z opredeljevanjem nadarjenih učencev. Kritično pa sem se odzivala zlasti na število evidentiranih in kasneje identificiranih učencev. Ko pa sem prebrala dokument Odkrivanje in delo z nadarjenimi učenci, se mi je odprl nov pogled na definicijo nadarjenih. Delovna skupina za pripravo koncepta dela z nadarjenimi učenci namreč poudarja, da v strokovni literaturi ni enotne definicije nadarjenosti. Razlog je v tem, da nadarjeni niso neka homogena skupina, ampak se nadarjenost kaže v različnih oblikah in obsegih (Koncept 1999).

Širše gledano lahko med nadarjene ali talentirane štejemo tako tiste z dejanskimi visokimi dosežki kot tudi tiste s potencialnimi zmožnostmi za take dosežke, in sicer na področju intelektualnih sposobnosti, ustvarjalnega mišljenja, na učnem, voditeljskem, tehničnem, gibalnem, glasbenem, likovnem, literarnem in dramskem področju.

V slovenski šoli delež prepoznanih nadarjenih izjemno visok, ker je osnova za izvajanje postopka odkrivanja nadarjenih Renzullijev trikrožni model nadarjenosti, po katerem je nadarjenost, tako šolska kot ustvarjalno-produktivna, interaktivni produkt med posameznikovimi intelektualnimi sposobnostmi, ustvarjalnostjo ter drugimi osebnostnimi lastnostmi, predvsem motivacijskimi (Juriševič, 2009).

Model, ki ga predpostavlja Koncept, predvideva, da so posamezniki lahko nadarjeni na različnih področjih, zato se odstotek nadarjenih učencev giblje med 15–20 % učencev v populaciji.

Raziskave kažejo, da imajo nadarjeni učenci nekatere osebnostne lastnosti, ki jih ne najdemo pri drugih učencih ali pa so pri nadarjenih bolj izrazite. Vendar pa ti učenci niso neka homogena skupina, ampak obstajajo razlike tudi znotraj skupine nadarjenih. Osebnostne lastnosti, ki jih najdemo v skupini nadarjenih, se nanašajo na različna področja: miselno-spoznavno, učno-storilnostno, motivacijsko, socialno-čustveno (Koncept 1999).

Ob vseh opredelitvah nadarjenosti se želim ustaviti še ob zanimivi primerjavi Diane Heacox (2015). Opredelila je dve skupini učencev in naredila primerjavo med zelo uspešnimi in nadarjenimi učenci. Za prve velja, da so zainteresirani, pozorni, skrbni, imajo dobre zamisli, poznajo odgovore, sodelujejo, prepisujejo in posnemajo, posvečajo čas učenju, se trudijo, so spretni in imajo dober spomin, so vestni, natančni in zadovoljni s svojim učenjem. Nadarjene učence pa opredeljuje kot radovedne, vedoželjne, z izvirnimi zamislami, učence, ki zastavljajo vprašanja, z lahkoto pridobivajo in pokažejo znanje, sklepajo, so inovativni, z lahkoto povezujejo, kažejo močna čustva, izražajo mnenje, poglede, ustvarjajo nove in izvirne izdelke in so zelo samokritični.

Lahko rečem, da v obeh skupinah prepoznam nadarjene učence naše šole in po tej primerjavi glede na lastnosti tudi razlikujem dva profila nadarjenih učencev. V nadaljevanju se bom opredeljevala le do učencev, ki so nadarjeni na literarnem področju. Večina teh učencev je bila nadpovprečno uspešna tudi na testu intelektualnih sposobnosti, nekateri tudi na testu ustvarjalnega mišljenja, učnem področju ali na drugih specifičnih področjih. Ker je na šoli povprečno število 29 otrok na generacijo, je odstotek nadarjenih na literarnem in dramskem področju, ki sta povezani s slovenščino, ki jo poučujem in v območju katere razvijam dejavnosti za razvoj nadarjenih, majhen (2–5 učencev). Ta mala skupina ima skupne lastnosti na posameznih področjih, npr. divergentno mišljenje, natančno opazovanje, logično razmišljanje, dober spomin (miselno-spoznavno področje), široka razgledanost, bogat besedni zaklad, hitro branje (učno-storilnostno področje), vztrajnost pri reševanju nalog, uživanje v dosežkih (motivacija), samostojnost, sposobnost vplivanja na druge, občutek za pravičnost (socialno-čustveno področje). Hkrati pa v tej skupini na podlagi prej opisane primerjave Diane Heacox prepoznavam dve skupini; prva je skupina zelo uspešnih (nadarjenih), ki imajo še več lastnosti zlasti na učno-storilnostnem in motivacijskem področju (npr. visoko potrebo po doseganju odličnosti in storilnostno motivacijo, visoko učno uspešnost ter smisel za organizacijo, trdo in zavzeto delo). Ti učenci so zadovoljni s sabo, prizadevajo si za ocene, so motivirani, a ne tvegajo, strah jih je neuspeha, zato delujejo znotraj določenega načrta in izbirajo varne dejavnosti. Pri učiteljih iščejo odobravanje. V skupino nadarjenih (nadarjenih) pa bi uvrstila učence s poudarjenimi lastnostmi na miselno-spoznavnem in socialno-čustvenem področju

(npr. učenci z nenavadno domišljijo, smislom za humor, spretnostjo v kateri od umetniških dejavnosti, raznolikimi interesi, radovednostjo, izraženim nekonformizmom in neodvisnostjo). Učno niso nujno najvišje uspešni, a so visoko ustvarjalni. Nihajo v samopodobi (so občutljivi, obrambni, nepotrpežljivi), sprašujejo se o pravilih, načelih, borijo se za svoja prepričanja, včasih izzivajo učitelje.

Poleg lastnosti učencev, ki so opredeljene v prejšnjem odstavku sem do omenjene delitve prišla tudi na podlagi opazovanja uspešnosti pri različnih dejavnostih izven rednega pouka, v katere so nadarjeni učenci še posebej povabljeni. Na področju literarnega ustvarjanja je to zagotovo Tekmovanje za Cankarjevo priznanje, ki spodbuja branje zahtevnih besedil s ciljem dokazati višje razvite zmožnosti branja in pisanja. Tekmovalci vodeno razvijajo zmožnost kritičnega branja. Temeljito spoznajo vsebino izbranega besedila, prebrano razčlenjujejo na podlagi pridobljenega znanja iz literarne teorije in zgodovine, soočajo se ozadji nastanka besedila, ga aktualizirajo, subjektivno komentirajo, vrednotijo. Ob tem spoznajo avtorja in delo povežejo z njegovim življenjem in/ali ostalimi deli, tudi strokovnimi zapisi, kritikami ipd. V skupnih izhodiščih na pripravo (Saksida 2015/16) je poudarjeno, da v pisnih nalogah tekmovalci izrazijo svoje lastno razumevanje ter tehtno, inovativno in prepričljivo interpretacijo besedil.

Zelo uspešni (nadarjeni) se na tekmovanje zavzeto pripravljajo, upoštevajo priporočila, sledijo navodilom, sodelujejo z mentorjem in sotekmovalci v pripravi, razumejo zamisli, vsrkajo podatke, dojamejo pomen, so vztrajni pri svojem delu in praviloma zaključijo dane naloge v pripravljalnem obdobju. Radi imajo postopno predstavljanje podatkov, kar jih počasi, a zanesljivo vodi do rezultata. Njihovi pisni izdelki na tekmovanjih poleg aktualizacije besedila vključujejo tudi književno znanje (zvrstno-vrstne oznake, podatki o avtorjih, medbesedilne primerjave, ustrezno citiranje, misli iz spremnih zapisov ipd.). Tako na tekmovanju praviloma dobijo priznanja in uspešno tekmujejo tudi na regijski in državni ravni. Uspešnost, priznanja in užitek ob dosežkih je zanje seveda nova spodbuda in pripravljenost nadgrajevati svoje zmožnosti tudi v okviru drugih dejavnosti. Nadarjeni (nadarjeni) pa se na besedila odzivajo natančno in z edinstvenimi pogledi predelujejo podatke, vendar navodilom v pripravi sledijo le deloma. Odličnost dosegajo na področju razumevanja in aktualizacije besedila ter inovativnega osebnega odzivanja,

večkrat tudi kot poustvarjalni odziv na književnost, zaradi umanjkanja ali le skromnega vključevanja književnega znanja pa ne dosežejo bolj poglobljenega odziva na naslov pisne naloge. V tekmovanju so le delno uspešni in ga po navadi zaključijo na šolski ravni, kar jim ne prinese zadoščenja, še več, marsikomu umanjkanje zadovoljstva/užitka ob dosežkih vsaj za nekaj časa vzame veselje do ustvarjanja, zaprejo se, nekateri začnejo z aktivnostmi na drugih področjih.

Da bi ohranili stik z nadarjenimi (nadarjenimi) ali v naslovu poimenovanimi spečimi junaki in bi tudi oni mogli naprej razvijati svoje zmožnosti, smo v aktivu začeli aktivno spremljati številne natečaje in razpise, ki jih pripravljajo različne inštitucije in javne ustanove. Izbiramo premišljeno, kritično in raznovrstno. Učence individualno povabimo k sodelovanju. Priprave po navadi potekajo v obliki seznanitve z razpisom oz. natečajem in razgovorom, možnostmi, pričakovanji. Nato se z učenci dogovorimo do kdaj bi pripravili svoj koncept, osnutek ali izdelek. Nadaljnje delo največkrat poteka v obliki individualnih konzultacij v živo ali preko elektronske pošte. Vloga mentorja je spodbujevalna, odpira določena vprašanja, razširja vsebinsko polje, pomaga pri iskanju informacij, kritično vrednoti, a pušča odprto pot avtorskemu izdelku. Sprotna povratna informacija o izdelku je izjemno pomembna, vedno pa temelji na strokovnih utemeljitvah in ne hvali avtorja zgolj zato, ker se je pri delu potrudil. Učenci, ki delajo individualno, so kritični sami do sebe, pavšalne pohvale jim ne pomenijo veliko ... Ko učenec začuti, da sam odloča, koliko in kako bo še posegal v tekst, je to zanj nova spodbuda, ki je je praviloma loti resno in odgovorno ter doseže večji napredek.

Nekaj primerov iz prakse:

- natečaj Najst SNG DRAMA Ljubljana: Učenka, ki je napisala dramski tekst je bila povabljen, da s svojim besedilom sodeluje na delavnicah, kjer je s strokovnimi sodelavci iz Drame sooblikovala končno besedilo (scenarij) za uprizoritev, ki je bila uprizorjena na velikem odru SNG Drama Ljubljana in kasneje tudi redno na repertoarju. V času pred premiero je z ostalimi povabljenimi sodelovala tudi z režiserjem in igralci, s katerimi se je družila tudi na srečanju po premieri.

- natečaj za izvirno prozno besedilo Roševi dnevi: Učenka, ki je sodelovala v natečaju je presegla okvir zastavljenega proznega besedila in se s svojo kratko zgodbo uvrstila še na natečaj revije Mentor za mlade (od 15 do 30 let) literarne talente URŠKA. Povabljen je bila na srečanje vseh avtorjev in analizo tekstov s

priznana pisateljico. Druga učenka je bila na istem natečaju leto prej povabljena na literarno delavnico s priznano slovensko pisateljico.

- natečaj NATEČAJ OTROŠKE POEZIJE RIMA RAJA. Učenka je bila s svojo poezijo izbrana med 6 najbolj prepričljivih pesmi in svojo pesem predstavila na zaključni prireditvi, na kateri so bile podeljene tudi nagrade

- natečaju BODI PISATELJ: Učenka je na zaključni prireditvi dobila posebno pohvalo za napisano zgodbo.

- natečaj Instituta Jožefa Stefana in časopisne hiše Delo z naslovom: Učenec je bi povabljen na Institut, kjer so se srečali nagrajenci natečaja.

Iz teh in podobnih primerov je razvidno, da so nadarjeni (nadarjeni), lahko bi jih poimenovali tudi ustvarjalno-nadarjeni učenci, z edinstvenimi pogledi, izvirno domišljijo in zamislimi dosegli odličnosti na literarnem področju v okviru natečajev oz. razpisov. Prav tako kot individualni pristop ali pa še bolj osebno doživeta so bila srečanja z vrstniki in predstavniki drugih inštitucij ali umetniki v okviru organiziranih delavnic in prireditev. V teh okoljih so se učenci srečali z vrstniki, ki so jim v tem segmentu ustvarjanja podobni. Ker so v šoli te priložnosti zelo omejene (v generaciji je lahko samo en posameznik, ki se prepozna in razvija svoje kompetence na literarnem področju), so v komunikaciji delovali sproščeno, odprto, počutili so se enake pred enakimi, razumljene in sprejete. Izjava ene od udeleženk delavnice: »No, zdaj sem videla, da sem tudi jaz normalna.«

Ravno ti odzivi, ki so bili bolj ali manj odkrito izraženi, pa nakazujejo, da se nekateri nadarjeni učenci, kljub svojim sposobnostim oz. prav zaradi njih v razredu večkrat ne počutijo sprejete. V praksi sem to začela opazovati pri učencih v zadnji triadi. Vrstniki posameznika morda niti ne vidijo kot nadarjenega ali celo podcenjujejo njegov uspeh, nekateri pa reagirajo zaradi ljubosumnosti. To se lahko kaže tudi s pojavi medvrstniškega nasilja, npr. klicanje s slabšalnimi vzdevki, nagajanje na račun videza in inteligentnosti ipd. Posameznik pa si želi socialne pripadnosti, zato včasih zavrača izzive, zlasti če so mu ponujeni znotraj razreda, želi se poistovetiti z večino ... In to je drugi primer spečega junaka, do katerega spet pristopim individualno, saj se visoke sposobnosti in zmožnosti razvijajo le z rednim načrtovanim delom in ustvarjanjem, ki je tudi spremljano.

Učitelji v zadnji triadi pri rednem delu in notranji diferenciaciji v okviru pouka prepoznavamo in evidentiramo učence, ki bi potencialno lahko še razvili svoje

zmožnosti. Nekateri to priložnost izkoristijo in se vključijo v možnosti, ki so jim ponujene. Drugi pa se ne želijo izpostavljati zaradi vrstnikov ali pa vedo, da aktivacija zahteva dodatno delo in tako se uvrstijo med speče junake in se zadovoljijo s povprečjem.

Speče junake, ki se ne odzovejo na individualne spodbude za sodelovanje na natečajih in razpisih, poskušam motivirati tudi znotraj pouka, in tako odpiram priložnosti za razvoj potencialov vseh učencev, ne le nadarjenih. Spodbude so vezane tako na redno delo, torej v okviru učnega načrta, opažam pa da se učenci še raje odzovejo na različne spodbude kreativnega pisanja, ki niso neposredno povezane s poukom. Naloge so seveda neobvezne, učenci jih prinesejo pokazati, če želijo, lahko mi jih posredujejo po elektronski pošti. Vsekakor se v nadaljevanju odpira možnost nadaljevanja dela na individualni ravni, včasih pa pride tudi do timskega ustvarjanja manjše skupine, nadgrajevanja dela v okviru dodatnega pouka ali celo tekmovanja med posamezniki.

Nekaj primerov, ki so posredno ali neposredno povezani z vsebino učnega načrta:

- Prebrano pesem napiši kot časopisno novico.
- V desetih povedih opiši dogajanje okrog mize dežurnih učencev med glavno pavzo.
- Nastavi si uro na 7 minut in zapisuj svoj tok misli, ne razmišljaj o slovnici in povezanosti besedila, ampak samo piši, kar ti pride na pamet. Čez nekaj časa besedilo ponovno preberi, uredi ali si le izpiši domislice, ideje ...
- S šestimi besedami opiši današnjo uro slovenščine/športni dan/včerajšnje kosilo ...
- Kdo najde več besed ali besednih zvez, s katerimi je Odisej poimenoval Polifema?
- S 365 besedami opiši svoje potovanje skozi osnovno šolo.
- Pesem napiši kot zgodbo v 20 povedih.
- Hodiš po gozdu in srečaš volka: napiši vsaj dva možna scenarija, kako se zgodba razvije, bodi izviren, prepusti se domišljiji.

Poleg cilja prebujanja spečih junakov, torej identificiranih nadarjenih, ki ne nadgrajujejo svojih potencialov, so tovrstne spodbude tudi možnosti, da se pokažejo učenci, ki jih morda učitelji v zgodnejšem obdobju niso prepoznali kot nadarjene ali pa preprosto niso imeli priložnosti, da bi svoje sposobnosti pokazali.

Prof. dr. Mojca Juriševič iz Centra za raziskovanje in spodbujanje nadarjenosti na Pedagoški fakulteti v Ljubljani na podlagi analiz iz tujine poudarja pomen dela z nadarjenimi prav z vidika napredka vseh učencev: »Nekateri napačno razumejo delo z nadarjenimi kot elitistično, pa vendar gre le za razvoj potencialov. Ali bomo mi skušali spodbuditi večino, da bo dosegla povprečje, ali bomo inkluzivno skušali oblikovati tak sistem, da bo poskušal spodbuditi potenciale vseh učencev, s tem pa tudi teh, ki so izjemni. Delo z nadarjenimi pomeni korist za vse učence, ne samo za nadarjene.« (Rečnik 2014)

Spodbudno učno okolje, ki ga na tak način ustvarimo, je pravzaprav izziv in priložnost za vse učence. Kdaj, koliko in kako se bodo posamezniki spoprijeli z njim, v resnici ne vem, poznam le tisti del, ki svoje pisanje deli z mano. Ti učenci začnejo ceniti svoj talent in preko tega (pre)oblikujejo svojo samopodobo in identiteto. Verjamem pa, da obstajajo učenci, ki izziv naredijo samo zase ali pa ga delijo s kom drugim. In ustvarjalno pisanje, izražanje na njim lasten način tako postane tudi sredstvo za osebno rast, umik od ustaljenih razmišljanj in omejujočih prepričanj. Lahko je tudi pot za premagovanje strahu pred pisanjem, neuspehom, ocenjevanjem napisanega ...

Predstavljene dejavnosti so le ena od možnih poti, na katero lahko povabimo nadarjene, nadarjene, ki svojega potenciala iz različnih razlogov ne nadgrajujejo (speče junake) in tudi potencialno nadarjene. In naj zaključim kar z njihovimi besedami, ki jih je zapisala dr. Mojca Juriševič: »Nadarjeni si želijo več osebnega pristopa, bolj zanimiv pouk, več izzivov, več vztrajanja in poglobljanja na določenih temah.« (Rečnik 2014)

Nič ni bolj neenakega, kot je enaka obravnava neenakih.

Paul F. Brandwein, ameriški psiholog

VIRI:

Mojca Juriševič, Odkrivanje in delo z nadarjenimi učenci v šoli – stanje in perspektive V: Psihološka obzorja / Horizons of Psychology, 18, 4, 153-168 (2009).

Spodbudno učno okolje: ideje za delo z nadarjenimi v osnovni šoli, ur. Mojca Juriševič. Ljubljana: Pedagoška fakulteta, 2014.

Gorazd Rečnik: Slovenija je fenomen – vsak četrti učenec nadarjen. Dostopno na: <http://val202.rtvsllo.si/2014/10/cetrtna-slovenskih-otrok-je-nadarjenih/> (pridobljeno 15. 3. 2017) <http://www.literarnica.si/search/label/Ustvarjalno-pisalni%20izzivi> (pridobljeno 15. 3. 2017).

Saša Jakin: Vloga nadarjenih učencev v medvrstniškem nasilju: diplomsko delo. Ljubljana, 2013.

Neihart, M. in Betts, G. (2010). Revised profiles of the gifted and talented. Dostopno na: <http://www.ingeniosus.net/wp-content/uploads/2010/11/PROFILES-BEST-REVISED-MATRIX-2010.pdf>

(pridobljeno 12.3.2017)

Marina Horvat in Katja Košir: Socialna sprejetost nadarjenih učencev in učencev z dodatno strokovno pomočjo v osnovni šoli V: Psihološka obzorja / Horizons of Psychology, 22, 156–166 (2013).

Koncept Odkrivanje in delo z nadarjenimi učenci v devetletni osnovni šoli. Ljubljana: Nacionalni kurikularni svet, 1999.

Diane Heacox: Diferenciacija za uspeh vseh: predlogi za uspešno delo z učenci različnih zmožnosti. Ljubljana: Rokus Klett, 2015.

Igor Saksida: Skupna izhodišča in glavni poudarki priprave na tekmovanje v znanju slovenščine za Cankarjevo priznanje 2015/16.

Cimermančič Karmen: Nadarjeni učenci in poustvarjalne dejavnosti pri pouku književnosti v 5. razredu osnovne šole: magistrsko delo. Ljubljana, 2017.

Jeriček, H.: Nadarjenost – privilegij ali breme? V: M. Blažič (ur.), Nadarjeni med teorijo in prakso – zbornik prispevkov (str. 92–100). Novo mesto: Slovensko združenje za nadarjene Novo mesto, 2003.

Socialne in čustvene potrebe nadarjenih in talentiranih V: ZBORNIK: II. mednarodna znanstvena konferenca 2010.

Karmen Slana, prof. bi. – ke. – nar: Primeri najbolj izstopajočih obogatitvenih dejavnosti za nadarjene učence na OŠ Antona Martina Slomška Vrhnika

OŠ Antona Martina Slomška Vrhnika
karmen.slana@gmail.com

ŠOL. LETO	PROGRAM S PRIMERI DEJAVNOSTI, KI SO JIH PRIPRAVILI UČENCI (ponudba učiteljev in zunanjih izvajalcev ni vključena)
2010/11	PO POTEH ANTONA MARTINA SLOMŠKA , ob 10. obletnici šole, raziskovanje njegovih knjižnih del, arhiv v Mariboru, krajev, kjer je služboval... ekskurzija, ki so jo organizirali učenci...
2011/12	PO POTEH MEDVEDA in VALVAZORJA , Rakov Škocjan, športno plezanje, vodni športi, unška koliševka, ...učna pot za starše z dramsko uprizoritvijo življenja medvedov, učenci so se vživeli v Valvazorja...
2012/13	KRAS : raziskovanje Tomaja, Dutovelj, Štanjela, pršutarna Šepulje... kmečki turizem, življenje Srečka Kosovela, primerjava kraške in barjanske prsti, latniki in vinogradništvo, sestava apnenca in kamnoseštvo, Aleksandrinke, kučke, kali, ledenice, slovarček narečnih besed v primerjavi s slovenščino in angleščino ter nastanek zgodbe o Krasu, slika iz različnih vrst prsti..., druženje z vrstniki iz OŠ Dutovlje.
2013/14	LETALIŠČE BRNIK s predstavitvijo in ogledom letal, kontrolnega stolpa, dresiranega policijskega psa za iskanje drog, carinska služba na letališču, grad Smlednik, Zbiljsko jezero, samostojno raziskovanje okolice, tudi nagrobnikov v Vodichah, izdelovanje prest,... večerno druženje z učenci OŠ Vodice in predstavitev za starše, ki so bili potniki na letalu.
2014/15	PODJETNIŠTVO : misija nemogoče, razvijanje podjetniških idej, izdelava prototipov, priprava finančnega načrta za podjetje, okrogla miza z znanimi podjetniki iz naše okolice z izborom najboljše poslovne ideje, vikend za mlade podjetnike v sodelovanju s Srednjo ekonomsko šolo z Roške...
2015/16	DVODNEVNA EKSKURZIJA »ZAMEJCI NA KOROŠKEM« : Fotolov po Celovcu, Pesem o ustoličevanju knezov, mladi vodiči po gradu Ojstrovica,

	orientacija v Minimundusu, vzpon na stolp nad Vrbskim jezerom, adrenalinski park Čepa, znameniti koroški Slovenci (Maja Haderlab, Jožef Stefan, ...) kulinarika na Koroškem s peko sadnega kruha in kuhanja špecljev..., spanje v štirijezični OŠ Ljudska šola Lipa ob Vrbi...
--	--

Označeno z rdečo – predlogi šole, ostalo so predlogi učencev.

Vloga različnih obogatitvenih dejavnosti za razvoj nadarjenih. 2017. Ruše:
Osnovna šola Janka Glazerja Ruše

ŠOL. LETO	SKUPNI PROGRAM	KJE?	KAKO?	PRIMERI DELA UČENCEV
2016/17	DAN RIMLJANOV	Delavnice na šoli.	Učenci pripravijo delavnice za učence 5.r.	Zgodba o življenju Rimljanke, gladiatorji, karte Bellum, izumi Rimljanov, rimski bogovi, ostanki Rimljanov v SLO, lov na Rimljane... Video o ostankih Rimljanov V Sloveniji. Opazujejo ostanke v različnih slovenskih mestih. Izražanje mnenj o vsebini filma »Moja sestra suhica«.
	RAZISKUJEMO OSTANKE RIMLJANOV PO SLOVENIJI	Ekскурzija od Vrhnike do Celja.	Pripravijo učitelji, učenci se vključujejo s primeri svojega dela.	V skupinah razpravljajo o problemih iz filma »Mustang«. Na stenske plakate zapisujejo svoje ideje. Skuhajo si večerjo. Pripravijo si postelje v učilnicah.
	KINO Z OKROGLO MIZO	Kulturna dvorana Ivana Cankarja na Vrhniki.	Sodelovanje z Artkinom in nadarjenimi učenci iz OŠ Ivana Cankarja.	Medsebojno druženje, komuniciranje med različno starimi učenci, socialne igre, opazovanje okolice...
	KINO VEČER S SPANJEM NA ŠOLI	Ogled filma na šoli. Delavnice pripravijo učitelji.		
	GREMO V GORE	Triglavski narodni park.	Delavnice o vsebini filma in vrstniški mediaciji pripravijo učitelji. Vikend v gorah s spanjem v koči pri Triglavskih jezerih.	

+ NOČ RAZISKOVALCEV Z EKSPERIMENTALNIMI DELAVNICAMI, + OBISK
INSTITUTA JOŽEF STEFAN

Igor Turičnik: Širša zasnova dela z nadarjenimi učenci na OŠ Marjana Nemca Radeče (z dodanimi konkretnimi zgledi povezave matematika – naravoslovje)

OŠ Marjana Nemca Radeče
igor_turicnik@yahoo.com

Sistematični pristop k delu z nadarjenimi učenci je na Osnovni šoli Marjana Nemca Radeče prisoten že več kot deset let. Vsako šolsko leto pa učitelji, ki smo intenzivneje vpeti v procese dela z nadarjenimi učenci, poskušamo učinkovitost naših pristopov še kvalitativno razširiti. Ob tem predloge in mnenja delimo z vodstvom šole ter zainteresiranimi starši in učenci, k sodelovanju pa povabimo tudi celoten učiteljski zbor in svetovalno službo. Pogostokrat nam je v pomoč tudi anketa, ki jo izvedemo med nadarjenimi učenci, njihovimi starši ter učitelji, ki so vpeti v te dodatne oblike izobraževanja nadarjenih učencev. Dve pedagoški konferenci letno pa sta tudi namenjeni poročanju o delu z nadarjenimi učenci, kjer so v to poročanje vključeni vsi učitelji. To prav tako pomeni priložnost izmenjave mnenj in predlogov za čim širše zasnovano delo z nadarjenimi učenci.

Osnovna razporeditev učnih ur dela z nadarjenimi učenci

Ob notranji diferenciaciji v vseh treh triadah osnovnošolskega izobraževanja se lahko zainteresirani udeležijo tudi dodatnih ur za nadarjene učence, ki so namenjene učencem predmetne stopnje. Nekaterih aktivnosti se lahko udeležijo tudi učenci petega razreda.

PREDMETNA STOPNJA (6. – 9. razred)

- dodatne učne ure s področja matematike, logike, fizike in astronomije za učence osmih in devetih razredov (1 šolska ura)
- dodatne učne ure s področja matematike in logike ter naravoslovja za učence šestih in sedmih razredov (1 šolska ura)
- dodatne učne ure s področja kemije in biologije za učence osmih in devetih razredov (1 šolska ura)

- dodatne učne ure s področja angleščine za učence devetih razredov (1 šolska ura)

- ure, ki so namenjene pripravi na tekmovanja v debatah za učence od šestega do devetega razreda (1 šolska ura).

Zapisana porazdelitev učnih ur se nanaša na letošnje šolsko leto.

Razporeditev teh ur se lahko v posameznem šolskem letu nekoliko spremeni. Ta sprememba ne pomeni manjšega števila učnih ur, ki so namenjene delu z nadarjenimi učenci, temveč bolj vsebinski prilagoditvi glede na motiviranost in interese posameznih nadarjenih učencev v različnih razredih. Če vključeni učitelji presodimo, da sta delež in motivacija nadarjenih učencev bistveno večji v osmih in devetih razredih, se odločimo, da bo za področje matematike, fizike, astronomije in logike na voljo 1,5 ure na teden (v šestem in sedmem razredu pa se zmanjša na 0,5 ure tedensko). Večina ur je vključena v redni urnik posameznega nadarjenega učenca. O razporeditvi se posamezni učitelji, ki izvajamo te ure, dogovorimo glede na urnike posameznih učencev.

Del učnih ur pa ni vključen v redni urnik, temveč se izvaja v sklopih. Konkretno to pomeni, da ur, ki so namenjene logiki, astronomiji, fiziki in matematiki, posamezen učenec osmega ali devetega razreda nima v urniku, temveč se izvajajo po dogovoru v sklopu dveh ali treh ur. Ta razporeditev je povezana s pripravami na tekmovanja ter obravnavo konkretnih vsebin, ki so povezane z eksperimentiranjem ali podaljšanim časom izvajanja aktivnosti. Dolžina ene šolske ure v takšnih primerih ne bi zadostovala.

Pomembno je tudi dejstvo, da k obiskovanju opisanih dodatnih ur spodbujamo tudi tiste učence, ki sicer niso evidentirani nadarjeni, vendar so sposobni za poglobljeno delo in razumevanje zahtevnejših ravni učnih vsebin. Običajno je precejšen del tako vključenih učencev šestega in sedmega razreda kasneje prepoznan za nadarjene. S takšnim vključevanjem »ne-nadarjenih« pa tudi bolje poskrbimo, da so nadarjeni učenci bolje sprejeti v svojem razrednem in šolskem okolju.

Nadarjene učence tudi spodbujamo, da se odločajo za sodelovanje z zunanji izvajalci, ki ponujajo ustrezne vsebine.

Nekaj vidikov tega vključevanja:

Tekmovanje »Mladi genialci«

Nadarjene učence spodbujamo tudi, da se prijavljajo na sodelovanje v projektu »Mladi genialci«. Tekmovanje za učence osmih in devetih razredov osnovnih šol Posavja vsako drugo leto organizirata podjetji GEN energija in Nuklearna elektrarna Krško. Nekaj ciljev tega tekmovanja: širjenje in poglobljanje znanja o energetiki, popularizacija energetike, uvajanje mladih k samostojnemu raziskovalnemu delu in uporabi strokovne literature... Najboljši trije učenci, izbrani na šolskem tekmovanju, ekipno predstavljajo šolo na zaključnem kvizu znanja v Krškem. To tekmovanje je tudi sicer omembe vredno, saj predstavlja žal redek, a vsestransko koristen zgled dobrega sodelovanja gospodarstva z osnovnošolskimi izobraževalnimi ustanovami.

Obisk Zvezdnega mesta

Trije učenci devetega razreda z naše šole so v letošnjem šolskem letu obiskali Zvezdno mesto v bližini Moskve. Štiri dni so bili vključeni v izobraževanje, na katerem so spoznali zgodovino vesoljskih poletov, pripravo kozmonavtov, vesoljsko medicino in biologijo ter imeli možnost ogleda pravih simulatorjev in vaj kozmonavtov v njih. V sodelovanju z Društvom Slovenija Rusija je skupino 24 učencev in dijakov z različnih šol vodil poznavalec in popularizator kozmonavtičke Vojko Kogej.

Obisk programov za nadarjene, ki jih organizira CŠOD (Center šolskih in obšolskih dejavnosti) – robotika, astronomija...

Hiša eksperimentov

Vsako leto nadarjeni učenci od vključno petega do devetega razreda obišejo Hišo eksperimentov v Ljubljani. Zaradi znižanja stroškov se pridružijo učencem izbirnih predmetov iz kemije.

Sodelovanje z gimnazijo Litija

V dveh predhodnih šolskih letih so nadarjeni učenci naše šole sodelovali na tekmovanju v »pieziji«. To tekmovanje je povezano z recitiranjem poezije, kjer je dolžina zaporednih besed povezana z zaporednimi decimalkami števila π .

Ekskurzija

Ob koncu šolskega leta se nadarjeni učenci pridružijo strokovni ekskurziji ki je namenjena učencem izbirnega predmeta Hrvaščina (Zagreb, Poreč, Pulj, Zadar)

Dodatno vključevanje nadarjenih

Tutorstvo

Večina nadarjenih učencev je vključena v projekt tutorstva. S tem projektom smo na šoli začeli v šolskem letu 2012/13. Gre za medsebojno pomoč učenec – učencu. Precejšni delež tutorjev – učencev prihaja iz vrst nadarjenih učencev. Tutorji svojim učencem – tutorandom nudijo učno pomoč, pomagajo pa jim tudi pri pripravi govornih nastopov in izdelavi seminarskih nalog.

Simbioz@

Večina nadarjenih učencev sodeluje pri projektu, katerega cilj je dvig računalniške pismenosti in zanimanje za učenje e-veščin med starejšimi.

Vključevanje nadarjenih učencev v proces poučevanja

a) Pomoč pri pouku

Nadarjeni učenci osmih in devetih razredov sodelujejo kot asistenti pri dveh ali treh urah matematike v petem šestem razredu. Te ure so ponavadi ure geometrije: natančno merjenje kotov, risanje kotov...

b) Predstavitev učne vsebine sošolcem

Pri fiziki in matematiki nadarjeni učenci v dvojicah predstavijo določeno učno vsebino v svojem razredu.

c) Izvedba učne ure v 5. razredu

Nadarjeni učenci devetga razreda v dvojicah izvedejo učno uro, kjer predstavijo določeno učno vsebino. Ob tem so precej samostojni – z učiteljico v petem razredu

se en teden prej dogovorijo o vsebini ter ji dva dni kasneje prinesejo osnutek lastne priprave.

Ob vsem navedenem pa se moramo zavedati naslednjega:

- zelo hitro lahko pride do preobremenjenosti posameznega nadarjenega učenca,
- stroški vključevanja v dodatne aktivnosti za starše niso zanemarljivi.

Prvo težavo rešujemo z individualnimi pogovori na začetku šolskega leta, kjer učenci ob prisotnosti staršev izrazijo svoje strinjanje/nestrinjanje z našimi predlogi in izrazijo svoje želje glede dinamike dodatnega dela.

Drugo težavo pa poskušamo rešiti z namenjanjem dela sredstev iz šolskega sklada. Žal ostane pretežni del sofinanciranja dodatnih dejavnosti na plečih staršev.

Dva konkretna zgleda povezave fizika-matematika

a) Merjenje koeficienta vzmeti (namenjeno učencem 8. in 9. razreda, kot asistenti se lahko priključijo tudi nekateri učenci 7. razreda)

1. šolska ura

Učenci v dvojicah merijo raztezke posameznih vzmeti, vrvic in elastik. Izračunajo koeficient posameznih elastičnih predmetov ter narišejo ustrezne grafe raztezka v odvisnosti od sile na elastično telo. Pogovorimo se o Hookovem zakonu. Ura je precej vodena, učitelj poda veliko pojasnil, navaja na razmišljanje in opozarja na povezavo matematike in fizike.

2. in 3. šolska ura

Učence v razredu čakajo napete elastike, vodoravno in navpično položene vzmeti. Dodatno so na voljo ravnila ter enake uteži. Naloga: učenci naj izmerijo koeficiente vseh teles, narišejo ustrezne grafe v en koordinatni sistem ter pokažejo, pri katerem telesu najprej pride do neskladja s Hookovim zakonom. Učitelj delo le

spremlja, ob vprašanih se skopo odziva, povratna informacija o kvaliteti dela sledi na koncu.

Učenci ob koncu ure zapišejo natančna navodila za izvajanje njihovih meritev in izračun koeficienta ter risanje grafa. Na ta način spodbujamo tudi dvig bralne pismenosti.

b) Merjenje goriščne razdalje zbiralne leče (namenjeno učencem 8. in 9. razreda)

2 šolski uri

Učenci osmega razreda na optični klopi po navodilih premikajo predmet pred lečo tako, da dobijo ostro sliko na zaslonu. Potrebni je vsaj pet meritev, upošteva se aritmetično povprečje meritev, za kar poskrbijo devetošolci. Prav tako učenci devetega razreda na podlagi enačbe, ki povezuje oddaljenost predmeta in oddaljenost slike od leče izračunajo goriščno razdaljo leče. Potek matematičnega izračuna oziroma enačbe razložijo učencem osmega razreda. Skupno zapišejo ugotovitve, kaj se zgodi, če sta opisani razdalji enaki, če je ena dvakratnik druge...

Opisovanje teh zgledov vsebuje kar dosti suhoparne teorije. Pri izvajanju ur s podobnimi vsebinami pa sem pogostokrat presenečen s pristopi, razmišljanjem in motivacijo učencev, kadar je dogajanje zanje dovolj zanimivo. Iskanje aktivnosti, ki danes učencem pomenijo izziv, pa je izziv tudi za nas – učitelje.

Tanja Vojska, prof. geo – soc: Obogatitvene dejavnosti za nadarjene učence od 6.–9.r na OŠ Antona Martina Slomška Vrhnika

OŠ Antona Martina Slomška Vrhnika
tanja.vojska@guest.arnes.si

V desetletju raziskovanja pri delu z nadarjenimi učenci smo pridobili številne izkušnje in nadgradili osnovni koncept dela z njimi. V tim je vključenih 5 učiteljev, od tega smo 3 stalni, dva pa se menjata glede na interese učencev. Začeli smo s približno 20 učenci, danes jih je na določene dejavnostih vključenih tudi več kot 50, kar je za dvoodelčno šolo veliko in otežuje samo organizacijo. Zaradi velike zainteresiranosti tudi drugih učencev za tak način dela danes obogatitvene dejavnosti za nadarjene učence ponudimo vsem vedoželjnim učencem, ki jih določena tematika bolj zanima, so se pripravljene angažirati in se iz tega tudi kaj naučiti ali dobrega narediti. Učitelji pričakujemo, da sodelujejo med seboj različno stari učenci, ki jih zanima enaka vsebina. Devetošolci, ki imajo izkušnje, so pogosto vodje timov, šestošolci pa so največkrat opazovalci, podajajo tudi svoje ideje, se učijo od starejših in nabirajo izkušnje, da lahko kasneje tudi sami prevzamejo vodstvo tima. Kadar so skupine bolj homogene, je manj trenj, učenci se hitreje dogovorijo o skupnem cilju in poti, kako priti do njega. Sodelovanje starejših z mlajšimi učenci znotraj skupine je težje doseči, včasih uspe, da postanejo tim, včasih pa skupina celo razpade. Če jim uspe sodelovati, so izkušnje, ki jih pri tem pridobijo, neprecenljive vrednosti, oblikujejo se dolgotrajna prijateljstva, poveča se skrb drug za drugega in zmožnost vživljanja v druge, kar pogosto za nadarjene učence ni značilno.

Vsako leto- ob koncu šolskega leta- z vsemi vključenimi učenci naredimo evalvacijo dela tekočega leta in zberemo predloge za novo šolsko leto. Pri tem jih spodbujamo, da skušajo stopiti ven iz šolskih okvirjev in da so vsi predlogi, če sem jim še tako zdijo nesmiselni, sprejemljivi. V zadnjih letih želimo od njih nove, drugačne predloge in ne ponavljanje vsebin iz preteklega leta z namenom, da skozi celotno osnovno šolo pridobijo čim več različnih pristopov in s tem tudi izkušenj. Iz podanih predlogov v mesecu avgustu tim učiteljev oblikuje program za tekoče šolsko leto. Tako učenec v zadnjih štirih letih šolanja sodeluje pri izvedbi ekskurzije

od vsebine do naročila prevoza, prehrane, spanja, socialnih iger, večernega druženja... do vikend tabora na domači in neznani osnovni šoli. Stik s sodelujočo šolo največkrat navežemo sodelujoči učitelji in predhodno tudi raziščemo okolico tabora. Do sedaj smo učitelji osrednjo, glavno temo ponudili le 2x, in to ob 10. obletnici šole, ko smo želeli, da vsi skupaj bolje spoznamo življenje in delo Antona Martina Slomška, po katerem se imenuje naša šola. Nova spoznanja smo vključili v glavno prireditev tistega šolskega leta. Druga priložnost pa se je ponudila, ko je Spirit Slovenija ponujal različne delavnice s področja podjetništva in smo se povezali tudi s Srednjo ekonomsko šolo iz Ljubljane. Na šoli so nato učenci predstavili svoje podjetniške ideje znanim podjetnikom iz okolice, drugi pa so svoje podjetniške ideje oblikovali skupaj s srednješolci in celo zmagali v socialnem podjetništvu, saj so želeli pomagati slepim ljudem pri prevozih z javnim avtobusnim mestnim prometom.

Kje pa vidimo težave? Najtežja je organizacija skupnih srečanj, saj učenci pouk ne končajo istočasno in imajo veliko različnih popoldanskih dejavnosti. Pogosto imamo delavnice na šoli po kosilu od 14.30 – 17. ure ali še dlje. To se je izkazalo za manj učinkovito, ker niso stalno prisotni isti učenci. Večji učinek je, kadar izvajamo delavnice med vikendom na naši ali sodelujoči šoli. Tako je bolj strnjeno, cilj je hitreje dosežen. Včasih so učenci po interesih zelo različni med seboj, zato sodelujoči učitelji pomagamo tudi tako, da se skupine hitreje povežejo med seboj in čim prej preidejo v time. Zato izberemo različne povezovalne igre ali jih sami izdelamo glede na izbrano tematiko.

Kljub nadarjenosti učenci potrebujejo usmeritve in pogum, da stopijo izven »okvirjev« in naredijo nekaj po svoje, da široko oz. kritično razmišljajo.

V nadaljevanju je prikazan primer evalvacije tabora v mesecu juniju, zbiranje idej za naslednje šolsko leto in program, ki je nastal na koncu. Vse, kar je zapisano, so ideje učencev.

EVALVACIJA TABORA »LETALIŠČE« 2013/14

Učenci so izpostavili tisto, kar jim je najbolj ostalo v spominu:

+ vse, kar smo videli in doživeli na letališču

- + vse v zvezi s kuhanjem in prehrano (samostojna priprava zajtrka, izdelava prest...)
- + raziskovanje okolice Vodice
- + spanje v spalnih vrečah na šoli
- + uporaba telefonov za fotografiranje in večerno poslušanje glasbe
- + socialne igre in druženje Slomškov

PRIMERI IDEJ UČENCEV ZA OBLIKOVANJE PROGRAMA ZA ŠOLSKO LETO 2014/15:

- ogled pristanišča, gradov ali vojašnice
- raziskovanje sosednjih držav: Italije, Avstrije ali Hrvaške
- avtomobili
- povabiti bivše devetošolce za goste
- čim več medsebojnega druženja
- hrano bi pripravili sami in spali bi na šoli
- čim več športa

NASTALI PROGRAM ZA ŠOLSKO LETO 2014/15:

PODJETNIŠTVO in

Priprava vsebin za šol. leto 2015/16: ZAMEJSKI SLOVENCIM NA AVSTRIJSKEM KOROŠKEM.

Petra Krivc, prof., Nataša Strmšnik, univ. dipl. soc. ped.: Potep z nadarjenimi

OŠ LOVRENC NA POHORJU
pkrivc@oslovlrenc.si, nstrmsnik@oslovlrenc.si

Z nadarjenimi se »potepamo« že od nekdaj, zadnja leta bolj strukturirano. Kot na večini šol tudi mi nadarjene učence pripravljamo na različna tekmovanja, z njimi veliko raziskujemo, krepimo njihovo samozavest, razvijamo socialne spretnosti in še bi lahko naštevali. Predstavili bova aktivnosti, ki so morda malo drugačne.

1. Verižni eksperiment

Verižni eksperiment je sestavljen iz več členov. Končan prvi člen požene drugi člen in tako naprej do konca. Z učenci, ki so naravoslovno nadarjeni, smo se odločili, da bi prikazali, kako se fizika na zabaven način uporablja v drugačnem okolju.

Od ideje do izdelka

Najprej smo dve uri risali ideje. Dogovorili smo se, koliko členov bo imel eksperiment in določili, kako naj bi izgledal končni izdelek. Po ustvarjanju na papirju smo izbrali za nas najboljšo verzijo in pričeli z iskanjem potrebnega materiala. Kar nekaj ur smo potrebovali za izdelavo celotnega eksperimenta.

Kako je deloval?

Verižni eksperiment je vseboval več členov, pri čemer je imel prvi del spust po toboganu, nato je sledil prenos energije, da je prva kroglica zadela drugo in nadaljevala premik po členu. Na koncu je kroglica sprožila spust kisa v vulkan, ki se je sprožil in začel bruhati.

Kaj so učenci s tem pridobili?

Učenci so krepili socialne veščine, saj so morali sodelovati med seboj, da je verižni eksperiment deloval brez napake. Prav tako so morali spoznati dovolj fizikalnega ozadja, da so lahko naredili prenos energije z ene žogice na drugo. Učenci, ki so likovno nadarjeni, so za verižni eksperiment izdelali scensko ozadje. Eksperiment smo z učenci predstavili na Pedagoški fakulteti v Ljubljani.

2. Likovna ustvarjalnica

Med nadarjenimi učenci imamo tudi takšne, ki jim je blizu likovna umetnost. Ti učenci so poslikali knjižnico, razrede in steno pri vrtcu.

Poslikava knjižnice

V učilnici so najprej narisali knjižne junake, nato pa iz predlogov izbrali tiste slike, ki so jih kasneje upodobili na steno v knjižnici. Ustvarili so tudi dve drevesi; prvo je praviljično drevo, drugo je uporabno kot učilo za vrste lesa.

Poslikava razredov

Po končani poslikavi knjižnice so pripravili še poslikavo razredov. V razredih so napisali in slike, ki so tematsko izbrane glede na predmet poučevanja. S tem so prekrili madeže, ki so nastali ob montaži novih interaktivnih tabel.

Poslikava stene

Pred vrtcem smo imeli večjo steno, ki je kar klicala po spremembi. Učiteljica za likovno umetnost je zbrala učence, ki so pripravili poslikavo te stene. Izbrali so motive iz narave, otroci že ob pogledu na poslikavo začnejo razmišljati o svojih praviljičnih junakih.

Kaj so učenci s tem pridobili?

Učenci skozi vse leto ustvarjajo na različne načine in na različnih podlagah, nimajo pa možnosti razviti in spoznati tehnike poslikav sten. Naučili so se tehnik risanja, ki so drugačne od vsakdanjih, uspešnost poslikave pa ni odvisna le od posameznika, temveč od celotne ekipe. Z dobrim sodelovanjem se lahko prvotne ideje nadgradijo in postanejo še boljše. Ugotovili so, da umetnost ni samo risanje, ampak je potrebno veliko domišljije in ustvarjalnosti, da lahko ustvariš didaktični material.

3. Sestavljanje in delo s 3D-tiskalnikom

Izdelava 3D-tiskalnika

Pri Citalabu – Zavodu za razvoj kreativnih tehnologij Maribor – smo kupili dele za 3D-tiskalnik. Učenci so ga sestavili v okviru delavniške oblike dela z nadarjenimi.

Modeliranje

Učenci so pri sestavljanju tiskalnika spoznavali program Tinkercad. V programu so zmodelirali model, ki so ga želeli kasneje natisniti, pri tem so uporabljali PLA plastiko. Modeli so raznih oblik, npr. okostje ribe.

Namen uporabe

Naš načrt je, da bomo 3D-tiskalnik intenzivno vključili v predmet Tehnika in tehnologija v 7. razredu pri obravnavi snovi umetne mase in naredili še več izdelkov, ki bodo v pomoč učencem pri ostalih učnih predmetih.

Kaj so učenci s tem pridobili?

Učenci so pri sestavljanju 3D-tiskalnika urili vztrajnost, natančnost in medosebne odnose. Med sestavljanjem so morali veliko sodelovati med seboj, da so poiskali vse dele in tiskalnik izdelali kar se da natančno. Po končanem sestavljanju tiskalnika so izdelali vsak svoj izdelek in tako preizkusili delovanje tiskalnika in programa. Ugotovili so, da so bili uspešni, saj je tiskalnik deloval, izdelki pa so bili pravilno natisnjeni.

4. Tabor

Tabore za nadarjene učence organiziramo od leta 2010. Naš namen je, da učenci na taborih počnejo dejavnosti, ki se razlikujejo od učnih načrtov v šoli.

Lokacija

Izbiramo različne lokacije, pri tem koristimo storitve Centrov za šolske in obšolske dejavnosti, nastanjeni smo bili v dijaškem domu, šotorih, kočah ... Naš namen je tudi, da učenci spoznajo naravna okolja po različnih delih Slovenije.

Tematika

Pri izbiri lokacije nam je pomembno tudi to, da lahko izvajamo različne vsebine, usklajene z letnim časom. Nekatere vsebine izvajamo sami ali pa povabimo tudi zunanje izvajalce. Pri tem smo pozorni, da so dejavnosti raznolike in razgibamo tako um kot telo.

Kaj učenci s tem pridobivajo?

Učenci na sproščen način srkajo znanje in veščine za življenje. Krepijo svoje socialne spretnosti in se medgeneracijsko povezujejo.

Nadarjeni učenci so drugačni od večine, a ne smemo pozabiti, da so v prvi vrsti še vedno otroci.

Marjeta Vene, svetovalna delavka, in Simona Ostović, učiteljica matematike: »Brihtologi« na Osnovni šoli Orehek Kranj

Osnovna šola Orehek Kranj
marjeta.vene@osorehek.si
simona.ostoric@gmail.com

Danes odkrivanje in delo z nadarjenimi učenci ni več nekaj novega, temveč ustaljena praksa šolskega sistema. Šole imajo na voljo priporočila, kaj in kako delati z nadarjenimi. Od posamezne šole, še bolj od učitelja, je odvisno, na kakšen način in v kolikšni meri bodo učencem omogočene aktivnosti, ki spodbujajo različne vrste nadarjenosti. K problemu prepoznavanja in dela z nadarjenimi učenci se je v Sloveniji začelo aktivno in sistematično pristopati od leta 1995 dalje z Belo knjigo o vzgoji in izobraževanju v RS, naslednje leto pa je bilo razvijanje nadarjenosti kot cilj vzgoje in izobraževanja opredeljeno tudi v novi šolski zakonodaji (Jurišević, 2012; Bezić, 2012). Velik korak k poenotenju odkrivanja in dela z nadarjenimi učenci predstavlja Koncept: odkrivanje in delo z nadarjenimi učenci v devetletni osnovni šoli (Jurišević, 2012; v nadaljevanju Koncept OŠ).

Delo z nadarjenimi na OŠ Orehek Kranj poteka v skladu s Konceptom OŠ. Uvajali smo ga korakoma, z izobraževanjem strokovnih delavcev, spoznavanjem značilnosti nadarjenih ter spoznavanjem postopka. V šolskem letu 2003/04 smo identificirali prve učence v 4. in 7. razredu. Od tedaj naprej za identificirane učence pripravljamo tudi individualiziran program (v nadaljevanju IP). Postopek odkrivanja nadarjenih poteka po treh temeljnih korakih. Evidentiranje učencev v 1. triadi, identificiranje v 4. razredu oz. katerem koli razredu. Identifikacijo nadarjenosti učenca se potrdi na seji oddelčnega učiteljskega zbora. Zanj uporabljamo standardizirajoče psiho-diagnostične pripomočke (teste) in ocenjevalne lestvice učitelja. S soglasjem staršev se v nadaljevanju za učenca pripravi IP. Za pripravo je potrebna celovita informacija o učencu.

INDIVIDUALIZIRANI PROGRAM

V IP-ju se opredelijo cilji, metode in oblike dela. Pri načrtovanju sodelujejo učitelji oddelka, razrednik, svetovalni delavec, učenec in starši. IP vsebuje načrt sprotne spremljanja, oceno uspešnosti programa ob koncu šolskega leta in

predloge za naslednje leto. Načrt individualizacije dela zajema cilje, ki spodbujajo celostni razvoj posameznika. Le-ti pokrivajo področje spoznavnega, telesnega razvoja, motivacijsko-interesno področje, socialno-čustveno področje in področje umetniškega razvoja. Pri navedenem ima pomembno vlogo šolska svetovalna služba. Skrbi za koordinacijo dela in svetovanje učencem, se posvetuje z učitelji, jim nudi priporočila in pomoč za delo z nadarjenimi.

V šoli sledimo protokolu, v okviru katerega so naloge porazdeljene med koordinatorja, razrednika in učitelja izvajalca dela z učencem.

Svetovalni delavec koordinator opravlja naloge, kot so: pripravi načrt operacionalizacije koncepta, skrbi za evidentiranje učencev v 1. triadi, vodi postopek identifikacije, zbira osebne podatke učenca, pripravi izhodišča za načrtovanje IP, vodi osebne mape učencev, skrbi za predstavitev nadarjenih staršem in učiteljem.

Razrednik: ob začetku novega šolskega leta poskrbi za nov IP, z učencem izvede intervju, zbere njegove želje, interese, jih vpiše v IP, ga predstavi staršem na govorilnih urah, spremlja in poroča o delu učenca na oddelčnih zborih, sodeluje s ŠSS in drugimi učitelji, oceni uspešnost IP, zbere priporočila za naprej, skrbi za varovanje osebnih podatkov.

Učitelj izvajalec dela z nadarjenimi: pripravi načrt za dodatni pouk, ustvarjalne delavnice, vodi dnevnik dela, spremlja učenca, poroča o njegovem delu. Učencem omogoča notranjo in zunanjo diferenciacijo ter individualizacijo, sam pa nastopa v vlogi vodje, usmerjevalca, organizatorja, animatorja. Metode dela, ki jih pri tem uporablja, so raznolike, aktivne, ustvarjalne, izhajajoče iz učencev. Pogoste oblike dela so: individualno delo, delo v dvojicah, skupinsko delo, sodelovalno učenje. Nadarjen učenec si v okviru svojega IP-ja izbere učni predmet, pri katerem želi delati več oz. drugače in si določi dodatne dejavnosti izven rednega pouka.

V šoli se širi zavedanje, da je skrb za razvoj učnih potencialov nadarjenih učencev skrb vseh vpletenih v šoli. Ustvarjati in negovati moramo spodbudno učno okolje, nadarjeni učenci pa se morajo (ob zgledu in podpori odraslih) zavedati lastne odgovornosti za razvoj svojih potencialov in izkoriščanje možnosti, ki jih ponuja ožje in širše socialno okolje (ŠD, 2015). K delu z nadarjenimi učenci je potrebno

pristopiti sistematično in celostno, zato smo na šoli izoblikovali Tim za delo z nadarjenimi učenci. V njem sodelujejo učitelji prve in druge triade matične ter podružnične šole, učitelji naravoslovnih ter družboslovnih predmetov tretje triade, šolska svetovalna delavka, pomočnica ravnateljice in ravnateljica. Tim deluje drugo leto. Naloge tima so skrbeti za operacionalizacijo Koncepta dela z nadarjenimi, pripravljati osnutke programa dela z njimi in ga koordinirati. Pred začetkom novega šolskega leta tim oblikuje program obogatitvenih dejavnosti, ki ga učencem predstavimo v posebni zloženki. Učenci se na dejavnosti prijavijo za celo šolsko leto.

OBOGATITVENE DEJAVNOSTI IN DRUGE OBLIKE DELA ZA VEDOŽELJNE NA ŠOLI

Vse dejavnosti in oblike dela, ki jih pripravimo za nadarjene učence, ponudimo vsem, ki želijo delati več, ne glede na to ali so identificirani nadarjeni ali le vedoželjni.

Pri učiteljih izbranega predmeta so učenci med poukom oz. izven pouka pogosteje deležni različnih oblik dela oz. dejavnosti; v okviru notranje diferenciacije rešujejo težje naloge, sledijo najvišjim standardom znanja, višjim taksonomskim ravnam znanja, kjer se spodbuja kritično razmišljanje, ustvarjalnost, vodijo učno uro, diskusijo. Pri zunanji diferenciaciji pa so učenci lahko tutorji, mentorji šibkejšim učencem, vodje aktivnih skupin, imajo posebne domače naloge, imajo individualne in skupinske priprave na Male sive celice, izdelajo in predstavijo npr. plakat v drugem oddelku, naredijo raziskovalno nalogo, sodelujejo na literarnih natečajih, lahko se lotijo individualnega pisanja knjige (izdajo lahko omogoči šola), sodelujejo na likovnih natečajih, kolonijah (koledar z izbranimi likovnimi izdelki).

Naš največji doprinos k delu z nadarjenimi učenci je **Festival naše prihodnosti**. V šolskem letu 2007/2008 smo prvič organizirali sobotno šolo. V sodelovanju z OŠ Davorina Jenka Cerklje smo jo sprva pripravili za 3. triado, kasneje še za 2. triado. Pred petimi leti se nam je porodila ideja, da bi se povezali tudi z drugimi gorenjskimi osnovnimi šolami. Nadarjeni bi imeli tako priložnost za druženje s sebi enakimi in za navezovanje novih stikov. Izziv za učitelje smo videli v tem, da bi bile delavnice

plod timskega dela in medpredmetno obarvane. Zavedamo se, da timsko delo dviguje kakovost znanja učencev, spodbuja njihov kognitivni in socialni razvoj (Polak, 2001), hkrati pa olajša medpredmetno predstavitev vsebin. Tako so nastale delavnice za nadarjene in radovedne učence gorenjskih osnovnih šol s skupnim naslovom Festival naše prihodnosti. Zasnovali smo ga v duhu sproščenega druženja in pridobivanja pozitivnih doživetij in izkušenj, zato festivalski dan poteka tako, da imamo v avli šole najprej uvodni nagovor, ki mu sledi zabavni program z gostom (npr. improvizacijsko gledališče), zadnji dve leti pa smo med nas povabili uspešne mlade – kuharja in podjetnika, ki so s svojimi idejami, ustvarjalnostjo in vztrajnostjo zgled, kako s pravo idejo, voljo in zaupanjem vase lahko uspeš. Sledi delo po delavnicah, ki poteka tri šolske ure. Učenci na koncu delavnice pripravijo predstavitev, da tudi ostali udeleženci vidijo, kaj se je dogajalo na drugih delavnicah. Učenci imajo na koncu možnost prostega druženja ali igranja športnih iger, ta čas pa učitelji izvedemo timsko evalvacijo delavnic. Na festivalu imajo mladi priložnost spoznati vsebine, ki niso predpisane z učnim načrtom, aktivnosti pa omogočajo razvijanje in izražanje lastnosti, ki naj bi jih nadarjeni učenci imeli. V vseh letih se je zvrstilo veliko različnih delavnic iz različnih predmetnih področjih. Nekatere izmed njih so bile pripravljene medpredmetno, druge kot rezultat timskega dela, le redke so bile izvedene enopredmetno in le z enim učiteljem. V času festivala vsako leto nastane tudi Časopis za brihtologe, kjer so kratko opisane delavnice ter mnenja učencev o delavnicah in festivalu.

Letos smo program dela z nadarjenimi učenci razširili še s **tematskimi mesečnimi delavnicami**, ki se izvajajo skozi celo šolsko leto. Vsak mesec je posvečen enemu predmetu oz. predmetnemu področju. Število delavnic posameznega področja in njihova dolžina sta različna, okvirno pa potekajo dve do tri šolske ure. Nekatere delavnice so se izvajale ob sobotah. Za 3. triado smo pripravil mesec zabavne matematike, mesec spoznavanja kulturne dediščine, mesec jezikov, mesec računalniškega programiranja, mesec naravoslovja, mesec kemije, mesec likovnega ustvarjanja, mesec knjige in ogled gledališke predstave. Delavnice se izvajajo tudi za drugo in prvo triado, in sicer enkrat mesečno dve šolski uri.

Organiziramo **tabore za nadarjene učence** iz 2. in 3. triade. Vsebine so različne: naravoslovne, družboslovne, lahko tudi socialne. Včasih je tabor v celoti organiziran s strani CŠOD-ja, včasih pa vsebine in delavnice pripravimo učitelji sami. Tabor je lahko namenjen tudi pripravam na različna tekmovanja in obogaten s športnimi in socialnimi vsebinami.

Pri izvajanju delavnic in dejavnosti za nadarjene **sodelujemo s srednjimi šolami in drugimi vzgojno–izobraževalnimi institucijami**. Na Festivalu naše prihodnosti smo sodelovali s Pedagoško fakulteto, z Zavodom za šolstvo OE Kranj, s Srednjo lesarsko šolo Škofja Loka in Open-Labom, ki deluje pod okriljem Fakultete za elektrotehniko. V sodelovanju s profesorji Gimnazije Kranj pripravimo delavnice za učence višjih razredov (npr. delavnice iz matematike, kemije itd.). Z gimnazijskimi profesorji in profesorji fakultet imajo nadarjeni možnost dela na drugačni, višji ravni. Hkrati pa imajo možnost spoznati drugačen način razmišljanja ter naloge, ki so odprte, bolj usmerjene v raziskovanje, analiziranje, posploševanje; kratka naloge višjih taksonomskih stopenj.

Zavedamo se, da nadarjeni in uspešni učenci potrebujejo tudi pohvale oziroma pozitivne spodbude za svoje delo. Zato smo v šoli namenili poseben prostor za najvišje dosežke učencev. Poimenovali smo ga kar »**Stena najboljših**«, nanjo pa obešamo aktualna zlata in druga vidna priznanja učencev.

Ob koncu devetletnega šolanja šola učencem podeli **Priznanje za večletne izjemne dosežke**, ki ga učenci prejmejo na valeti. Vsako leto uspešne učence peljemo na **nagradni izlet ali piknik**.

Ker so nadarjeni učenci pogosto uspešni na različnih področjih, se udeležujejo različnih tekmovanj in imajo tudi izvenšolske dejavnosti, smo jim za lažje usklajevanje rednih učnih obveznosti z dodatnimi pripravami na tekmovanje pripravili **šolski status tekmovalca**. Z njim so učenci v času državnih tekmovanj oproščeni nenapovedanih ocenjevanj oz. imajo možnost individualnega dogovora glede ocenjevanja. Status jim omogoča tudi en dan intenzivnih priprav.

NADARJENIM JE POTREBNO PRISLUHNITI

Juriševič (2012) v raziskavi ugotavlja, da si nadarjeni učenci najbolj želijo druženja in dejavnosti, ki so namenjene le njim, vendar jih šole po njihovem mnenju preredko organizirajo. Zato je naš Festival dobrodošla popestritev na področju dela z nadarjenim, hkrati pa novost, saj smo želeli povezati učence in učitelje večih osnovnih šol. Ker živimo v učeči se družbi, je Festival naše prihodnosti priložnost za učenje drug od drugega. Timsko delo učiteljev, tako načrtovanje kot izvedba, nudi številne prednosti, za učence in za učitelje (Polak, 2007). Učitelji se medsebojno dopolnjujejo v znanju, sposobnostih, osebnostnih lastnostih in idejah, kar pripomore k bolj učinkovitemu načrtovanju in zanimivejši, kakovostnejši in bolj dinamični izvedbi dejavnosti. Delo v parih in skupinsko delo omogočata izmenjavo idej in s tem medsebojno dopolnjevanje znanja bodisi med učenci ali učitelji.

Potrebno je prisluhniti in ugoditi željam in potrebam nadarjenih, zato ugotavljamo, da bi jih bilo potrebno še bolj vključiti v nekatere aktivnosti načrtovanja, saj le iz njihovih potreb in pričakovanj lahko naredimo program, ki jim bo najbolj ustrezal. Nadarjeni učenci so zakladnica znanja in lahko v svojem mišljenju in idejah tudi presežejo učitelja, kar predstavlja izziv in hkrati priložnost za učenje. George (George, 1997, st. 101) pravi, da mora biti učitelj nadarjenega učenca »... dovolj skromen, da se skupaj z učencem postavi v vlogo učeče se osebe«.

Viri:

Bezić, T. (2012). Vzgojno-izobraževalno delo z nadarjenimi učenci po desetih letih uvajanja novega Koncepta odkrivanja in dela z nadarjenimi učenci v 9-letni OŠ; Kje smo in kam hočemo?. V T. Bezić (ur.), *Vzgojno-izobraževalno delo z nadarjenimi učenci osnovne šole* (st. 12–25). Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.

Šolsko svetovalno delo. (2015, letnik XIX, št.1/2). Kazalniki kakovosti za vgojno-izobraževalno delo z nadarjenimi (str. 33-47– pripomoček za samoevalvacijo dela šole in za načrtovanje sprememb in izboljšav. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo.

Ferbežer, I.; Korez, I.; Težak S. (2008). Nadarjeni otroci. Radovljica: Didakta.

George, D. (1997). *Nadarjeni otrok kot izziv*. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.

Juriševič, M. (2012). *Nadarjeni učenci v slovenski šoli – Analiza ključnih dejavnikov zagotavljanja kakovosti znanja v vzgojno-izobraževalnem sistemu*. Ljubljana: Pedagoška fakulteta.

Koncept Odkrivanje in delo z nadarjenimi v devetletni osnovni šoli (Koncept).

(1999). Pridobljeno s:

http://www.mizs.gov.si/fileadmin/mizs.gov.si/pageuploads/podrocje/os/devetletka/program_drugo/Odkrivanje_in_delo_z_nadarjenimi_ucenci.pdf (17. 3. 2017).

[Polak, A. \(2001\). *Aktivnosti za spodbujanje timskega dela – Priročnik za timsko delo v šoli*. Ljubljana: Pedagoška fakulteta.](#)

[Polak, A. \(2007\). *Timsko delo v vzgoji in izobraževanju*. Ljubljana: Modrijan.](#)

Zakona o osnovni šoli (ZOsn). (2011). Pridobljeno s
<http://pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO448#> (17. 3. 2017).

Kristina Strnad: Priprava in izvedba gledališke predstave na dnevih evropske kulturne dediščine

OŠ Škofja Loka – Mesto
kristina.strnad@guest.arnes.si

Dnevi evropske kulturne dediščine

Dnevi evropske kulturne dediščine (DEKD) – praznik kulturne dediščine združene Evrope – so skupna akcija številnih evropskih držav, ki poteka vsak zadnji teden septembra.

Ta skupna akcija ima korenine v Franciji, kjer so leta 1984 uvedli dan odprtih vrat zgodovinskih spomenikov, kar je dalo pobudo za prve DEKD, ki so bili leto kasneje v Španiji. Temu zgledu so še v osemdesetih letih sledile Nizozemska, Švedska, Malta, Belgija, Danska in Škotska. Leta 1991 je sodelovalo že 46 držav, ki so vsako leto septembra organizirale svoje DEKD. Tega leta se je pridružila tudi Slovenija. Dnevi evropske kulturne dediščine so skupni projekt Sveta Evrope in Evropske komisije, ki sta se leta 2008 odločila, da DEKD na novo usmerita, prenovita ter jim data še močnejšo evropsko razsežnost. Vsako leto znova prireditelji izberejo raznovrstne teme, s katerimi skušajo domači javnosti, Evropejcem in svetu predstaviti kulturno dediščino Evrope. DEKD potekajo v večini evropskih držav pod drugačnim, a skupaj izbranim tematskim naslovom.¹

V Škofji Loki so DEKD od leta 2006. Od vseh začetkov je dejaven Loški muzej, povezovalno vlogo v lokalnem okolju je prevzela Občina Škofja Loka. Od takrat se mesto Škofja Loka intenzivno vključuje v ta projekt – pripravlja dogodke in javnosti predstavlja zanimive zgodbe s področja dediščine. Mreža sodelujočih se je z leti razvila in okrepila. Tako so se leta 2014 v program kar 21 dogodkov poleg muzeja, občine, rokodelskega centra, Turističnega društva in TIC Škofja Loka vključili vsi

¹ Povzeto po: Michel Kneubühler: Priročnik o Dnevih evropske kulturne dediščine, praktični vodnik, <http://www.zvkds.si/sl/dekd/dekd-tkd> (uporabljeno 18. 3. 2017).

loški vrtci, osnovne šole, srednja lesna šola in gimnazija, vsega 15 sodelujočih organizacij.²

Na Osnovni šoli Škofja Loka – Mesto od leta 2014 v okviru projektne tedna sodelujemo vsi učitelji. V zadnjem septembrskem tednu pri vsakem učnem predmetu vsaj pri eni uri prilagodimo načrt in se navežemo na aktualno temo DEKD, za katero izvemo že v prejšnjem šolskem letu. V š. l. 2014/2015, ko je bil izbran naslov Dediščina gre v šolo, smo otrokom in mladim želeli predstaviti pomen kulturne dediščine za prihodnost naroda, države in vsakega od nas. V letu 2015/2016 je bil kroven naslov Praznovanje. Takrat smo se pogovarjali o praznikih in praznovanjih nekoč in danes. V letu 2016/2017 pa je bilo okvirna tema Dediščina okoli nas. Po dogovoru je bil poudarek na zgodovini oblačilne kulture v lokalnem okolju.

Projektne teden uvede poseben kulturni dogodek ob odprtju DEKD. Pripravimo ga vrtci, osnovne šole (v škofjeloški občini so štiri) in Gimnazija Škofja Loka. Poskrbimo tudi za spremljajoče dogodke (npr. razstave, pokušino jedi ...).

Na naši šoli točko k kulturnemu dogodku prispeva slovenski dramski krožek. Obiskujejo ga učenci od 6. do 9. razreda. V letu 2014 (tema Dediščina gre v šolo) smo se predstavili z dramatizirano pripovedko Okameneli svatje Lojzeta Zupanca, leta 2015 (tema Praznovanje) z dramatizacijo Kravjega zvonca Frana Milčinskega in leta 2016 s Kratko zgodovino gumba. V nadaljevanju bom predstavila, kako smo znotraj krožka prišli do ideje, kako je potekala priprava in kakšna je bila končna izvedba.

Kratka zgodovina gumba, priprava in izvedba

V drugi polovici š. l. 2015/2016 smo bili na šoli seznanjeni s temo DEKD Dediščina okoli nas s poudarkom na oblačilni kulturi. V izhodišču smo vedeli le dvoje: da moramo pripraviti igro na omenjeno temo in da smo časovno omejeni na deset minut. Kot mentorica sem morala upoštevati še naš dogovor, da so med predstavo

² Povzeto po: Milena Antonič in Nataša Gorenc, ZVKDS: Teden kulturne dediščine, medresorski nacionalni projekt Dnevi evropske kulturne dediščine 2014: Dediščina gre v šole, 21. oktober 2014, Celje Kako s kulturo izboljšamo otrokov in mladostnikov vsakdan, posvet, pridobljeno 18. 3. na spletni strani www.kulturnibazar.si/scripts/download.php?file=/data/upload/predavanje_Celje.doc (uporabljeno 18. 3. 2017).

dejavnosti vsi člani in dejstvo, da še nisem vedela, koliko učencev bo obiskovalo krožek naslednje šolsko leto, čeprav je stalnih članov po izkušnjah zadnjih let približno dvajset. Poleg tega ob koncu šolskega leta motivacija za pripravo na delo v naslednjem šolskem letu ni tako visoka. Delo je torej treba razdeliti na stopnje: do konca šolskega leta je treba dobiti idejo ter grob koncept, da se lahko septembra dokončno razdeli vloge in v zadnjem tednu že zaigra.

Dramski krožek kot vsako interesno dejavnost obiskujejo zainteresirani in motivirani učenci. Načeloma vsi radi nastopajo, čeprav so si različni tudi glede na nadarjenost. V delovnem procesu se kmalu pokaže, kdo je boljši v gibu, kdo v izreki, kdo v pomnjenju, kdo v sodelovanju, kdo več pripomore pri iskanju novih rešitev. Praviloma so ti učenci empatični, imajo domišljijo in dobro opazujejo, kar so vse značilnosti nadarjenih učencev.³ Skoraj vsako leto je med učenci tudi kakšen, ki je izrazito močan na miselno-spoznavnem in učno-storilnostnem področju; tak dostikrat prevzame vodilno vlogo pri pripravi besedila, bodisi da ga ustvari na novo bodisi da ga poustvari.

Učence sem razdelila v skupine po štiri. Opremila sem jih z nekaj knjigami (Angelos Baš: Kako se je nosil Prešeren, Janez V. Valvasor: Slava vojvodine Kranjske) in namigi, da bi bilo dobro poiskati kratka in preprosta umetnostna besedila, npr. pravljice, v katerih imajo obleke pomembno vlogo. Imeli so možnost dostopa do spletnega omrežja in spet namige, na primer ogled spletne strani <http://www.oblecinoso.si/SL/vsakdanja-obleka/>. Posredovala sem še priporočilo, naj poiščejo podatke o oblačilni kulturi na Škofjeloškem nekoč. Na začetku naj dajo domišljiji prosto pot, nato pa naj zožijo izbor na mejo verjetnega. Upoštevajo naj časovno omejenost desetih minut in možnost, da se na odru pojavi dvajset nastopajočih. Na tak način smo delali dve šolski uri, tretjo smo predstavili povzetke skupin in izbrali skupno idejo.

Učenci so med že obstoječimi umetnostnimi besedili izbrali Cesarjeva nova oblačila Hansa C. Andersena in Kdo je napravil Vidku srajčico Frana Levstika. Andersenovo pravljico, ki je glede na avtorstvo ne moremo uvrstiti v lokalno okolje,

³ Odkrivanje in delo z nadarjenimi učenci. (Dokument je bil sprejet na 25. seji Strokovnega sveta Republike Slovenije za splošno izobraževanje dne 11. februarja 1999 in objavljen na: http://www.mizs.gov.si/fileadmin/mizs.gov.si/pageuploads/podrocje/os/devetletka/program_drugo/Odkrivanje_in_delo_z_nadarjenimi_ucenci.pdf (uporabljeno 18. 3. 2017).

smo takoj izločili. Pogovorili smo se, kaj bi bilo naše glavno sporočilo občinstvu s pravljico Kdo je napravil Vidku srajčico. Strinjali smo se, da bi lahko poleg dobrosrčnosti na šaljiv način poudarili še pomen in pomembnost dobro izdelanega oblačila, vendar smo z dokončno odločitvijo še malo počakali, ker smo želeli prikazati še nekaj stvarnih podatkov, vendar še nismo vedeli, katerih in kako.

V morju podatkov o oblačilni kulturi so se učenci začeli izgubljati že prvo uro, zato sem podprla eno od učenk, ki je predlagala predstavitev kakega modnega dodatka. Nazadnje so se v ožji izbor uvrstili klobuk, gumb, deli gorenjske narodne noše ... Med iskanjem po spletnih straneh so ugotovili, da bodo najlažje predstavili gumb. Natisnili so dve strani podatkov o zgodovini gumba. Sledil je pogovor o tem, kako jih predstaviti, da ne bo suhoparno; ko smo na vajah prebrali omenjeno vsebino, so se dolgočasili celo zainteresirani učenci dramskega krožka. Hitro so predlagali uporabo in priredbo improvizacijske discipline »strokovnjak«, ki jo poznajo s krožka. S tem bi vlogo dobili štiri učenci: voditelj in trije različni strokovnjaki, ki bi zaigrali »izobraževalno pogovorno oddajo« in v okviru le-te predstavili zgodovino gumba. Odločili smo se, da bomo do počitnic iz besedila izdelali delovni osnutek dialoga, ki ne sme biti daljši od ene strani, karakterizacijo vlog pa smo predstavili na september. Dialog so med uro krožka sestavili štiri takratni osmošolci, ki so bili že utečena skupina.

Omenjena predstavitev gumba pa se ni ujemala z Levstikovo pravljico. Sama sicer nisem poznala nobene pravljice o gumbih, učence pa sem vseeno spodbudila, naj se pozanimajo, če obstaja. Dobili so pravljico Vide Brest Prodajamo za gumbe. Zaradi časovne omejitve sem tokrat sama izbrala le prizor na tržnici, na kateri bi otroci kupovali sadje, pa si ga ne morejo privoščiti, nakar vstopi čarovnica in s svojo močjo povzroči, da se kostanjevo listje spremeni v sadje, sama pa se prelevi v prodajalko in začne trgovati z gumbi; pri vsem se pojavi le en zaplet, saj ena izmed deklic nima na sebi nobenega gumba, ki bi ga lahko zamenjala za sadje, zato je odvisna od dobrosrčnosti drugih otrok, ki se seveda izkažejo in čarovnica lahko odide, s čimer je tudi konec zgodbe. Z izborom besedila so bili otroci zadovoljni.

V šolskem letu 2015/2016 smo dorekli le še to, da bomo pravljico Prodajamo za gumbe vpeli v »izobraževalno oddajo« tako, da bo eden od gostujočih »strokovnjakov« pravljičar. Ostalo delo smo preložili na september 2016.

Prvič smo se dobili 5. septembra 2016, nastop pa je bil 30. Prišlo je 16 učencev, tako da smo morali gradivo razdelati na prav toliko vlog, s tem da smo štiri že imeli in da je bilo glede na malo časa pametneje vloge »novinarja« in »strokovnjakov« razdeliti med starejše učence. Tako je vlogo novinarja in voditelja oddaje prevzel devetošolec, ki krožek obiskuje že četrto leto in je zelo suveren pri nastopanju, med tremi strokovnjakinjami pa so bile ostale devetošolke: profesorica zgodovine, ki je navajala stvarna zgodovinske podatke; strokovnjakinja za modo in vzgojiteljica ter hkrati pripovedovalka pravljic. V pogovoru in med prvim branjem smo se z nastopajočimi pogovarjali o značilnostih likov: novinar je prijazen in povezujoč, profesorica vsevedna in pokroviteljska, nekoliko v konfliktu s strokovnjakinjo za modo, saj na gumb gledata z različnih gledišč, pripovedovalka pravljic je med pogovorom najmanj opazna in svojo vlogo prevzame kasneje, ko pove pravljico Prodajamo za gumbe.

Ker smo imeli malo časa (za učenje in za nastop v predstavi), sem predlagala poskus: vzgojiteljica in pripovedovalka pravljic naj bere (na bralni vaji, sicer pa pripoveduje), ostalih 14 pa naj z gibi uprizori zgodbo o otrocih, prodajalcih, čarovnici in žalostni deklici brez gumba na tržnici. Prvo branje oziroma uprizoritev sta potekala, ne da bi razdelila vloge. Šlo je za igro, med katero sem jih opazovala in se med njo odločila za delitev vlog: novinci šestošolci so bili otroci; dve osmošolki prodajalki; zelo ambiciozna učenka tujka, devetošolka, ki se šele uči slovenščine, je dobila pomembno vlogo čarovnice, vloga žalostne deklice brez gumbov je pripadla zelo empatični devetošolki, ki za svojo starost zna zaigrati obširno paleto čustev; da pa bi imeli čim manj dela s pripravo scene, sta dve devetošolki igrali ulično svetilko oziroma drevo. Celoto smo poimenovali Kratka zgodovina gumba.

Pri pripravi rekvizitov smo sodelovali z izbirnim predmetom likovno snovanje, pri katerem so izdelali sadje in gumbe iz kartona. Povezali smo se tudi z izbirnim predmetom ansambelska igra, tako da je osem učencev na tolkala zaigralo uvod v našo točko, ki smo ji v času nastajanja dali naslov Kratka zgodovina gumba, ter kratko melodijo v vlogi prehoda med »izobraževalno pogovorno oddajo« in pripovedovanjem/uprizoritvijo pravljice, ki je bila sicer del te oddaje, saj jo je povedala ena od »strokovnjakinj«. Končna izvedba je trajala 15 minut.

Do uprizoritve smo imeli pet šolskih ur vaj, 30. septembra pa smo imeli ob 8. uri generalko skupaj z ostalimi sodelujočimi (že omenjenim vrtcem, preostalimi tremi osnovnimi šolami in gimnazijci), ter dva nastopa (ob 10. in 12 uri) za strokovno javnost, osnovnošolske ter vrtčevske otroke ter sorodnike otrok. Kratko zgodovino gumba smo teden kasneje predstavili še učencem od 1. do 5. razreda na matični šoli.

Zaključek

Kot mentorica dramskega krožka delam z otroki in mladimi, ki so nadarjeni na kar nekaj področjih, čeprav večinoma niso evidentirani kot taki. Nekateri pa so, tudi zanje je značilno hitro pomnjenje, bogato besedišče, bogata domišljija. Taki so zmožni sami sestaviti dramski dialog ali ga poustvariti, sposobni so odigrati več zahtevnih vlog na leto. Ko se podajo skozi nekaj preverjenih vlog, v nastopu iščejo svoj izraz, pri tem včasih za okus večine niso všečni in se srečujejo s prvimi kritikami ter neuspehi, čeprav so prostovoljno pripravljene narediti nekaj več. Diskretno je treba krmariti med vsaj približno ravnovesjem pri nastopih na odru ter paziti, da določeni učenci niso prevečkrat »zvezde« in s tem v zobeh vrstnikov, hkrati je treba podpirati njihovo zagnanost in se izogibati vsakršni uravnalovki. Veliko energije je treba vložiti v to, da dramska skupina postane res skupina, da se povežejo in sodelujejo. Pri tem so v veliko pomoči odrske vaje za sproščanje in improvizacijske discipline, najbolj pa povezuje dobro delo in uspeh, ki mu sledi.

Posebne vrste nadarjeni otroci so nekateri dislektiki. V petnajstih letih dela jih je na krožek hodilo že kar nekaj. Komaj so brali ali se celo težko naučili na pamet preprosto besedilo, bili so pa izjemni na področju fotografije in filma ali pa so bili močni na likovnem področju, prispevali so rešitve v prostoru ... Marsikateri med njimi je preko dramskega krožka našel svojo poklicno pot ali zaposlitev v času šolanja. Svojo vlogo vidim tudi v tem, da v razredu prepoznam učenca, ki bi se razvil v procesu dramske igre, in mu ponudim možnost za uspeh, če bo zanj pripravljen nekaj storiti. Tako na odru zaživi tudi marsikateri problematičen učenec, medtem ko je za na več področjih uspešne (evidentirano) nadarjene učence sodelovanje v predstavi tudi možnost za sprostitev, zabavo in vajo nastopa pred bolj ali manj kritično javnostjo.

Vesna Bračko, prof. razrednega pouka: Nadarjeni učenci in učna diferenciacija v 5. razredu

Osnovna šola Pesnica
vesna.bracko@guest.arnes.si

Nič ni bolj neenakega kot enaka obravnava neenakih.

Aristotel

Osnovni namen šole je, da vsem učencem zagotovi optimalne pogoje za učenje in razvoj v skladu z njihovimi učnimi zmožnostmi. Danes se vsi prav dobro zavedamo, da so učenci v razredu med seboj različni. Učitelja njihove različne individualne potrebe, značilnosti in interesi vodijo k izvajanju učne diferenciacije in individualizacije pouka.

Učitelji pri svojem delu iščemo nove poti poučevanja, učenja, preverjanja in ocenjevanja znanja. Pri tem se vloga učenca in učitelja spreminja. Učenec spoznava samega sebe in poskuša izbirati načine učenja, ki mu najbolj ustrezajo oz. so najbolj učinkoviti. Svoje delo načrtuje, spremlja in presoja (Komljanc, 2012).

Tako učenec postaja soustvarjalec pouka. Učitelj pa je tisti, ki zna hoditi ob njem in ob primernem času uporabi »orodja«, ki mu pomagajo v miselnem procesu. Pouk pa postane bolj dinamičen in ustvarjalen.

Odprte možnosti pri samostojni izbiri učencem omogočajo individualni pristop in s tem je zagotovljena tudi notranja diferenciacija. Pestra uporaba različnih metod, oblik, pristopov in sistemov dela pri učencih spodbuja samostojnost, kritičnost, napredek in inovativnost. S spreminjanjem poučevanja in učenja pa spreminjamo tudi načine ocenjevanja.

V konceptu odkrivanja in dela z nadarjenimi učenci (Žagar, idr., 1999) so zapisane predlagane dejavnosti dela z nadarjenimi učenci glede na vzgojno izobraževalno obdobje. V drugem vzgojno izobraževalnem obdobju naj bi se posluževali notranje in fleksibilne diferenciacije, učence usmerjali k dodatnemu pouku, interesnim dejavnostim, kreativnim delavnicam, raziskovalnim taborom in pripravljali obogatitvene programe, kot so sobotne šole.

Notranja diferenciacija se izvaja od 1. do 9. razreda pri pouku vseh predmetov in pri drugih oblikah organiziranega dela tako, da učitelj v oddelku oziroma učni skupini diferencira delo z učenci glede na njihove zmožnosti (Žagar, idr., 1999).

Vsak otrok tudi nadarjen se razvija in spoznava v procesu aktivnosti. S praktičnimi nalogami, ki izhajajo iz ciljev učnega načrta, omogočam učencem, da pokažejo svoje znanje skozi smiselne, privlačne in navdihujoče izkušnje, v katerih se odražajo predhodne učne dejavnosti.

Delo z nadarjenimi v petem razredu še vedno poteka v večji meri znotraj matičnega razreda. Učne dejavnosti poskušam predstaviti tako, da vzbujajo interes in navdušenje pri učencih. Z dovolj priložnostmi, »raznovernostjo ponudbe«, samostojno izbiro pa možnost lastnega izraza z upoštevanjem posebnih interesov in močnih področij.

Nanizala bom nekaj primerov aktivnih učnih oblik oz. vsebin kjer učenci izbirajo različne poti do cilja ob upoštevanju temeljnih načel dela z nadarjenimi učenci in formativnega spremljanja učencev. Kompleksnejša narava nalog zahteva daljše obdobje za uresničitev. Da je učna izkušnja povezana in da imajo učenci čas dokončati nalogo v strnjениh učnih urah je potrebna fleksibilnost tudi pri letnem načrtovanju in občasno spreminjanje urnika.

1. MEDSEBOJNA POMOČ

Predmet: Družba

Sledimo standardu iz vsebinskega sklopa Ljudje v družbi in standardom znanja s področja dejavnosti.

Opis dejavnosti: Zastavili smo nalogo, da bomo v določenem časovnem obdobju načrtno izvajali pomoč izbrani osebi in o dejavnostih ter vtisih vodili dnevnik.

Skupaj z učenci smo oblikovali korake za izpeljavo naloge: zamisel/ideja, načrtovanje izvedbe, izvajanje in beleženje, predstavitev.

Paleta izbranih oseb in načinov pomoči je bila izredno pestra. Učenci so pripravili predstavitve dejavnosti ob upoštevanju skupno oblikovanih kriterijev. Z zanimanjem so poslušali in spodbujali drug drugega že med izvajanjem naloge. Vsak učenec se je na edinstven način lotil dela, oblikoval in vodil zapise v svoj dnevnik ter utemeljeval svoje odločitve. Ni bilo učenca, ki na opravljeno delo ne bi bil ponosen.

Učenje ob takšnih dejavnostih omogoča učencem, da razvijajo in pokažejo svojo ustvarjalnost ter uporabno znanje. Z njimi spodbujamo samostojnost in odgovornost in s tem poskrbimo tudi za čustven in socialen razvoj učencev.

2. SEM TURISTIČNI VODNIK

Vsebine so načrtovane medpredmetno. Prepletajo se cilji iz učnega načrta družbe, slovenščine, likovne umetnosti, glasbe in tujega jezika

Opis dejavnosti: Učenci so govorno nastopali in se predstavili v vlogi turističnega vodiča po Sloveniji. Že med usvajanjem snovi o naravnih enotah Slovenije so razmišljali o izboru in nabirali ideje. Fazi načrtovanja je sledila faza oblikovanja in izdelave zloženke, zbiranje gradiva, priprava in urjenje govornega nastopa po predhodno oblikovanih kriterijih uspešnosti. Nasvete in pomoč so poiskali tudi pri učiteljih različnih predmetnih področij. Ustreznost vsebine in nastopanja so utrjevali in preverjali s pomočjo različne povratne informacije (medvrstniške, učiteljeve, starševske,...). Sledil je nastop turističnih vodičev, ko so sošolce (popotnike) popeljali po izbrani naravni enoti. Sledilo je končno ocenjevanje znanja.

Učenci poglobljajo temeljna znanja v odprtem procesu, ki jim omogoča lasten tempo učenja, dopušča samostojno izbiro in ustvarjalnost. Prav tako krepijo veščine samovrednotenja, samoocenjevanja in samopresojanja. Uporaba sodelovalnih oblik vpliva tudi na socialno interakcijo med učenci in različnimi učitelji.

3. POSTAVLJANJE VPRAŠANJ – ISKANJE ODGOVOROV

Predmet: Družba

Sledimo standardom iz vsebinskega sklopa Ljudje v času.

Opis dejavnosti: Po obravnavi posameznega zgodovinskega obdobja učenci v homogenih skupinah oblikujejo vprašanja. Učence postopoma z različnimi strategijami spodbujam k postavljanju učinkovitih in težjih vprašanj. Pri oblikovanju vprašanj so učencem v oporo lističi s vprašalnicami, Bloomova hiška znanja,

piramida,...O ustreznosti vprašanj smo se skupaj pogovorili, vprašanja sem pregledala, popravila in jih uporabila kot osnovo za utrjevanje znanja - razredni kviz, delo po postajah, delo v parih in tudi za ustno ocenjevanje znanja. Učenci tako iščejo odgovore na vprašanja, ki so jih oblikovali sami na različnih taksonomskih ravneh.

V razredu z različnimi igrami in strategijami načrtujem priložnosti, da učenci pridobivajo osnove za kritično postavljanje vprašanj o tem, kar vidijo, berejo, slišijo in počnejo. Pomembno se mi zdi, da jim te priložnosti ponudimo čim večkrat pri različnih učnih urah.

4. BRALNA MAPA

Predmet: Slovenščina

Učni načrt s področja književnosti predvideva, pri obravnavi umetnostnih besedil, tudi pripravo govornega nastopa.

Izvedba dejavnosti: Učenci so si na začetku šolskega leta pripravili mapo v kateri zbirajo zapiske o prebrani literaturi. Skozi vso šolsko leto (vsak po svojih možnostih in interesih) berejo in dopolnjujejo mapo z zapiski o prebranih knjigah. Ti zajemajo branje za bralno značko, domače branje, za tekmovanja in branje za prosti čas. Po opravljenem načrtovanju, vmesnim iskanjem informacij, seznanitvijo s kriterijem uspešne obnove, pridobivanjem povratnih informacij in urjenju sledi predstavitev bralne mape. Obnovijo eno izbrano delo, predstavijo svojo mapo, vtise ter opravljeno delo ovrednotijo.

Bralno mapo sem uvedla z željo spodbuditi branje pri učencih in to povezati z govornim nastopom. Skozi proces refleksije učenci opisujejo bralne izkušnje, spoznavajo svoj bralni okus, svoja razmišljanja. V razgovorih z njimi spoznavam njihove individualne značilnosti, razmišljanja in jih na podlagi tega spodbujam in usmerjam.

ZA KONEC...

Rezultat takšnega dela so pestre oblike izdelkov in različne ravni dosežkov, ki bogatijo tudi ostale učence in jim omogočajo širitev in poglobljanje temeljnega znanja in hitrejšo napredovanje v procesu učenja.

LITERATURA:

- Žagar, D et al (1999): Koncept: odkrivanje in delo z nadarjenimi učenci v devetletni osnovni šoli Delovna skupina za pripravo koncepta dela z nadarjenimi učenci, Področna kurikularna komisija za osnovno šolo, Nacionalni kurikularni svet.. Dostopno na:
http://pefprints.pef.uni-lj.si/1182/1/Jurisevic_Nadarjeni_ucenci_pop.pdf (5.3.2017)
- Komljanc, N., (2012): Didaktika ocenjevanja znanja - Formativno spremljanje Zavoda RS za šolstvo.
- Ažman, T., Brejc, M., Koren, A. (2010): Učenje učenja. Seminarsko gradivo. Maribor.

Andreja Cvetko: Priprava načrta dejavnosti za delo z nadarjenimi učenci

OŠ Rada Robiča Limbuš
andreja.cvetko@guest.arnes.si

Kaj je nadarjenost?

Slovar slovenskega knjižnega opredeljuje nadarjenosti kot sposobnost hitro, brez večjega napora pridobiti si potrebno znanje, spretnost za dobro opravljanje kake dejavnosti.

V strokovni literaturi pa enotne definicije nadarjenosti ni, kar je najbrž posledica dejstva, da nadarjeni niso neka homogena skupina, ampak se nadarjenost kaže v različnih oblikah in obsegih.

Kateri učenci so nadarjeni učenci?

V Zakonu o osnovni šoli (11. člen) piše, da so nadarjeni učenci učenci s posebnimi potrebami. Šola jim prilagodi metode in oblike dela ter jim omogoči vključitev v dodatni pouk in druge oblike individualne in skupinske pomoči. Da bi v času osnovnega šolanja prepoznali vse, ki so nadarjeni, in jim ponudili možnosti za čim boljši in čim bolj raznolik razvoj njihovih sposobnosti, je potrebno čim zgodnejše sistematično odkrivanje in delo z nadarjenimi.

Delo z nadarjenimi učenci poteka na osnovi Koncepta - Odkrivanje in delo z nadarjenimi učenci, ki je razdeljen na pet delov. Ti deli so:

1. Opredelitev nadarjenosti
2. Značilnosti nadarjenih učencev
3. Izhodišča za odkrivanje in delo z nadarjenimi učenci
4. Odkrivanje nadarjenih
5. Delo z nadarjenimi učenci

V prvih treh delih koncepta so zapisane definicije nadarjenosti, kakšne so značilnosti nadarjenih učencev ter tudi kdaj naj bi se začelo delo z nadarjenimi učenci, kdo naj sodeluje pri tem delu ipd.

Pri odkrivanju nadarjenih učencev sodelujejo strokovni delavci šole, torej tisti, ki se z njimi srečujemo vsakodnevno pri pouku in ob drugih šolskih dejavnostih. Odkrivanje nadarjenih učencev poteka v treh fazah, in sicer evidentiranje, pri katerem na začetku učitelji predlagamo učence, za katere mislimo, da so nadarjeni. Pri tem upoštevamo kar nekaj kriterijev, npr. učni uspeh, sodelovanje pri različnih dejavnostih, dosežki na tekmovanjih ipd. Ko se opravi evidentiranje, nastopi faza identifikacije nadarjenih učencev, ki pa vsebuje oceno učiteljev (učitelji podajo oceno o učencih s pomočjo posebnega vprašalnika), test sposobnosti in test ustvarjalnosti. Zadnja faza je seznanitev in mnenje staršev, kjer svetovalna služba skupaj z razrednikom seznanijo starše o rezultatih testov.

Na naši šoli se trudimo, da spremljamo učence ter seveda predlagamo morebitne nove nadarjene učence na osnovi njihovega šolskega dela. Pri delu z nadarjenimi učenci v dejavnosti vključujemo tudi tiste, ki so še v postopku identifikacije nadarjenosti, kar pomeni, da k dejavnostim vabimo tudi učence, ki so bili evidentirani in predlagani za identifikacijo nadarjenosti testov identifikacije nadarjenosti pa še niso reševali. Identifikacijo nadarjenosti na šoli opravi kar naša ravnateljica, gospa Mojca Kirbiš, ki je bila pred tem v šoli zaposlena kot šolska psihologinja in pomočnica ravnatelja ter je usposobljena za izvajanje teh testov.

Z nadarjenimi učenci delam kar nekaj let. Na začetku moje poti dela z nadarjenimi učenci sem se srečevala s kar nekaj problemi, in sicer katere dejavnosti izbrati, da bodo primerne za to skupino učencev, podvajanje dejavnosti zaradi neusklajenosti med tistimi, ki smo te dejavnosti izvajali, pa tudi ne prihajanje prijavljenih učencev na pripravljene dejavnosti. V letu 2013 se je naša šola prijavila v projekt z naslovom Dvig ravni znanja in delo z nadarjenimi učenci. Z gospo Mojco Kirbiš, takratno šolsko psihologinjo in pomočnico ravnatelja, ter z gospo Katico Vezjak, učiteljico razrednega pouka, sem bila tudi jaz del šolskega tima, ki se je udeleževal srečanj tega projekta. Na enem izmed srečanj so nam predstavili tudi Kazalnike kakovosti za delo z nadarjenimi v osnovni šoli, ki smo jih v šolskem timu preučile ter tudi predstavile ostalim strokovnim delavcem šole na eni izmed rednih mesečnih pedagoških konferenc.

Prav tako smo dobili nalogo, da naj pripravimo akcijski načrt sprememb dela z nadarjenimi učenci. Med drugim smo si v tem akcijskem načrtu zadale nalogo, da

ob začetku novega šolskega leta pripravimo nabor dejavnosti za nadarjene učence za prihajajoče šolsko leto in ta nabor združimo v katalog z naslovom Ponudba dodatnih dejavnosti za nadarjene učence OŠ Rada Robiča Limbuš. Ta katalog dobijo vsi prepoznani nadarjeni učenci od 5. do 9. razreda v mesecu septembru. V letošnjem šolskem letu smo že tretje leto zapored izdali tak katalog. Učitelje in strokovne delavce šole smo ob koncu meseca junija pozvali k razmisleku o pripravi dodatnih dejavnosti za nadarjene učence v novem šolskem letu. Zaradi lažjega usklajevanja dejavnosti in tudi zaradi oblikovne plati sestave kataloga smo učiteljem pripravili obrazec, v katerega vpišejo podatke o dejavnosti, ki jo želijo izvajati (priloga 1). V obrazec zraven imena dejavnosti in mentorja dejavnosti vpišejo tudi predvideni termin izvajanja dejavnosti, trajanje dejavnosti, starostno skupino, ki ji je dejavnost namenjena, kratek opis dejavnosti ter na koncu tudi predvideni strošek dejavnosti. Pri slednjem smo želeli starše že pri prijavi na dejavnosti seznaniti s stroški, ki bi nastali pri izvajanju določene dejavnosti (npr. prevoz z avtobusom, ker se dejavnost izvaja v drugem kraju; morebitne vstopnine ipd.).

Učitelji so svoje dejavnosti oddali v začetku meseca septembra. Ko smo prejeli vse dejavnosti učiteljev, smo jih uredili, če so bile pri kakšni dejavnosti nejasnosti, smo z učiteljem to nejasnost odpravili oziroma dopolnili. Prav tako smo pazili na enakomerno časovno razporeditev dejavnosti skozi vse šolsko leto. Po zbranih dejavnostih smo računalniško oblikovali katalog, v katerega uvodni nagovor prepoznanim nadarjenim učencem napiše koordinatorica za delo z nadarjenimi učenci na šoli. Ob katalogu dobijo učenci tudi prijavnico – obrazec (priloga 2), v katerega zraven prijave na dodatne dejavnosti zapišejo tudi svoj načrt dela v šolskem letu (tekmovanja iz znanj, ki se jih želijo udeležiti, različne aktivnosti oz. interesne dejavnosti, katere dejavnosti bodo obiskovali izven šole). Na koncu učenci zapišejo tudi tri cilje, ki so si jih zastavili glede šolskega dela, uspehov na tekmovanjih ter napredovanja v znanju. Obrazec podpišejo učenec in starši, saj želimo, da starši sodelujejo pri prijavi na dejavnosti in tudi, da sodelujejo pri zapisu ciljev, ki si jih je za šolsko leto zadal njihov otrok.

Po zbranih prijavah pripravimo za vsako dejavnost v katalogu seznam učencev in te sezname dobijo izvajalci in so jim vodilo za pripravo dejavnosti. Včasih se tudi zgodi, da se na kakšno dejavnost ne prijavi noben nadarjen učenec. Takrat pač

takšna dejavnost odpade ali se združi s katero podobno dejavnostjo. Prav tako se skozi vse leto dejavnosti dopolnjujejo, včasih glede na aktualno ponudbo izvedemo tudi kakšno, ki v katalogu še ni bila predvidena. Učitelji izvajalci na dejavnost povabimo prijavljene učence, se pa mnogokrat zgodi, da se kakšne dejavnosti udeležijo tudi učenci, ki se na začetku leta nanjo niso prijavili. Po opravljeni dejavnosti učitelji oddamo poročilo koordinatorici za nadarjene učence. Na poročilu so zapisani sodelujoči učenci ter kratek zapis poteka dejavnosti. V mesecu juniju koordinatorica za delo z nadarjenimi učenci opravi razgovore in evalvacijo s prepoznanimi nadarjenimi učenci. Odzivi učencev in staršev na katalog – ponudbo dodatnih dejavnosti so pozitivni.

Viri:

- Slovar slovenskega knjižnega jezika (sreda, 15. 3. 2017, 17.25)
(http://bos.zrc-sazu.si/cgi/a03.exe?name=sskj_testa&expression=nadarjenost&hs=1)
- Koncept – Odkrivanje in delo z nadarjenimi učenci (torek, 14. 3. 2017, 18.35)
(http://www.mizs.gov.si/fileadmin/mizs.gov.si/pageuploads/podrocje/os/devetletka/program_drugo/Odkrivanje_in_delo_z_nadarjenimi_ucenci.pdf)
- Zakon o osnovni šoli (sreda, 15. 3. 2017, 17.44)
(<https://zakonodaja.com/zakon/zosn>)

Milica Šteger: Razvijanje samostojnosti pri izdelavi raziskovalne naloge

OŠ Hudinja
milica.steger@guest.arnes.si

UVOD

Učne vsebine v šoli niso vedno privlačne za učence. Nadarjeni učenci imajo v osnovni šoli veliko možnosti za razvijanje svojih sposobnosti. Veliko je tekmovanj iz znanja določenih predmetov, izbirajo lahko že med izbirnimi predmeti, obiskujejo interesne dejavnosti, se udeležujejo različnih taborov. Posebej pa izstopa raziskovalno delo, saj lahko učenci izberejo temo, ki jih zares zanima in ni nujno, da je kakorkoli povezana s šolskimi vsebinami. Raziskovalno delo od učencev zahteva drugačne oblike dela, saj ni utečenih metod učenja, temveč veliko raziskovanja, razmišljanja in predvsem povezovanja določenih dejstev.

Učitelji, ki smo mentorji mladim raziskovalcem, imamo zahtevno nalogo. Prav je, da učencem dovolimo lastno razmišljanje o raziskovanju določene teme, torej dovolj svobode in ustvarjalnosti, na drugi strani pa moramo znati učence pravilno usmerjati in jim dovoliti lastno razmišljanje, ki se lahko razlikuje od našega – mentorjevega. Iz lastnih napak se lahko učenci raziskovalci veliko naučijo.

Na naši šoli učenci začnejo z raziskovalnim delom v 7. razredu, kar pomeni, da so stari 12 let, zato seveda še niso sposobni izdelati raziskovalnih nalog samostojno. Učitelj mentor jim mora biti v precejšnji pomoč. Včasih smo mentorji začudeni in navdušeni, saj učenci pokažejo veliko več, kot si mislimo. Znajo postavljati utemeljena raziskovalna vprašanja, presenetijo nas z izvajanjem raziskovalnih metod, razmišljajo o rezultatih naloge, ki so jo sposobni tudi tehnično izvesti. Mentor jih mora znati le usmeriti in jim pomagati z nasveti.

Kako prepoznati nadarjene učence?

Učenjaki so že od nekdaj želeli prepoznati »nadarjene« učence. Tako je že Platon družbo razdelil na tri skupine: rokodelce, državne uslužbence in filozofe. Njegova klasifikacija je temeljila na obdarjenosti vsakega sloja z umskimi sposobnostmi. Pri rokodelcih so bile te najnižje, pri filozofih najvišje. Po Platonovi zamisli bi večji del

učencev izpadel iz šolskega sistema, le majhna skupina pa bi dosegla vrh. Iz te majhne skupine bi izbrali tistega, ki bi bil najuspešnejši pri dialektiki, najbolj abstraktnem in intelektualno najzahtevnejšem predmetu. Le-ta bi postal kralj.

Definicij o tem, kdo je nadarjen in kako ga prepoznati, je veliko. V svoji knjigi *Nadarjeni otroci, miti in resničnost* je Ellen Winner opisala tri tipične značilnosti, ki veljajo za nadarjene:

- predčasna razvitost,
- vztrajno delajo po svoje,
- želja po obvladovanju.

Na te tri načine se nadarjeni otroci razlikujejo od povprečnih otrok, ki so pridni oz. marljivi in motivirani za delo, in ki prav tako lahko dosežejo velike uspehe.

Kako pa je z nadarjenimi v Sloveniji?

Leta 1999 je Strokovni svet Republike Slovenije za splošno izobraževanje sprejel koncept *Nadarjeni in delo z nadarjenimi v osnovni šoli*.

Značilnosti nadarjenih otrok so razdeljena na tri področja:

- miselno-spoznavno področje (logično mišljenje, nenavadna domišljija),
- učno- storilnostno področje (široka razgledanost, učna uspešnost, hitro branje, radovednost, vztrajnost pri reševanju nalog),
- socialno čustveno vedenje (neodvisnost, samostojnost, sposobnost vodenja in vplivanja na druge, nekonformizem, empatija).

Učenci lahko imajo tudi značilnosti, ki jih ovirajo pri uspešnem delu. Te pa so: strah pred spraševanjem, nizka samopodoba, nezainteresiranost za šolo in udeležbo v šolskih dogajanjih, pomanjkanje samozaupanja, slaba pozornost....

Odkrivanje nadarjenih učencev poteka v treh stopnjah: evidentiranje, identifikacija in seznanitev in pridobitev mnenja staršev.

Pri delu z nadarjenimi učenci naj bi bila pomembna naslednja temeljna načela: širitev in poglobljanje temeljnega znanja, hitrejše napredovanje v procesu učenja, uporaba višjih oblik učenja, spodbujanje samostojnosti in odgovornosti,

upoštevanje individualnosti, uveljavljanje mentorskih odnosov med učenci in učitelji.

Predlagane oblike dela z nadarjenimi učenci so notranja in zunanja diferenciacija, dodatni pouk, športne in kulturne sekcije, priprave za udeležbo na tekmovanjih, izbirni predmeti in tudi raziskovalne naloge.

Samostojnost pri posameznih etapah izdelave raziskovalne naloge

V osnovni šoli traja izdelava raziskovalne naloge nekaj mesecev. Začne se z iskanjem ustrezne raziskovalne teme, nadaljuje z iskanjem ustreznih metod in oblik raziskovanja ter zaključi z javno predstavitvijo. Vse etape so enako pomembne in nudijo učencem dovolj samostojnega razmišljanja in dela.

Izbira teme raziskovanja

Učence običajno sami poiščejo učitelja, s katerim bi kot mentorjem želeli izdelati raziskovalno nalogo. Običajno nimajo izbrane teme. Po pogovoru, kaj jih zanima, se učenci odločijo za določeno področje raziskovanja. Učenci, ki nalogo izdelujejo prvič, pogosto ne vedo natančno, kaj to sploh pomeni. Ker poučujem tehniko, si učenci izberejo teme s tega področja. »Raziskujmo promet« ali »Kako poteka gradnja hiš« sta primera predlogov učencev. Skušam jim razložiti, da moramo bolj natančno povedati, kaj bi raziskovali. Načeloma ni nič narobe, če je tema raziskovalne naloge najprej zastavljena širše. Po pridobivanju prvih podatkov, ki jih je običajno zelo veliko, se jim porajajo številna podvprašanja. Na ta način sami ugotovijo, da je tema preobširno zastavljena. Samostojno nato izberejo ožjo zastavljeno temo. Učenci, ki jih je zanimala gradnja hiš, so se nato omejili na materiale za dobro izolacijo hiš. Na začetku raziskovanja je prav tako pomembno, da učenci razmislijo, kje bodo dobili podatke, ki jih potrebujejo za izdelavo raziskovalne naloge. V osnovni šoli smo omejeni pri finančnih in tehničnih sredstvih (npr. merilni inštrumenti). Zaradi vsega naštetega izbiri teme namenimo veliko časa. Pri tem si izdelamo še nadaljnjo strategijo poteka celotne naloge.

Postavljanje hipotez

Učenci običajno sploh ne vedo, kaj je hipoteza. Pomagamo si s slovarjem slovenskega knjižnega jezika, ki razlaga: hipoteza je »nedokazana, zgolj verjetna trditev in domneva...., ki se rabi kot smernica za raziskovanje« (SSKJ, 2008).

Bistveno torej je, da učenci že pred raziskovanjem razmislijo o tem, kakšni bodo raziskovalni rezultati. Učenci pa lahko postavijo hipoteze na osnovi svojega predznanja, opazovanja. Smiselno je, da v tej fazi raziskovalnega dela na pomoč priskoči učitelj s svojimi vprašanji ter na tak način spodbudi učence k razmišljanju. Pri hipotezah o izolacijskih materialih pri gradnji hiš smo preverjali tiste materiale, ki so nam dosegljivi npr. stiropor, steklena volna, žagovina. Učenci so morali razmisliti še o drugih dejavnikih kot so debelina materiala in njegova cena. Vse to so morali povezati v smiselno celoto.

Ustrezne raziskovalne metode

Po izbrani temi in ustreznem postavljanju hipotez je potrebno najti način, kako bi hipoteze ovrgli ali dokazali. Raziskovalne metode so zelo različne, odvisne so od teme raziskovanja. Nekatero metode učenci poznajo in uporabljajo pri rednih urah, z drugimi se srečujejo prvič. Običajno najprej poiščemo podatke v pisnih virih. Odpravimo se v knjižnico ali za podatki pobrskamo na spletu. Pri tem je pomembna naloga mentorja, da učence opozori na vrednost dostopnih informacij oz. če jih lahko preverimo in so zato zanesljivi.

Večkrat uporabljena metoda v osnovni šoli je anketiranje. Z anketo želimo pridobiti informacije od sošolcev, njihovih staršev in učiteljev. Posebej pozorni moramo biti pri zastavljanju anketnih vprašanj. V nasprotnem primeru bo odgovore težko analizirati in jih uporabiti kot verodostojno raziskovalno metodo. Pomembno je še, da je število anketirancev dovolj veliko, pristop anketiranih pa dovolj resen.

Včasih je smiselno uporabiti intervju. Pri eni izmed raziskovalnih nalog so učenci želeli izdelati ročaj za vojaški nož, ki bi bil iz lesa in zelo dobro površinsko zaščiten. Na šoli je bil zaposlen gospod, ki je imel doma mizarsko delavnico. Večkrat je pomagal pri izvedbi tehničnih dni, saj je imel veliko tehničnega znanja. V svojem prostem času se je ukvarjal (in izobraževal) z restavracijami. Prikazal nam je postopke zaščite lesa z voskanjem in izdelave paste za voskanje. Učenci so spoznali še ostale postopke, npr. pozlatitev kipcev. Intervju je torej dobrodošel takrat, če potrebujemo mnenja in stališča strokovnjakov. Se je pa na intervju potrebno vnaprej dobro pripraviti.

Praktično delo

Pri nalogah s tehničnega področja je pogosto potrebno tudi praktično delo. Učenci morajo izdelati pripomočke, s katerimi izvajamo meritve. Za izdelavo je potreben načrt, upoštevati je potrebno še gradivo, ki ga bomo pri tem potrebovali ter stroje, orodja in delovne pripomočke. Včasih je dobrodošlo sodelovanje s starši. Naj navedem konkreten primer. Učenec je zelo rad izdeloval izdelke iz kovine. V raziskovalni nalogi je želel izdelati samostrel, ki bi bil po natančnosti in moči strelav primerljiv s kupljenim izdelkom. Učenčev oče je imel doma kovinarsko delavnico. Učenci raziskovalci so izdelali načrt in v delavnici s pomočjo očeta izdelali samostrel. Pri praktičnem delu so učenci spoznali še več obdelovalnih postopkov, strojev, orodij ter izdelkov iz kovin. Spoznali so različne poklice v kovinarstvu.

Javna predstavitev raziskovalne naloge

Zadnja faza pri raziskovalni nalogi je javna predstavitev. Mladi raziskovalci morajo v nekaj minutah komisiji, sošolcem, staršem in drugim obiskovalcem predstaviti svoje raziskovalno delo. Projekt se imenuje Mladi za Celje, podpira pa ga mestna občina Celje. Na predstavitev se je potrebno temeljito pripraviti. Običajno si učenci bistvene ugotovitve in potek raziskovalnega dela pripravijo v PPT predstavitvi. Učenci pri predstavitvi razmišljajo, ali so se vnaprej določene hipoteze potrdile ali pa jih morajo ovreči. Včasih stvari niso preproste, saj lahko določene hipoteze potrdimo le v določenih okoliščinah, nekatere hipoteze pa so se izkazale za pretežke in jih nismo uspeli ne dokazati in ne ovreči. Pomembno je, da učenci samostojno razmišljajo in presojujejo o svojem raziskovalnem delu. Predstavitev mora biti ne le strokovno pravilna, temveč za poslušalce zanimiva.

Zaključek

Otroci so po naravi radovedni. Učitelji naj bi to otroško radovednost usmerjali k spoznavanju znanosti. Učenje je vse prepogosto povezano z redom in disciplino, ki premalokrat upoštevata ustvarjalno učenje in različnost učencev. Pri tekmovanju iz znanja učenci razširijo svoje vedenje iz učnih programov. Raziskovalno delo pa je tista oblika šolskega dela, pri kateri učenci razvijajo svoje interese. Skupaj z mentorjem presojujejo različne argumente, analizirajo dobljene rezultate, si zastavljajo nova vprašanja. Pri izdelavi raziskovalne naloge dobijo mladi pomembno življenjsko izkušnjo.

Literatura:

- George David: Nadarjeni otrok kot izziv, ZRSS, Ljubljana, 1997
- Navodila za izdelavo, izgled in predstavitev raziskovalne naloge. Gradivo Komisije Mladi za Celje. Celje, 2011. Dostopno na spletu:
- Rupnik Vec, T. in Kompare A.: Kritično mišljenje v šoli: Strategije poučevanja kritičnega mišljenja. ZRSS, Ljubljana, 2006.
- http://www.zrss.si/pdf/SSD_nadarjeni%20koncept.pdf,
- http://www.zrss.si/doc/SSD_Nadarjeni%20operacionalizacija%20koncepta.doc
- ,Slovar slovenskega knjižnega jezika. DZS, Ljubljana, 2008.

Snežana Šeruga: Delavnice za nadarjene

OŠ Beltinci
snezana.seruga@gmail.com

Povzetek

Vsak nadarjen otrok skriva v sebi nek talent. A kako ga spodbuditi, da se bo razvil do popolnosti, se sprašujejo predvsem starši, ki želijo otroku nuditi kar najboljše možnosti za nadaljnje srečno in ustvarjalno življenje. Vendar je nadarjenost šele začetek. Da bomo v nečem res dobri, potrebujemo še vztrajnost, trdo delo in potrpežljivost. Na razvoj nadarjenosti lahko vplivajo starši in vzgojitelji, ki pa ne delajo razlik med nadarjenimi in nenadarjenimi otroki, saj vsem otrokom koristi spodbudno učno okolje.

Ključne besede: otrok, nadarjenost, delo z nadarjenimi, delavnice za nadarjene

Title: WORKSHOPS FOR GIFTED STUDENTS

ABSTRACT

Each gifted child has a talent. Parents, who want to provide their children with the best options for a happy and creative life, try to find ways how to encourage them to develop their potentials to a higher extent. But talent is just the beginning. If we want to be really good at something, we need persistence, hard work and patience. Talent can also be encouraged by the teachers, who should not make differences between gifted and non-gifted children, since an encouraging learning environment is good for everyone.

Key words: child, talent, work with the gifted, workshops for the gifted students

UVOD

Raziskave kažejo, da imajo nadarjeni učenci nekatere osebnostne lastnosti, ki jih ne najdemo pri drugih ali pa so le-te pri nadarjenih bolj izrazite. Vendar pa ti učenci niso neka homogena skupina, saj obstajajo razlike tudi znotraj skupine nadarjenih. Osebnostne lastnosti, ki jih najdemo v skupini nadarjenih se nanašajo na različna področja: miselno-spoznavno področje, učno-storilnostno področje, motivacija, socialno-čustveno področje.

Kljub svojim nadpovprečnim sposobnostim in potencialom pa vsi nadarjeni posamezniki niso uspešni. To lahko najbolj opazimo učitelji v šolah, tisti, ki imamo z njimi največ stikov.

V zadnjih letih je postalo nekako modno, da otrok obiskuje vsaj en tuj jezik, igra inštrument in se ukvarja z enim ali dvema športoma. To pripelje do tega, da starši in otrok komaj lovijo svoje obveznosti in se prevažajo od ene aktivnosti do druge, zmanjkuje pa jim časa za ukvarjanje s samim seboj, za kakovostne prijateljske odnose in polno družinsko življenje.

V strokovni literaturi se v zvezi z nadarjenimi pojavljata dva izraza, ki pa imata različna pomena. To sta nadarjenost in talentiranost.

Nadarjeni so tisti otroci, ki imajo izredne sposobnosti na različnih področjih: inteligence, kreativnosti in drugih človeških prizadevanj. Nadarjeni otroci torej dosegajo visoke dosežke na različnih področjih.

Talentiranost pa je pojem, ki se nanaša na ožjo in specifično sposobnost otroka. Takšni otroci dosegajo izredne dosežke na določenem področju (Povzeto po Juriševič 2012: 21).

»Nadarjeni učenci so učenci, ki izkazujejo visoko nadpovprečne sposobnosti mišljenja ali izjemne dosežke na posameznih učnih področjih, v umetnosti ali športu. Šola tem učencem zagotavlja ustrezne pogoje za vzgojo in izobraževanje tako, da jim prilagodi vsebine, metode in oblike dela ter jim omogoči vključitev v dodatni pouk, druge oblike individualne in skupinske pomoči ter druge oblike dela« (ZOsn-H, št. 87/2011: 11317 – 6. 3. 2017).

V osnovni šoli se k tematiki nadarjenih učencev pristopa na osnovi dveh dokumentov: Koncept: Odkrivanje in delo z nadarjenimi učenci v devetletni osnovni šoli (1999, v nadaljevanju Koncept OŠ) in Operacionalizacija Koncepta: odkrivanje in delo z nadarjenimi učenci v devetletni osnovni šoli (2000, v nadaljevanju Operacionalizacija koncepta OŠ).

»*Delo z nadarjenimi pomeni korist za vse učence, ne samo za nadarjene.*«

KAKO PA JE NA NAŠI ŠOLI?

V skladu s konceptom smo z odkrivanjem nadarjenih otrok na OŠ Beltinci začeli leta 2003. Da bi lažje razumeli nove zahteve, ki so bile postavljene pred nas, smo na temo nadarjenih učencev izvedli dve predavanji za učiteljski zbor. Sam

postopek odkrivanja zahteva veliko dela, potreben pa je predvsem nov način načrtovanja in dela pri pouku. Potrebno je iskati drugačne oblike in metode dela, ki bodo nadarjenim in tudi ostalim učencem omogočile, da bodo lahko v celoti izkoristili svoj potencial.

V samem začetku smo za nadarjene organizirali sobotne šole, eno izmed možnih dejavnosti, s katero smo na nek način zadostili posebnim potrebam nadarjenih učencev. Te delavnice so v začetku zelo zaživele, obiskovalo jih je veliko zainteresiranih učencev, s časom pa je bilo prijav vedno manj, zato se je bilo treba odločiti za nek nov način dela.

Z uvedbo devetletke smo prešli na drugačne oblike dela, in sicer tabori za nadarjene in na t. i. ure za nadarjene. Takšno obliko izvajamo še danes. In kako to delo poteka?

Šola ponudi nabor aktivnosti za nadarjene, na primer tabore ali ure z vsebinami, ki jih določi, izbere sama. Učenci pri tej izbiri ne sodelujejo. S tem pa se učencem, na žalost, ne omogoča, da bi se razvijali na svojih močnih interesnih področjih, temveč jim »vsilimo« dodatne sklope snovi, ki so za vse enaki (kvantiteta namesto kvalitete). Zgodi pa se lahko tudi, da ure dela z nadarjenimi, če jih šola izvaja, prevzame učitelj, ki ima premalo ur pouka za izpolnjevanje delovne obveznosti, pri tem pa ni nujno, da ima potrebne sposobnosti in znanja ter ustrezen odnos z učenci.

Tudi sama sem izvajala te ure kot učitelj matematike in v nadaljevanju bi rada predstavila svoje delo.

V vsaki delavnici sem si zastavila naslednje cilje:

- poglobiti in razširiti nova znanja,
- razširiti interese,
- spodbuditi ustvarjalnost in sodelovanje med učenci v skupini.

V 6. in 7. razredu sem izvedla delavnici na temo TANGRAM (kitajska igra, stara nekaj stoletij). To je miselna igra, saj si pri tej igri prizadevamo sestaviti like oziroma figure, ki so kot silhete (SSKJ: *temne, v obrisih vidne postave, stvari*).

6. razred – 5 ur

Za uvodni del smo porabili dve uri.

1. ura

Z učenci sem se pogovorila o delu, ki nas čaka v naslednjih urah. Predstavila sem jim miselno igro Tangram. Dogovorili smo se o pripomočkih, ki jih bomo potrebovali in pogledali nekaj primerov te sestavljanke.

2. ura

Vsak učenec si je iz kartona naredil dve sestavljenki iz kvadratne plošče (18 cm x 18 cm). Sestavljenka je bila razdeljena na sedem delov.

Razmišljali smo o tem, kako je potrebno te dele narisati v kvadrat in kateri liki nastanejo. Like smo poimenovali. Učenci so si v prvi sestavljenki vsak lik pobarvali z različno barvo, v drugi pa vse like z enako barvo in jih nato izrezali.

Zelo pomembna je bila natančnost pri načrtovanju in izrezovanju.

Naslednji dve uri smo sestavljali različne figure.

3. in 4. ura

Tretjo uro smo sestavljali živali in različne predmete s pobarvanimi deli (vzorci za sestavo je dobil vsak učenec), četrto uro pa enobarvne tangramske naloge (učenci so spet dobili predlogo, vendar pomanjšano, črno-belo).

5. ura

Zadnjo, peto uro, smo pripravili plakat, na katerega smo nalepili nekaj raznobarnih in nekaj enobarvnih figur.

7. razred – 5 ur

V sedmem razredu smo delali na podoben način, ampak s to razliko, da smo tu uporabili »magično jajce - jajčno sestavljenko«, iz katere smo sestavljali zgolj ptiče.

1. in 2. ura

Vsak učenec je dobil slikico in navodila, kako iz kartona izdelati sestavljenko - magično jajce. Izdelava, izrezovanje in barvanje – vse to je trajalo dve uri.

Tudi v 7. razredu si je vsak učenec izdelal dve sestavljenki, eno večbarvno in eno enobarvno.

3. in 4. ura

Naslednji dve uri smo sestavljali ptice (pomajšane vzorce so dobili na listu).

5. ura

Zadnjo, peto uro, smo sestavljene ptice zalepili na plakat.

Zaključek – 1 ura

11. ura

Ko smo zaključili delo v obeh skupinah, smo imeli še eno skupno uro, v kateri sta skupini predstavili svoje delo in svoje izdelke. Na to zaključno uro smo povabili tudi druge učence, vodstvo šole in svetovalne delavce, ki na naši šoli spremljajo delo z nadarjenimi učenci.

ZAKLJUČEK

Nadarjenost je sestavljena iz več sestavin: nadpovprečno razvitih sposobnosti, ustvarjalnosti oz. kreativnosti, osebnostnih značilnosti, predvsem pa je pomembna motivacija. Te v naših delavnicah ni manjkalo. Zastavljeni cilji so bili doseženi, delovno vzdušje je bilo izjemno. Prisotna je bila tudi tekmovalnost (v smislu kdo sestavi več figur), kljub temu pa so bili učenci pri taki obliki dela uspešni, zelo zadovoljni in sproščeni.

Po vseh prebranih definicijah nadarjenosti, s katerimi sem se srečala in tudi z lastnimi izkušnjami druženja z nadarjenimi učenci pri pouku in v delavnicah za nadarjene, sem ugotovila, da so nadarjeni otroci tisti, ki v določenem pogledu prekašajo primerjalno skupino enako starih otrok.

VIRI:

1. Juriševič, Mojca, 2012: *Nadarjeni učenci v slovenski šoli*, 1. izd. Ljubljana: Pedagoška fakulteta.
2. *ZOsn-H*, št. 87/2011, str. 11317 – 6. 3. 2017.
3. Pregl, Tadeja, 2009: *Vzgojno-izobraževalno delo z nadarjenimi učenci v osnovnih šolah štajerske regije. Diplomsko delo*. Ljubljana: Filozofska fakulteta. Oddelek za pedagogiko in andragogiko.
4. *Koncept Odkrivanje in delo z nadarjenimi učenci v devetletni osnovni šoli* (1999). Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo, znanost in šport.
5. *Operacionalizacija koncepta: Odkrivanje in delo z nadarjenimi učenci v devetletni osnovni šoli* (2000). Ljubljana: Zavod republike Slovenije za šolstvo.
6. Winner, T., 2005: *Nadarjeni otroci, Miti in resničnost*. 2–3.

Spletni viri:

1. (http://www.mizs.gov.si/fileadmin/mizs.gov.si/pageuploads/podrocje/os/devetletka/programe_drugo/Odkrivanje_in_delo_z_nadarjenimi_ucenci.pdf)- (Pridobljeno 10. 3. 2017).
2. (<http://www.pedagogika-andragogika.com/files/diplome/2009/2009-Pregl-Tadeja.pdf>), (Pridobljeno 6. 3. 2017).

Sonja Kepe: Vzbudimo zanimanje za našo zvesto spremljevalko Luno

OŠ Beltinci
sonja.kepe@osbeltinci.si

Uvod

V današnjem svetu so zelo cenjene informacije. S pomočjo kakovostnih in ažurnih podatkov se lahko namreč zelo hitro in pravilno odzovemo na nove priložnosti ali na nevarnosti, ki prežijo na nas. Zelo cenjeno je tudi znanje, predvsem pri tistih, ki imajo omejen dostop do njega. Zelo visoko kotira tudi nadarjenost. Tisti, ki so spoznani za nadarjene, so v svojem okolju cenjeni in občudovani. Včasih pravimo, da je nekdo nadarjen že od rojstva - kljub temu pa se moramo zavedati, da smo za razvijanje svojih sposobnosti odgovorni sami. Zelo veliko je odvisno od naše motivacije in dela.

Nadarjeni se med seboj razlikujejo. Nekateri so nadarjeni na področju športa, drugi so izvrstni logiki, tretji briljirajo na področju verbalnih sposobnosti, četrti pa imajo izvrstne vodstvene zmožnosti. Če pobrskamo po literaturi, naletimo na celo kopico definicij, ki omenjajo različne vrste in področja nadarjenosti. Katera definicija je prava? Prave ni, saj se nadarjenost razlikuje od enega do drugega življenjskega področja, od države do države in celo znotraj posameznih držav.

Nekatere definicije ugotavljajo, da ni nujno, da so posamezniki nadarjeni samo na enem področju - nadarjeni so lahko na več področjih. Tisti, ki delamo z nadarjenimi otroki - tako na enem kot na več področjih, moramo paziti, da jim ponujamo različne vrste dejavnosti, s katerimi bomo pomagali razvijati njihove sposobnosti. Postaviti jih moramo pred različne izzive in jim z ustreznimi materiali, didaktičnimi pripomočki, problemskimi nalogami pomagati, da se bodo razvijali – ne samo na področju, za katerega so bili identificirani kot nadarjeni, temveč tudi na drugih področjih.

Nadarjenost

Poznamo več definicij nadarjenosti. Nagel (1987) pravi, da o veliki nadarjenosti govorimo takrat, če otrok na določenih področjih svojega razvoja občutno prekaša vrstnike.

“Nadarjeni otroci so tisti posamezniki od vrtca do srednješolske starosti, ki izkazujejo neobičajne obete v nekem družbeno-koristnem področju in katerih talente je mogoče spodbujati” (Dehaan, Havinghurst, 1957, v: Ferbežer, 2002).

V Slovarju slovenskega knjižnega jezika je nadarjenost opredeljena kot *“sposobnost hitro, brez večjega napora pridobiti si potrebno znanje, spretnost za dobro opravljanje kake dejavnosti: kazati nadarjenost; glasbena, tehnična nadarjenost; nadpovprečna nadarjenost; nadarjenost za šah”* (SSKJ, 2014).

Po definiciji ameriškega *Zakona o izobraževanju nadarjenih* iz leta 1978, ki je ena najpogosteje uporabljenih definicij, so nadarjeni ali talentirani tisti učenci in mladostniki, ki so bodisi na predšolski stopnji, v osnovni šoli ali srednji šoli pokazali visoke dosežke ali potenciale na intelektualnem, ustvarjalnem, specifično akademskem, vodstvenem ali umetniškem področju, in kateri, poleg rednega šolskega programa, potrebujejo posebej prilagojene programe in aktivnosti. Ta definicija poudarja, da med nadarjene ali talentirane štejemo tako tiste z dejanskimi visokimi dosežki, kot tudi tiste s potencialnimi zmožnostmi za take dosežke, in sicer na naslednjih področjih:

- splošna intelektualna sposobnost,
 - specifična akademska (šolska) zmožnost,
 - kreativno ali produktivno mišljenje,
 - sposobnost vodenja,
 - sposobnost za vizualne in tako imenovane izvajalske (performing) umetnosti.
- (*Odkrivanje in delo z nadarjenimi učenci*, 1999⁴)

Značilnosti nadarjenih učencev

⁴ V nadaljevanju *Koncept* (1999).

Skozi raziskave je bilo ugotovljeno, da imajo nadarjeni učenci nekatere osebne lastnosti, ki niso značilne za druge učence ali pa so pri nadarjenih bolj izrazite.

Nagel (1987) v svojem delu navaja kar nekaj značilnosti, ki jih pogosto srečamo pri posebej talentiranih otrocih. Nekatere značilnosti, ki jih navaja, so:

Učne značilnosti

- Nadarjeni mnogo vedo o veliko različnih stvareh.
- Njihov jezik je izrazito bogat, izdelan in tekoč.
- Hitro si zapomnijo dejstva.
- Hitro uvidijo vzročno-posledične odnose.
- Iščejo skupne značilnosti in razlike.
- So dobri opazovalci.
- Poskušajo razumeti zapletene stvari, tako da jih razstavijo v pregledne enote.

Motivacija

- Določenim problemom se povsem predajo.
- Prizadevajo si, da bi naloge vedno povsem rešili.
- Pri rutinskih nalogah se zlahka dolgočasijo.
- Težijo k popolnosti.
- Radi delajo neodvisno, da bi imeli dovolj časa za lastno razmišljanje.
- Zastavljajo si visoke storilnostne cilje in rešujejo (samo)zastavljene naloge z minimalnimi navodili in pomočjo odraslih.

Ustvarjalnost

- Stalno sprašujejo o vsem mogočem.
- Pogosto dajejo nenavadne, redke ali bistre odgovore.
- Svojega mnenja ne prikrivajo.
- V mislih si zamišljajo položaje in spreminjajo ideje.
- Kažejo izrazit čut za humor.
- Izrazito se zanimajo za ustvarjalne dejavnosti (karikature, ples, petje, literaturo, glasbo).

Socialne lastnosti

- Veliko se ukvarjajo s pojmi pravica-krivica, dobro-zlo, pripravljeni so se angažirati proti "avtoritetam".
- Ne bojijo se biti drugačni in izzivati.
- So individualisti.
- Prevzemajo odgovornost in so pri načrtovanju in organizaciji zanesljivi.
- Nagnjeni so k odločanju o drugih in položajih.

Jelenc in Svetina (1975) pravita, da različne raziskave kažejo, da imajo nadarjeni otroci vrsto lastnosti in značilnosti, po katerih se opazno razlikujejo od svojih manj sposobnih vrstnikov. Nekaj izpostavljenih lastnosti in značilnosti:

- natančno opazujejo in pomnijo informacije o opaženih stvareh,
- hitro in dobro razumevajo stvari,
- se hitro in zlahka učijo,
- hitro in z lahkoto pomnijo,
- se zlahka zberejo, so sposobni dalj časa zbrano in pozorno slediti dogajanjem, pogosto so prav zatopljeni v delo,
- so domiselni in imajo bogato domišljijo,
- vedo mnoge stvari in cenijo marsikaj, česar drugi otroci sploh še prav ne dojemajo,
- mislijo jasno in precizno,
- kritično presojujejo podatke in dokaze,
- živo jih zanimajo vse mogoče stvari, zato ogromno sprašujejo, hočejo spoznati razloge za različne stvari in na sploh postavljajo zelo raznovrstna, domiselna in razumna vprašanja,
- pogosto uporabljajo slovarje, enciklopedije in druge vire knjižnega znanja in ob njih uživajo,
- radi raziskujejo, zbirajo, urejajo, delajo zapiske, zato pogosto zbirajo in urejajo različne zbirke in se ukvarjajo z različnimi konjički,
- zelo zgodaj jih začno zanimati različna vprašanja o naravi in izvoru sveta, človeka, vesolja ipd.

Delo z nadarjenimi učenci

V skladu s *Konceptom* (1999) delo z nadarjenimi izhaja iz naslednjih temeljnih načel:

- širitev in poglobljanje temeljnega znanja,
- hitrejše napredovanje v procesu učenja,
- razvijanje ustvarjalnosti,
- uporaba višjih oblik učenja,
- uporaba sodelovalnih oblik učenja,
- upoštevanje posebnih sposobnosti in močnih interesov,
- upoštevanje individualnosti,
- spodbujanje ponudbe ter omogočanje svobodne izbire učencev,
- uveljavljanje mentorskih odnosov med učenci in učitelji oz. drugimi izvajalci programa,
- skrb za to, da so nadarjeni učenci v svojem razrednem in šolskem okolju ustrezno sprejeti,
- ustvarjanje možnosti za občasno druženje glede na njihove posebne potrebe in interese.

Koncept (1999) hkrati predlaga različne oblike dela z nadarjenimi učenci in nosilce (izvajalce) aktivnosti, ki so razporejene po triadah ter opozarja na pogoje, ki jih je potrebno upoštevati pri izdelavi posebnih programov za nadarjene.

Oblike in dejavnosti:

- notranja diferenciacija,
- individualne zadolžitve učencev,
- individualiziran pouk,
- kooperativno učenje in druge oblike skupinskega dela,
- posebne domače zadolžitve,
- dnevi dejavnosti,
- interesne dejavnosti,
- hitrejše napredovanje,
- dodatni pouk,
- fleksibilna diferenciacija,

- individualizirani programi za delo z nadarjenimi,
- vzporedni programi (pull-out)
- obogatitveni programi (sobotne šole ipd.),
- športne in kulturne sekcije,
- kreativne delavnice,
- raziskovalni tabori,
- priprava na udeležbo na tekmovanjih,
- programi za razvijanje socialnih spretnosti,
- programi za osebni in socialni razvoj (interakcijske vaje, socialne igre, mladinske delavnice),
- hitrejše napredovanje,
- osebno svetovanje učencem in staršem,
- delna zunanja diferenciacija (8. in 9. razred),
- izbirni predmeti,
- seminarske naloge,
- raziskovalne naloge,
- obogatitveni programi,
- svetovanje nadarjenim pri izbiri poklica.

Pogoji, ki jih moramo upoštevati pri izdelavi posebnih programov za nadarjene:

- da izbrana metoda dovolj poudarja razvijanje višjih miselnih procesov in konceptov;
- da je metoda dovolj fleksibilna in odprta, da otroku omogoča lasten tempo razvoja;
- da zagotavlja učno okolje, ki daje otroku hkrati čustveno varnost in intelektualne izzive;
- da izbrana metoda ne bi otroka odtujila od vrstnikov ali škodljivo vplivala na nadaljnje učenje, ki bi lahko zaradi ponavljajočih se vzorcev pripeljala do dolgočasje;
- da izbrana metoda daje prednost procesu po meri otroka (*Koncept*, 1999).

Praktično delo

Sodelavka, ki je delala z nadarjenimi učenci 4. in 5. razredov, je iskala predloge za različne dejavnosti, ki bi jih lahko izvedla z izbrano skupino nadarjenih učencev. Ker je na naši šoli ena izmed tem na dnevih dejavnosti astronomija, se je ponudila lepa priložnost, da nadarjene učence popeljemo v svet naravoslovja in fizike, obenem pa jih postavimo pred izzive s področij, ki niso njihova najmočnejša.

Tako sva se odločili, da učencem, ki bodo pokazali zanimanje, podrobneje predstaviva Luno in vesolje s poudarkom na naši skrivnostni spremljevalki - Luni.

Izhajajoč iz zgoraj navedenih značilnosti, ki jih pogosto srečamo pri posebej nadarjenih učencih, sva s sodelavko sestavili načrt dela. Določili sva cilje, ki sva jih želeli doseči, stile poučevanja, učne oblike in metode dela, pripravili in diferencirali naloge, pripravili materiale in pripomočke, ki so pomagali pri doseganju ciljev, delavnico izvedli in jo analizirali.

Cilji, ki sva jih zastavili:

- spoznati osnovne pojme o vesolju,
- spoznati znane astronave in njihovo delo,
- spoznati Luno in njen nastanek,
- primerjati velikost Lune in Zemlje,
- primerjati površje Lune in Zemlje, najti podobnosti in razlike na njem,
- oceniti oddaljenost Lune in Zemlje,
- spoznati, ali je na Luni možno življenje in pogoje za življenje človeka,
- spoznati podobnosti in razlike med dnevom in nočjo ter njuno dolžino na Luni in na Zemlji,
- spoznati, zakaj Luna ni vedno enaka in zakaj je ne vidimo vsako noč oz. jo včasih vidimo podnevi,
- spoznati Lunine in Sončeve mrke.

Sledila je določitev stilov poučevanja, ki pripomorejo k ustvarjalnemu učnemu okolju. Odločili sva se, da bova uporabili naslednje stile (George, 1997):

- pohvala,

- pozitiven odnos in visoka pričakovanja,
- odzivanje na zamisli učencev,
- jasna organizacija,
- jasnost navodil in zastavljenih ciljev,
- dovoljevanje časa za razmislek,
- spreminjanje dolžine nalog, da se zagotovi:
 - dolgotrajne, neomejene možnosti, ki omogočajo, da delo poteka s potrebnim tempom,
 - omejene možnosti, ki omogočajo odgovor v zelo kratkem času,
- določanje različnih in realnih časovnih omejitev za delo,
- prikazovanje kratkih in jasnih primerov,
- dajanje jasnih navodil,
- uporaba širokega izbora spodbudnih, lahko in neodvisno dostopnih virov: pisnih in slikovnih gradiv, video posnetkov, pripomočkov, ki vodijo k ustvarjalnemu, poglobljenemu in preišljenemu odzivu učencev.

Na podlagi ciljev sva določili učne oblike in učne metode. Odločili sva se za naslednje:

a) učne oblike:

- individualno obliko dela,
- delo v skupinah.

b) učne metode:

- demonstracijo,
- metodo razlage,
- metodo razgovora,
- metodo opazovanja,
- metodo projekcije oz. prikazovanja,
- eksperimentiranje.

Sledila je priprava in diferenciacija nalog, materialov in pripomočkov. Pripravili sva različne delovne liste, materiale za eksperimente in pripomočke, ki smo jih v preteklosti pripravili na šoli skupaj z učenci.

Delavnica je potekala 5-krat po 3 šolske ure po pouku. V okviru delavnice so učenci spoznavali skrivnosti vesolja in Lune, se naučili, kako narediti zapiske, se preizkušali na besednem področju, na področju matematike, naravoslovja, fizike, umetnosti, razvijali ročne spretnosti, reševali naloge iz kodiranja, izdelali animirane knjige, izvajali različne eksperimente, izvedli pa sva tudi kviz, s pomočjo katerega sva med samo delavnico in na koncu delavnice preverili usvojeno znanje.

Ob koncu delavnice sva izvedli še analizo. Učence sva povprašali po njihovem mnenju o delavnicah. Njihovi odzivi so bili zelo pozitivni, zelo všeč so jim bili različni poskusi in eksperimenti ter dejstvo, da so lahko sami prispevali k vsebini delavnic s svojimi predlogi, znanji in vprašanji. Tudi analiza najinega dela je pokazala, da je bila delavnica dobro pripravljena, ponujala je namreč raznovrstne izzive nadarjenim otrokom ter jih prisilila, da so se preizkušali tudi na področjih, ki niso njihova najmočnejša. Upava, da se bo še kdaj pokazala priložnost, da bi delavnico ponovili in jo tudi nadgradili z novimi vsebinami.

Viri in literatura

George, D., 1997: *Nadarjeni otrok kot izziv*. 1. natis. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.

Ferbežer, I., 2002: *Celovitost nadarjenosti*. Nova Gorica: Educa.

Jelenc, Z. in Svetina, J., 1975: *Zelo bister učenec*. Ljubljana: Mladinska knjiga.

Nagel, W., 1987: *Odkrivanje in spodbujanje nadarjenih: svetovalec za starše in učitelje*. Ljubljana: Državna založba Slovenije.

Odkrivanje in delo z nadarjenimi učenci. 1999. Dostopno na http://www.mizs.gov.si/fileadmin/mizs.gov.si/pageuploads/podrocje/os/devetletka/program_drugo/Odkrivanje_in_delo_z_nadarjenimi_ucenci.pdf [12. 3. 2017].

Resnik Planinc, T.: *Učne oblike in učne metode*. Dostopno na http://www.cpi.si/files/cpi/userfiles/trajnostnirazvoj/ucne_oblike_in_ucne_metode.pdf [14. 3. 2017].

Slovar slovenskega knjižnega jezika. Dostopno na <http://www.fran.si/130/sskj-slovar-slovenskega-knjiznega-jezika> [12. 3. 2017].

Lea Vernik, prof. razrednega pouka: Vsak po svoji poti – od glasu do besed

OŠ Pesnica
lea.vernik@guest.arnes.si

Pred mano sedi, se preseda, premika, prekopicava, poležava ... skupina nadobudnežev, ki so komajda prestopili šolski prag. Govorim o skupini prvošolčkov, ki so se še včeraj igrali v peskovniku, kotalili žogo po vrtčevskem dvorišču, vozili punčke na sprehod in se gugalni na gugalnici. A je vsega tega z vstopom v šolo konec?

Pred mano sedi heterogena skupina otrok, ki potrebujejo »nežen« prehod v šolske klopi in ob pogledu nanje se je potrebno zavedati, da so še otroci, majhni šolarji. Je pa res, da ti šolarji že šest let polnijo glave z izkušnjami in različnimi znanji. In so zato, ker so vsi 1. 9. prestopili šolski prag, enaki? Še zdaleč ne. Ne po zunanosti, ne po karakterju, navadah in ne po znanju, veščinah ... S 1. 9. se je začelo za nas obdobje spoznavanja. In kaj hitro se »pokažejo« glave, ki štrlijo ven, kot rečemo v žargonu. Glave, ki zmorejo več, na drugačen način. Glave, ki zahtevajo drugačen pristop. Drugačen tempo, drugačno zahtevnost, drugačen način dela, željne znanja ...

Učitelj vsak dan ustvarja pogoje in možnost za pridobivanje znanja in sebi lasten osebni, intelektualni, ustvarjalni razvoj. Cilj je ponuditi sodelovalno, aktivno in spodbudno učno okolje. Namen prispevka je prikazati uporabo/upoštevanje diferenciacije in individualizacije oziroma zaznavanje nadarjenosti pri posameznikih tudi v prvem vzgojno-izobraževalnem obdobju skozi predstavitev usvajanja učne vsebine opismenjevanja.

Osnovno vodilo dobrega pedagoškega dela je upoštevanje predznanja. V procesu spoznavanja prvošolčka v prvih mesecih njegovega šolanja se pokažejo tudi njegove zmožnosti na miselno-spoznavnem področju, učno-storilnostnem področju, socialno-čustvenem področju ter motivacija (Koncept 1999, 3). In to je osnova, na kateri je potrebno graditi. V pedagoško delo sta nenehno vpeta

diferenciacija in individualizacija. Dejstvo je, da v prvi triadi poteka delo z nadarjenimi praviloma v oblikah diferenciacije pouka. Znano je, da kadar govorimo o nadarjenih otrocih, ne govorimo o homogeni skupini, ampak o otrocih, pri katerih se kaže nadarjenost na različnih področjih in v različnih obsegih (Koncept 1999, 1). Lahko bi posplošila, da to velja za celotno skupino učencev. Seveda pri vseh ne govorimo o nadarjenosti. Glede na to, da bom izpostavila delo v 1. razredu sploh težko govorimo o nadarjenosti še preden otroke dobro spoznamo. Večinoma je delo pri pouku diferencirano, še večkrat individualizirano. Pozorni smo na splošne intelektualne sposobnosti, specifične šolske zmožnosti, kreativno ali produktivno mišljenje, sposobnost vodenja ter sposobnost za vizualne in tako imenovane izvajalske (performing) umetnosti (Koncept 1999, 1).

Diferenciacija pouka pomeni spreminjanje učnega tempa, ravni zahtevnosti in načina poučevanja, tako da jih prilagajamo individualnim potrebam učencev, njihovim učnim slogom in interesom. Diferencirano poučevanje se v nepretrganem učnem procesu osredotoča na napredek učencev – na tisto, kar že znajo, in tisto, česar se morajo še naučiti. Tako smo pozorni na individualiziranje:

- težavnosti: zanimiv pouk, ki učenca pritegne, ga motivira – individualni učni cilji;
- smiselnosti: učenje smiselnih, bistvenih vsebin, zanimivi izzivi;
- prilagodljivosti in raznovrstnosti: izbira načina učenja (oblika, metoda), dokazovanje znanja;
- poglobljenosti: spodbujanje k razmišljanju in zaposlitev z dejavnostmi, ki vodijo h globljemu dojetju večplastnih vsebin.

Pri diferenciranem pouku ne gre »po istem kopitu za vse«. Pomeni, da poučevanje prilagajamo na ravni vsebin, procesa in izdelka (Heacox 2009, 5-9).

Vse, kar otroci potrebujejo, je malo pomoči, malo upanja in nekoga, ki verjame vanje. (Magic Johnson).

Eden izmed standardov znanja, ki mu sledimo skozi celotno 1. vzgojno-izobraževalno obdobje in mu začnemo slediti s samim začetkom 1. razreda je, da ima učenec razvito zmožnost branja in pisanja neumetnostnih besedil. To pomeni, da usvoji tehniko branja in pisanja s tiskanimi in pisanimi črkami (do konca 2.

razreda) in tekoče bere svoji starosti, spoznavni, sporazumevalni in recepcijski zmožnosti ustrezna besedila, napisana s tiskanimi in pisanimi črkami (na koncu 3. razreda) ter da dokaže svoje razumevanje besedila (Učni načrt slovenščina 2011, 19). Vse lepo in prav, toda pojdimo od začetka. Dela smo se lotili sistematično. Začeli smo z razvijanjem predopismenjevalnih zmožnosti. To pomeni razvijanje vidnega in slušnega razločevanja ter slušnega razčlenjevanja. Nadaljevali smo z razvijanjem tehnike pisanja in branja (Učni načrt slovenščina 2011, 75). Sliši se zelo učeno, dokler pred tabo ne sedi pisana množica navihanih glav. In kje začetki? Pri spoznavanju, natančneje pri preverjanju predznanja. Pri načrtovanju lastnega učnega dela. Za začetek smo se lotili orientacije v prostoru in na listu ter preverili zmožnost zapisovanja/risanja črt. Na podlagi teh spoznanj smo skupaj dogovorili/določili kriterije, ki so pomembni za dobro pisanje. Enako smo ponovili z zmožnostjo prepoznavanja, razločevanja glasov. Za začetek smo si zastavili skupni cilj – to je, da želijo pisati in brati. Sledilo je skupno oblikovanje kriterijev (zmožnost zlogovanja, slišanja prvega-zadnjega ter vmesnih glasov v besedah, pisanje in branje). Izdelali smo lestvico kriterijev in s ščipalko označili za vsakega posameznika, kje se trenutno nahaja in skupaj z njim načrtovali, kam je »namenjen«. Slednje je zahtevalo individualno preverjanje znanja ter kasneje spremljanje napredka. Kaj kmalu se je čas prevesil in lotili smo se prvega preverjanja predopismenjevalnih zmožnosti. Individualno preverjanje posameznika je zajemalo, zraven že naštetega, tudi poznavanje črk ter zmožnost branja in pisanja. Črke so morali pisati po nareku, poimenovati, prepoznati, prebrati besede, povedi, krajše zaokroženo besedilo – glede na zmožnost vsakega posameznika. Vsa opažanja sva s sodelavko beležili v individualne dnevnikih otrok. Samo preverjanje sva tekom šolskega leta ponovili še dvakrat. In sledilo je učenje črk velike in male tiskane abecede. Začeli smo vsi skupaj in enako, da so otroci spoznali potek usvajanja črk. Tako smo spoznali tri črke. Za tem smo delo še bolj individualizirali. Vsako naslednjo uro opismenjevanja so si otroci individualno izbirali črko, ki so se jo tisto uro učili.

Diferenciacija, individualizacija? Kdaj, kje, kako, zakaj?

Delo opismenjevanja je potekalo po klasičnem poteku: spoznavanje črke po fonomimični metodi (zgodba, gib, oblika, zapis). Sledilo je urjenje zapisovanja črke

v zdrob, na table, večje formate lista, piši briši kartončke). Za tem je bil na vrsti zapis v zvezek. Učenci so začeli z urjenjem zapisovanja črke. Med tem časom sva učiteljici vsakega posameznika preverili, kako mu gre delo od rok. Vsakemu posebej sva svetovali in se z njim dogovorili o nadaljevanju njegovega dela. Nekateri so potrebovali več vaje z urjenjem zapisovanja črke same zaradi manj razvite grafomotorike, drugi so nadaljevali s prepisovanjem, tretji z izmišljanjem besed, povedi, krajših zaokroženih zapisov. Torej odgovor na zgoraj zastavljeno vprašanje kdaj, je ... kar med samo uro opismenjevanja.

Kje? Pri delu v zvezku. Tam je vložil učenec največ individualnega truda. Tam si je razvijal odgovornost in samostojnost za svoje učno delo. Delo je načrtoval glede na lastne zmožnosti in cilje, ga vodil, spremljal, vrednotil, izboljševal.

Kako? Za vsakega po svoje. Tukaj se pokaže vsaka posameznikova zmožnost, želja, motiviranost, zbranost, koncentracija za delo. Ob upoštevanju individuumov in v skupnem razgovoru z učencem, s skupnim načrtovanjem sva se dogovorila, kam in kako. Torej z vedno več izkušnjami, z vedno večjim poznavanjem črk ter rastjo motivacije so učenci sami načrtovali svoj potek opismenjevanja.

Zakaj? Predvsem zato, ker so imeli vsi zelo različna predznanja. Nisem želela, da bi se učenci dolgočasili in učili to, kar že znajo. Želela sem, da svoje znanje, spretnost nadgrajujejo, oblikujejo, poglobijo. In ponudila sem jim možnost, da to storijo vsak na svoj način.

Kar je pri vsej stvari pozitivnega, je to, da je bilo opismenjevanje sproščeno, zabavno učno delo, pri katerem so učenci sami prevzemali odgovornost za opravljeno delo. Sami so se morali odločiti kaj oziroma katero črko se bodo učili in po katerih korakih bodo urili veščino pisanja v zvezek. Prav tako je sledilo urjenje branja. Toda ponovno zelo individualizirano. Kot pozitivno se je izkazalo razvijanje samostojnosti, radovednosti, zmožnost načrtovanja, spremljanje in vrednotenje poteka lastnega učnega dela in učnega učinka. Tudi negativna plat se je kazala, a le v organizaciji dela v razredu, kjer je vladal majhen kaos. Ker so učenci poznali potek dela, je v razredu vladalo le zelo dinamično delo v aktivnem, spodbudnem učnem okolju. Vsak učene je imel svoje delo in je vedel kaj sledi, zato sva imeli učiteljici čas, da sva stopili do vsakega posameznika in spremljali njegovo delo. Zanimivo je, da sva se lahko posvetili prav vsakemu. In prav s takšnim načinom

dela in z zavedanjem pomembnosti diferenciacije in individualizacije je lahko učitelj pozoren na vsakega posameznika in mu ponudi možnost za njegov razvoj na vseh področjih. In če zmore več, na drugačen način? Ga opazi in mu to omogoči. Seveda tudi pri drugih predmetih oziroma ves čas sobivanja z njim v razredu.

"Skoraj nikogar ni, ki bi bil povsem brez nadarjenosti. Izobrazba jo odkrije, pridnost jo nadgradi, značaj jo ohrani.

Curt Goetz

Literatura:

Odkrivanje in delo z nadarjenimi učenci v devetletni osnovni šoli, koncept (1999). Ljubljana: MŠŠ: Zavod RS za šolstvo.

Heacox, D. (2009). Diferenciacija za uspeh vseh. Ljubljana: Rokus Klett.

Program osnovna šola – slovenščina - učni načrt. (2011). Ljubljana: Ministrstvo RS za šolstvo in šport, Zavod RS za šolstvo.

Zdravko Šoštarić, ravnatelj OŠ Jakobski Dol: Konzorcij osnovnih šol Slovenskih goric za delo z nadarjenimi učenci

Živimo v času nenehnih družbenih sprememb, ki od slehernega strokovnega delavca šole in šole kot institucije, zadolžene za področje vzgoje in izobraževanja, zahteva in pričakuje, da bo odkrivala in razvijala potenciale naše mladine.

Takšna usmeritev šole posebej obravnava tudi učence s posebnimi potrebami, še zlasti **nadarjene učence**. Ti potrebujejo prilagojeno poučevanje na eni ter navajanje na prevzemanje odgovornosti za lastno znanje, s tem pa tudi širšo družbeno korist, na drugi strani. Na ta način učence, ki se odlikujejo z visokimi dosežki ali potenciali, pripravljamo na kasnejše prevzemanje najodgovornejših funkcij v družbi. V ta namen je na državnem nivoju dogovorjena strategija dela z nadarjenimi učenci, ki opredeljuje evidentiranje, odkrivanje, identifikacijo in delo z nadarjenimi učenci. Aktivna vloga pri delu z nadarjenimi učenci se kaže tudi skozi ugotovitve spremljevalnih analiz Zavoda Republike Slovenije za šolstvo pri izvajanju Koncepta v osnovni šoli. S tem konceptom se je začelo novo obdobje pri obravnavi nadarjenih učencev. Poenoten je postopek prepoznavanja. Na šolah so ustanovljeni projektni timi, ki na podlagi kazalcev kakovosti pripravljajo akcijske načrte za delo. Slednji se izvajajo pri pouku, razširjenem programu ter v sodelovanju z zunanjimi posamezniki ali institucijami.

Tako smo ravnatelji, združeni v Medobčinskem aktivu ravnateljev osnovnih šol občin Benedikt, Cerkvenjak, Lenart, Pesnica, Sveta Ana, Sveti Jurij in Sveta Trojica, pred tremi leti, na pobudo ravnatelja OŠ Cerkvenjak – Vitomarci mag. Mirka Žmavca, razpravljali o nadgradnji obstoječe prakse pri delu z nadarjenimi učenci in ustanovili **Konzorcij osnovnih šol osrednjih Slovenskih goric**.

Na prvem srečanju (junija 2014) smo opredelili namen, oblike dela in zadolžitve. Naš poglobitveni namen je bil razširiti ponudbo programov nadarjenim učencem, kar nam je v celoti uspelo. Svetovalne delavke posameznih šol smo zadolžili, da v okviru strokovnih timov za delo z nadarjenimi učenci pripravijo predloge programov, s katerimi se šole vključujejo v program konzorcija. Koordinacijo je prevzela svetovalna delavka OŠ Cerkvenjak – Vitomarci ga. Jasna Lipovž. Na naslednjem srečanju (avgusta 2014) smo ravnatelji in svetovalne delavke posameznih šol oblikovali **Katalog dopolnilnih dejavnosti za nadarjene učence za šolsko leto 2014/15**. Katalog nadarjenim učencem ponuja nabor dejavnosti, ki jih spodbujajo k ustvarjalnemu razmišljanju in delu na področjih, ki so jim zelo blizu. Tako smo se **prvo leto odločili za ponudbo sobotnih šol, ustvarjalnih popoldnevov in dva tabora**. Dejavnosti so se odvijale na posameznih

osnovnih šolah in so bile brezplačne za vse učence. Šola, organizatorica posameznega programa, je v celoti pripravila program dela, obveščanje, organizacijo, izvedbo in poskrbela za varnost vseh udeležencev. Starše smo prosili za soglasja, ki so jih učenci oddali na svoji matični šoli koordinatorju za nadarjene učence in za prevoz svojih otrok na šolo, ki organizira posamezno dejavnost.

Prvo srečanje je organizirala OŠ Jakobski Dol kot Sobotna šola dne 13. septembra 2014 pod vodstvom svetovalne delavke Alenke Borošak z mentorji in sicer:

1. Nadarjeni učenci so izvajali **terensko delo** – po poteh Jakobskega Dola pod vodstvom mentorice Mojce Križanec. Ogleдали so si ampelografski vrt in relief Probusa, nagrobnike iz marmorja, čitlakita, nagrobne plošče in prisluhnili legendi o jakobški čarovnici.
2. Pod vodstvom mentorjev Bojana Kocbeka in Zdravka Šoštariča so nadarjeni učenci **kolesarili z električnimi kolesi** po obronkih Jakobskega Dola z okolico. Na posameznih postankih ter na koncu so učenci merili srčni utrip in ga primerjali glede na stanje mirovanja oziroma med obremenitvijo.
3. Na tretji delavnici so učenci pod vodstvom mentorice Petre Cimerman in članov Društva gluhih in naglušnih Podravja Maribor spoznavali **znakovni jezik**.
4. Na četrti delavnici pod vodstvom Sabine Mlinarič in Lidije Kocbek so učenci s pomočjo **»govoreče knjige«** spodbujali bralno kulturo in ustvarjali priložnosti za nove ideje, spodbujali razvoj notranje motivacije za branje in tako večali uspešnost in samopodobo. Izkoriščali so različne učne priložnosti in aktivno učno okolje. S pomočjo sodelovalnega učenja so se na zabaven način povezovali.

Drugo srečanje - Sobotno šolo, decembra 2014 je organizirala OŠ Benedikt pod vodstvom svetovalne delavke Maje Mencigar z mentorji in sicer:

1. **Kemijska delavnica**, pod vodstvom mentorice Barbare Valdhuter, na kateri so učenci na zanimiv in zabaven način spoznavali čaroben svet kemije.
2. **Šport**, pod vodstvom mentorice Irene Kos in Darjana Kocmuta so se učenci sproščali in uživali v igri namiznega tenisa, badmintona in spoznali novo igro ULTYMATE FRISBY STYLE. Ni manjkalo presenečenj.
3. **Kuharska delavnica**, na kateri so udeleženci pod vodstvom mentorja Igorja Kosa, v zeleni kuhinji šole, ob zvokih kitare in petja spoznavali recepte in specialitete Jamie Oliverja.

4. **Tehniška delavnica**, na kateri so udeleženci, pod vodstvom mentorice Karmen Polič, dali svoji ustvarjalnosti in idejam možnost, da iz papirja, umetnih mas in odpadnih materialov izdelajo razne igre, in sicer: bingo, domine, spomin, puzzle, sestavljanke, štiri v vrsto, človek ne jezi se in podobno.
5. **Glasba-gib-ples – delavnica**, na kateri so se udeleženci pod vodstvom mentorice Polonce Pangrčič osredotočali na gibe svojega telesa. S številnimi ustvarjalnimi gibi in potezami rok, nog, glave in celotnega telesa so ob glasbi ustvarjali smiselne koreografije. Na koncu so ob glasbi telesa (body musik) le s svojimi telesi izdelali plesno-gibalno-glasbeno koreografijo.
6. **Računalništvo brez računalnika**, delavnica pod vodstvom mentorja Aleša Milošiča, na kateri so udeleženci na prste ene roke šteli do 31, zakodirali sporočilo prijatelju in ga tudi naučili dekodirati sporočilo. Niso uporabljali klasičnih računalnikov, ampak le tistega, ki so ga sestavili iz plastičnih lončkov in bombonov, ki se je sam naučil igrati igro tako dobro, da je premagal človeka.
7. **Uvod v programiranje v okolju UNITY** - delavnica, na kateri so udeleženci pod vodstvom mentorja Milana Nanuta spoznavali okolje Unity in z gradniki oblikovali virtualne svetove.

Tretje srečanje – Sobotno šolo, je organizirala OŠ Voličina pod vodstvom svetovalne delavke Katje Majhenič z mentorji in sicer:

1. **TIME LAPSE FOTOGRAFIJA - delavnica**, na kateri so udeleženci pod vodstvom mentorja Danija Sajtla spoznavali tehniko fotografiranja, na kateri se slike zajemajo v precej počasnejšem intervalu. Učenci so fotografirali zamišljeno sceno v izbranih časovnih intervalih in iz zajetih fotografij izdelali video.
2. **Dramska delavnica in sprostitvene vaje**, pod vodstvom mentorice Petre Munda in Alenke Kukovec so udeleženci spoznavali različne ustvarjalne in sprostitvene dejavnosti, ki so povezane z gledališčem. Glavni namen je bil dobro počutje v skupini ter da v skupinskem ustvarjalnem duhu spoznavajo sebe in svoje telo, drug drugega in se skozi razne improvizacijske tehnike približajo dramski igri.
3. **Glasba z vodo - delavnica**, pod vodstvom mentorja Aleksandra Šijanca, na kateri so udeleženci s steklenicami, ki so jih napolnili z vodo, pripravili krajši koncert iz programa ljudskih pesmi.
4. **Zabavna matematika – delavnica**, na kateri so se udeleženci pod vodstvom mentorice Natalija Ornik družili ob miselnih družabnih igrah, ter reševali matematične in logične probleme.

5. **Zeliščni izdelki** – delavnici, pod vodstvom mentorice Regine Dobaj in Simona Čučka, na kateri so se udeleženci navajali na rabo naravnih sestavin pri izdelavi številnih izdelkov, ki jih najdemo v trgovini, izdelamo pa jih lahko tudi sami (izdelava ognjičevega mazila ali balzam za ustnice, priprava zdravih namazov).

Četrto in peto srečanje – astronomska noč, sta organizirali OŠ Jakobski Dol in OŠ Voličina.

OŠ Jakobski Dol je septembra 2014, pod vodstvom mentorice Karmen Polič, pripravila astronomski noč. Udeleženci so najprej prisluhnili predavanju o splošnem pregledu o vesolju, nato pa nadaljevali v treh delavnicah, v katerih so izdelovali in preizkušali rakete iz papirja in plastenk, izdelovali modele osončja in Luninih men in mrkov. Zaključili so z opazovanjem glavnih ozvezdij na nebu s prostim očesom in teleskopom.

Na OŠ Voličina so pozimi 2014 izvedli astronomsko delavnico pod vodstvom mentorja Davorina Žižka. Udeleženci so si najprej ogledali film, nato pa opazovali nočno nebo in sicer Luno ter izbran planet.

Šesto srečanje – Jurčkov tabor

OŠ Jožeta Hudalesa Jurovski Dol je junija 2015 pripravila **Jurčkov tabor**, ki je trajal tri dni. Udeleženci so taborili v šotorih, čez dan pa spoznavali različne športe ter druge naravoslovne, geografske in druge zanimive dejavnosti, ki so jih pripravili učitelji šole.

Po uspešnem prvem letu izvajanje programa iz Kataloga dopolnilnih dejavnosti za nadarjene učence ugotavljamo, da smo ponudili različne in zanimive vsebine, ki so jih učenci z zadovoljstvom sprejeli. Sobotnih šol, tabora in popoldnevov za nadarjene učence se je udeležilo sto pet učencev Konzorcija osnovnih šol Slovenskih goric. Zato smo se odločili za nadaljevanje dela na tem področju.

Za šolsko leto 2015/16 smo na podoben način pripravili Katalog dopolnilnih dejavnosti za nadarjene učence. Sama izvedba je bila načrtovana za jesenske in zimske počitnice ter v okviru sobotne šole. Učenci so svoje interese izrazili na prijavnica, ki so jih oddali koordinatorju na svoji šoli. Starše smo tudi tokrat prosili za soglasja in prevoz svojih otrok.

Prvo sobotno šolo so tudi tokrat pripravili na OŠ Jakobski Dol in sicer o pasteh mladostništva. Koordinatorica Alenka Borošak in somentorji so pripravili delavnice na temo Droge. V delavnici je sodeloval tudi predstavnik policijske postaje Šentilj. Druga delavnica je bila namenjena socialnim igram – 10 korakov do boljše samopodobe. Na tretji delavnici

so izdelovali Punčke iz cunj, ki so jih podarili Unicefu. Ta je sredstva od prodaje namenil za cepljenje otrok proti šestim nalezljivim boleznim, na četrti delavnici so ponovno izvedli vožnjo z električnimi kolesi in tako spoznavali pokrajino in merili srčni utrip.

V jesenskih počitnicah so na OŠ Sveta Ana izvedli delavnico na temo Dežela belega oblaka in tako spoznavali eno najbolj veličastnih in raznolikih držav na svetu – Novo Zelandijo. Druga delavnica je imela naslov Sladko presenečenje, na kateri so izdelovali okrasne škatlice, v katere so dali svoje čokolade presenečenja in se doma z njimi posladkali. Na tretji delavnici so si privoščili francosko dopoldne na Sveti Ani. Srečali so se s francosko kulinariko in tako preizkušali svoje kuharske sposobnosti ter spoznavali francoske navade in se naučili nekaj besed. Na četrti delavnici Zeleni turizem so izvedli terensko delo. Obiskali so čajnico ter spoznali napitke iz zelišč in čajev, Grafonžovo domačijo in posneli dokumentarni filmček o »jedeh iz narave«. Na peti delavnici so spoznali uporabno dekorativni izdelek iz polimerne gline. Izdelali so obesek za ključ ali verižico, nakit ali pribor.

V zimskih počitnicah so nadarjene učence gostili na OŠ Cerkvenjak.

Pripravili so delavnico GLASBA-GIB-PLES, na kateri so se ponovno osredotočili na svoje telo in ob glasbi izvajali ustvarjalne gibe in poteze z rokami, nogami, glavo in celim telesom ter tako ustvarjali smiselne koreografije.

V tehnični delavnici so udeleženci ugotavljali, kaj imata skupnega knjiga in tablični računalnik. Tretja delavnica je bila tekmovalnega značaja. Udeleženci so izvedli tekmovanje – črkovanje v angleškem jeziku. Četrta delavnica je bila namenjena glasbi. Prvi del delavnice je bil namenjen sproščanju, drugi del pa glasbenemu ustvarjanju in izvajanju na inštrumente. Na peti delavnici so spoznavali eko svet. Izdelali so uporabni predmet iz odpadnih materialov (nakupovalno vrečo iz stare T-majice, kazalko za knjigo iz starega papirja, lonček iz stare pločevinke..). Šesta delavnica je bila namenjena magični moči gledališča.

Program dela z nadarjenimi je bil v šolskem letu 2015/16 orientiran na čas počitnic in sobotno šolo. Z velikim zadovoljstvom ugotavljamo, da smo tudi tokrat izbrali zanimive vsebine in čas, saj se jih je udeleževalo veliko nadarjenih učencev iz vseh šol, vključenih v konzorcij. Sledilo je logično nadaljevanje in priprava

Kataloga dopolnilnih dejavnosti za nadarjene učence za šolsko leto 2016/17.

Nadaljevali smo s termini v času počitnic in sobotnimi šolami.

Ponovno so prvo sobotno šolo izvedli na OŠ Jakobski Dol na temo Živim zdravo. Organizirali so delavnico, na kateri so spoznali in se preizkusili v nordijsko hoji, vozili z električnimi kolesi, praktično pripravljali obroke zdrave hrane in izdelali praktični pripomoček mrežo 6-strane piramide – prehranske piramide.

Drugo sobotno šolo so pripravili na OŠ Voličina v novembra 2016.

Za nadarjene učence so pripravili štiri delavnice in sicer: Prva delavnica je bila na temo Junaki še živijo, v kateri so se učenci urili v različnih vlogah. Poudarek je bil na prepoznavanju in vživljanju v knjižne osebe posameznih knjižnih besedil. Druga delavnica je udeležencem ponudila delo na mini računalniku Pi, s pomočjo katerega so izdelali pomanjšan prometni semafor. Za pravilno delovanje so napisali še program v programskem jeziku Python. Na tretji delavnici so udeležencem ponudili, da spoznajo osnove zeliščarstva. Spoznali so sivko in iz nje izdelali punčko, ki je uporaben in dekorativen izdelek. Četrta delavnica je udeležencem ponujala ustvarjalne dejavnosti, ki so povezane z gledališčem – dramska delavnica in sprostivne vaje – improvizacija.

Tretjo sobotno šolo so pripravili na OŠ Sveta Ana, prav tako novembra 2016.

Prva delavnica je bila na temo Zakaj eskimi ne jedo jajc od pingvinov? Namenjena je bila učencem od 5. do 9. razreda. Učenci so reševali in si izmišljali nove uganke, kar je kreativna igra in odličen instrument za asociativno učenje. Izvajalci delavnice so bili učenci OŠ Sveta Ana in OŠ Sveta Trojica.

V času zimskih počitnic so za nadarjene učence na OŠ Cerkvjenjak pripravili tri delavnice. Na prvi, ki so jo poimenovali BODY PERCUSSION, so ustvarjali glasbo z gibi lastnega telesa (potrkavanje, ploskanje...) ter zraven dodali besedilo v angleškem jeziku. Druga delavnica je bila namenjena izdelavi učnega pripomočka ABAKUS oz. ABAK – SVET KROGLJIC. Tretja delavnica je bila namenjena športu.

Četrto sobotno šolo bodo pripravili na OŠ Sveta Trojica v mesecu marcu 2017. Pripravljajo delavnico na temo Čustveni obraz, na kateri bodo učenci ozaveščali svoja čustva v različnih življenjskih situacijah in se učili ravnanja s čustvi.

Vse kaže, da bomo tudi tokrat uspešno zaključili zastavljeni program dopolnilnih dejavnosti za nadarjene učence, ki smo si jih zastavili v Konzorciju šol osrednjih Slovenskih goric. Vsem kolegom ravnateljem, svetovalnim delavcem in mentorjem se iskreno zahvaljujem za sodelovanje in dovoljenje za predstavitev našega projekta pri delu z nadarjenimi učenci.

Razveseljuje dejstvo, da je naše delovanje opaženo tudi pri sosedih, ki so se prav tako povezali in pripravili Program dopolnilnih dejavnosti za nadarjene učence (6 osnovnih šol s področja Slovenskih goric.

Viri:

1. http://www.mizs.gov.si/fileadmin/mizs.gov.si/pageuploads/podrocje/os/devetletka/program_drugo/Odkrivanje_in_delo_z_nadarjenimi_ucenci.pdf
2. http://194.249.18.221/splet/Svetovalna/NADARJENI_UCENCI.pdf
3. <http://www.zrss.si/zrss/wp-content/uploads/koncept-dela-z-nadarjenimi-ucenci.pdf>

3. DEL: Povzetki delavnic

Ksenija Župevc: Poišči (me) v kolažu

ksenija.zupevc@gmail.com

Udeleženci: osnovnošolci, učenci predmetne stopnje

Povzetek

Paul B. Armstrong je v svojem delu Kako se literatura igra z možgani? zapisal, da so možgani čudna, včasih paradokсна, a izjemno funkcionalna kombinacija stalnosti in spremenljivosti, stabilnosti in odprtosti za spremembe, trdnih omejitev in plastičnosti. Te protislovne in paradokсне lastnosti možganov se kažejo v literarnih besedilih in njihovih interpretacijah na različne načine.

Delavnica, ki je namenjena mladostnikom, gradi na tem, da ima vsak svoje izkustvo, ki se spreminja glede na posameznikovo perspektivo. Vabi k raziskujočemu branju jedrnatih pesniških oblik in k pisanju oz. sporočanju, spodbuja različne tipe mišljenja, izziva razvoj ustvarjalnega posameznika. Vključuje ustvarjanje interpretativnih zvez ob asociacijah in premik od vzorčenja k domiselnemu učenju.

Mladostniki raziskujejo jedrnate oblike pesniškega sporočanja, jih preizkušajo in ustvarjajo nove konstrukcije ali kolaže z dodajanjem grafičnih znakov, slik ali njihovih delov, izrezkov obstoječih besedil itd. Gre za estetsko izkustvo, ki omogoča izražanje čustev, občutkov, misli, stališč ... samega sebe.

Naslov Poišči (me) v kolažu pomeni niz sledečih interpretacij z odkrivanjem alternativ opazovanja in branja nastalih kolažev ob zaključku ustvarjalnega dela.

Leonida Osojnik, Silva Kmetič: Matematične igrarije

leonida.osojnik@guest.arnes.si

Uvod: Ena od šolskih dejavnosti, pri kateri so učenci še posebej aktivni, je igranje didaktičnih iger. Pri vsaki igri se pojavi neko pravilo. Za igro je tudi značilno, da nekdo zmaga. Glede na število igralcev lahko igre ločimo v individualne ali skupinske. Pri individualnih igrah izboljšujemo lastni dosežek, torej tekmujejo sami s seboj. Igre za dva in več igralcev pa lahko tudi prispevajo k vrstniškemu učenju in razvoju socialnih veščin učencev. Didaktična igra pri učenju matematike vključuje tudi načrtno razvijanje določenih učnih ciljev predmeta. Praviloma poveča motivacijo učencev, vodi lahko k preseganju nekaterih učnih ovir ali pa k trajnejši zapomnitvi. S smiselno izbiro igre in ciljev igranja lahko razvijamo tudi cilje najvišjih taksonomskih ravni, to so problemska in procesna znanja.

Naš namen je razvijanje ciljev višjih taksonomskih ravni, prispevati k vrstniškemu učenju in razvoju socialnih veščin.

Namen: Kako zmagati pri igranju izbranih iger?

Ob igranju iger bomo raziskovali, kako igrati, da zmagamo. Poskušali bomo odkriti in utemeljiti strategijo igranja, s katero lahko igro vedno uspešno zaključimo.

Za izhodiščni dejavnosti bosta dve igri: žabe in trdnjavin pohod, ki ju lahko igralci oz. reševalci tudi nadgradijo, posplošijo, skratka ne samo najdejo in utemeljijo zmagovalno pot, ampak ustvarijo svojo igro, kar je za matematika nova problemska situacija.

Matematične igrarije: IGRA ŽABE

Delavnico vodi Silva Kmetič

Žabe ene barve zamenjajo položaje z žabami druge barve

Začetni položaj							
Končni položaj							

Cilj igre je znan, učenec išče pot do rešitve in strategijo premikanja. Ob tem si postavlja vprašanja, katerih odgovori so lahko pomembni za splošno rešitev problema ali pa za nove igre.

Matematične igrarije: TRDNJAVIN POHOD

Delavnico vodi Leonida Osojnik

V levem spodnjem kotu šahovnice (na šahovskem polju a1) stoji trdnjava. Dva igralca jo izmenično premikata ali desno ali navzgor za vsaj eno polje. Izgubi tisti, ki trdnjavo premakne na polje v desnem zgornjem kotu (h8).
Odgovoriti moramo na vprašanje: »Kateri igralec lahko vedno zmaga?«

Ključne besede: matematika, igra, zmagovalna strategija, utemeljitev.

Mateja Podlesek: Voulez-vous parler avec moi?

podlesekm@gmail.com

Povzetek:

V Evropski uniji je francoščina eden vodilnih jezikov, v katerem komunicirajo diplomati, državniki, gospodarstveniki. Je zakladnica evropske kulture: mode, umetnosti, glasbe, filma, literature, kulinarike, najlepše pa zazveni, ko se zlije z melodijo šansonov.

Francoščina v svetu velja kot zelo težek, zahteven jezik, predvsem zaradi svoje specifične izgovorjave posameznih glasov, ki se jih je potrebno sistematično naučiti.

Na naši delavnici bomo skupaj ugotovili, da francoščina ni tako težka, kot se zdi. Spoznali bomo, kako so si jeziki z istimi koreninami med seboj podobni in kako si lahko s poznavanjem enega pomagamo pri učenju drugega. Skratka, ugotovili bomo, da veliko francoskih besed že poznamo, kar je odlična osnova za nadaljnje učenje. Dotaknili se bomo francoske družbe in kulture ter spoznali francoske stereotipe in se skupaj odločili, ali so resnični ali ne. Spoznali bomo tipične francoske stvari: hrano, pijačo, znane osebnosti, kraje, blagovne znamke itd. ter ugotovili, da sta nam francoska družba in kultura precej blizu. Spoznali bomo tipične francoske izraze in osnovno besedišče ter se naučili izgovorjave. Med drugim bomo spoznali tudi nekaj »zavozlank«, francoskih povedi, ki se težko izgovorijo zaradi specifične določenih glasov. Naše druženje bo pestro in zanimivo, predvsem pa zabavno.

Ključne besede: francoščina, izgovorjava, družba in kultura, stereotipi, učenje

Natalija Prednik Burič: Križanke – izpolnjevanke

natalija.prednik@glazer.si

Povzetek:

Uganke so v zgodovini nastajale v vseh civilizacijah. Ponekod so jih uporabljali celo obredno.

V delavnici se bomo posvetili križankam – izpolnjevankam, ki spadajo med besedne uganke. Običajno so postavljene kot mreža belih in črnih polj, na bela je potrebno vpisati besede, ki so podane z opisom ali namigom. Izpolnjevanke lahko v procesu učenja uporabimo za motivacijo, usvajanje novih snovi s sodelovalnim učenjem in utrjevanje znanja.

Tokrat bodo otroci ustvarjali svoje križanke – izpolnjevanke, vezane na najrazličnejša področja. Skozi igro in s sodelovanjem bodo ustvarjalci pridobili znanje na višjem nivoju. Govorimo o dinamični metodi, kjer bo imelo učenje večji učinek s samostojnim preizkušanjem, vživljanjem v situacijo, raziskovanjem in iskanjem načinov reševanja – izkustveno učenje (David A. Kolb).

Aktivni udeleženci so učenci tretjih in četrth razredov, stari osem in devet let. Razdeljeni so v pet skupin po štirje učenci. V uvodu rešijo pripravljeno križanko – izpolnjevanko, nato pa se pod mentorstvom naučijo križanke – izpolnjevanke ustvariti sami s sodelovanjem v skupini s pomočjo izbrane tematike.

Cilj je poglobljeno spoznavanje tem, učenje in osebna rast.

Stanka Kramer: Sestavljanje kvizov in ugank

stanka.kramer@guest.arnes.si

Povzetek:

Otroci so radovedni, vedoželjni, izvirni, imajo veliko domišljije in zelo radi rešujejo miselne naloge v obliki ugank. Že v zgodnjem otroštvu se srečajo s slikovnimi in preprostimi besednimi ugankami, radi jih tudi sami sestavljajo. Uganke jim pomenijo razvedrilo, jih vzpodbujajo k razmišljanju in razvijajo vedoželjnost.

V šoli rešujejo zahtevnejše miselne naloge za zaposlitev v prostem času, za motivacijo, ali pa za preverjanje in poglobljanje znanja. Na delavnici bodo učenci ob primerih najprej spoznali različne načine sestavljanja in reševanja ugank, kvizov; nato jih bom spodbudila k samostojnemu in ustvarjalnemu sestavljanju. V manjših skupinah si bodo izbrali obliko kviza, ki ga bodo sestavili, se odločili za tematiko in se dogovorili za način izvedbe. Sestaviti bodo morali kviz za učence, stare od devet do deset let. Pri sestavljanju vprašanj si bodo pomagali z različnimi viri, ki jim bodo na razpolago: učbeniki, delovni zvezki, enciklopedije, revije. V največjo pomoč jim bo njihovo znanje, razgledanost, vedoželjnost, iznajdljivost in sodelovanje. Svojo uspešnost bodo na koncu preverili tako, da bo vsaka skupina izvedla svoj kviz z ostalimi udeleženci delavnice.

Ključne besede: otroci, uganke in kvizi, sestavljanje

Vladka Potočnik, spec. managementa v vzgoji in izobraževanju: Vloga ritma in zvoka pri realizaciji programa za razvoj nadarjenih učencev

vladka.potocnik@krs.net

Povzetek:

Glasbena delavnica bo ponudila spodbudno okolje za glasbeno nadarjene učence in učence, ki obiskujejo glasbeno šolo. Razvijali bodo glasbene sposobnosti in znanja, hkrati pa bodo v procesu glasbene komunikacije poglobljali motivacijo in občutljivost za drugačno glasbo. Ko se bosta združila plosk in lonček, se bosta v ritmu in zvoku prepletali mladostna igrivost in glasbena ustvarjalnost. S pesmijo se bodo skozi proces ustvarjanja izražala občutja, medsebojna interakcija, refleksija lastne prakse in vrednotenje. Poudarek bo na doživljanju in kreativnemu izražanju zamisli, čustev in izkušenj. Skozi čutno doživljanje prostora in časa bodo izrazili svoje občutke, dožemanje in energijo. Najprej bomo osvojili ritem ploska in lončka, potem pa bomo dodali besedilo. Kasneje bomo izrazili ritem s slovenskim besedilom, ki ga bodo izbrali učenci sami.

<https://www.youtube.com/watch?v=Y5kYLOb6i5I>

<https://www.youtube.com/watch?v=picOzqxu4JQ>

Ključne besede: hand clap, cup song, ritem, zvok, melodija, Anna Kendrick

Tjaša Bevc in Erika Germič: Migracije – prednosti, problemi, izzivi

tjasa.bevc@glazer.si; erika.germic@glazer.si

Povzetek:

Izobraževalna debata je uravnoteženo *strukturiran komunikacijski dogodek o pomembni temi*, v kateri se soočita dve (lahko tudi več) nasprotujočih si strani in poskušata prepričati občinstvo/sodnike. Razumeti jo moramo kot *proces*, ne kot enkratno, zaključen dogodek. Debato kot tekmovalno disciplino v taki ali drugačni obliki pozna skoraj polovica držav na svetu. S pridom jo lahko uporabljamo pri pouku, pri razrednih urah in pri različnih vrstah dela z mladimi, ne samo v šolah, ampak tudi v mladinskem delu («Debata», b.d.). S pomočjo debate učenci razvijajo veščine, na razvoju katerih temeljijo tudi sodobni koncepti učenja in poučevanja, kot so kritično mišljenje, presojanje, argumentiranje in napovedovanje. Udeleženci delavnice bodo debatirali o aktualni temi, in sicer o vzrokih in posledicah množičnih migracij iz Sirije.

»Ljudje po svetu ne zapuščajo svojih domov, skupnosti in držav, dokler to ne postane njihova edina alternativa. Množične in hitre migracije skoraj 2 milijonov Sircev v samo začetnih dveh letih trajanja sirske krize odraža napako obeh sprotih strani v konfliktu in na drugi strani neuspeh mednarodne skupnosti, da bi preprečila nadaljevanje kršitev človekovih pravic, ki so prisilile kar eno tretjino sirske populacije k prisilnim migracijam« (Kolenovič, 2014).

Ključne besede: debata, migracije.

Viri in literatura:

Kolenovič, S. (2014): Sirijska državljanska vojna in problem migracij. Diplomsko delo: Univerza v Ljubljani, Fakulteta za družbene vede.

Debata (b.d.). Pridobljeno 7. 3. 2017,

<http://www.zainproti.com/web/index.php/debata.html>

Andreja Kuder: Papir

kuderandreja@gmail.com

Povzetek:

Kreativnost velja za eno bistvenih značilnosti, ki sestavljajo nadarjenost in talentiranost. Morda kreativnosti pri nadarjenih otrocih pripisujemo premajhen pomen, saj nadarjenost največkrat povezujemo s sposobnostmi in visokimi dosežki na učnem oz. akademskem področju.

Na delavnici bodo učenci skozi aktivnosti oz. naloge na temo papir razvijali divergentno in asociativno mišljenje, domišljijo, kreativnost in ročne spretnosti. Spoznali bodo embossing in quiling tehniki ter oblikovali svojo papirnato kreacijo.

Ključne besede: kreativnost, divergentno mišljenje, domišljija.

Tone Cencič: A si za Luno ali z Marsa? (Astronomska delavnica)

tone.cencic@gmail.com

Povzetek:

V osnovnošolskem obdobju je ključnega pomena, da otroke navajamo na opazovanje in opisovanje bližnje in daljne okolice. Pri opazovanju otroci uporabljajo svoja čutila. Radovednost nadarjenih otrok pa pri opazovanju s čutili vida nemalokrat zaide v območje s prostim očesom nevidnega. Takrat jim pomagamo z animiranimi predstavitvami z računalniškimi aplikacijami ali optičnimi pripomočki. V delavnici bomo predstavili aktivnosti, ki jih lahko izvajamo s pomočjo enostavnega računalniškega programa, ki je prosto dosegljiv na spletu. Naučili se bomo natančnejšega opazovanja našega osončja, ki ni mogoč s prostim očesom. Ob delu s programom se učenci naučijo poiskati ustrezne informacije, ki nam v nadaljevanju služijo pri praktičnem delu. To je izdelava makete osončja v realnem merilu v prostoru. Uporabimo razdaljo šolske učilnice, ki jo razdelimo na ustrezne enote in na stene prilepimo modele planetov. Gibanja teles v vesolju niso krožnice, zato se bomo na terenu naučili izdelati elipso (ki predstavlja pravilno obliko potovanja teles) in določiti točne strani neba s pomočjo opazovanja gibanja Sonca. Telesa, ki padajo na Zemljo iz vesolja, puščajo sledi na površini našega planeta in seveda tudi na drugih planetih. Praktično bomo prikazali, kakšne sledi (kraterje) puščajo za sabo pri padcih in zakaj so te oblike manj izrazite na Zemlji kot na primer na Luni. Sledi prikaz osnovnega rokovanja s šolskim teleskopom. Opazovali bomo na dan izvedbe vidna telesa ob uporabi navodil računalniškega programa.

Ključne besede: vesolje, Zemlja, Sonce, osončje, elipsa, Luna, teleskop

Suzana Špindler, prof. lik. um.: Rišemo gib – plesna in likovna dejavnost

suzana.spindler@glazer.si

Povzetek: Tema je izhodišče povezovanja plesnega gibanja in likovnosti in je prevajanje ene vrste umetnosti v drugo. Pri tem se nam odpro vrata za ustvarjalnost.

Vsakič na novo premislimo, kakšne občutke nam vzbuja izbrano gibanje in kako jih lahko izrazimo ali prevedemo v črtne risbe, barve ali prostorske kompozicije. Tako dobljene likovnosti si lahko v miru pogledamo in pokomentiramo, lahko pa jih ponovno prevedemo v nek nov gib ali zvok.

Bistvo takega umetniškega prevajanja je razvijanje in prebujanje ustvarjalnosti na plesnem in likovnem področju.

Ključne besede: ustvarjalnost, gibanje, likovno področje

Manja Vidovič, univ. dipl. soc. ped.: Sodelujem, spoznavam in se zabavam

manja.vidovic@guest.arnes.si

Povzetek:

Za nadarjene učence je zraven spodbud na intelektualnem področju pomembno, da odrasli poskrbimo tudi za njihov socialno-emocionalni razvoj.

Da pri mladih nadarjenih ne bi prihajalo do možnih primanjkljajev oz. težav na socialnem področju (odtujenost in soc. izolacija, prikrivanje/povečevanje nadarjenosti, nekonformizem, odpor do avtoritet ...) in emocionalnem področju (samospoštovanje, samopodoba, perfekcionizem, samokritika, dvom vase ...), je velikega pomena zadovoljevanje socialnih in emocionalnih potreb.

Učenci v delavnici spoznavajo sebe, razvijajo socialne spretnosti in tako krepijo svojo samopodobo. Preko socialnih iger razvijajo veščine prilagajanja skupini, se učijo povezovati z drugimi osebami, izražati svoje mnenje/občutke in razvijajo vrednote.

Pri spodbujanju celostnega razvoja učenca ni dovolj le zadovoljevanje kognitivnih potreb, temveč tudi skrb za najgloblje potrebe. Le te igrajo pomembno vlogo pri osebostnem razvoju, prispevajo k zadovoljstvu s samim seboj (in drugimi) in navsezadnje tudi z življenjem v skupnosti. To je tudi namen aktivnosti v delavnici, hkrati pa učenci zadovoljujejo svoje potrebe po pripadnosti, druženju, zabavi.

Ključne besede: nadarjeni učenci, socialne spretnosti, socialne in čustvene potrebe

Sonja Črešnik: Črke, besede, besedno ustvarjanje ter jezikanje v angleščini

sonja.cresnik@glazer.si

Povzetek:

Učenci na delavnici razvijajo kreativnost in bogatijo besedni zaklad. Iz podanih črk sestavljajo besede in tekmujejo, kdo je najhitrejši. Na določeno temo navajajo besede in so časovno omejeni. Samostojno vodijo pogovor o določeni temi in razlagajo pomen besed in besednih zvez. V skupini diskutirajo in utemeljujejo svoje mnenje. Z igro razvijajo vse štiri spretnosti, poslušanje, govorjenje, pisanje in branje. Izdelajo svojo prvo knjižico v tujem jeziku.

Ključne besede: kreativnost, govorjenje, poslušanje, pisanje, branje

Karin Magdič: Kaj je kislina in kaj ne?

karin.magdic@glazer.si

Povzetek:

Učenci so po naravi radovedni in želijo eksperimentirati. Učiteljeva naloga je, da jim priskrbi izkušnje, da svojo radovednost vključijo v raziskovanje sveta okoli sebe. Opazovanje, izkušnje in spretnosti so ključne za razvoj otrok v osnovni šoli.

Delavnica je namenjena samostojnemu eksperimentiranju učencev, ki že imajo kemijo, lahko pa so vključeni tudi učenci 7. razreda, ki jih kemijsko področje že zanima.

Eksperimentalno delo je vezano na snovi iz vsakdanjega življenja in nekaj njim že znanih kemikalij. Učenci izdelajo naravna indikatorja iz rdečega zelja in rdeče pese.

Z njima poskušajo določiti, ali gre pri neznanih vzorcih za kislino, bazično ali nevtralno snov. Na osnovi opazovanj, napovedi, primerjanja in sklepanja izdelajo svojo pH barvno lestvico s pomočjo indikatorja iz rdečega zelja in drugo barvno pH lestvico za indikator iz rdeče pese. Neznanim snovem določijo natančno vrednost pH z univerzalnim indikatorjem. Dobljene vrednosti primerjajo in ocenijo svojo uspešnost ter natančnost pri eksperimentalnem delu.

Aktivno zasnovan pouk pri naravoslovnih predmetih vodi nadarjene otroke do razvijanja eksperimentalnih in ročnih spretnosti ter kreativnosti.

Ključne besede:

eksperimentalno delo, pH snovi, naravni pH indikator, kislina in bazične snovi, opazovanje, primerjanje